

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**EVKAF-I İSLAMİYE MÜZESİ'NDEN GÜNÜMÜZE VAKIFLAR GENEL
MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI MÜZELER VE BU MÜZELERİN YENİ
MÜZECİLİK ANLAYIŞI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

**HAZIRLAYAN
AYŞENUR SEZGİN ÖZRİLİ**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. MEHMET TOP**

VAN – 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

<p>Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ tarafından hazırlanan “Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nden Günümüze Vakıflar Genel Müdürlüğüne Bağlı Müzeler ve Bu Müzelerin Yeni Müzecilik Anlayışı Kapsamında Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı’nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.</p>	
<p>Danışman: Doç Dr. Mehmet TOP Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Başkan : Prof. Dr. Fethiye ERBAY İstanbul Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Üye : Doç. Dr. Mehmet TOP Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Üye : Doç. Dr. Kemal ÖZKURT Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Üye : Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm Rehberliği Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p>Tez Savunma Tarihi:</p>	<p>24.01.2023</p>
<p>Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.</p> <p style="text-align: center;">Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü</p>	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- . Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- . Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- . Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- . Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- . Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (24/01/2023)

Ayşenur Sezgin Özrili

Doktora Tezi

Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ocak, 2023

EVKAF-I İSLAMİYE MÜZESİ'NDEN GÜNÜMÜZE VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI MÜZELER VE BU MÜZELERİN YENİ MÜZECİLİK ANLAYIŞI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Müzecilik olgusu ve müze açma girişimlerinin tarihsel bağlamda belli bir geçmişi olan ülkemizde, tarihi ve kültürel mirasımızı korumayı hedef alan birçok müzecilik faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Bu müzecilik faaliyetlerinden biri de Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kültürel faaliyetleri kapsamındaki müzecilik çalışmaları olmaktadır. Vakıfların müzecilikle ilgili ilk adımları 19. yüzyılın ortalarında yabancıların Anadolu'nun bazı yörelerindeki cami, mescit, türbe ve tekke gibi yapılarında bulunan eserleri kaçırmaları ve kendi ülkelerine götürmeleri durumuyla başlamıştır. Bu durum üzerine Evkaf Nezareti, Anadolu'nun her yöresinden İslami değer taşıyan vakıf eserlerini toplatmış ve 1914 tarihinde İslami Dönem eserleri ve vakıf eserlerinden oluşan ilk vakıf müzesi olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi açılmıştır. Evkaf-ı İslamiye Müzesi açıldığı tarihten itibaren Türkiye'de daha sonradan açılan diğer vakıf müzelerine de öncülük etmiş ve günümüzde ise Türk ve İslam Eserleri Müzesi olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Son zamanlarda Dünya'da ve Türkiye'de müzecilik alanında yaşanan hareketlilik, toplumsal değişimlere paralel olarak müzelerin hem kurumsallaşmaları hem de faaliyetlerinde etkili olmuştur. Bu etkiyi 2000 yılı ve sonrası yeniden yapılanmaya gidilerek açılmış Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı müzelerde de görmek mümkün olmaktadır. Çalışmamız kapsamında yedi adet vakıf müzesi hem mevcut durumları hem de yeni müzecilik anlayışı kapsamında değerlendirilerek; buldukları konum, mekân özellikleri, eserlerin niteliği ve çeşitliliği, teşhir ve tanzim düzenlemesi hakkında değerlendirilmiştir. Ayrıca bu müzelerin son dönem müzecilik anlayışındaki değişimlere bağlı olarak ziyaretçileri çekme potansiyeli nasıldır, yenilenme ve çağdaşlaşma çabalarına ne derece dâhil olmuşlardır, mekân özellikleri, toplum müzeciliğine yansımaları, kültürel çeşitliliğe hitap etmeleri, teknolojiden ne derece faydalandıkları, müze yönetimi ve pazarlama durumlarının nasıl olduğu, müze eğitimine yönelik faaliyetler var mı varsa nasıl uygulanmaktadır gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. Vakıf müzelerinin toplumdaki manevi değeri ve kültürel açıdan önemine de değinilerek kültür turizmine katkılarından da bahsedilmiştir. Ülkemizde vakıf müzelerinin değişim ve gelişimlere bağlı olarak daha fazla yer edinebilmesi, ziyaretçi potansiyelinin artması ve

sürdürülebilir olması için de bazı önerilerde bulunularak vakıfların müzecilik faaliyetlerine katkı sağlamak da amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Evkaf, Müze, Kültür, Çağdaşlaşma

Sayfa Sayısı: XXIV+333

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Üyesi Mehmet TOP

Ph. D. Thesis

Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

January, 2023

**FROM EVKAF-I ISLAMIYE MUSEUM TO THE PRESENT, MUSEUMS
AFFECTED BY THE GENERAL DIRECTORATE OF FOUNDATIONS AND
THE EVALUATION OF THESE MUSEUMS WITHIN THE SCOPE OF THE
NEW MUSEUM APPROACH**

ABSTRACT

In our country, which has a certain history in the historical context of museology and attempts to open a museum, many museology activities aiming to protect our historical and cultural heritage are carried out. One of these museology activities is the museology activities within the scope of the cultural activities of the General Directorate of Foundations. The first steps of foundations in museology started in the middle of the 19th century when foreigners smuggled artifacts found in mosques, masjids, tombs and dervish lodges in some parts of Anatolia and took them to their own countries. Upon this situation, the Ministry of Foundations had the foundation works of Islamic value collected from every region of Anatolia, and the Foundation Museum, the first foundation museum consisting of Islamic period works and foundation works, was opened in 1914. Evkaf-ı İslamiye Museum has pioneered other foundation museums that were opened later in Turkey since its opening, and today it continues its activities as the Museum of Turkish and Islamic Arts. The mobility experienced in the field of museology in the world and in Turkey recently, has been effective in both the institutionalization and activities of museums in parallel with social changes. It is possible to see this effect in the museums affiliated to the General Directorate of Foundations, which were opened by restructuring in 2000 and later. Within the scope of our study, seven foundation museums were evaluated within the scope of both their current situation and the new museum understanding; They were evaluated about their location, spatial characteristics, the quality and diversity of the works, the exhibition and arrangement. In addition, what is the potential of these museums to attract visitors depending on the changes in the understanding of museology in the last period, to what extent they have been involved in the efforts of renewal and modernization, their spatial characteristics, their reflections on community museology, their appeal to cultural diversity, how they benefit from technology, how museum management and marketing are, the museum It has been tried to find answers to questions such as whether there are activities for education and if there is how they are implemented. The spiritual value and cultural importance of the foundation museums in the society were also mentioned, and their contribution to cultural tourism was also mentioned. It is also aimed to contribute to the museum

activities of the foundations by making some suggestions so that the foundation museums in our country can gain more space depending on the changes and developments, increase the visitor potential and be sustainable.

Key Words: Foundation, Evkaf, Museum, Culture, Modernization

Quantity of Page: XXIV+333

Supervisor: Assoc. Dr. Mehmet Top

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xxi
ÖN SÖZ	xxii
GİRİŞ	1
A. Amaç ve Önem	1
B. Kapsam ve Literatür Özeti.....	2
C. Yöntem ve Metot	7
1. MÜZE VE MÜZECİLİĞİN GELİŞİM SERÜVENİ	10
1.1. Dünyada Müzeciliğin Gelişimi	12
1.2. Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi	15
1.3. Değişen Müzecilik Algısı: Yeni Müzecilik.....	20
2. VAKIF KAVRAMI VE MAHİYETİ	30
2.1. Vakfın Temel Unsurları.....	31
2.2. Vakıflarla İlgili Belge Örnekleri	32
3. VAKIF MÜESSESESİ VE GELİŞİMİ	35
3.1. Vakıf Müessesesinin Oluşumu	35
3.2. İslamiyet Öncesi Dönemlerde Vakıf Anlayışı.....	35
3.3. İslam Topluluklarında Vakıf ve Gelişimi.....	37
3.4. Osmanlı Dönemi’nden Günümüze Vakıf Müesseseleri.....	42
4. EVKAF-I İSLAMİYE MÜZESİ’NDEN GÜNÜMÜZE VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN MÜZECİLİK FAALİYETLERİ	49
4.1. Vakıf Müzeleri Mevzuat ve Yönetmelikler.....	55
5. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI MÜZELER	57
5.1. Tokat Mevlevihanesi (Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi).....	58
5.2. Konya Sahip Ata Hankâhı (Sahip Ata Vakıf Müzesi)	62
5.3. Ankara Hukuk Mektebi (Vakıf Eserleri Müzesi).....	68
5.4. Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Külliyesi (Şeyh Şaban-ı Veli Müzesi) 73	
5.5. Edirne Selimiye Külliyesi (Selimiye Vakıf Müzesi).....	77

5.6. Gaziantep Mevlevihanesi (Vakıf Eserleri Müzesi)	79
5.7. İstanbul Akaretler Konutu (Mustafa Kemal Müzesi 2010).....	84
6. VAKIF MÜZELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YENİ MÜZECİLİK ANLAYIŞINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	88
6.1. Müze Binalarının Fiziksel ve Yapısal Özellikleri	89
6.2. Eser Çeşitleri ve Teşhir Durumları.....	93
6.3. Yönetim ve Personel Durumları	96
6.4. Turizm Açısından Önemleri	99
6.5. Mekân Organizasyon Durumları	102
6.6. Teknoloji Uygulamaları	104
6.7. Müze Eğitimi Uygulamaları	105
6.8. Müze ve Pazarlama İlişkisi Durumları.....	108
6.9. Müze ve Toplum İlişkisi Durumları.....	110
7. VAKIF MÜZELERİNİN TÜRKİYE'DEKİ DİĞER MÜZELER İÇERİSİNDEKİ YERİ	114
8. VAKIF MÜZELERİNDEKİ ESERLERİN SANATSAL ÖZELLİKLERİNİN İRDELENMESİ	117
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA.....	125
EKLER.....	135
EK 1: GÖRSELLER	135
EK 2: TABLOLAR.....	273
EK 3: Osmanlı Dönemi Eski ve Kıymetleri Eserlerin Toplanmasına Yönelik Vilayetlere Gönderilen Genelge. BOA, C, MF, 5/221.....	274
EK 4: Türk Medeni Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 08.12.2001, Resmi Gazete Sayısı: 24607.....	275
EK 5: Diyanet İşleri Başkanlığınca İdare Olunan Cami Ve Mescitlerdeki Teberrükât Eşyası Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 06.11.1999, Resmi Gazete Sayısı: 23868.....	280
EK 6: Evkaf-ı İslamiye Müzesi İçin Hazırlanan Talimatname Sureti. VGMA, Defter 949, Sa: 58, S. 6641.....	281
EK 7: Evkaf-ı İslamiye Müzesi İçin Hazırlanacak Talimatnameye Örnek Olması Amacıyla Londra'da Bulunan Kensington Müzesi'nden Örnek Nizamname İstenmesi. BOA, DH, SFR, 673/48.....	282
EK 8: Evkaf-ı İslamiye Müzesi'ndeki Bazı Eserlerin Konya'ya Gönderilmesi İçin Konya Valiliği'ne Yazılan Yazı. BOA, HR, SFR, 48/177.....	283

EK 9: Vakıflar Genel Müdürlüğü Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı :4, Resmi Gazete Tarihi: 15.07.2018, Resmi Gazete Sayısı: 30479.....	284
EK 10: Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 06.02.2007, Resmi Gazete Sayısı: 26426.....	297
EK 11: Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliğinde Değişlik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 02.03.2013, Resmi Gazete Sayısı: 28575.....	313
EK 12: 2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 23.07.1983, Resmi Gazete Sayısı: 18113.....	317
EK 13a: Mustafa Ağa Vakfı Vakfiyesi. VGMA, Defter 598, Sa: 129, S. 100....	319
EK 13b: Mustafa Ağa Vakfı Vakfiyesi. VGMA, Defter 598, Sa: 129, S. 100. ..	320
EK 14: Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 22.01.1984, Resmi Gazete Sayısı: 18289.....	321
EK 15: Vakıflar Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Vakıflar Müze ve Sanat Kaynakça Bilgileri.....	328
EK 16: Vakıflar Genel Müdürlüğü Resmi İzin Belgesi	333
ÖZGEÇMİŞ.....	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU.....	

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
AVEM	Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
BKZ.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
ÇEV.	Çeviren
E.T.	Erişim Tarihi
ICOM	International Council of Museums
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDV	Türk Diyanet Vakfı
TIEM	Türk İslam Eserleri Müzesi
TTK	Türk Tarih Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VBM	Vakıflar Bölge Müdürlüğü
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
VGMA	Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

GÖRSELLER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Görsel 1: Ashmolean Müzesi	135
Görsel 2: British Müzesi	135
Görsel 3: Louvre Müzesi.....	136
Görsel 4: Smithsonian Müzesi	136
Görsel 5: Aya İrini Kilisesi	137
Görsel 6: Çinili Köşk Müzesi.....	137
Görsel 7: Osman Hamdi Bey	138
Görsel 8: Ağlayan Kadınlar Lahdi (İstanbul Arkeoloji Müzesi).....	138
Görsel 9: İskender Lahdi (İstanbul Arkeoloji Müzesi)	139
Görsel 10: İstanbul Arkeoloji Müzesi	139
Görsel 11: Halil Ethem Bey	140
Görsel 12: Gustave Mendel'in Taş Eserler Kataloğu.....	140
Görsel 13: Topkapı Sarayı Müzesi Giriş.....	141
Görsel 14: Anadolu Medeniyetleri Müzesi	141
Görsel 15: Konya Mevlana Müzesi.....	142
Görsel 16: Ayasofya Cami	142
Görsel 17: Sadberk Hanım Müzesi	143
Görsel 18: İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi.....	143
Görsel 19: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi.....	144
Görsel 20: Tokat Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	144
Görsel 21: Van Müzesi.....	145
Görsel 22: Van Müzesi İçerisinden Bir Görünüş	145
Görsel 23: Sakıp Sabancı Müzesi Artırılmış Gerçeklik Uygulaması.....	146
Görsel 24: Pera Müzesi Sanal Gerçeklik Uygulaması (Özrili'den)	146
Görsel 25: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi İnteraktif Sergileme.....	147
Görsel 26: Ankara Etnografya Müzesi Dokunmatik Ekran (Kioks) (Özrili'den). 147	
Görsel 27: New York Modern Sanatlar Müzesi.....	148
Görsel 28: İngiltere Doğa Tarihi Müzesi	148
Görsel 29: Japonya Sendai Mediatheque Kütüphane ve Araştırma Merkezi.....	149
Görsel 30: İngiltere Tate Modern Sanatlar Müzesi.....	149
Görsel 31: Baksı Müzesi	150

Çizelge	Sayfa
Görsel 32: Sinop Cezaevi Müzesi	150
Görsel 33: Ankara Utanç Müzesi	151
Görsel 34: İzmir Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi	151
Görsel 35: H. 1092 Tarihli Silsilename (VGM 1872 Numaralı Vakfiye).....	152
Görsel 36: H. 1112 Tarihli Selim Divanı (VGM Arşivinden)	152
Görsel 37: Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin Açıldığı Süleymaniye İmaretı Avlusı (TİEM Arşivinden).....	153
Görsel 38: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 1. Salon (TİEM Arşivinden)	153
Görsel 39: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 2. Salon (TİEM Arşivinden)	154
Görsel 40: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 3. Salon (TİEM Arşivinden)	154
Görsel 41: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 4. Salon (TİEM Arşivinden)	155
Görsel 42: Türk ve İslam Eserleri Müzesi	155
Görsel 43: Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi (Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi).....	156
Görsel 44: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi (Beyazıt Medresesi).....	156
Görsel 45: Halı Müzesi (Ayasofya Cami İmaretı)	157
Görsel 46: Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi Havadan Görünüm	157
Görsel 47: Mevlevihane Binasının Restorasyon Öncesi Görüntüleri (VBM Arşivinden).....	158
Görsel 48: Mevlevihane Binasının Restore Halindeki Görüntüleri (VBM Arşivinden).....	158
Görsel 49: Tokat Mevlevihane Binası Dıştan Görünüm.....	159
Görsel 50: Müze Binasının Bulunduğu Avludan Bir Görünüm.....	159
Görsel 51: Müze Binasının Bulunduğu Avluya Giriş Kapısı.....	160
Görsel 52: İki Katlı Müze Binası Giriş Cephesi	160
Görsel 53: Müze Binasının Zemin Kat ve Üst Kat Planı (VBM Arşivinden).....	161
Görsel 54: Müze Binasının İkinci Katında Yer Alan Ahşap Sütunlu Revaklı Balkon	161
Görsel 55: Müze Binasının Ahşap Oyma Tekniğinde Yapılmış Tavan Süslemesi	162
Görsel 56: 1. Sergileme Odası Madeni Eserler Seksıyonu	162
Görsel 57: 1. Sergileme Odası Madeni Eserler Seksıyonu	163
Görsel 58: 2. Sergileme Odası Halı, Kilim ve Seccade Seksıyonu.....	163
Görsel 59: 2. Sergileme Odası Raylı Panolarda Kilim ve Seccade Örnekleri	164
Görsel 60: 3. Sergileme Odası Halı ve Seccade Seksıyonu	164

Çizelge	Sayfa
Görsel 61: 4. Sergileme Odası Seramik, Çini, Küçük Objeler Seksiyonu	165
Görsel 62: 4. Sergileme Odası Duvar Saatleri ve Sakal-ı Şerif Kutuları	165
Görsel 63: 5. Sergileme Odası Yazma Eserler Seksiyonu	166
Görsel 64: 5. Sergileme Odasından Yazma Eser Örneği	166
Görsel 65: 5. Sergileme Odasından Ahşap Tavan Örneği	167
Görsel 66: Müze Binasının İkinci Katına Çıkkılan Ahşap Merdivenler.....	167
Görsel 67: Semahane Salonu ve Sema Yapan Yapay Mankenler.....	168
Görsel 68: Semahane Salonundan Bir Başka Görünüm.....	168
Görsel 69: Semahane Salonu Üst Mahfil Kısmından Bir Görünüm	169
Görsel 70: Semahane Salonu Ahşap Mahfil ve Sütunlar	169
Görsel 71: Semahane Salonu Ahşap Tavan Köşelikleri.....	170
Görsel 72: Semahane Salonundan Mevlevi Ayinlerinde Kullanılan Objeler	170
Görsel 73: Semahane Salonundan Ahşap Köşe Vitrini.....	171
Görsel 74: Semahane Bölümünün Yan Tarafındaki Diğer Sergileme Bölümünden Bir Görünüm	171
Görsel 75: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi (Hankâh Binası)	172
Görsel 76: Müze Binasının Taç Kapısı ve İnşa Kitabesi	172
Görsel 77: Müze Binasının Planı (Konya KVK Bölge Kurulu Arşivinden).....	173
Görsel 78: Müze Binasının Doğu Cephesinden Bir Görünüm.....	173
Görsel 79: Müze Binasının Avlusuna Geçilen Koridor	174
Görsel 80: Müze Binasının Avlusu ve Batı Eyvanından Bir Görünüm	174
Görsel 81: Müze Binasının Avlusunu Örtten Kubbe	175
Görsel 82: Müze Binasının Avlusundaki Havuz.....	175
Görsel 83: Müze Binasının Güney Eyvanı ve Alçı Mihrabından Bir Görünüm... 176	
Görsel 84: Müze Binasının Alçı Mihrabı.....	176
Görsel 85: Müze Binasının Eyvan Kısımlarında Yer Alan Çinilerden Bir Görünüm	177
Görsel 86: Eyvanların Duvarlarındaki Çini Detayından Bir Görünüm.....	177
Görsel 87: Batı Eyvanında Yer Alan Çini Süslemeli Pencere	178
Görsel 88: Kuzey Eyvanında Yer Alan Türbeye Bakan Çini Süslemeli Pencere. 178	
Görsel 89: Müze Binasının Kuzeybatı Penceresinden Bir Görünüm.....	179
Görsel 90: Müze Binasının Kuzeydoğu Penceresinden Bir Görünüm.....	179
Görsel 91: Müze Binasının Orta Avlusunu Örtten Kubbe	180

Çizelge	Sayfa
Görsel 146: Külliye'nin Güneyinde Yer Alan Giriş Kapısı	208
Görsel 147: Şeyh Şaban-ı Veli Müzesi'ne Genel Bir Bakış	208
Görsel 148: Müze Binasının Dış Cephesinden Bir Görünüm	209
Görsel 149: Müze Binasının 1. Kat ve 2. Kat Planı (VBM Arşiv)	209
Görsel 150: Müze Binasının Sofa Bölümüne Giriş Kısmı	210
Görsel 151: Müze Binasının Giriş Bölümünde Yer Alan Sadaka Taşı Örnekleri	210
Görsel 152: Girişin Hemen Karşısında Yer Alan İki Katlı Ahşap Vitrin Sistemi	211
Görsel 153: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Şaban-ı Veli ve Tarikat Mensuplarına Ait Eşyalar.....	211
Görsel 154: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Ahşap Vitrin, Hat Eserler, Tekke Sancak Örnekleri.....	212
Görsel 155: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Bir Görünüm	212
Görsel 156: Müze Binasının A2 Numaralı Salonuna Genel Bir Bakış	213
Görsel 157: Müze Binasının A2 Numaralı Salonunun Duvarlarından Bir Görünüm	213
Görsel 158: Müze Binasının A2 Numaralı Salonunun Duvarlarında Yer Alan Arapça Yazılmış Yazı Örnekleri.....	214
Görsel 159: Müze Binasının A3 Numaralı Salonu.....	214
Görsel 160: Müze Binasının A3 Numaralı Salonundan Zikir Tespihleri ve Rahle Örneği.....	215
Görsel 161: Müze Binasının A3 Numaralı Salonundan Tarikata Mensup Kişilerin Eşyaları.....	215
Görsel 162: Müze Binasının A4 Numaralı Salonundan Bir Görünüm	216
Görsel 163: Müze Binasının A4 Numaralı Salonundan Halı ve Kilim Sergileme Biçimlerine Bir Bakış.....	216
Görsel 164: Müze Binasının Ahşap Merdivenleri.....	217
Görsel 165: Merdiven Duvarında Yer Alan Hat Levhaları.....	217
Görsel 166: Müzenin İkinci Kattaki Cumbalı Bölümü	218
Görsel 167: Cumbalı Bölümün Karşısında Yer Alan Ahşap Vitrinler.....	218
Görsel 168: Cumbalı Bölümün Karşısında Yer Alan Bakır Şamdan Örnekleri ...	219
Görsel 169: Müze Binasının B1 Numaralı Salonu.....	219
Görsel 170: B1 Numaralı Salondan Ahşap Vitrinler	220
Görsel 171: B1 Numaralı Salondan 1181 Tarihli Kur'an-ı Kerim Örneği	220
Görsel 172: Müze Binasının B2 Numaralı Etnografik Eserler Salonu	221
Görsel 173: B2 Numaralı Salon Kap Kacıklar, Mutfak Eşyaları	221

Çizelge	Sayfa
Görsel 235: 23 Nisan Oyun Yapbozu Köşesi.....	253
Görsel 236: 6 Numaralı Balkan Savaşları Film Gösterimi Yapılan Salon.....	253
Görsel 237: 7 Numaralı Selanik'ten Samsun'a Adlı Salon.....	254
Görsel 238: Vitrin Sistemi ve Bilgilendirme Ekranı (Kioks).....	254
Görsel 239: 8 Numaralı Balkan Göçü Salonu.....	255
Görsel 240: 9 Numaralı Mustafa Kemal Çanakkale'de Adlı Salon.....	255
Görsel 241: 10 Numaralı İşgal İstanbul'u Adlı Salon.....	256
Görsel 242: 11 Numaralı Atatürk Fotoğrafları Gösterimi Yapılan Salon.....	256
Görsel 243: 12 Numaralı Mustafa Kemal ve Ailesi Adlı Salon.....	257
Görsel 244: 13 Numaralı Mustafa Kemal'in Mektupları Adlı Salon.....	257
Görsel 245: 14 Numaralı Ata'yı Dinlerken Adlı Salon.....	258
Görsel 246: 15 Numaralı Atatürk ve İstanbul Adlı Salondan Vitrin İçerisinden Dergi ve Broşür Örnekleri.....	258
Görsel 247: Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi Mevlevi Tarikatına Özgü Eserler.....	259
Görsel 248: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi Şeyhlere Ait Kişisel Eşya Örnekleri.....	259
Görsel 249: Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi Canlandırma Köşesinden ...	260
Görsel 250: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii Çini Pano.....	260
Görsel 251: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii Kâbe Tasvirli Çini Pano.....	261
Görsel 252: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Amasya Mehmet Paşa Camii Minberi.....	261
Görsel 253: Konya Sahip Ata Müzesi Sadreddin Konevi Konferansı.....	262
Görsel 254: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Kafeterya Bölümü.....	262
Görsel 255: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi El Bilgisayarı Kullanımı.....	263
Görsel 256: İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 Projeksiyon Yansıtımlı Sergileme.....	263
Görsel 257: Pera Müzesi Eğitim Etkinliklerinden Bir Örnek.....	264
Görsel 258: İstanbul Modern Eğitim Etkinliklerinden Bir Örnek.....	264
Görsel 259: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi MUSE TRAIN Projesinden Görünüm.....	265
Görsel 260: Genç Vakıfçılar Projesi Halı Müzesi.....	265

Çizelge	Sayfa
Görsel 261: Genç Vakıfçılar Projesi İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010	266
Görsel 262: Edirne Selimiye Vakıf Müzesi Vakıf Haftası Müze Eğitim Etkinliklerinden.....	266
Görsel 263: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Geçici Sergi Düzenlemesinden Görünüm.....	267
Görsel 264: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi Gezisi İçin Düzenlenmiş Broşür	267
Görsel 265: Victoria ve Albert Müzesi	268
Görsel 266: Sakıp Sabancı Müzesi Picasso İstanbul'da Sergisi	268
Görsel 267: İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi.....	269
Görsel 268: Sadberk Hanım Müzesi	269
Görsel 269: Eskişehir Odun Pazarı Müzesi	270
Görsel 270: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi.....	270
Görsel 271: : Van Müzesi	271
Görsel 272: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Şamdan Örneği.....	271
Görsel 273: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Ahşap Kapı Örnekleri.....	272
Görsel 274: Konya Sahip Ata Vakfı Müzesi Halı Kilim Örnekleri	272

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo

Sayfa

Tablo 1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Bünyesinde Yer Alan Ziyarete Açık Olan Müzeler .. 273

ÖN SÖZ

Toplumsal hafızanın kültürel belleğini yansıtan müzeler bir toplumun, bir devletin ve bir medeniyetin tarihsel, sosyolojik ve kültürel anlamda kronolojik tanımlarını ifade etmeleri sebebiyle oldukça kıymetli oluşumlardır. Genel anlamda Dünyada ve Türkiye’de yer alan müzelerin tarihsel süreçteki oluşumları durumu da kültür varlıklarının korunup gelecek nesillere aktarılmasında oldukça önemli olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de birçok müzecilik faaliyetleri ve atılımları gerçekleştirilmekte ve müzeler açılmaktadır. Bu müzecilik faaliyetlerinden biri de ülkemizin önemli kurumlarından biri olan Vakıflar Genel Müdürlüğü kültürel faaliyetleri kapsamındaki müzecilik çalışmalarıdır. Vakıfların müzeciliğe ilk adımları 19. yüzyılın ortalarında Anadolu’nun her yöresinden İslami değer taşıyan vakıf eserlerinin toplatılması ve 1914 tarihinde İslam eserleri ve vakıf eserlerinden oluşan ilk vakıf müzesi olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nin açılmasıyla başlamıştır. Çalışmamızda Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nin nasıl kurulduğu, hangi safhalardan geçerek değişime uğradığı ve Türkiye’de daha sonradan açılan diğer vakıf müzelerine nasıl öncülük ettiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan 2000 yılı ve sonrası açılan yedi adet müze mevcut durumlarıyla kendi içerisinde detaylı olarak değerlendirilerek konunun önemine değinilmiştir. Müzecilik alanında son yıllarda yaşanan gelişmeler, Türkiye’de müzecilikte yapılan yenilenmeler ve toplumsal değişimlere bağlı olarak yeniden yapılanmalar neticesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesindeki müzelerin de bu yenilenmelere ne derece dâhil oldukları irdelenmiştir. Ayrıca yeniden yapılanmaların vakıf müzelerindeki kültürel mirasın korunmasında, sürdürülebilir olmasında ve ziyaretçi politikalarında ne kadar önemli olabileceği; bu müzelerin üreten, yaşayan, toplum merkezli, katılımcı müze özelliklerine sahip olma potansiyelinin ortaya çıkarılarak yorumlanması amaçlanmıştır. Çalışmamızın bu kapsamda hem Sanat Tarihi hem de Müzecilik alanında bilimsel çalışmalara kaynaklık etmesini hem de literatürde önemli veriler sağlamasını temenni etmekteyiz.

“Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nden Günümüze Vakıflar Genel Müdürlüğüne Bağlı Müzeler ve Bu Müzelerin Yeni Müzecilik Anlayışı Kapsamında Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmasında konunun belirlenmesinde, çalışmanın her aşamasında benden

sabrını ve desteklerini esirgemeyen, konuya farklı bir boyuttan bakmamı sağlayan ve değerli fikirlerini benimle paylaşan kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TOP'a sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım. Tez izleme süresince değerli katkılarından ve sabırlarından ötürü sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KULAZ ve Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY hocalarıma da sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Doktora süreci ve çalışma süresince benden desteklerini esirgemeyen, değerli fikirleri ile bana yol gösteren kıymetli bölüm başkanımız Prof. Dr. Gülsen BAŞ TERZİOĞLU'na sonsuz teşekkür ve minnetlerimi sunarım. Lisans ve Lisanüstü eğitim süresince kıymetli fikirlerini ve desteklerini aldığım, üzerimde emeği olan Prof. Dr. Recai KARAHAN'a, Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU'na, Doç. Dr. Oktay BAŞAK'a, Doç. Dr. Ercan ÇALIŞ'a, Dr. Öğr. Üyesi Güler YILMAZ'a, ve Dr. Öğr. Üyesi Tahsin KORKUT'a sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Tez jüri üyelerimden olan aynı zamanda çalışma süresince saha çalışmaları ve konunun şekillenmesinde bana emeği geçen ve benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Fethiye ERBAY'a ve yine tez jüri üyelerimden olan bana kıymetli fikirleri ile katkıda bulunan Doç Dr. Kemal ÖZKURT'a teşekkürlerimi ve sevgilerimi iletiyorum. Saha çalışmalarında bana kaynak temini sağlayarak yol gösteren ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kapılarını açarak bana katkılarını sunan değerli Suzan BAYRAKTAROĞLU'na, kıymetli Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER'e ve Ali KILCI'ya şükran ve minnetlerimi sunarım. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığından Mevlüt ÇAM'a çalışma iznimi onaylayarak sahada rahat çalışmama vesile olduğu için aynı zamanda Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde görevli olan çalışma sürecimde benden desteklerini esirgemeyen değerli Seher AYKAN'a teşekkür ediyorum. Çalışma süresince benimle saha çalışmalarına katılan ve desteklerini benden esirgemeyen hem mesleki hem de hayat arkadaşım eşim Yaşar ÖZRİLİ'ye ve benim doktora sürecimde biricik motivasyon kaynağım olan oğlum Kağan Ege ÖZRİLİ'ye sonsuz teşekkür ediyorum. Çalışma sürecimde hem çalışmama destek olan hem de manevi desteklerini hissettiğim canım arkadaşım Dr. Gülsün EBİRİ'ye, değerli arkadaşım Sadettin BOR'a, tezimle ilgili süreçte bilgilerimi aldığım ve akademik süreçte desteklerini benden esirgemeyen Dr. Mustafa KAYA'ya, Dr. Ömer Avni YUNUS'a, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sekreteri değerli arkadaşım Murat ÇABAZ'a, Araştırma Görevlisi Hüseyin ŞAN'a, Ahmet ERK'e çok teşekkür

ediyorum. Süreç boyunca benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen, bu yolda bana hep sabır ve fedakrlık gösteren canım babam Nevzat SEZGİN'e, annem İlknur SEZGİN'e ve kız kardeşim Av. Nur Seda SEZGİN'e sonsuz minnet, saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

GİRİŞ

A. Amaç ve Önem

Kültürel birikimi korumak, yorumlamak, belgelemek ile başlayan müzeler, değişim ve gelişimlerin giderek yaşandığı, farklı atılımların gerçekleştirildiği, geçmiş zamanın şimdiki temsili mekânları olmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de yer alan müzelerin de kültürel birikimi koruma ve günümüze kadar yaşatma süreci eski yıllara kadar dayanmaktadır. Müzecilik olgusu ve müze açma girişimlerinin tarihsel bağlamda belli bir geçmişi olan ülkemizde, zengin tarihi ve kültürel mirasımızı korumayı hedef alan birçok müzecilik faaliyeti gerçekleşmektedir.

Bu çalışmamızda Türkiye’de yer alan müzecilik faaliyetlerinden biri olan vakıf kültürünü temsil eden vakıf müzelerinin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Vakıf eserlerinin geçmişten beri korunarak günümüze kadar aktarılmasında öncü olan Vakıflar Genel Müdürlüğünün en eski ve ilk müzesi olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nin nasıl kurulduğu, hangi safhalardan geçerek değişime uğradığı ve Türkiye’de daha sonradan açılan diğer vakıf müzelerine nasıl öncülük ettiği ile ilgili bilgilere yer verilerek, daha sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı günümüz müzelerinin oluşum ve gelişim aşamaları, mevcut durumları detaylı olarak değerlendirilmiş ve konunun önemine dikkat çekilmiştir.

Son yıllarda tüm dünyada değişen ve yenilenen çağın ihtiyaçları doğrultusunda yeni kültür politikaları ortaya çıkmış ve bu kültür politikaları diğer alanlarda etkin olduğu gibi müzecilik alanında da etkili olmuş ve müzeler salt geçmişi korumakla kalmayıp bir araştırma merkezi, kültür merkezi, eğitim ve toplum odaklı etkinliklerin olduğu mekânlar olarak devam etmektedir. Türkiye’de de son zamanlarda müzecilik alanında yaşanan atılımlar, toplumsal değişimlere paralel olarak müzelerin hem kurumsallaşmaları hem de faaliyetleri kapsamında etkili olmuştur. Bu etkiyi 2000 yılı ve sonrası yeniden yapılanmaya gidilerek açılmış Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı müzelerde de görmek mümkün olmaktadır. Çalışmamız kapsamında yedi adet vakıf müzesi; buldukları konum, mimari ve tipolojik özellikleri, eser durumları, teşhir özellikleri, yönetim personel durumu ve turizm açısından önemine göre değerlendirilmiştir. Ayrıca bu müzelerin son dönem müzecilik anlayışındaki

değişimlere bağlı olarak ziyaretçileri çekme potansiyeli nasıldır, yenilenme ve çağdaşlaşma çabalarına ne derece dâhil olmuşlardır, mekân özellikleri nasıldır, teknolojidenden ne derece faydalanmışlardır, müze eğitimi uygulamaları var mıdır, müze pazarlama ilişkisi nasıldır ve müzenin topluma yönelik tutumu nasıldır gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. Değişen müzecilik algısı ve yeni müzecilik anlayışı nedir, çağdaş müze olma yolunda izlenen kültür politikaları ve faaliyetlerinin müzecilik alanına ne gibi katkıları olmuştur gibi sorulara da yanıt aranarak Türkiye’de müzecilik alanındaki gelişmeler hakkında bilgilere ulaşılmıştır.

Ayrıca vakıf müzelerinin toplumdaki manevi değeri ve kültürel açıdan önemine de değinilerek ülkemizde müzecilik alanında yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak bu müzelerin daha fazla yer edinebilmesi, ziyaretçi potansiyelinin artması ve sürdürülebilir olması için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın Vakıflar Genel Müdürlüğü Basın ve Yayın Arşivinde bir ilk olacağını ve hem Sanat Tarihi literatürüne hem de Türkiye’de Müzecilik alanında yapılacak diğer akademik çalışmalara da katkı sağlayarak bilim dünyasına farklı bir bakış açısı kazandıracağını temenni etmekteyiz.

B. Kapsam ve Literatür Özeti

Konumuzun kapsamı ve kavramsal çerçevesi belirlendikten sonra kütüphaneler, bazı üniversiteler bünyesinde yer alan araştırma merkezleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Basın ve Yayın Arşivi ve bazı veri tabanlarında detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü kültürel faaliyetleri kapsamında yer alan ziyarete açık müzeler belirlenmiş olup müzelerin bulunduğu bölgelere gidilerek müzeler yerinde incelenmiştir. Ayrıca tez konusunun temelini oluşturan vakıf müzeciliğinin ilk temsilcisi Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile ilgili bilgi belge ve dokümanlar için Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Osmanlı Arşivlerinin yer aldığı kurumlardan kaynak talebi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler kapsamında Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı ziyarete açık olan yedi adet müze konu kapsamı dâhilinde değerlendirilmeye alınmıştır. 2000 yılı sonrası yeniden yapılanmaya gidilerek açılmış olan bu müzeler; Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi, Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi, Edirne Selimiye Vakıf Müzesi, Gaziantep Mevlevihanesi

Vakıf Müzesi ve İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 olup bu müzelerin hem mevcut durumları hem de yeni müzecilik anlayışına nasıl cevap verdikleri yapılan ön görüşmeler, araştırmalar ve gözlem sonuçlarına göre tespit edilmiştir. Bu bağlamda müzelerin detaylı olarak ele alınıp mevcut durumlarının ve yeni müzeciliğe ilişkin durumlarının ortaya çıkarılmasına dair literatürde fazla bir kaynak bulunmamaktadır. Çalışmamız, vakıf müzelerinin mevcut durumları ve yeni müzecilik anlayışı kapsamında ele alınarak değerlendirilmesinde literatürde bir ilk olacak ve belki de hem vakıfların yapılacak yenilenme projelerine hem de bilimsel kaynak olarak akademik çalışmalara katkıda bulunacaktır.

Elde edilen veriler kapsamında tez çalışmasının konu kapsamı gereği literatür özeti, “Genel Müzecilik, Vakıf Müzeciliği ve Çağdaş (Yeni) Müzecilik” konularına göre kategorize edilmiştir.

Genel Müzecilik:

Bekir ONUR’un “Çağdaş Müze ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş” adlı kitabında Dünya’da olan müzelerin tarihsel gelişimlerine ilişkin önemli detaylara değinilmiş, özellikle Avrupa’da koleksiyonculuğun başlangıcıyla ilgili bilgiler alınmıştır (Onur, 2012).

Ferruh GERÇEK’in “Türk Müzeciliği” adlı kitabından müze kavramının tanımına yer verilmiş, Türkiye’de müzeciliğin gelişimiyle ilgili bilgilerden oluştuğu için faydalı olabilecek kaynak niteliğindedir (Gerçek, 1999).

Eilean HOOPER-GREENHILL’in “Müze ve Galeri Eğitimi” adlı kitabında müzelerin bir eğitim kurumu olduğunu ve kendini geliştirmek isteyen topluma hitap eden yansız yerler olduğundan bahsedilmiştir.(Hooper-Greenhill, 1999)

Emre MADRAN’ın “Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma Sürecinde Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Yasal Düzenlemeler” adlı kitabından Asar-ı Atika Nizamnameleriyle ilgili notlar alınmıştır. (Madran, 2002)

Erdem YÜCEL’in “Türkiye’de Müzecilik” adlı kitabında müze müdürü Halil Ethem Bey’in müzecilikle ilgili yaptığı faaliyetlerin bir kısmından bahsedilmiştir (Yücel, 1999).

Hale ÖZKASIM ve Semra ÖGEL'in "Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi" adlı makalede Türk Müzecilik tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı projeleriyle Türk Müzeciliğine olan katkılarından bahsedilmiştir (Özkasım ve Ögel, 2005).

İnci SAN'ın "Eğitim ve Müze Semineri" adlı kitabından müzelerin 20. yy daki durumu ile ilgili bilgiler alınmıştır. (San, 2008)

Sümer ATASOY'un "Türkiye'de Müzecilik" adlı çalışmasından Türk müzeciliğinin gelişim aşamaları, eser toplama ve müzeciliğe ilk adımlar hakkında bilgiler yer almaktadır. (Atasoy, 1984)

Şahin GÜRsoy'un "Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle İlgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği" adlı çalışmasından Çinili Köşk ve müzeye dönüştürülme çalışmaları ile ilgili bilgilerden faydalanılmıştır. (Gürsoy, 2007)

Vedat KELEŞ'in "Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği" adlı makalesinde Türkiye'deki müzeciliğin tarihsel boyutunun Dönem bazında değerlendirilmesine ilişkin bilgiler alınmıştır. (Keleş, 2003)

Vakıf Müzeciliği:

Adnan ERTEM'in "Osmanlıdan Günümüze Vakıflar" adlı makalesinden vakıf müessesesiyle ilgili bilgiler alınmıştır. (Ertem, 2011)

Bhaeddin YEDİYILDIZ'ın "Türk Kültür Sisteminde Vakfın Yeri" adlı çalışmasında vakıf müessesesinin İslam öncesi hukuk sistemlerinde olabileceğini ve bunun İslam vakıfları üzerinde etkisi olabileceğinden bahsetmektedir. (Yediyıldız, 1988)

Erdem YÜCEL'in "Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin Kuruluş Talimatnamesi" adlı çalışmasından Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile ilgili bilgiler alınmış ve yorumlanmıştır. (Yücel, 1978)

Gülseren GENÇ'in "İstanbul Vakıf Müzeleri Sorunları ve Çözüm Önerileri" adlı tez çalışmasından vakıf eserlerinin sayısının arttıkça Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, kendi imkânları dâhilinde bir galeriye veya depoya ihtiyaç duymaya başlamış olduğu ve bu eserlerin korunması gerekliliği nedeniyle müzeler açmaya başlamış olduklarıyla ilgili bilgiler alınmıştır (Genç, 1992).

İsmet MİROĞLU'nun "Türk İslam Dünyasında Vakıfların Yeri" adlı makalesinde vakıfların İslamiyet'ten sonra önemine değinilmiş, vakıfların en görkemli devrinin Osmanlılar Dönemi'nde olduğundan bahsedilmiştir. Bu çalışmadan Vakıfların İslamiyet sonrası durumu ve Osmanlı Dönemi faaliyetleriyle ilgili bilgiler alınmıştır (Miroğlu, 1984).

Mehmet Zeki PAKALIN'ın "Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü" çalışmasında vakıf kavramının tanımını yaparak birden çok anlamda kullanıldığına değinmiştir (Pakalın, 1993).

Mustafa GÖLEÇ'in "Evkaf-ı İslamiye'den Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne: Osmanlı-Türk Müzeciliğinin Siyasal Anlamı" adlı panel çalışmasında Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile ilgili önemli bilgiler yer almakta ve Evkaf-ı İslamiye Müzesi gibi bir kurumun ortaya çıkmasının "ideolojik" gerekçeler topluluğuna dayandırıldığından söz etmektedir (Göleç, 2014).

Sevay Okay ATILGAN'ın "Tokat İli'ndeki Vakıflar Genel Müdürlüğü Mevlevihane Vakıf Müzesi Örneğinde Müzecilik Anlayışı ve Önemi" adlı makalesinden Vakıflar Genel Müdürlüğü kültürel faaliyetleri kapsamındaki müzecilik alanında yapılan çalışmalardan bahsetmektedir. (Atılğan, 2007)

Suzan BAYRAKTAROĞLU'nun "Vakıfların ve Vakıf Eserlerinin Müzeciliğimizdeki Önemi ve Vakıf Müzeleri" adlı panelde Vakıflar teşkilatının müzecilik faaliyetlerinin 19. yüzyılın ortalarında eski eserlerin belirli mekânlarda depolanmasıyla başlamış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun hemen her yöresinde olan cami, mescit, türbe, tekke gibi vakıf binalarından sürekli eşya çalındığını bu durum üzerine Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin kuruluşundan bahseder (Bayraktaroğlu, 2014).

Wendy SHAW'ın "Osmanlı Müzeciliği" adlı kitabında vakıf eserlerinin kaçırılmasıyla ilgili konulara yer verilmiş, bu kaçırılmaların önlenmesi için Osmanlı Devleti'nin çıkardığı önemli tüzüklerden bahsetmiştir (Shaw, 2015).

Çağdaş (Yeni) Müzecilik:

Ali Efe KAZIK ve Ali Akın AKYOL'un "32. Vakıf Haftasında Bir Müze Eğitimi Projesi: Genç Vakıfçılar" adlı proje çalışmaları yeni müzecilik anlayışıyla

yapılan proje örneklerinden biri olup vakıf müzelerinin bu yolda uyguladıkları eğitim projelerinden ilki olmaktadır. (Kazık ve Akyol, 2016)

Ayfer KARABIYIK'ın “Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış” adlı tezinde toplum eğitiminde önemli rol oynayan müzelerin örgün eğitim kurumları ile işbirliği kurarak müze eğitim bilimini oluşturmaları konusunda bilgiler alınmıştır. (Karabıyık, 2007)

Bekir ONUR'un “Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş” adlı kitabından müzelerin toplumsal hizmetlerinin ne olduğu ve çağdaş müze ve işlevleriyle ilgili bilgilerden faydalanılmıştır. (Onur, 2012)

Ceren KARADENİZ'in “Müze Kültür Toplum Çağdaş Müze ve Müzenin Toplumsal İşlevleri” adlı kitabından yeni müzecilik anlayışında ziyaretçinin rolüyle ilgili bilgilerden faydalanılmış, Dünya'da yer alan çağdaş müzeciliğe dair müze örnekleriyle ilgili bilgiler alınmıştır. (Karadeniz, 2018)

Fethiye ERBAY'ın “Müze Yönetiminde Pazarlama Felsefesine Yeni Yaklaşım” adlı çalışmasında müze yönetimi ve pazarlama konularına değinilmiştir. (Erbay, 1999)

Fulya ÖZSEL'in “Müzenin Sanallığı Sanallığın Müzesi” adlı çalışmasında değişen müzecilik anlayışıyla, sergileme yöntem ve tekniklerinin müzelere ne gibi mekânlar eklemelerini gerek kılmıştır gibi sorulara cevap aranmıştır. (Özsel, 2002)

Halil DEMİRDELEN'in “Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri” adlı çalışmasında toplumun her kesimine hitap eden bir müze ve müzecilik anlayışından bahsedilmektedir. (Demirdelen, 2012)

Kadriye TEZCAN AKMEHMET ve Ayla ÖDEKAN'ın “Müze Eğitimi'nin Tarihsel Gelişimi” adlı makalelerinde müzelerde eğitim uygulamaları ve Türkiye müzeciliğinde ilk hareketlerle ilgili bilgiler alınmıştır. (Akmehmet ve Ödekan, 2006)

Sümer ATASOY'un “Yeni Müzecilik Anlayışı: Eğiten, Bilgi Veren Müze” adlı bildirisinden yeni müzecilik teriminin tanımlarından faydalanılmıştır. (Atasoy, 1996)

Şennur KAYA'nın “Müzecilik ve Türkiye Türkiye'de Müzecilik 100 Müze 100 Eser” adlı çalışmasında nesne odaklı olmayan izleyici odaklı olan bir müzecilik

anlayışından bahsetmekte ve çeşitli etkinliklerle müzelerin ziyaretçilere ulaşması durumundan bahsedilmektedir. (Kaya, 2007)

Yukarıda kısaca bahsedilen bazı kaynakların dışında konumuza ilişkin yerli-yabancı kaynak, internet kaynakları ve literatürlerden de faydalanılmıştır.

C. Yöntem ve Metot

Araştırma konumuz belirlendikten sonra müze, müzecilik, evkaf, vakıf, vakıf müzeciliği, yeni müzecilik kavramlarıyla ilgili bibliyografya çalışması yapılmıştır. Bu konularla ilgili yazılı kaynaklar, akademik çalışmalar, makaleler, kitaplar, bildiriler, konferanslar, süreli veya süreli olmayan dergiler ve elektronik kaynaklar taranarak ve karşılaştırılarak tez kapsamında veri olarak kullanılmıştır. Çalışma yönteminde ise, kişisel saha araştırması alanı olan “Tokat”, “Konya,” “Ankara,” “Kastamonu”, “Edirne”, “Gaziantep” ve “İstanbul” illerine gidilerek bu illerde yer alan ziyarete açık olan müzelerde katılımcı gözlem tekniği kullanılarak araştırma yapılmıştır. Müze alanında fotoğraf makinesi ile çekim yapılmış ve bir takım önemli notlar alınmıştır. Ayrıca müze müdürleri ve diğer müze çalışanlarından müzeyle ilgili bilgi, belge, doküman analizi talebi doğrultusunda daha net bilgiler elde edilerek belgeleme noktası sağlıklı bir şekilde yürütülmeye çalışılmıştır. Bütün bu gözlemler ve araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler ve verilere dayanarak çalışma konumuzun metodu tez yazım kurallarına uygun olarak genelden özele dayalı tümdengelim metodu ile kronolojik sıralamalara uygun bir anlatım modeli uygulanarak şekillenmiştir. Tez çalışma metodu uygulanırken danışmanım ve konuyla ilgili diğer uzman kişilerin de görüşlerinin alındığını belirtmek isterim.

Tezimizin giriş bölümü yapılan tez konusunun amacı, önemi, kapsamı, literatür özeti, yöntemi ve metodu hakkında bilgiler içermektedir. Genel olarak bu bölümde tezin genel yapısının oluşum aşamaları anlatılmaktadır.

Çalışmamız dokuz ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlıkta müzenin tanımına yer verilmiş, dünyada ve Türkiye’de yer alan müzecilik faaliyetlerinin tarihsel gelişiminden yola çıkılarak müzecilik anlayışı ve gelişimi ile ilgili genel bilgiler üzerinde durulmuştur. Ayrıca değişen müzecilik algısıyla birlikte Dünya ve

Türkiye genelinde uygulanan kültür politikaları ve müzeciliğin gelişimi hakkında bilgilere de yer verilmiştir.

İkinci başlıkta, vakıf kavramının tanımı ve mahiyeti üzerinde durularak vakfi oluşturan unsurların neler olduğuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca vakıflarla ilgili bazı belge türlerine değinilerek örnekler verilmiştir.

Üçüncü başlık, vakıf müessesesi hakkında geniş ve detaylı bilgiler içermekte olup ve vakıfların ortaya çıkışı ve günümüze kadar nasıl şekillendiği ve kurumsallaştığıyla ilgili sorulara cevap verilmiştir. Vakıf müessesesinin oluşumu, İslamiyet öncesi, İslam toplulukları, Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar vakıf anlayışı ve gelişimi üzerinde durularak kapsamlı bilgilere yer verilmiştir. Kısacası vakıfların idari yapılanmalarının tarihi süreçte hangi aşamalardan geçtiği üzerinde durulmuş ve genel yargılara varılmıştır.

Dördüncü başlıkta vakıf kavramının tecelli ettiği ilk vakıf müzesi olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nden bahsedilerek günümüz vakıf müzelerine nasıl öncülük ettiği hakkında bilgiler yer almaktadır. Evkaf-ı İslamiye Müzesi nasıl oluştu, Türk İslam Eserleri Müzesi'ne dönüştürülmeye kadar hangi aşamalardan geçtiği gibi sorulara cevap vermeye çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kurumsal çapta ve kültürel faaliyetleri kapsamında olan vakıf müzeciliği faaliyetleri ve mevzuatları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Beşinci başlık, Vakıflar Genel Müdürlüğü müzelerinin tamamı ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır. Tez konusunun kapsamını oluşturan ziyarete açık olan yedi adet müze binası; buldukları yer ve tarihçeleri, mimari form özellikleri, müze olarak eserleri ve teşhir özelliklerine göre ele alınmıştır.

Altıncı başlıkta ise tezin ana başlığına uygun olarak yedi adet müze hem mevcut durumları ve müzecilik algısı çerçevesinde hem de yeni müzecilik anlayışı kapsamında ele alınarak değerlendirilmiştir. Müze binalarının fiziksel ve yapısal özellikleri, eserleri ve teşhir durumları, yönetim ve personel durumları, turizm açısından önemleri, mekân organizasyonları, teknoloji uygulamaları, müze eğitimi uygulamaları, pazarlama faaliyetleri, toplumla olan ilişkileri detaylı olarak ele alınıp değerlendirilmiştir.

Yedinci başlıkta vakıf müzelerinin Türkiye’deki diğer müze türleri arasındaki yeri ve öneminden bahsedilerek kendi içerisinde karşılaştırmalara da yer verilmiştir.

Sekizinci başlık ise vakıf müzelerindeki eserlerin sanatsal özellikleri üzerinde durularak tez konusu geniş ve detaylı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç kısmını oluşturan dokuzuncu başlık ise vakıf kavramı, müessesesi ve müzecilikle bağlantılarının nasıl olduğu, vakıf müzeciliğinin gelişiminden itibaren günümüze kadar nasıl bir yol izlediği, çalışma kapsamındaki müzelerin genel bir değerlendirilmesi ve bu müzelerin yeni müzeciliğe olan bakış açıları ve yaklaşımları üzerinden genel yargılara varılmıştır. Ayrıca vakıf müzelerinin yeni müzecilik anlayışına göre ziyaretçi potansiyellerine artırma adına nasıl bir tutum içerisinde olmaları gerektiğine dair bazı önerilerde de bulunularak tez çalışması tamamlanmıştır. Burada amaç, vakıf müessesesinden yola çıkarak vakıf müzelerini geniş bir perspektif üzerinden ele alarak literatürde olmayan orijinal bir bakış açısıyla değerlendirmek ve bilinmeyen yönleri ile bilim dünyasına kazandırmak olmaktadır.

1. MÜZE VE MÜZECİLİĞİN GELİŞİM SERÜVENİ

Günümüzde kullanılan şekliyle “Müze” kavramı, Grekçe “Mouseion” kelimesinden türemiştir. “Mouseion” ilham perilerinin düşünme yeri ya da tapınağı anlamında kullanılmış olup, Yunan mitolojisinde Atina’da “Musalara Ayrılan Tepe” , Grek pantheonun da ise, müzik ve şiir ilham eden esin perileri anlamına gelmektedir (Gerçek, 1999:1).

Antikçağ Dönemi’nde İskenderiye’de I. Ptolemaios tarafından “Mouseion” adında bir tapınak yaptırılmıştır. Ayrıca bu tapınakta İskenderiye Kütüphanesine yer verilmiş olup, bu tapınak o Dönemin bilim adamlarının istediğı kadar konaklayabildiğı, eğitim verebildiğı, araştırma yapabildiğı bir bilim merkezi haline dönüşmüştür. Bu oluşum “Müze” kavramının kendine has özelliklerinin nasıl oluştuğı konusunda ilk bilgileri vermektedir (Karabıyık, 2007:3).

Onur (2012), müze kavramını; 15. yüzyılda ilk olarak Floransa’da Medici ailesinden olan Lorenzo’nun koleksiyonu için, daha sonra 17. yüzyılda antik eserleri betimlemek için, 18. yüzyılda ise antik eserlerden oluşan koleksiyonları korumak, sergilemek ve halkın hizmetine açık kurumlar olarak tanımlamıştır. Buna ek olarak müze kavramı için 18. yüzyılın sonlarında koleksiyondan ziyade kültürel öneme sahip eserlerin depolandığı ve sergilendiğı binalar tanımını kullanmıştır.

Atagök (1999:137)’e göre müzeler; “yaratıcılık, gözlem, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek yaygın eğitim kurumları” olarak ifade edilmiştir.

Riviere (1962:23-24) ise kültürel öneme sahip koleksiyonları korumanın incelemenin, değerlendirmenin ve özellikle halkın estetik beğenisine sunmanın müzelerin görevi olduğunu ayrıca müzelerin sanatla, bilimle, tarihle, teknolojiyle bağlantılı eserleri bünyesinde barındıran daimi kurumlar olduğunu belirtmektedir.

1945-46 yılları arasında kurulmuş olan Milletlerarası Müzeler Konseyi’nin (ICOM), müze kavramıyla ilgili ilk belirlemiş olduğu tanımı ise şöyledir: “Müze kelimesi, sanatsal, teknik, bilimsel, tarihi veya arkeolojik materyalleri bulunduran, içerisinde hayvanat ve botanik bahçelerinin dâhil olduğu, içerisinde sergi salonu bulunan kütüphaneler istisna olmak üzere kütüphanelerin dışında kaldığı halka açık

tüm koleksiyonları içinde barındırır.” Bu tanım, ICOM’da uzun süre geçerli olarak kalmış daha sonra Viyana’da toplanan 22. Genel Kurul kararı ile değiştirilerek Uluslararası Müzeler Konseyi Tüzüğü’nde (ICOM Statutes) 24 Ağustos 2007 yılında şöyle tanımlamıştır: “Bir müze, eğitim, çalışma ve eğlence amacıyla insanlığın ve çevresinin maddi ve maddi olmayan mirasını koruyan, araştıran, iletişim kuran ve sergileyen, topluma açık, toplumun hizmetinde ve gelişiminde kar amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur.” (ICOM, 2021)

Tarihsel gelişiminden yola çıkarak müze kavramının geçmişten itibaren geleneksel anlamda tanımlarının olduğunu görmekteyiz. Geleneksel müze kavramı, tarihi eserleri ve sanat yapıtlarını bünyesinde barındırmak, korumak, depolara koymak ve sergilemek anlamında kullanılmıştır. Yani herhangi bir kültürel öneme sahip sanat eserleri müzeye girer girmez müzenin malı olmakta ve herhangi bir yenilenme ve pazarlamaya açık olmadığından ötürü sadece bir kez görülebilecek mekânlar olmakta ve sürdürülebilirlik kavramına kapalı olmaktadır. Günümüzde ise hızla gelişip, değişen teknolojik faaliyetlerin arttığı ve toplumsal gücün ön planda olduğu dünya genelinde yeni müze tanımlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bugün yeni müzecilik anlayışına dayanarak müzelerin tanımında varılan noktanın en önemli oluşumları “eğitim” ve “katılım” kavramları olmaktadır. Teknolojik faaliyetler de bu kavramları beslemekte ve müzelere yepyeni anlamlar kazandırmaktadır. (İhtiyar, 2011).

Ambrose ve Paine (2016:18) müzelerin “müze-toplum” ilişkisine dayandığını ve müzeleri sorgulayan ve düşünen yaratıcı bireyler yetiştirilmesi konusunda ziyaretçilerine müzeyi gezerken yeni bir öğrenme ve eğlenme tecrübesi yaşatan bir kurum olarak tanımlamaktadır.

Schubert (2004:132), müzelerin sorgulama yaklaşımının olduğunu ve yenilenme gayesiyle, toplum dinamiklerini esas alan ve çok kültürlülüğü yansıtan yenileşmeye açık kurumlar olarak tanımını yapmıştır.

Uluslararası Müzeler Konseyi ise müze tanımını şöyle yapmaktadır: “Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve beğeni doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurumdur” (ICOM, 2021).

7 Eylül 2019 tarihinde Japonya Kyoto’da Uluslararası Konferans Merkezi’nde (ICC Kyoto) düzenlenen 25. Olağanüstü Genel Kurul’da (Extraordinary General Assembly/EGA), mevcut olan müze tanımı yerine, ICOM Tüzüğüne eklenen ve resmileştirilen yeni müze tanımı ise şöyledir:

Müzeler, geçmiş ve gelecek hakkında kritik diyaloglar için demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Günümüzün çatışmalarını ve zorluklarını kabul edip ele alarak, topluma olan güvende eserler ve örnekler tutar, gelecek nesiller için farklı hatıraları güvence altına alır ve eşit haklar sağlar ve tüm insanlar için mirasa eşit erişim sağlar. Müzeler kâr amaçlı değildir. Katılımcıdır, saydamdır ve insan onuruna ve sosyal adalete, küresel eşitlik ve küresel refah düzeyine katkıda bulunmayı amaçlayan, dünyadaki anlayışları toplamak, muhafaza etmek, araştırmak, yorumlamak, sergilemek ve geliştirmek için aktif ortaklıklar ile çalışırlar (ICOM, 2020).

Bu yapılan bu müze tanımına göre müze kavramı; tarihi süreç içerisinde dünyadaki gelişimlere açık olan müzelerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değiştirilmiş, günümüz çağdaş müzecilik anlayışına uygun, yeni bir kavrama dönüşmüştür. Zira 21. yüzyıl müzelerinin biriktirme, koruma depolama, araştırma ve toplumsal iletişim (eğitim, interaktif sergileme) gibi üç önemli işleve sahip olduğu da aşikârdır.

1.1. Dünyada Müzeciliğin Gelişimi

Günümüz müzecilik faaliyetlerinin temelini oluşturan ve müzecilik çalışmalarında müzelerin öncüsü olarak akla ilk gelen İ.Ö. 280’de kurulan “İskenderiye Müzesi” olmaktadır. Bu müzenin Avrupa’da bir müze fikrinin hâkim olmasına vesile olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. “İskenderiye Kütüphanesi” olarak da geçen müzenin bilim adamlarının araştırma yaptığı bir enstitü olarak faaliyet gösterdiği ve içerisinde yer alan bazı koleksiyonlar, bitki ve hayvanlara ait kalıntıların toplayıcılık fikrine zemin hazırladığı söylenebilmektedir. Onur (2012:21), “Bu müzenin dışında Klasik Antikçağ, İslam ve Doğu nesnelere toplayan başka yerler de olmuştur. Rönesans Dönemi’nde nesnelere toplama ve sergileme merakı daha da artmış olup yeniden canlanmıştır. Avrupalı zenginler sanat koleksiyonları yapmış ve

bazılarını ücret karşılığında halka açmışlardır. Buna dayanarak Bavyera Dükü V. Albrecht'in 1563-1567 yıllarında kurduğu tablo galerisinin müze amacıyla kurulmuş olması muhtemeldir.” diye de vurgulamaktadır.

17. ve 18. yüzyıllarda koleksiyonların bilinçli olarak halka açılmasıyla birlikte günümüz müzecilik anlayışına uygun ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. Rönesans Dönemi'yle birlikte farklı sınıflara mensup kişiler arasında yaygınlaşan koleksiyonculuk önemli gelişmelerle devam etmiştir. Müzelerin kurumsallaşma süreci devam ederek eğitim kurumlarından olan üniversitelere bağlı koleksiyonlar artmış, bilimsel özellik taşıyan kaynakların yazımı çoğalmıştır. Örneğin; 1617 yılında Bologna Üniversitesi'nde Ulisse Aldrovandi'ye ait olan doğa ve sanat içerikli koleksiyonlar, o Dönemin koleksiyoneri olan Ferdinando Cospi öncülüğünde üniversitenin müzeye dönüştürülmesiyle sergilemeye açılmıştır. Ayrıca bir diğer örnek olarak Oxford Üniversitesi'nde bulunan Tradescant'lar ve Ashmole'a ait koleksiyonlar 1683 yılında Ashmoelan Müzesi olarak açılmıştır (Özdemir, 2020). (Görsel 1)

18. yüzyılda Avrupa genelinde toplumsal ve siyasi anlamda reformlara bağlı olarak önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak bazı müzeler de halka açık hale getirilmiştir. Bunlardan biri de İngiliz kökenli soylu kesimden olan Hans Sloane, Robert Cotton ve Robert Harley'in koleksiyonlarını içeren British Müzesi (1759) (Görsel 2) olmaktadır. Ayrıca 1789 yılında yaşanan Fransız İhtilali sonrası tarihsel sıralamaya uygun olarak temsil ettiği kültür ortamına, coğrafi bölgeye göre düzenlenen koleksiyonlar ve arşiv örnekleri ilk kez halka açılmıştır. Bu yaşanan ihtilal sonrası kraliyet koleksiyonlarının halka açılmasıyla ortaya çıkan Louvre Müzesi örneği de (1793) (Görsel 3) müzecilik hareketlerinin ilk başarılı örneklerinden birini oluşturmaktadır. Louvre, Avrupa'da büyük topluluklar ve farklı milletlerin temsil edildiği müze haline gelmiştir. “Louvre’ da halk yeni tapınağında artık Tanrının ve kralın değil, kendi efsanelerini ve iktidarını kutsar.” (Artun, 2006:157) Bu söze dayanarak Louvre Müzesi'nin sergilenen tüm nesnelere belli bir zümre yerine artık tüm halka hitap etmiş olmasıdır. Artık tüm insanlık için büyük bir atılım gerçekleştiren Louvre, modern müze nasıl olur fikrine de iyi bir örnek teşkil etmektedir.

19. yüzyıla gelindiğinde ise sadece Avrupa’da değil Avrupa dışındaki ülkelerde de çok sayıda müze açıldığı görülmektedir. Bu müzeler: sanat tarihi, tarih, doğa tarihi gibi belli alanlarda kurumsallaşan örnekler olmuştur. Bu Dönemde eğitilmiş, kültürlü kesimin artması, müzelerin toplumun vazgeçilmez bir parçası olmasında ve çeşitli koleksiyonların halka açılmasında etkili olmuş, ayrıca kent merkezlerinin önemli mekânlarından olan müzelerin önemini artırmıştır. Örneğin Budapeşte Ulusal Müzesi (1802), Kopenhag Ulusal Müzesi (1819) ve Stockholm Tarih Müzesi (1847) devlet tarafından kurulmuş müzelerdir. Bununla birlikte müzelerin bir diğer özelliğinin ise eğitim olduğunu söyleyebiliriz. Bilim ve eğitim kuruluşları koleksiyon oluşturup müzeler açmışlardır. Böylece bu müzelerin asıl işlevleri eğitim ile halkı bilgilendirerek çağdaş bir konuma getirmek olmuştur. Müzelerin bir eğitim kurumu gibi faaliyete geçmelerinin sebeplerinden biri de çalışan sınıf ve orta sınıf arasındaki eğitim yönüyle kendini geliştirmeye duyulan inanç ve toplumun tüm kesimlerinin buluşabileceği yansız yerler sunma isteği olduğu söylenebilir (Hooper-Greenhill, 1999:30). Sanayi Devrimi ile birçok alanda meydana gelen değişim ve gelişmeler, kültürel alanda da etkili olmuş ve bilim ve sanayi alanında önce bilim ve teknik müzeleri sonra da endüstri müzeleri açılmıştır. Örneğin; Victoria and Albert Müzesi Bilim Müzesi, Viyana Endüstri ve Ticaret Teknik Müzesi, Washington Smithsonian Enstitüsü (Görsel 4) gibi müzeler bilim, sanayi ve teknoloji alanında açılan müze örnekleri olmaktadır (İsmayilov, 2007:8).

20. yüzyıla gelindiğinde müzeler, eser koruma ve sergileme dışında birer araştırma merkezi ve ziyaretçilerinin etkin ve aktif olduğu çağdaş bir kurum olmaya başlamıştır. Ayrıca gittikçe çağdaşlaşan ve küreselleşen dünyada yok olmayla karşı karşıya gelen kültürlerin korunacağına ve yaşatılacağına dair inancın boşluğunu doldurma adına yalnızlık duygusuna kapılan bireylerin boşluk hissini gidermeye çalışmıştır. “Müze yaşantısı bireysel, sosyal ve fiziksel boyutları, objelerle algılar ve ilgiler yoluyla etkileşim, gözlem yapma, düşünce ve duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, kendi yaşamına bağlama, bilgilenme, müzenin bakış açısını görme ve anlamlandırma işini ziyaretçiye bırakmıştır.” (San, 2008:149)

20. yüzyılın ikinci yarısında ise United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) ve International Council of Museums (ICOM) (Uluslararası Müzeler

Komisyonu) gibi uluslararası organizasyonlar kurulmuştur. Bu organizasyonlar aracılığıyla müze eğitimi bilimsel açıdan ele alınmaya çalışılarak müzelerde eğitim faaliyetleri uluslararası standartlarda belirlenmeye başlanmıştır (Tezcan ve Ödekan, 2006:51).

1.2. Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi

Türkiye’de müzeciliğin tarihsel gelişimine bakıldığında müze ve müzecilik oluşumları, Avrupa’daki gibi koleksiyonculuk fikri ve nadire kabineleri gibi çok eskilere dayanarak ortaya çıkmamıştır. Türkiye’de Osmanlı Dönemi 19. yüzyıl batılılaşma çabalarıyla birlikte müzecilik faaliyetleri oluşmaya başlamıştır. Avrupa: sosyal, kültürel, ekonomik ve sanat açısından örnek alınmaya başlanmış ve Osmanlı Devleti’nde bir takım yeni yapılanmalar ve kurumsallaşmalara gidilmiştir. Bunlardan bir de yine müze ve müzecilik çalışmaları olmaktadır.

Türkiye’de müzecilik alanında geçmiş ve günümüzdeki politikaları belirlemek için müzelerin bağlı buldukları merkezi yönetim yapısını, ilkelerini ve bu yönetim yapısındaki değişimleri göz önünde bulundurmak gereklidir.

Türkiye’deki müzeciliğin tarihsel gelişimini Keleş (2003:4), dört ayrı dönem bazında ele almıştır.

1. İlk Dönem
2. İkinci Dönem (Osman Hamdi Bey Dönemi)
3. Üçüncü Dönem (Cumhuriyetin ilk yıllarından 1960lı Yıllara Uzanan Dönem)
4. Son Dönem (1960’lı Yıllardan Günümüze)

Ünsal (2009:152) ise bu bağlamda iki aşamayı gündeme getirmektedir:

1. Cumhuriyet’in ilanından 1980’e kadar olan dönem
2. 1980 sonrası küreselleşme ve neoliberal ekonomik yapılanmalarla birlikte toplumsal katılım, kültürel demokrasi, yerel yönetimlerin güçlenmesiyle gündeme gelen dönem

Türkiye’deki müzeciliğin ortaya çıkışı ve gelişimi, Osmanlı Devleti’nin 19. yüzyıldaki müzecilik politikaları, devletin ileri gelenlerinin müdahaleleriyle

başlatılmıştır. Örneğin; Sultan Abdülmecid'in sergi açılışlarının düzenlenmesi talebi ve bu etkinliklere iştiraki bu manada önemli bir kanıt olmaktadır. Ayrıca Bizans İmparatoru Konstantin'in isminin yazılı olduğu başlıkların muhafaza altına alınmasını ve İstanbul'a götürülmesini istemesi de bu anlamda önemli bir atılım sayılmaktadır. Bu başlıklar o dönem müze olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nde Ahmet Fethi Paşa tarafından koruma altına alınmıştır. (Görsel 5). Bu bilgiyi, Alman müze müdürü Wiegand, Servet i Fünun Dergisi'nde paylaşarak belirtmiştir (Gerçek, 1999:81; Atasoy, 1984:1458).

Özellikle önemli görülen eski eser niteliğindeki objelerin merkeze gönderilmesi durumu ve başka vilayetlere gönderilen belgeler ve bu belgelere gelen cevaplar Aya İrini'nin düzenlenmesiyle ilgili ile konuları ihtiva etmektedir.¹ (Bkz. EK-1) Vilayetlere gönderilen belgelerde “Harbiye Ambarı'nda inşa ve tanzim olunan müze” tabiri de kullanılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nde kurumsallaşmış müzecilik faaliyetleri ile ilgili ilk çalışmaların 1845 yılından itibaren başlamış olduğunu söyleyebiliriz.

Aya İrini Kilisesi bir süre silah deposu olarak kullanılmış daha sonra Topkapı Sarayı'ndan çeşitli ganimetler, hediyeler, silahlar ve başka eşyalar da taşınarak askeri malzeme ve eski eser koleksiyonlarının birarada olduğu sergilemelere yer verilmiştir (Madran-Önal, 2000:175). Bu sergilemeler umuma açık tutulmayıp özel olarak izinle görülebilmekteydi. Söz konusu Aya İrini'de olan bu eserleri Ahmet Fethi Paşa, Asar-ı Atika ve Asar-ı Eslaha olarak düzenlemiş ve Aya İrini, Saffet Paşa tarafından “Müze-i Hümayun” adı altında açılarak halkın ziyaretine sunulmuştur. Müze-i Hümayun'a müdür olarak da E. Goold atanmıştır (Organ, 1947:5).

Maarif Nazırı Saffet Paşa ülke çapında valilere tebliğde bulunarak yurt çapındaki eserlerin dikkatli bir şekilde toplatılarak Aya İrini'ye gönderilmesini talep etmiş ve dolayısıyla birçok eserin himaye edilmesini ivedilikle halletmeye çalışmıştır. Müze müdürü E. Goold ise Marmara bölgesinin çeşitli kentleri ve Marmara Adası'nda bulunan tarihi değeri olan bazı heykelleri ciddi girişimlerde bulunarak toplatıp İstanbul'a getirtmiştir. Zira bu toplama faaliyetlerinden sonra Müze-i Hümayun'da eser sayısı 160 adete ulaşmıştır (Şahin, 2007:112).

¹ BOA, C, MF, 5/221

1871 yılında E. Goold'un müze müdürlüğüne son verilerek kapatılan Müze-i Hümayun'da ki eserler, Terenzio adlı Avusturyalı şahsın sorumluluğuna bırakılmıştır (Yücel, 2006:241). Daha sonra Ahmet Vefik Paşa sadrazam olunca Müze-i Hümayun yeniden hizmet vermek üzere açılmış ve müdürlüğüne P. A. Dethier getirilmiştir. Dethier gelir gelmez 1874 tarihinde eski eserler kanunu olan Asar-ı Atika taslağını da düzenlemiştir (Mumcu, 1969; Shaw, 2004).

Yeni müze müdürü olan P. A. Dethier müzeyi modern bir hüviyete ulaştırmak adına girişimlerde bulunmuştur. Öte taraftan da önceki dönemlerde ülke dışına götürülen eserleri yeniden bağlı oldukları topraklara kavuşturmak adına çeşitli mecralarda çabalar göstermiştir. Nihayet bu mücadeleleri sonuç getirmiş ve 650 adet eski eseri himayesi altına almayı başarmıştır. Daha sonraları eserleri daha iyi korumak maksadıyla ihtiyaç baş gösteren yeni bir mekân gereksinimi başlamış ve Çinili Köşk binasının müzeye dönüştürülebileceği düşünülmüştür. Maarif Nazırı Cevdet Paşa'nın girişimleri doğrultusunda Çinili Köşk müze olma yolunda çeşitli tadilatlarla girmiş ve 1881 yılında bir merasim ile müze olarak hizmet vermek üzere açılmıştır (Şahin, 2007). (Görsel 6).

Dethier'in başarılı müzecilik atılımlarından sonra ölümü üzerine onun yerine 1881 senesinde Osman Hamdi Bey müzeye müdür olarak atanarak Türk müzeciliği adına farklı bir evreye geçilmiş ve yepyeni bir Döneme giriş yapılmıştır. (Görsel 7) Osman Hamdi Bey, müzecilik alanında atılımlar yaparak ilk başta yeni bir nizamname çıkarma gereksinimi duymuş ve 1884 yılında bu yeni nizamnameyi yürürlüğe sokmuştur. "Yeni nizamname 37 maddeden ibaret olup, beş bölümlü nizamnamenin ilk bölümünü genel hükümler, ikinci bölümünü eski eser alım satımı, üçüncü bölümünü araştırma ve kazılara ilişkin hususlar, dördüncü bölümünü eski eserlerin alım satımı, beşinci ve son bölümünü ise ceza hükümleri oluşturmaktadır." (Madran, 2002:416).

Osman Hamdi Bey Dönemi'nde Ağlayan Kadınlar Lahdi (Görsel 8), İskender lahdi (Görsel 9), Satrap, Likya ve Tabnit Lahitleri gibi eserler bulunmuş ve İstanbul'a getirilmiştir. Bu eserlerin bulunması eski eser merakını artırmış ve yapılan bazı savaşlarda savaş ganimeti olarak eski eserler toplatılmaya başlanmıştır. Bu süreç içerisinde arkeolojik kazılardan elde edilen eserler de çoğalmıştır. Gittikçe çoğalan

eserler için yeni bir müze binasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine 1891 yılında “Müze-i Hümayun” şimdiki adıyla İstanbul Arkeoloji Müzesi açılmıştır. (Görsel 10) Osman Hamdi Bey Dönemi’nde müze açılışlarının yanı sıra bir de önceki nizamname düzenlenerek 1906 yılında yeni bir nizamname yürürlüğe konulmuştur. Yeni bir nizamnamenin çıkarılmasının nedeni ilk nizamnamelerin uygulanması sonucu elde edilen deneyimler, arkeolojik kazıların artması, meslek adamlarının yetişmeye başlaması sayılabilir. 23 Nisan 1906 yılında çıkarılan bu son nizamname 1973 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Asâr-ı Atika Nizamnamesi, 6 ana bölüm ve 1 “Ahkam’-ı Müteferrika” bölümünden oluşmaktadır (Madran, 2002:416). 1910 yılına kadar Müze müdürlüğü görevini yürüten Osman Hamdi Bey, modern anlamda ilk Türk müzeciliğinin temellerini atmıştır diyebiliriz.

Osman Hamdi Bey’in ölümünden sonra müze müdürlüğü görevine kardeşi Halil Ethem Bey getirilmiştir. (Görsel 11) Halil Ethem Bey, Türkiye’de eski eser sevgisini toplum içerisinde yaygınlaştırmaya çalışmış, “İstanbul Asar-ı Atika Muhipleri Cemiyeti” ve “Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni” gibi kuruluşlara öncülük etmiştir, Eski eserlerin korunmasında büyük bir titizlik göstererek yurtdışına eser çıkarılmasına engel olmaya çalışmıştır (İnan, 2013:352). Yücel (2006), Halil Ethem Bey’in, müze koleksiyonlarını yabancı uzmanlara düzenlediğini ve bilimsel yayınlara ağırlık verdiğini belirtmiştir. Bunun en önemli örneği 1912-1914 yılları arasında Gustav Mendel’in yapmış olduğu üç ciltlik “Catalogues de Sculptures Gregues, Romaines et Byzantines” isimli taş eserler kataloğudur. (Görsel 12) Bu katalog günümüz İstanbul Arkeoloji Müzesini, dünyaya tanıtan yapıtlardan biri olmaktadır. Halil Ethem Bey’in müzecilik alanında yürüttüğü diğer faaliyetlerinden biri de müzedeki eserlerin tasnif edilerek düzenlenmesidir.

Evkaf müesseselerinde bulunan eski eserler toplatılarak günümüzde Türk İslam Eserleri Müzesi’nin önceki kurumu olan Evkaf-ı İslamiye’nin açılması 1914 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ortadoğu medeniyetlerinin eserleri Eski Şark Eserleri Müzesi’nde batı müzeciliği anlayışı içerisinde düzenlenmiş ayrıca Yıldız Sarayı ve Topkapı Sarayları’nda bulunan eserler kategorize edilerek envantere alınmıştır. Halil Ethem Bey, aynı zamanda Ankara Etnografya Müzesi’nin tanzim ve teşhir tasarımını yürütmek için komisyon başkanlığında görevli olmuştur. 1931 yılında ise kendi arzusuyla müdürlük görevini bırakmıştır (Baltacı, 2015:15).

Cumhuriyet Dönemi müzecilik faaliyetlerinde müze yapılanmaları ve kazılar dönemin şartlarına rağmen daha çağdaş bir yapılanmayla sürdürülmeye çalışılmıştır. Atatürk'ün emirleri doğrultusunda bir millet oluşturma çabası içerisinde kültürel araç sayılan müzecilik o dönem içerisinde oldukça hız kazanmıştır. Buna ek olarak 1 Nisan 1924'te Bakanlar Kurulu Kararıyla, Topkapı Sarayı mevcut eşyası ile müze olarak ziyarete açılmıştır (Şapolyo, 1939). (Görsel 13) İsmayilov (2007), bu faaliyetlerin Fransız ihtilali sonrası Louvre Müzesi'nin halk müzesi olma özelliğiyle bir paralellik gösterdiğini belirtmektedir.

Cumhuriyet Dönemi müzecilik faaliyetlerinden biri de 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılarak buralarda bulunan tüm eşyaların müzelerde toplanması durumudur. Ayrıca Anadolu'da yer alan bazı mekânlar da müze olarak işlevlendirilerek müze koleksiyonları ve müze sayısının artırılması hedeflenmiştir (Yücel, 1999:69). Anadolu'da birçok yeni müze de yine bu dönemde açılmıştır. Bu müzelerin en önemlileri; “Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi (1923)” (Görsel 14), “İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi (1924)”, “Konya Mevlana Müzesi (1927)” (Görsel 15), “Ankara Etnografya Müzesi (1930)”, “İstanbul Ayasofya Müzesi (1934)” (Görsel 16), “İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi (1937)”dir.

1950 yılına gelindiğinde Uluslar Arası Müzeler Konseyi “ICOM”un Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur. “ICOM”un temel amacı müzeler ve müzeciler arasındaki işbirliğini güçlendirmek, müzecilik konusundaki standartları oluşturmak, uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak bilgi alışverişini sağlamak ve halk eğitimini geliştirmek şeklinde özetlenebilir.” (Atasoy, 1984:67)

1960'lı yıllarda müzelere çağdaş anlayışa göre nitelik kazandırılmaya çalışılmış, çok sayıda yeni müze kurulmuş, bu müzelerden bazıları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlattırılmış olan bir “müze projesi” ne göre inşa edilerek Türkiye'nin değişik illerinde uygulanmış ve bir çeşit “tip proje” olarak Türk Müzecilik Tarihi'ne geçmiştir (Yıldız, 2001). Özkasım ve Ögel (2005), 1960'lı yıllarda tek bir projeye göre inşa edilmiş müzelerin dışında, tarihi mekânlara müze işlevi verilmesi anlayışının da Türk Müzeciliği'nin neredeyse genel karakterini oluşturduğunu belirtmektedir.

Gerek Türk Müzeciliği'nin ilk başlangıcında, gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında, genellikle arkeoloji, etnografik, el sanatları ve İslam sanatlarına ait eserlerden oluşan müze koleksiyonları, 1980'li yıllara kadar aynı şekilde devam etmiştir. 1981 yılında ise ilk özel müze olan Sadberk Hanım Müzesi'nin açılmasıyla birlikte özel müzeciliğin ilk adımları atılmıştır. Türkiye deki ilk özel müze olan Sadberk Hanım Müzesi'nin açılmasından sonra çeşitlilik gösteren birçok kişisel koleksiyonlar arka arkaya müzelere dönüştürülmeye başlamıştır. (Görsel 17) Örneğin; 1994 yılında "Rahmi Koç Müzesi", 2002 yılında "İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi"nin açılması kişisel koleksiyonlardan oluşan müzelerden sayılmaktadır. (Görsel 18)

2000'li yıllarda müzecilik alanında ciddi bir artış görülmüştür. 2004 yılında "İstanbul Modern" ile "Pera Müzesi" açılırken, 2010'da "Kaman Kalehöyük Müzesi", 2011 yılında "Antalya Elmalı Müzesi", "Aydın Milet Müzesi", "Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi", "Gaziantep Zeugma Müzesi" (Görsel 19), 2012 yılında ise "Aydın Yeni Arkeoloji Müzesi", "Kilis Müzesi", "Tokat Arkeoloji ve Etnografya Müzesi" (Görsel 20), 2014 yılında "Batman Müzesi", 2019 yılında "Van Müzesi" (Görsel 21-22) gibi daha yeni ve modern yöntemlerin kullanıldığı müzeler açılmıştır.

Günümüzde özel müzelerin sayısındaki artış ve devlet müzelerindeki gelişmeler, müzelere daha bilimsel yaklaşıldığını göstermektedir. Ayrıca geleneksel müzecilik anlayışının yerini, daha çağdaş ve yeni bir müzecilik anlayışının aldığı söylenebilmektedir.

1.3. Değişen Müzecilik Algısı: Yeni Müzecilik

Müzeler, 1980'li ve 1990'lı yıllarla birlikte yeni düşünme, uygulama ve çeşitlenmelere açık bir kurum olmaya başlamıştır. Nesne toplama, koruma, belgeleme, sergileme ve yorumlama etkinliklerinin yanı sıra daha demokratik, çevreci, toplumsal ve eleştirel bir yaklaşıma yönelmişlerdir. Kısacası klasik nesne temelli olan müzeciliğin yerini daha çağdaş ve modern bakış açısıyla yoğrulmuş, toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenen yeni müzecilik anlayışı almaya başlamıştır.

Harrison'a (2005) göre yeni müzecilik anlayışının temelinde yerel toplulukların olması, müzelerde odak noktasının nesnelere değil toplumsal konuların ve kaygıların olması müzebilimsel gelişmeler için kaçınılmazdır. Reeve ve Woollard

(2006), 21. yüzyılla birlikte müzelerin faaliyetlerinde ve fonksiyonlarında yaşanan değişimlerin, sosyal katılım ve soyut düşünmede etkili olduğunu müze ziyaretçilerini yeniden anlamlandıran yeni yeni kelime anlamlarının ortaya çıktığını belirtmektedirler. Bu kelime anlamları “ziyaretçi, izleyici, dinleyici, tüketici, kitle, ortaklar, katılımcı, kullanıcı, seyirci ve müşteri” olarak geçmektedir. Yeni müzecilik anlayışında, müzeyi ziyaret eden her yaştan ve kesimden insanlar aktif katılımcı pozisyonunda ve sanki teşhirin aktif bir parçasıymış gibi toplumsal müzecilik anlayışının gereğini yerine getirmektedirler. Dolayısıyla fiziksel ve sosyokültürel deneyimlerle ziyaretçi merak duygusunu gidermekte müzenin eğitim işlevine katkıda bulunmaktadır (Karadeniz, 2015).

Değişen müzecilik anlayışının başlangıcı için Atasoy şöyle demiştir: “Yeni müzecilik anlayışı adı verilen fikirler 1950’lerde ABD’de konuşulmaya başlamış, Dönemin tarihçileri maddi kültür, günlük yaşam ve sıradan nesnelerin politik ve ekonomik olarak yorumlanmasını istemişlerdir. Ancak bu fikirlerin müzeciliğe yansması 1970’lerden itibaren olmuştur. Peter Vergo “yeni müzecilik” terimini ilk kez kullanan kişi olmuştur. Vergo, eski tip müzeciliğin metotlara fazlasıyla bağlı olmasını eleştirerek, yenilenip köklü değişimlerden geçmezlerse yok olmaya mahkûm olduklarını söylemiştir.” (Atasoy, 1996:97) Vergo (1991), “*Yenimüzebilim*” adlı kitabında eski müzecilik anlayışının daha çok müzelerin yöntemlerini ele aldığını, müzenin amaçlarına çok fazla yer verilmediğini belirtir. Yenimüzebilimin ise bu tutumlar karşısında eleştirel tavır takındığından bahsetmektedir. Yani müzelerdeki eserlerin hangi ölçütlere göre ele alınıp sergilendiği, arkasındaki hikâyenin ne olduğu, müze yönetimi, müzelerin koruma yöntemleri, halkın nezdindeki başarı ve ihmallerinin yeni müzecilikte daha çok çalışma konusu olabileceği söylenebilmektedir.

Günümüzde tüm müzecilik faaliyetleri günümüzde aynı zamanda iki farklı kulvarda işlevselliklerini sürdürebilmektedir. Bu faaliyetleri yerine getiren müzelerin geleneksel anlayışta olanı, durağan ve süresiz eser odaklı bir müze ve kültür merkezi kulvarında olup, sergilenen sanat eseri veya koleksiyonların, ziyaretçi tarafından sadece gördüğünü estetik açıdan benimsemesini amaçlayan bir politikayı içermektedir. İkinci ve bu tezin başlığında geçen kulvarda olan müzeler ise; “yeni müzecilik” ya da “günümüz müzeciliği” olarak işlevselliğini devam ettiren müzeler olmaktadır. Bu

müzeler de ziyaretçilerin gezerken eğlenecekleri, müzeyi bir eğitim, kültür ve araştırma merkezi olarak görmelerini sağlayan ticari bir alan olarak kabul etmektedir. Yeni müzecilik anlayışına dayalı müzeler; eğlence sektöründe oldukça önemli bir rol üstlenmekte olup sürekli sergileme odaklı olmaktadır. Kalıcı sergisi olsa bile öncelik sıralamasında sürekli sergi önemli bir yer tutmaktadır. Bu değişim ve gelişimlerin başlıca sebebi, küresel ölçekte özellikle 21. yüzyılın artan iletişim imkânları ve teknolojinin ileri boyutta gelişmesi olabilmektedir. Bilgisayar kullanımlarının yaygınlaşması, internetin başlıca iletişim organlarından biri haline gelmesi, sosyal medya kullanımlarında bilgi paylaşımlarının artması, genç neslin daha aktif ve sosyalleşmeye açık olması müzecilikte de beklentilerinin artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla müzelerin bu bağlamda sahip olduğu konum yetersiz kalarak, müzelerin işlevi sorgulanmış ve müzecilikte yeni küresel değişime uyum sürecini başlatmıştır (Karayılanoğlu, 2016:33).

Yeni müzecilik anlayışını tam olarak anlayabilmek için geleneksel müzecilik anlayışı ile karşılaştırmak gerekli olmaktadır.

- Yeni müzecilik anlayışında çok yönlülük esastır, klasik geleneksel müzecilikte ise sabit sadece sergilemeye dayalı bir müzecilik tutumu mevcuttur.

- Yeni müzecilikte eserlerden ziyade ziyaretçi ön planda olmaktadır, ziyaretçi aktif olmalı ve eserlerin modern yöntemlerle ziyaretçiye ulaştırılması hedeflenmektedir, Klasik müzecilikte ise ziyaretçi pasiftir, eserler ön planda olmaktadır, eserleri keşfetmek dokunmak mümkün olmamaktadır.

- Yeni müzeciliğin sergileme tasarımlarında statik canlandırmalar, elektronik tabletler veya kulaklıklar aracılığıyla yönlendiriciler, kioks (bilgilendirme ekranları) ve sesli anlatımlarla eserler hakkında daha detaylı ve hareketli bilgilendirmeler ziyaretçilere sunulmaktadır. Klasik müzecilikte olan vitrin sistemleri, duvara askı sistemi ve platform üzeri açık sergileme sistemlerinde eserler ziyaretçiyi tek taraflı durağan bir pozisyona getirmektedir.

- Yeni müzecilikte izleyici konumunda olan ziyaretçi ve eserler arasında iletişim kurmak önemli olmaktadır. Müze uzmanları eşliğinde ziyaretçilere video film gösterileri izletilerek, eğitim seminerleri düzenlenerek, etkinlikler gerçekleştirilerek, ziyaretçilerin müzede hoşça vakit geçirebilmeleri sağlanmaktadır.

- Yeni müzecilikte geniş halk kitlelerine, farklı grupları temsil eden kişilere, kısacası toplumun çeşitli kesimlerine hitap edilmektedir. Klasik müzecilik anlayışında ise müzeler toplumun sınırlı bir kesimine daha çok hitap etmektedir.

- Yeni müzecilikte anlayışında, insanlar hangi topluma ve kesime hitap ederse etsin sosyal açıdan dışlanmadıkları, iletişim odaklı, gezerken bilgilenmenin ve eserlerle kolektif bir şekilde olup kendilerini tanımanın ve anlamının sağlandığı son derece değişen yeni bir yaklaşımla sürdürülebilir olmayı hedeflemektedir. Ziyaretçi konumunda olan izleyicilerin müzelerin çeşitlenen aktivitelerine yoğun katılımının sağlanması, sürdürülebilirliğin önceliklerindedir.

- Yeni müzecilikte günümüzde en zirvede olan teknoloji kullanımı oldukça tercih edilmektedir. Müzelerde artırılmış gerçeklik (Görsel 23), sanal gerçeklik (Görsel 24), 3D baskı, projeksiyonla yansıtılmalı canlandırma, interaktif sergileme uygulamaları (Görsel 25), bilgilendirme ekranları (kioks) (Görsel 26), simülasyon uygulamaları, sanal müzecilik uygulamaları ile müzeler daha çok kişiye ulaşabilmekte ve daha çok izleyiciyi çekmektedirler.

- Yeni müzecilik anlayışında müze eğitimi, geleneksel müzecilikteki gibi sadece ziyaretçilerin eserleri bakarak incelemesi veya herhangi bir uzman olduğu konusu için çalışması olarak değil; müze eğitimi, ziyaretçilere öğrenirken bile müzeyi eğlenceli hale getirerek etkileşimli ve duyuşsal bir süreç geçirme deneyimini yaşatmaktadır.

ICOM'un 2005 yılında "*müzeler mevcut koleksiyonlarını toplumun ve toplumsal gelişimin hizmetine sunan kurumlardır*" maddesi ile yeni müzeciliğin işlevinin ne olduğunu açıklamaktadır (ICOM, 2021). Müzeler artık çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, çeşitli etnik gruplar, toplumun farklı kesimlerini oluşturan kişiler, engelliler, suçlular gibi toplumun her kesimine kültürlenme, öğrenme, sosyalleşme olanağı tanımaktadır. Özellikle müzelerde yaşlılar, engelliler ve bebekli aileler için müzeleri gezmek adına ve daha çok ziyaret etmeleri adına bir takım kolaylıklar sağlanmaktadır. Örneğin tekerlekli sandalyeler, asansörlü arabalar, emzirme veya bez değiştirme odaları ve benzeri kısımlar müzelere eklenebilmektedir. Yeniden inşa edilmiş müze binalarında bu kısımlar bina yapılırken planlanmaktadır. Ayrıca alışveriş, yeme içme, müzik dinleme gibi kısımlar müzelerde yararlı ve etkili

olabilecek rahat bir ortam oluşturma girişimlerinden sayılmaktadır. Sosyalleşme ve iletişim adına müzelerdeki geçici sergiler, eğitim programları, etkinlikler, çalıştaylar da düzenlenerek müzeye aktif katılım sağlanmaktadır (Onur, 2012:28). Bu durum müzeleri 21. yüzyılda rekabetçi konumuna getirmiş, pazarlama ve iletişimde hareketliliğe neden olmuştur.

Hudson ve Ritchie 'ye (2006) göre çeşitli müze izleyicileri müzelerde eğlence ve serbest zaman etkinliklerine katılarak müzeleri rekabetçi konumuna getirmiştir. Müzelerin toplumsal işlevi ile müze ve ziyaretçi arasındaki ilişkiler düzenlenerek ziyaretçi izleyici konumunda “yapan kişi” olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, “müzeler yalnızca geçmişin sergilendiği bir yapı olmaktan çıkarak, bir sosyalleşme mekânı haline gelecektir.” Bunun ilk örnekleri İngiltere’de Victoria ve Albert Müzesi’nde 1988 yılında görülmektedir. İzleyici aktif bir biçimde sergilere, eğitim çalışmalarına ve diğer etkinliklere katılarak klasik müze anlayışının değiştiğini ispatlamıştır (Karadeniz, 2018). Başka örnekler verilecek olursa New York’taki Modern Sanatlar Müzesi çocuklar için “*Dört Yaşındakiler İçin Turlar*” ve aileler için sanat atölyeleri düzenleyerek izleyicilerine hoşça vakit geçirebilme ve müzeyi yaşayarak öğrenme imkânı sağlamaktadır. (Görsel 27) Ayrıca bu müze, toplumun çeşitli kesiminden insana okul ve kütüphanelerde etkinlikler düzenleyerek iletişim odaklı müzecilik anlayışına örnek oluşturmaktadır (Karadeniz, 2018).

İlk çocuk müzesi olan 1899 tarihli “New York Çocuk Müzesi” de dokunarak öğrenmeyi, müzeyi gezerken keşfetmeyi ve oyunu vurgulamaktadır (Onur, 2014:44) Amsterdam’daki “Stedelijk Müzesi” de izleyici odaklı bir müze olup 2008 yılında “*Genç Temsilciler*” adlı bir proje ile gençlerin müze için önemli olduklarını, sanat ve müzeler konusunda ilgili ve istekli olmaları için teşvik etmeyi amaçlamışlardır. Karadeniz (2018:119-120), yeni müzecilik anlayışını benimseyen müzelerin aslında müze, kütüphane, araştırma merkezi, kültür merkezi ve sanat galerilerinin de olduğu tek bir merkezde toplanan karmaşık yapılar olduğunu söylemektedir. İngiltere’deki “Doğa Tarihi Müzesi” (Görsel 28), Japonya’daki “Sendai Mediatheque” (Görsel 29), ABD’deki “Indianapolis Çocuk Müzesi”, “British Müzesi”, “Tate Modern Sanatlar Müzesi” (Görsel 30) bu çok amaçlı müzelerine örnek verilebilmektedir.

Türkiye’de geleneksel müzecilik anlayışının tamamen bittiğini söylemek mümkün değildir. Ancak gelişen ve değişen sosyal, ekonomik, kültürel, toplumsal ve dinamik bir anlayışla birlikte müzecilikte daha yeni atılımlar ve faaliyetler gerçekleştirilmektedir. 21. yüzyılla birlikte gelişen teknoloji ve yeni neslin dijitalleşmeye olan ilgisi, güncel kültür politikaları, saygın eğitim kurumlarının artarak entelektüel bir takım kesimin de beklentileri doğrultusunda ülkemizdeki müzelerin de değişim kavramına göre hareket etmeye çalıştığını görmekteyiz. Yani müzecilik faaliyetlerinin müzelerin, içinde bulunduğu çağın algılamalarına ve ihtiyaçlarına göre şekillendiğini söyleyebiliriz.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009 yılından bu yana çağdaş kültür politikaları ve faaliyetleri kapsamında müzelerin iyileştirilmesi, eski eserlerin bakım ve onarımında teknolojinin kullanımı, sergileme tasarımlarında danışmanlık hizmeti alınması, müze teknolojilerinin kullanımı, engelli ziyaretçilere yönelik iyileştirme çalışmaları gibi girişimleri gerçekleştirmektedir. Özel müzeler ise halkın eğitimi için konferanslar, seminerler, geçici ve gezici sergiler, bilimsel yayınlar yaparak Türkiye’nin tanıtımına katkıda bulunan eğitim ve kültür kurumları haline gelmektedir (Karadeniz, 2018).

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2014 yılı bütçe sunuşunda kültür politikaları kapsamında müzeciliğe de yer vermiş ve daha çağdaş yeni müzecilik anlayışı yaklaşımı hakkında şunları belirtmiştir:

Kültür politikalarının bir gereği olarak öncelikle Anadolu’da bulunan tarihi ve kültürel değer taşıyan eserlerin korunarak gelecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir. İnsanlığın geçmişine tanıklık eden kültürel mirasın, geleceğe daha sağlıklı bir şekilde aktarılması için toplum olarak bazı sorumluluklar üstlenen bakanlık, sorumluluklarının gereklerini yerine getirmek ve ülkenin kalkınması için kapsamlı bir faaliyet programı yürütmektedir. Bundan ötürü, Bakanlıkça yeni müzecilik anlayışı çerçevesinde, Anadolu coğrafyasında bulunan farklı kültürlere ait eserlerin geleneksel sergileme anlayışından uzak, modern sergileme tasarımlarıyla toplumun hizmetine sunulacağı, başta süreli ve süresiz sergiler olmak üzere çeşitli eğitici ve tanıtıcı kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği; sinema, kafe, kütüphane, araştırma merkezleri, dinlenme alanları, otopark gibi yapı toplulukları ile birarada olan

sosyal, kültürel ve etkileşimli bir müzecilik hizmeti sunulmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda, birçok ilde geleceğe yönelik yeni müze alanları ve proje çalışmalarına devam edilecektir (KTB Bütçe Sunumları, 2015).

Dolayısıyla hem Kültür ve Turizm Bakanlığı hem de özel müzeler yeni bir müzecilik anlayışına bağlı olarak bazı girişimlerde bulunarak hem çağı yakalamak hem de izleyicilere daha kaliteli hizmet etme çabası içinde olmaktadır. Ayrıca reklam ve tanıtımlarla da mevcut ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Yeniliklerin gerçekleştirildiği müzelere teknoloji ile reklam ağları kurulmuş, internet erişimleri sağlanmış, dijital bilgi ekranları yerleştirilmiş, sanal gezi uygulamaları ile izleyicilerin müzelere erişimi kolaylaştırılmıştır. Bazı görsel müze uygulamalarının olduğu müzeler ise; “Çorum Arkeoloji Müzesi”, “Burdur Arkeoloji Müzesi”, “Gaziantep Zeugma Müzesi”, “MTA Tabiat Tarihi Müzesi”, “Konya Müzesi” örnekleridir. Diğer yapılan uygulama ve projeler içerisinde müzelere çocuk etkinlik alanlarının ve eğitim atölyelerinin yaptırılması durumudur. Bu müzeler ise “Denizli Yeni Arkeoloji Müzesi”, “Hatay Yeni Arkeoloji Müzesi”, “Konya Yeni Arkeoloji ve Etnografya Müzesi”, “Uşak Yeni Arkeoloji Müzesi”, “Van Yeni Arkeoloji Müzesi” örnekleri verilebilmektedir.

Türkiye’ de yeni müzecilik anlayışı kapsamında devlet müzelerinin yenilenme faaliyetlerinin birçoğunda çocuk eğitim atölyelerinin oluşturulması henüz istenilen sayıda olmasa da kent müzelerinin açılması, özel müzeler, bazı kurum ve kuruluşlara bağlı müzelerde engelli ziyaretçiler için çeşitli hizmetlerin sunulması, yeni müzecilik algısı yaklaşımının uygulanabilirliğini kanıtlamaktadır. Bu kapsamda açılan ve açılması planlanan müzelerden çağdaş sanat müzeleri, üniversite müzeleri, yenilenmiş arkeoloji müzeleri, bilim müzeleri ve diğer müzelerin açılma çabalarında yerel yönetimlerin de etkin bir rol oynadığı söylenebilmektedir (Artun ve Baransel, 2011).

Bayburt’ ta 2010 tarihinde açılan “Baksı Müzesi” örneğinde ise çağdaş sanat ve geleneksel el sanatlarını bir arada barındıran, sanat ve toplum, kültürel çeşitlilik, yoğun göç nedeni ile parçalanmış bir kültürel ortama hayat verme ve bunların sürdürülebilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. (Görsel 31) Ayrıca müzede kadınlara ve gençlere yönelik ekonomiye katkı amaçlı dokuma ve seramik atölyeleri de bulunmaktadır (Baksı Müzesi, 2014). 2015 yılında ise uluslararası atölye çalışmalarına

ev sahipliği yapan müze somut ve somut olmayan kültürel miras ile müze bağlantısı ve müzelerin üretime katkısı konularında sunumlara sahne olmuştur.

Kültürel çeşitlilik ve müze ilişkileri de son yıllarda bazı müzelerin sayısını artırmıştır. Özellikle siyasi tarihe ışık tutan müze sayılarında belli sayıda artış görülmektedir. Örneğin; “Sinop Cezaevi Müzesi” (Görsel 32), “Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesi”, “Ankara Utanç Müzesi” (Görsel 33), “Süleyman Demirel Demokrasi Müzeleri” özellikle tarihle yüzleşme olanağı tanıyan farklı kesimden insanlar ve onların ideolojilerini yansıtan müzelerdendir.

Türkiye’de çocuklara yönelik müze sayısında da belirgin artışlar olmaktadır. Çocuk müzeleri, oyuncak müzeleri özellikle Bekir Onur tarafından ilk olarak 1990 yılında Ankara Üniversitesi’nde açılarak çocuk kültürünü ve oyun kültürünü araştırmak adına önemli bir girişim olmuştur. Onur (2013), müze eğitiminin en iyi olacağı ve uygulanacağı yerin çocuk müzeleri olabileceğini savunmaktadır. “İstanbul Oyuncak Müzesi”, “İzmir Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi” (Görsel 34), “Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi” örnekleri verilebilmektedir.

Türkiye’deki müzelerin birçoğunda engelli ziyaretçiler de düşünülmüş, örneğin; Kayseri’deki Selçuklu Müzesi’nde görme engelliler için Braille Alfabeti kullanılmıştır. “Anadolu Medeniyetleri Müzesi”nde 2000 yılından beri engelliler, okuma yazma bilmeyen çocuklar, toplumun farklı bazı kesimleri ve ev hanımları için çalışmalar yapılmaktadır (Demirdelen, 2012:224). “Aydın Arkeoloji Müzesi”nde ise engelli ve öğrenme güçlüğü çeken ziyaretçilere eğitim etkinlikleri yaptırılmıştır.

Tez konumuzu teşkil eden Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesindeki birçok müzede de iç tasarım engelli ziyaretçiler düşünülerek hazırlanmıştır. Müzelere engelli asansörleri, engelli rampaları ve engelli tuvaletleri yapılmaktadır. Böylece müzelere ulaşım sorunu yaşayan engelli ziyaretçilerin sosyokültürel bağlamda hayata bakışlarının önündeki engeller kalkmış olacaktır (Karadeniz, 2018:276).

Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından 2010 yılında ortak olarak yayınlanan “AB-Türkiye Kültürlerarası Diyalog-Müzeler Hibe Programı (ICD-MUSE)”, Avrupa Birliği üye devletlerindeki sivil toplum kuruluşları ve müzeler arasında müzecilik etkinlikleri yapılmıştır. Böylece kültürlerarası diyalogun daha çok gelişeceği hedeflenmiştir. Bu projelerden bazıları şunlardır:

- “İzmir Arkeoloji Müzesi”-“Almanya Trier Ren Eyalet Müzesi” (Elektronik Müze Rehber Sistemi)
- “Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi”-“Polonya Kielce Oyun ve Oyuncak Müzesi” (Tarihin Tanıkları Oyuncaklar Müzesi)
- “Diyarbakır Müzesi”-“Victoria ve Albert Müzesi” (Diyarbakır Müzesi'nin Kültürlerarası Diyalog Yoluyla Kapasitesinin Güçlendirilmesi)
- “Çorum Müzesi”-“Bergbau Alman Madencilik Müzesi” (Çorum Müzesi'nde Bir Şeyler Oluyor)
- “Fethiye Müzesi”-“Liverpool Üniversitesi” (Işıklar Ülkesini Aydınlatmak)
- “Anadolu Medeniyetleri Müzesi”-“Citienz in Action Derneği” (Müzelerde Bilimsel Teknikler ve Risk Yönetimi)
- Tez konumuzu oluşturan ve daha önce Başbakanlığa bağlı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Vakıf Eserleri Müzesi -“MUSE-TRAIN: Müze Profesyonelleri İçin Çok Taraflı Eğitim Projesini” “Viyana Etnografya Müzesi” ve “Romanya Sibiu Brukenthal Ulusal Müzesi” ile gerçekleştirmiştir. Projede iki müze arasında karşılıklı ziyaretler, müze eğitimleri kültürlerarası yazma eserler sergisi, fotoğraf sergileri, ebru ve hat sanatı atölyelerinin açılması, koleksiyon planlama ve yönetimi, depolama ve taşıma teknikleri konularında çalışılmıştır (MUSE-TRAIN Projesi, 2012).

Türkiye'deki müzelerin çağdaş ve yeni müzecilik bağlamında işlevlerini yerine getirebilmeleri bağlamında “İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü” tarafından “Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletme Modeli Öneri Raporu” hazırlanmıştır (Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletme Modeli Öneri Raporu, 2010). Raporda;

Yeni müzecilik anlayışına bağlı olarak Türkiye'deki müzelerin çağdaşlaşmasını, birer eğitim kurumu olmalarını, ziyaretçi odaklı bir yaklaşımla müzeleri her kesimden kişilerin ziyaret etmelerini, sürdürülebilirliklerini ve eksiklerin nasıl giderileceğini içeren hususlar yer almaktadır. Bir kültür işletmesi olarak müzelerde işletme yönetimi, eğitim, tanıtım, pazarlama, iletişim gibi işlevlerin yürütülebilmesi için personel istihdamının gerekliliği de belirtilmektedir. Mevcut koleksiyonlar farklı sergileme tasarımları düşünülerek sergilenmeli ya da yeni müze

binaları inşa edilmelidir. Yine çağdaş bir müze için müzelere eğitim atölyeleri, kütüphaneler ve konferans salonları gibi birimler eklenmesi ve müzelerin topluma daha farklı ve kolay ulaşabilmesi iletişimin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Değişen müzecilik algısından yola çıkarak Dünya’da ve Türkiye’de birçok uygulamalar ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir ve halen gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Bu bağlamda müzecilikte eğitim, aktif katılım, kültürel çeşitlilik, sürdürülebilirlik, teknoloji gibi kavramlar ön planda olup bu kavramlar, müzelere daha farklı bir pencereden bakılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda günümüz müzecilik anlayışıyla müzelerin; mimarisi, işlevi, koleksiyonları, hedef kitlesi, yönetsel türü ve nitelikli kültürel politikaları ile şimdi ve gelecekte de toplum hayatında değer üreten kurumlar olması gerektiği de unutulmamalıdır. Yeni müzecilik anlayışında kısacası artık ziyaretçilerin ne düşündüklerinden çok, nasıl düşündükleri önemsenmekte ve iletişim yoluyla düşünceleri sorgulanarak onların dünyasına ulaşılmaktadır.

2. VAKIF KAVRAMI VE MAHİYETİ

Arapça bir kelime olan “vakıf” sözcüğünün birçok anlamı mevcuttur. Bunlar; durdurma, alıkoyma, bağlama, durak gibi fiil ve isim halinde kullanılan kelimelerdir. (Pakalın, 1983:77). Osmanlıcada ise “vakıf” kelimesi bazen “vakfetmek”, bazen de “mevkuf” (vakfolunmuş) manasında kullanılmıştır (Hamdi, 1330:27).

Vakıf sözcüğü terim olarak ifade edilecek olursa “bir malın maliki tarafından dini, içtimai ve hayri bir gayeye ebediyen tahsisi” şeklinde hukuksal mahiyette bir işlemle kurulan ve İslami Dönem medeniyetinin önemli yapı taşlarından birini oluşturan hayır müessesesi anlamında kullanılabilir (Günay, 2012:475). Türk Dil Kurumu’nun büyük sözlüğünde vakıf, “Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk, para” şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 1998:1548). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde vakfin İslam ülkelerinde toplumsal ve kültürel hayatta önemli bir rol oynayan hayır kurumu olarak tanımı yapılmıştır (Öztürk, 1995:475-479).

Ayrıca bazı kaynaklarda vakıf kelimesinin başka tanımları da yapılmıştır: “Vakıf; bir kimsenin Allaha yaklaşmak, menkul (taşınabilen mal) veya gayrimenkul (taşınamayan mal) mal ve mülkünü dini ve sosyal bir kuruma tahsis etmesi, karşılıksız bahşetmesi demektir.” (Şükrü, 1982:153) Cansel (1988:321), Vakfin bir malın, şahsın mülkiyetinden çıkarılarak belirli şartlar koşulunda hayri, dini, sosyal ve insani bir amaca sürekli olarak tahsis edilmesi olduğu tanımını yapmaktadır. Çaycı (2018:11), Vakıfların bir tür hayır kurumu olduğunu ve bu hayır kurumlarının din, dil, ırk, cinsiyet gözetilmeksizin insanlığın yararını gözeten hizmet müessesesi derecesinde olduklarını belirtmektedir.

“Vakıf, sevap kazanmak veya yardım amaçlı sosyal faaliyetlere de denilmektedir. Vakfın hukuki boyutu ise vakıf müessesesinin belli kurallar dâhilinde vakfiye şeklinde düzenlenerek o prensiplerin uygulanması, hukuki sözleşme manasındadır.” (Yediyıldız, 2003:9)

Vakıf kelimesinin çeşitli tanımlamalarındaki en önemli ortak özellik; herhangi bir maddi karşılık beklemeden Allah rızası için başkalarına yardım etmek amacıyla bir malı veya mülkü hayır işlerine tahsis etmek ve bu davranışa süreklilik kazandırmaktır.

Vakıfların tarihsel süreçteki kuruluş gayelerine bakıldığında zaman güç elde etme, saygınlık kazanma, gaspı önleme, vergiden muaf olma, ihtiyaç sahiplerine yardım etme ve imar faaliyetlerinin devam etmesi durumu olmaktadır. Vakfın mahiyeti ise; vakıfların toplumda sağladığı sosyal, hukuki, iktisadi, kültürel ve dini faydalar ve bu faydaların insan üzerinde bıraktığı etkiler olarak ifade edilmektedir. Ama vakfın mahiyetinin temelini oluşturan en önemli üç neden: dini inanç, sosyal ve kültürel etkiler olmaktadır. Akbulut (2007:62), günümüzde vakıfların hala etkin bir şekilde faaliyetlerini sürdürmelerini, sosyal ve kültürel unsurlara bağlı olduğunu belirtmektedir. Öyleyse vakıf kavramı ve mahiyeti, bir nevi toplumun lehine ve hayır ve iyilik duygusunun tarihin her Dönemi'nde var olmasına bağlı olarak dinamik ve işlevsel bir anlam kazanmakta ve günümüzde de hala toplumun her kesimini etkileme kabiliyetine sahip müesseseler olarak varlığını devam ettirmektedir diyebilmekteyiz.

2.1. Vakfın Temel Unsurları

Ertem (2011:27), Vakıf müessesesinin üç temel unsurdan oluştuğunu belirtmektedir. Bu üç temel unsur aynı anda olmazsa vakıf müessesesinden söz edilemeyeceğini belirtmektedir:

“Vakıf: Vakfeden, vakfı kuran kimsedir; Mevkuf-Mevkufat: Vakfedilen mal Vakfedilen Mallar ve Mevkufunaleyh veya Meşrutun leh: Vakfın menfaatleri kendilerine tahsis olunanlar.”

Akbulut ise (2007:666), Vakıf muamelesinin geçerli şartları diye dört unsurdan bahsetmektedir:

“Vakıf: Vakfeden kişi; Mevkuf: Vakfedilen mal; İrade Beyanı ve Mevkufun Aleyh: Vakıftan Yararlananlar.”

Öyle ki vakfın unsurları birbirinden ayrılamaz ve birbirini tamamlamaktadır. Bu unsurlarından ikisi insana özgü yani vakıf ve vakfeden kişinin menfaati kişilere veya topluma yöneliktir söylenebilmektedir. Mevkuf-un Aleyh ise vakıflardan yararlanabilen kişiler için kullanılmaktadır. Öncelikle toplumun ihtiyaç sahibi kişilerinin istifade ettiği, yoksullar düşkünler için dini ve hayri amaca hizmet etmektedir. Yediyıldız (1988), Bir kişinin, sahip olduğu menkul ve gayrimenkul mallarından bir kısmını veya tamamını Allah rızası için toplumun herhangi bir

ihtiyacını karşılamak üzere devamlı olarak bırakırsa o kişi, malını vakfetmiş yani bir vakıf müessesesi kurmuş olur diye belirtmektedir. Bu da şunu göstermektedir ki vakfedenler daha yüksek bir gelir seviyesine, vakıflardan yararlananlar ise daha düşük gelir seviyesine sahip olmakta ve sosyal tabakalaşmaya etki edebilmektedir. Vakıf sayesinde üst tabakanın malı ve geliri onlardan çıkararak toplumsallaşır ve alt tabakalara gelir ve hayır olarak yayılmaya devam eder.

Ertem (2011), vakfin üç temel unsurunun yanı sıra hukuki özelliklerinden de bahsetmektedir. Bunlar: vakfin sürekliliği, bir mülkü birine mülk olarak verme veya bir şeyi kendine mal edip edememe durumu, vakıf müessesesinin tüzel kişiliğe sahip olması ve vakfin bağlayıcı olma durumu olmaktadır. Bu özellikler vakıf müessesesini diğer benzer kurumlardan ayırmaktadır.

Günümüzde ise devamlılığı geçerli olan ve Türk Medeni Kanunu'nun üçüncü bölümünde tüzel bir kişiliğe sahip olan vakıfların belirli bir mal varlığı ile bu mal varlığının belirli bir amaca tahsis edilmesi gerekir hususu yer almaktadır. (Bkz. EK-2) Yani malvarlığı ve malvarlığının tahsis edilmesindeki amaç eskiden olduğu gibi aynı olmaktadır.

2.2. Vakıflarla İlgili Belge Örnekleri

Vakıflarla ilgili belgelere genellikle arşiv çalışmalarında ve bilimsel çalışmalarda ihtiyaç duyulmaktadır. Bu belgelerin en önemlileri ise şunlardır:

Ahkâm Defterleri: Padişahların ve vezirlerinin vakıflarla ilgili verdiği hüküm ve emirlerin kayıtlı olduğu defterler olup bu defterlerde: “Evkaf-ı Hümâyun Nezareti'nin kuruluşu, yönetimi, vakıf taşınmazlarında faaliyet gösteren esnaf gruplarının durumu, vakıfların âşâr, mukâtaa ve gedik giderleri, işletme usulleri, surre alayları, vakıf akâr ve hayrâtın tamir ve bakımları, taşra teşkilatlarının bulunduğu yerler ve bu yerlerde görev yapan Evkaf muhasebecisi, müdür, kâtip, memurların tayin, terfi ve ücretleri, gayrimüslim-vakıf ilişkileri ve vakıflarla alakalı bütün işlemler kayıtlı olmaktadır.” (Çam, 2013:454) Hicri 1072-1300 (M. 1661-1882) tarihleri arasında yer alan hükümler toplamda 81 adet “Ahkâm Defterleri” olup bu defterlerin içinde, H. 1262-1282 (M. 1845-1865) tarihleri arasında olan ve 7 adet defterden oluşan Sultan Abdülmecid'in kendi vakıfları ile alakalı bilgilerin kayıtlı olduğu defterler de

yer almaktadır. Ayrıca Sultan Osman Han, Nevşehirli İbrahim Paşa, Mekke ve Medine, Mihrişah Valide Sultan, Sultan Abdülhamid Han ile ilgili Ahkâm Defterleri de bulunmaktadır (VGM, 2020).

Ferman Defterleri: Divân-ı Hümâyün veya Sadaret makamındaki divanlarda alınan kararlara göre yazılıp üzerinde padişahın tuğrası bulunan emirlere verilen isimdir. Emr-i Ali, Emr-i Şerif, Emr-i Padişah gibi hüküm emirler kelimeleri bulunan Ferman Defterleri H. 1063-1339 (M. 1653-1921) yılları arasında tutulan 8 adet defterden oluşmaktadır (Kütükoğlu, 1995:400).

Vakfiye Defterleri: “Vakfiye, bir vakfın kurucusu tarafından belirlenen, vakfın işleyişi, vakfedilen hayrat ve akarın nitelikleri ve vakfedilme şartları gibi hükümleri içeren, kadı tarafından tasdik edilip düzenlenen hukukî belgelere verilen addır.” (Kütükoğlu, 1998:359) Vakfiyeler belirli bölümlerden oluşan belge türü olup genel olarak Besmele ile başlamakta, giriş bölümünde “Allah’a hamd, Hz. Muhammed’e salat ve selam” kısımları bulunmaktadır. Arapça başlayan hamd ve selamın ardından vakıf kurucusu kişiye dualar ile ayet, hadis, Farsça veya Arapça olarak methiyeler şeklinde yazılır. Sonrasında ise “Vakfedilen mal veya paralar ve bunlardan kimlerin nasıl yararlanacağı, ücretlerin nasıl ödeneceği, vakfı yönetecek mütevellilerin ve denetleyecek kişilerin nasıl seçileceği gibi hususlar” belirtilir. Daha sonra Vakfın sonsuza kadar ayakta kalması için şartlara uyan kişilere dua; kuralları ihlal edip vakfı zarara uğratanlara beddua edilerek vakfiye tarihlendirilir. Son olarak da kadı onayı için huzurda bulunan şahısların künyeleri verilerek belge sona erdirilir (VGM, 2020). Çam (2013), Vakıflar kayıt arşivinde 410 adet tezhipli müstakil vakfiye defterinin mevcut olduğunu ve bu defterlerin padişah, hanım sulatan, saraylı kadınlar ve devletin çeşitli birimlerinde görev yapan kişilere ait olduğunu da belirtmektedir. VGM (2020), Vakfiye defterlerini; İstanbul Vakfiye Defterleri, Mücedded Anadolu Vakfiye Defterleri, Küçük Evkaf Vakfiye Defterleri, Haremeyn Vakfiye Defterleri, Rumeli Vakfiye Defterleri, Müteferrik Vakfiye Defterleri diye altı başlık halinde belirtmektedir. H. 1092 Tarihli Silsilename Adlı Eser, H. 1112 Tarihli Selim Divanı vb. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Osmanlı Dönemi vakfiye defterlerine örnek olarak gösterilebilir. (Görsel 35-36)

Teberrükat Defterleri: Teberrükat kelime anlamı olarak; cami, mescit veya dini mekân sayılabilecek yerlere bağış yoluyla getirilmiş eserler anlamında kullanılmaktadır. Bu eserler; cami, mescit, tekke veya türbelere, vakıf kurucuları veya hayır sahibi kişiler tarafından hayrâtın devamlılığı amacıyla vakfedilmektedir. Kur'an-ı Kerim, yazma eser, sakal-ı şerif, Kâbe örtüsü, halı, kilim, minber, şamdan, avize, kandil, rahle, kürsü, saat, gülâbdan, buhurdan vb. eşyalar teberrükât eserlere örnektir. Diyanet İşleri Başkanlığınca İdare Olunan Cami ve Mescitlerdeki Teberrükât Eşyası Hakkında Yönetmeliğin dördüncü bölümünde Teberrükat eserlerin Vakıflar Genel Müdürlüğü ve müzelere nasıl teslim edildiği ile ilgili bilgiler bizzat aktarılmıştır. (Bkz. EK-3) Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv kayıtlarında da bu eserler kayıt altına alınmış Teberrükat defterlerine aktarılmıştır. Kayıtların bulunduğu Teberrükât Defterleri, H. 1078-1321 (M. 1632-1904) yıllarını kapsamaktadır. Bu defterler: Hayrât-ı Şerîfe Teberrükât, Teberrükât Defteri, Defter-i Teberrükât ve Topkapı Saray-ı Hümayununda Harem-i Şerîf-i Hazreti Nebvî'de Menkûl Murassaât ve Teberrükât Defteri adıyla toplam 4 adettir (Çam, Turhan ve Akçatepe, 2020).

Bu belgelere ek olarak; Hüccet Defterleri, Feraşet Defterleri, Mukataa Defterleri, Vakıf Hazine (Atık) Defterleri, Vakıf Arşiv Yönetim Sistemi Kapsamında Bölge Müdürlüklerinden Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ne İntikal Eden Kayıtlar, Tercüme Defterleri, Tescil Defterleri...vb belgeler sayılmaktadır.²

²Bkz. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Kaynakçası 2015 ve Bkz. <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/vakif-kayitlar-arsivi/belge-ornekleri>

3. VAKIF MÜESSESESİ VE GELİŞİMİ

3.1. Vakıf Müessesesinin Oluşumu

Vakıf, insanlarla birlikte var olan karşılıklı dayanışma ve iyilik duygusunu, hukuki bir statüye kavuşturan ve ona süreklilik sağlayan, tüzel kişiliğe sahip dini, sosyal ve hukuki bir kavramdır. Maddi ve manevi kültürün birlikteliğinden doğan vakıflar, insanlığa yardımı amaçlamış, kültür ve sanatla da yan yana yürümüş, onların gelişmesine ve yayılmasına da hizmet ederek çok yönlü mahiyetini devam ettirmiştir (Akbulut, 2007). Vakfın temelini oluşturan insani yardımlaşma ve hayır duygusu, vakıf müessesesinde yıllar boyunca devam eden hizmet ve yatırım gibi faaliyetlerin oluşmasına neden olmuştur (Ertunç, 2007:345).

Vakıf müessesesinin varlığına birçok medeniyette rastlamak mümkün olmaktadır. Yapılan çalışmalar arasında vakıf müessesesinin ne zaman ve hangi toplum koşullarında ilk olarak ortaya çıktığıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Özaydın (2003:7), Geçmişten beri insanların yaşadıkları bölgelerde sosyal güvenlik ve sosyal yardım ihtiyaçlarını karşılamak için birçok uygulama ve kurum geliştirdiklerini ve bu doğrultuda vakıf anlayışını benimseyerek sosyal yardım ve güvenlik sorunlarına çözüm bulabildiklerini belirtmektedir. Yedi yıldız ise (2012:155), Bazı araştırmacıların vakıf müessesesinin ilk çekirdeğinin İslam öncesi Arap kültürü, Babil Hukuku, Roma veya Bizans Hukuku ya da Budizm adetlerinde ortaya çıkmış olabileceğini belirtmektedir. Bazı diğer araştırmacılara göre ise İslam vakıflarının gelişmesi üzerinde bu uygarlıkların tesiri olabileceği düşünülmektedir.

3.2. İslamiyet Öncesi Dönemlerde Vakıf Anlayışı

İslamiyet öncesi zamanlarda vakfın tüzel kişilik olarak mevcut olmamasına karşın insanların kendi aralarındaki yardımlaşma duygusu hep var olmuştur. Bu durumdan yola çıkarak vakıf kurumu var söylenemez fakat anlayış olarak insanlığın geçmişinde, eski uygarlıklardan beri vakıfla aynı özellikleri olan bazı oluşumların var olduğu söylenebilmektedir. Hukuki bir müessese olarak var olmasa da bu oluşumlar vakıf uygulamaları olarak düşünülebilmektedir. Örneğin; mabetler, çeşme ve kuyular,

menzil haneler, halkın kullanımına açılmış ve o günlerden günümüze vakıf anlayışının mevcut olduğunun delilleri olabilmektedir (Berki, 1965:9).

Akgündüz (1988:11-14), Antik Dönem Uygarlıkları ve Ortaçağ Avrupası'nda bazı hukuki vakıfa benzer müesseseleri şu örneklerle sıralamaktadır:

Antik Dönem Uygarlıkları

Babil Hukuku'nda, vakıf müessesesinin ortaya çıkışı kral tarafından arazinin intifa (yararlanma) hakkının bazı kamu görevlilerine devredildiği, yani kralın kendi arazisini başkalarının kullanımına açması olarak gerçekleştirilmiştir. Eski Mısır Hukuku'nda vakıf anlayışının tanrılarına yakın olup hayır işlemek amacıyla; mâbedlere ve kabirlere yapılan tahsisler olarak geçtiği belirtilmiştir. Eski Yunan Hukuku'nda vakıf, malın veriliş nedenine göre şekillenmiştir. Kişi hibe veya vasiyet ile mallarını site denilen korporasyonlar lehine bağışlamakta ve bireysen menfaat söz konusu olmaktadır. Roma Hukuku'nda ise vakıf anlayışı ilk zamanlarda Yunan Hukuku'nda olduğu gibi hibe ve vasiyet yoluyla uygulama alanı bulmuştur.

Vakıf anlayışı, Roma'da Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ile birlikte daha geniş bir alana yayılmış; kiliselere, manastırlara ve fakirlerin korunmasına yönelik hizmetlere mallar tahsis edilmeye başlanmıştır. Aynı şekilde Bizans'ın merkezinde de devam eden bu uygulama, İslam Hukuku'ndaki "tahsisat kabilinden vakıflara" benzemektedir.

Ortaçağ Avrupası

Germen Hukukunda İslam vakfına benzeyen ilk uygulamalara rastlanmaktadır. Bu hukuk sisteminde, tahsis edilen mal satılmaz, bağışlanmaz ve mirasla intikal etmez; ancak bundan intifa yani yararlanma hakkı söz konusudur. Fransız Hukuku'nda vakıf uygulaması daha çok evlatlık vakıflara benzer şekilde uygulanmaktadır. "İntikal eden bağışlama" da denilen bu uygulama ile vakfedilen gayrimenkulün (taşınmaz) hayat boyu tasarrufu ve mirasçılara intikali söz konusudur. Bunun dışında Fransız Hukuku'nda hayri amaçlı vakıflar da mevcuttur.

Orta Asya Türkleri ve Anadolu Uygarlıklarındaki vakıf müesseselerine dair literatürde bazı bilgilere de ulaşmak mümkün olmaktadır. Orta Asya Türklerinin İslamiyet'i kabul etmeden önce yaşam tarzlarını yansıtan bir takım örf ve adetlere

dayanan faaliyetleri olmuştur. Her ne kadar Türkler tarih boyunca çoğunlukla göçebe bir hayat yaşamışlarsa da genellikle iktidar sahibi kişilerin yardım amaçlı olan açları, fakirleri doyurma, giydirmesi gibi yaşamsal durumları vakıf geleneğine benzeyen faaliyetleri anımsatmaktadır. Ama yine de İslam öncesi Türklerin göçebe yaşamları, daha somut bir vakıf anlayışı örneğini vermeyi güçleştirmektedir. Ayrıca Türklerin İslam öncesi pagan, Maniheizm ve Budizm inançları gereği yapmış oldukları tapınak veya mabetlerin sadece ibadet durumu veya tapınmalarıyla ilgili olduğu düşünülürse bu yapılara bugünkü anlamıyla vakıf demek gereksiz olacaktır. Kısacası İslam öncesi dönemlerde vakıf müessesesine rastlanmadığı gibi, bunların birer tüzel kişiliğe sahip olduklarını da söylemek mümkün değildir (Hatemi 1969:12-13).

Bunlarla ilgili örneğin; Köprülü (1951), Von Le Çoç' un Doğu Türkistan'ın Turfan bölgesinde yapmış olduğu araştırmalar sonucu (M.Ö. 12 ve 13. yy) **Uygur Türklerine** ait bir kitabenin bulunduğunu ve bu kitabede yardım etmenin sevabı ve yardım etmeye teşvik ile ilgili bilgilerin yazılı olduğundan bahsetmektedir. Kunter (1938), ise **Anadolu Uygurluklarında** vakıf müessesesinin ilk belirtilerinin Hititler Dönemi'nde Kral Hattusili tarafından taş üzerine yazdırılan (M.Ö. 1280-1290 tarihine ait) bir Hitit vakfiyesi olduğundan bahsetmektedir. Kral Hattuşili düşmanını yendikten sonra bir ev ve benzeri eşyaları tanrıça İştar'a tapınmak üzere vakfetmiştir diye belirtir.³ (Kunter'den aktaran Köprülü).

Görüldüğü üzere İslam vakıf hukuku müessesesiyle birebir aynı olmasa bile diğer din ve topluluklarda da vakıf hukuku anlayışı kendilerine özgü bir şekilde faal olmuştur. Vakıf diye adlandırılmasa bile vakfın görevini icra eden uygulamalar bütün toplumlarda az da olsa yer almaktadır.

3.3. İslam Topluluklarında Vakıf ve Gelişimi

İslamiyet'le birlikte vakıflar, hızlı bir şekilde gelişme göstermiş ve yüzyıllar boyunca İslam ülkelerinde birçok sosyal, ekonomik, kültürel ve hayırlı hizmetler ile derin izler bırakmıştır (Miroğlu, 1984:22). İslam dini açısından Müslüman toplumlarda önemli bir yere sahip olan vakfın ilk olarak ne zaman oluştuğuna dair

³ İstanbul Arkeoloji Müzelerinin Eski Şark Eserleri kısmında bulunan ve 2026 numarada kayıtlı olan Eti devrine ait bir tabletteki İ.Ö.1280 - 1290 tarihlerine ait bir Eti vakfiyesinin metnini ihtiva etmektedir.

kesin bir bilgiye ulaşmamıştır. Fakat bazı İslam hukukçuları ve batılı bilim adamlarına göre vakfın başlangıcının İslam dininin gerektirdiği bazı prensiplerle oluştuğu söylenmektedir. Köprülü (1942:2), İslâm tarihinde, Hz. İbrahim (a.s.)'ın Hac yollarını düzenlemesi, Zemzem kuyusunu inşa etmesi ve Kâbe-i Muazzama'yı tamir etmesinin ilk vakıf faaliyetleri olarak kabul edildiğini belirtmektedir.

“Kur'an'da “vakıf” ve “habs” kelimeleri bulunmamasına rağmen, İslâm âlimleri bu fikre, cemiyetin hem manevi, hem de maddi hayatına yön veren bir sistem olarak İslam'ın, müminlerin zihnine birlik, dayanışma ve yardımlaşma duygusunu işleyen prensipler ortaya koyması nazarında dikkate alarak varırlar.” (Yediyıldız, 1989:23) Bu konuda vakfiyelerde sık sık zikredilen ayetlere bakıldığında Kur'an-ı Kerimde bu konuyla alakalı olabilecek ayetlerden bazıları şunlardır:

“Onlar mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlar, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verirler.”⁴

“Onlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.”⁵

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.”⁶

“(Mallarınızı) Allah yolunda harcadın, kendi kendinizi tehlikeye atmayın, iyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.”⁷

“Bu ayetlerden başka, vakfın uygunluğuna delâlet eden, hemen hemen bütün vakfiyelerde yer alan, vakıfların kurulmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayan Hz. Peygamber'in bir hadisi vardır.” (Kazıcı, 2003:62)

Ebu Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyuruyor: “İnsan öldüğü zaman (hayır ve şer olarak) yaptığı işler sona erer. (sevap ve günahları yazılmaz) Ancak şu üç şeyden dolayı lehine olarak sevap devam eder: 1- Âmmeye yönelik faydası sürekli olan sadakadan, 2- İnsanlara faydalı olan bir ilimden ve 3- Kendisine duâ eden hayırlı bir evlattan”

⁴ (Bakara, 2/177)

⁵ (Bakara, 2/3)

⁶ (Âl-i İmran, 3/92)

⁷ (Bakara, 2/195)

Kazıcı (2003), İslâm âlimlerinin, bu hadisteki sadaka kelimesi ile vakfın kastedildiğini söylemekte oldukları çıkarımını yapmaktadır.

Akgündüz (1988:63), İslam dünyasında, vakıf sisteminin gelişmesinde, ilk olarak Hz. Peygamber'in Medine'de kendisine ait olan hurma bahçesini vakfettiğine dair bilgiler olduğunu belirtmektedir.

Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in emir ve davranışları Müslümanlar için önemli olduğundan dolayı vakıf ve yardımlaşma konusunda peygamber ashabı müminler de onun yolundan giderek çeşitli vakıflar kurmak istemişlerdir. Ayrıca İslam dininde insanlara ve hayvanlara iyilik yapmanın ibadet etmiş gibi görülmesi sonucu vakıf kurmak ve vakfetmek anlayışı toplumun öncelikli görevi olarak görülmüştür. Bunun sonucu olarak Müslümanlar yaşadıkları yerlerde birçok vakıf meydana getirmiştir. (Akgündüz, 1988:16-17; Kazıcı, 2003:62-63)

Hz. Peygamber gibi Sahabe-i kiramın ileri gelenleri de birçok vakıf yapmışlardır. Örneğin; Hz. Ömer "Semg" denilen değerli hurmalığını vakfetmek istediğinde, Hz. Peygamber (s.a.v), " malın aslını hapsed, menfaat ve semerelerini sadaka ver" diye buyurmuştur. Bunun üzerine Hz. Ömer'de bu şekilde söz konusu yeri vakfetmiş ve oluşturduğu vakfiyede kendisinden sonra kızı Hz. Hafsa, oğulları ve torunlarının vakfı yönetmesini istemiştir (Şeker, 1991).

Kurt (2003), vakıf müessesesinin Emevi ve Abbasi Dönemlerinde de gelişim gösterdiğinden bahsederek İslam hukukunun gerektirdiği bazı ihtiyaçlar ve yeni fetihlerle birlikte ele geçirilen bölgelerdeki imar ve bayındırlık faaliyetleri bunun bir kanıtı olmaktadır diye belirtmektedir. Abbasiler Dönemi'nde dini siyasete uygun olarak, toplumsal gerçekleri dini esaslara uydurmak gayesi ile vakıf müessesesinin hukuki mahiyetinin uygunluğu, Ebu Yusuf⁸ tarafından dönemin şartları ve ihtiyaçları doğrultusunda tespit edilerek bir sistem üzerine oturtulmuştur. Ebu Yusuf tarafından uygulanan bu sistem, yalnız Hanefi mezhebine mensup memleketlerde değil, diğer mezheplerin hâkim olduğu yerlerde de yıllarca uygulanmıştır (Öztürk, 1983). Vakıf

⁸ 113 (731) yılında Kûfe'de doğdu. Abbâsî Halifesi Mehdî-Billâh zamanında (775-785) ailesiyle birlikte Bağdat'a yerleşti. Burada halife ile tanıştı ve bazı kaynaklarda kaydedildiğine göre 166 (782) yılında kadılık görevine getirildi. Abbâsî hilâfetine bağlı bütün bölgelerdeki kadıları tayin ve azletme yetkisine sahip olduğu için "kādî kudâtî'd-dünyâ" diye anılmıştır. Bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-yusuf>

müessesesinin uygulama alanları İslam dünyasında birçok mescit, türbe, kervansaray, mektep, medrese, yol, köprü, çeşme, hastane gibi tesislerin kurulmasında kendini göstermektedir.

Abbasiler Dönemi'nin sonlarında İslam dünyasının kendi içerisinde siyasi bölünmelere uğraması ve Büyük Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla vakıf müessesesi biraz daha yayılıp gelişme göstermiştir. Kazıcı, Selçuklu Devleti'nin Fatımi-Şii mezhebine karşı takip ettiği Sünnilik siyasetinin, devletin her tarafında yeniden birçok dini müessesesinin vücuda gelmesine ve bilhassa birçok medresenin açılmasına sebep olduğundan bahsetmektedir. (1985:54).

Görülmektedir ki Hz. Peygamber'den itibaren tarihi süreç boyunca İslam toplumlarının sosyal ve idari yapılarını sağlamlaştırmada vakıf unsuru etkin bir rol oynamıştır. Yoksul ve kimsesizlerin yiyecek, giyecek ve barınma ihtiyaçlarının giderilmesi, hastalıkların tedavisi, hayvanların ve çevrenin korunması, ibadet yerlerinin ve toplumun ihtiyacı olan sosyal tesislerin yapılması, eğitim kurumu olan medrese yapılarının oluşturulması gibi toplum yararına olabilecek her alanda vakıflar büyük hizmetler görmüşlerdir.

İslam topluluklarındaki vakıf anlayışının Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'ndeki uygulamalarından geçmeden önce, eski ve yeni bazı hukuk sistemlerinde, vakıf ya da vakfa benzeyen hayır müesseseleri hakkında bilgi vermek gerekirse Akgündüz (1988), İslam ülkelerindeki vakıf uygulamalarının, diğer bazı dinlere mensup topluluklarda daha farklı olduğu yani yardım amacı gütmeyen bir vakıf anlayışından ziyade mukaddes yerlere yapılan vakıfların yaygın olduğunu belirtmekte ve vakfın, ilk defa Alman Medeni Kanunu'nda geçtiğini belirtmektedir.

Ancak şunu belirtmek gerekirse; vakıf, köken olarak nereye mensupsa veya tarihsel süreçte nasıl bir ilerleme kaydettiyse bile şimdiki vakıf kavramı, bir İslam müessesesi kimliğine bürünmüş ve İslam ülkelerinde meydana gelen toplumsal değişmelerde olumlu olduğu kadar, bazı dönemlerde olumsuz izler de bırakmıştır (Yörükoğlu, 1985).

Selçukluların İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte Büyük Selçuklu Devleti kurulmuş ve doğu bölgelerdeki Müslüman halk Selçuklu Türklerinin egemenliğine girmiştir. Bu suretle Büyük Selçuklular İslâm dini ve hukukunun geliştirdiği vakıf

müessesesini yaygın hale getirmeye başlamışlardır. Vakıf anlayışı özellikle Büyük Selçuklular'da sosyal ve iktisadi hayatta önemli bir yer edinmiş ve Anadolu'ya gelmeden önce yaşadıkları bölgelerde özellikle eğitim ve sağlık alanında vakıflar kurmalarında etkili olmuştur. Daha sonra Anadolu'nun fethedilmesiyle birlikte Anadolu Selçukluları, imar faaliyetlerine başlayarak daha sonra bir takım vakıflar kurma yoluna gitmişlerdir (Akyıldız ve Abay, 2017). Özellikle Anadolu Selçukluları Dönemi'nde Kayseri, Konya, Sivas, Erzurum, Tokat...vb. şehirlerde özellikle eğitim ve sağlık alanlarında yapılar inşa edilmiştir. Ayrıca taşınmaz vakıf eserlerinin ve imar faaliyetlerinin daha çok yapılması için mimar, usta, tezyinatçı ve çini ustaları yetiştirilmesine daha çok imkân tanınmıştır.

Ayrıca Anadolu Selçukluları Dönemi'nde yapılan medreseler birer vakıf kurumu mahiyetinde olup bu medreselerde eğitim ve öğretim gören öğrenciler için herhangi bir ücret talep edilmemekteydi. Hatta medreselerde kalan öğrencilerin yiyecek ve kalacak yer masrafları da vakıf gelirlerinden karşılanmaktaydı. Bu kurumlarda eğitim verilen ders konuları ve eğitmen sayısı önceden belirlenmekteydi. Medreseler gibi birer eğitim kurumu olan Dar'ül hadisler, Fıkıh ve Tıp Medreseleri de vakıf faaliyetlerini aynı şekilde yürütmekteydi.

Ticaretin gelişmesiyle birlikte bir başka vakıf müessesesini oluşturan kervansaraylar da dönemin şartları içinde çok önemli hizmetleri yerine getirmiştir. Yolcuların ve hayvanlarının konaklamaları Müslüman, Hıristiyan, zengin, fakir, köle herkese eşit olarak yemek verilmesi, yolcuların ihtiyaçlarını gidermeye yarayacak malzemeler temin edilmesi, hayvanlarının nallanması için nal ve çivi tahsis edilmesi, veterinerlik hizmetleri kapsamında hayvanların bakımının sağlanması gibi hizmetlerin olması vakıf anlayışının var olduğunu göstermektedir (Demir, 1998:272-280).

Böylece vakıf kültürünün Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları'nın hüküm sürdüğü dönemlerde oldukça etkili olduğunu, vakfın yardım etme işlevi dışında aynı zamanda toplumsal eşitlik anlamında ırk ayrımı yapmaksızın fikir, kültür, sanat gibi alanlarda da etkisi olduğu söylenebilmektedir. Türklerin toplum yapısındaki hoşgörülü din anlayışı, vakfın daha çok kurumsallaşması yönünde etkili olmuştur diyebilmekteyiz.

3.4. Osmanlı Dönemi'nden Günümüze Vakıf Müesseseleri

Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri'ne ait vakıfların hukuki dayanağını oluşturan bazı belgelerin toplandığı Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı Vakıf Kayıtlar Arşivinde (VGMA); “Selâtin ve Haremeyn vakfı nâzırları, Evkaf muhasebecileri ve mütevellileri tarafından tutulan kayıtlar ile Evkaf Nezareti ve Vakıflar Genel Müdürlüğü personeli tarafından tutulan kayıtlar yer almaktadır.” (Alkan, 2007:3). Çam (2013:452), Vakıf Kayıtlar Arşivi'nde, yukarıda belirtilen dönemlere ait tasnif edilmiş değişik numara, tarih ve içeriğe sahip 2.376 kütük defterinin mevcut olduğunu belirtmektedir. Orijinal veya suret olarak muhafaza edilen bu defterlerde bir milyona yakın belgenin olduğu da tahmin edilmektedir. Bu kayıt arşivlerine ve defterlerdeki bilgilere dayanarak Türklerdeki vakıf anlayışıyla ilgili yorum yapılmakta ve bazı bilgiler elde edilmektedir.

Osmanlı vakıf medeniyeti, kendinden önceki Müslüman devletlerin uygulamalarını örnek alarak geliştirmiş ve Beylikler ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin bıraktığı kültür mirası üzerinde vakıf kurumunu geliştirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Fetihlerle birlikte vakıf kurumu da geniş coğrafi bölge ve topluluklara yayılarak buralarda daha çok hizmet vermeye devam etmiştir. Cansel (1988), Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde tespit edilebilen vakıf sayısının 26798 adet, tespit edilemeyenlerle bu sayının 50000 adet kadar olabileceğini yaptığı kaynak araştırmalarıyla belirtmektedir.

Osmanlı Devleti'nde ilk vakıf müessesesi Orhan Gazi zamanında uygulamaya konulmuştur. İznik'te ilk Osmanlı medresesini kuran ve idaresi için yeterince gelir getirecek gayrimenkulü de vakfeden Orhan Gazi ayrıca Adapazarı'nda Orhan Bey Camii, Kandıra'da Orhan Camii adıyla bilinen yapılarla birlikte Bursa'da da cami, imaret ve zaviyeler inşa etmiş bu yapılara vakıflar tayin etmiştir (Uzunçarşılı, 1941:281). Orhan Gazi'den sonra sırasıyla diğer Osmanlı padişahları, vezirleri, emirleri ve halkın zengin kesimi birçok vakıf kurumu yaptırmışlardır. Örneğin; Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra ganimetinden hissesine düşen payının bir kısmını askerlere ve devlet adamlarına paylaştırdıktan sonra geri kalan payını da almayarak tamamını halkına vakfetmiştir (Akı ve Demirebilek, 1996).

Osmanlı vakıf sisteminde demokratik bir sivil toplum yapısı göz önünde bulundurularak vakıf uygulamaları devlet denetimi altında gerçekleştirilmiştir. Bu denetim Evkaf Nezaret kurumunun dışında özellikle sadrazam, şeyhülislam, başdefterdar, kadı, enderun, daru's-saade, ve babü's-saade ağaları, içhazinedar başı, nakibu'l-eşraf gibi devlet görevlilerinin nezareti altında bulunmaktaydı (Tabakoğlu, 2004).

Akı ve Demirbilek, Osmanlıların fethettikleri bölgelerde vakıflara dokunmadığını belirterek vakıfların önceki durum şartlarına istinaden kurallarına uymaya özen göstermişlerdir. Buna teyit olarak çok sayıda vakfiye ve vesikalar bulunmaktadır. Hatta padişahların, vakıfların buldukları durumu ve memurlarını değiştirmek gibi konularda bile kendilerini yetkili görmediklerine fakat yine de Osmanlılar Dönemi'nde Evkaf idaresinin merkezileştirilmesi için bazı yeniliklerin gerçekleştirildiğinin de göz ardı edilemeyeceğini belirtmek gerekir (1996:22).

Kunter (1938), Osmanlı devleti Dönemi'nde inşa edilen cami, mescit, türbe, tekke, medrese, kervansaray, arasta ve bedesten, köprü, su kemeri, darüşşifa, han, hamam, imaret gibi yapılarla ile birçok vakıf hizmeti yapıldığından söz etmektedir. Ayrıca yetim kızlara çeyiz, borçlu olan kişilerin borçlarının ödenmesi, yaşlı köylüler ve ihtiyaç sahipleri için kılık kıyafet, öğrencilere yiyecek ve kılık kıyafet, kalelerin inşa ve bakımının sağlanması, donanmaya gemi yapılması gibi vakıfların olduğundan da bahsetmektedir. Bir başka kaynakta da Osmanlı Dönemi'nde Vakıflar sayesinde mescitler, medreseler, mektepler, ribatlar, tekkeler, türbeler, köprüler, sulama kanalları, hastaneler, kervansaraylar, imaretler, kütüphaneler, hamamlar, kütüphaneler, aş evleri, çeşmeler, yollar, dul ve yetim evleri, emzirme ve büyütme yuvaları yapıldığı; işçilere, köylülere yardım fonları biriktirildiği, çarşı ve pazar yerlerine kantarlar konulduğu, evlâtlıkların hırpalanmaması için kırdıkları kap kaçağın yerine yenilerinin alınmasının sağlandığı, kış aylarında kuşların beslenmesi, sakat leyleklerin tedavisinin yapıldığından bahsedilmektedir (Köprülü, 1942:12 ve Akgündüz, 1986:239).

Osmanlı Dönemi vakıf anlayışı yükselme döneminde zirve noktada iken gerileme döneminde ise gittikçe azalmaya başlamış olsa da Türk İslam Medeniyeti'nin vakıf hususunda en önemli adımlarının atıldığı dönem olarak geçmektedir.

Kendilerine kalan vakıf mallarına dokunmayarak halkın hoşgörü ve yardımlaşma duygusunu kazanması adına başka vakıflar da kuran Osmanlı Devleti, topraklarının beşte birini vakıf toprağı, bütçesinin de yüzde on ikisini vakıflardan sağlayarak vakıf sistemine önemli katkılarda bulunmuştur diyebilmekteyiz.

Evkaf-ı Hümayun Nezareti

Vakıflar idareleri yönüyle günümüze kadar birbirinden farklı olarak yapılanmalara gitmiştir. Evkaf Nezareti'nin kurulmasından önceki Dönemlerde vakıflar, fıkıh kurallarına göre kurulup idare edilmişlerdir. Genel olarak bu idare biçimleri; "Haremeyn Nezareti, Vezir Nezareti, Şeyhülislam Nezareti, Tophane Umerası Nezareti, İstanbul Kadıları Nezareti" olarak adlandırılmıştır (VGM Stratejik Plan, 2019). Osmanlı padişahı Orhan Gazi'nin Bursa'da yaptırdığı cami, medrese ve diğer bazı kurumları vakıf olarak düzenletmiş olması ve veziri Sinan Paşa'yı da 1359 yılında evkaf nazırı olarak tayin etmiş olması, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'da kurmuş olduğu vakıfların denetimini sadrazamına bırakması, Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan'ın kurmuş olduğu vakıfların denetimini kapı ağasına vermiş olması...vb. Osmanlı Dönemi'nde vakıfların kurumsallaşma sürecinin de başlamış olduğuna örnek gösterilebilmektedir (Kahraman, 2006 ve Akgündüz, 1988). Fakat vakıfların denetiminin değişik kişi ve makamlara verilmiş olması, denetiminde bazı aksaklıklara ve sorunlara neden olmaya başlamıştır. Yediyıldız (2003:192), Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılına ilişkin resmi belgelerinde aksaklıkların düzeltilmesine çalışıldığını belirtmektedir. Bu durum bize göstermektedir ki vakıf sisteminde, ülke içinde huzursuzluk çıkartacak ve devletin müdahalesini gerektirecek derecede bozulmalar ve aksaklıklar yaşandığı için sosyal, kültürel ve ekonomik yönden hizmet yürüten vakıfların Osmanlı sistemindeki önemli yeri nedeniyle tedbirler alınması yoluna gidilmiştir. Böylece merkezi idareye geçiş de başlamıştır. 13 Ekim 1826 tarihinde I. Abdülhamit ve II. Mahmut vakfiyeleri için özel bir yönetim kurularak "Evkaf-ı Hümayun Nezareti" adı altında vakıflar, merkezi idare altına alınmıştır. Vakıfları idare edenlere de "Nazır" adı verilmiştir (Cansel, 1988:323). Faaliyet ve ilgi alanı son derece geniş olan Evkaf-ı Hümayun Nezareti, vakıfların yönetim ve denetimini imparatorluğun sonuna kadar sürdürmeye çalışmıştır. Fakat Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin kurulması ile vakıf köy ve mezraların mukātaa arazi

bedellerinin tahsil edilme görevinin maliyeye verilmesi, tahsilat karşılığı kesilen miktarların sürekli miri arazi hazine lehine yükseltilmesi, sonraları gelir fazlasının tamamına el konulması, vakıf gelirlerinin Maliye Hazinesi içerisinde tutulması vakıf eserlerinin harap ve bakımsız hale gelmesine sebep olmuştur. Ayrıca Batılıların yanlış teşvikleri ile vakıfların yönetiminin merkezileştirilmesi, ardından vakıfların imkân ve gelirlerinin devletin diğer sektörlerine aktarılması ve Batılılaşma ve yenileşme Dönemi'nde arka arkaya yürürlüğe konulan kararlarla, Osmanlı toplum hayatında sosyal, siyasi ve kültürel açıdan önemli izleri bulunan, vakıf müessesesi büyük çapta tahrip edilmiştir (Öztürk, 1995). Art arda yaşanan bu olumsuz sebeplerden ötürü vakıfların idaresi durumu tekrar gündeme gelerek Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nden sonra Şeriye ve Evkaf Vekâleti kurulmuştur.

Şeriye ve Evkaf Vekâleti

Osmanlı Devleti'nde I. Dünya Savaşı'nın ardından Anadolu'da Milli Mücadele Dönemi başlamış ve Osmanlı Mebusan Meclisi'nin dağılması sonucunda Ankara'da 23 Nisan 1920 tarihinde yeni bir meclis açılmıştır. Yeni meclisin açılması ile birlikte 2 Mayıs 1920'de çıkarılan bir kanunla oluşturulan on bir kişilik İcra Vekilleri Heyeti'nin birinci sırasında şeyhülislâmlık ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin görevlerini üstlenen yeni vakıf idaresi kurumu olacak Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti yer almıştır (Akgündüz, 1988:286).

Şeriye ve Evkaf Vekâleti 2 Mayıs 1920 tarihinden 3 Mart 1924 tarihine kadar 3 yıl 10 ay görev yapmıştır. Bu süre zarfında 1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılmasıyla birlikte Şeriye ve Evkaf Vekâleti, İstanbul'daki vakıf hizmetlerinin İstanbul Vakıflar Müdürlüğü vasıtasıyla yürütmeye çalışmıştır. Taşrada yer alan evkaf müdürlükleri de doğrudan Şeriye ve Evkaf Vekâletine bağlanmış fakat dönemin siyasi durumunun ve maddi sıkıntılarının karışık olması denetimin sağlıklı yürütülmesini engellemiştir (TDV, 2010). Mustafa Kemal'in 1 Mart 1924 yılında eğitim öğretimin birleştirilmesi ve saltanatın kaldırılmasıyla alakalı meclis açılış konuşmasında ise vakıfların millete intikalinin bir umum müdürlüğü tarafından idare edilmesi konusu gündeme gelmiş ve böylece vakıflar konusu genel bir umum müdürlüğü olarak devam edecekti.

Evkaf Umum Müdürlüğü (Vakıflar Genel Müdürlüğü)

Evkaf Umum Müdürlüğü, 3 Mart 1924 yılında 429 sayılı Şeriye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletlerinin İlmasına Dair Kanunla kurulmuştur. Başvekâlete bağlı olarak kurulan Umum Müdürlüğü, vakıfların idaresi ve işleriyle ilgilenmeye başlamıştır (Öztürk, 1995). Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet yönetimine kadar vakıfların idare biçimi ve uygulama koşulları bütçe kanunlarına eklenen maddelerle belirlenmekteydi. Daha sonra Türk Medeni Kanununun tatbiki hakkındaki 864 sayılı kanun gereğince vakıfların özel bir kanunla yürütülmesi gerektiği düşünülmüştür. Bundan ötürü vakıflarla ilgili bir kanun hazırlama çalışmaları için 1929 yılında İsviçreli Medeni Hukuk Profesörü Leemann da davet edilmiştir. Hazırlanan taslak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1935 yılında vakıflar ile ilgili 2762 sayılı Vakıflar Kanunu olarak çıkarılmıştır. 1936 yılında yürürlüğe giren yeni kanunla, vakıflar tarihi gelişmelerine uygun olarak eski ve yeni vakıflar diye kategorize edilmiştir. Mazbut Vakıflar, Mülhak Vakıflar, Azınlık Vakıfları ve Esnaf Vakıfları eski vakıflar kanununa göre yönetilmiştir (Cansel, 1988:323). Eski vakıflar her biri ayrı tüzelkişiliğe sahip olan, mensupları tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetilmiş, ilgili makamlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından teftiş edilmiş ve denetlenmişlerdir. Böylece Vakıflar Kanununun düzenlenmesinde o tarihe kadar, varlığını devam ettiren resmi veya gayri resmi tüzelkişilikleri, Müslim Gayrimüslim ayrımı yapmadan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi altına almak amaçlanmıştır (Alkan, 2020).

1926 yılından sonra “tesis” adıyla kurulan yeni vakıflar ise Türk Medeni Kanunu'na göre yönetilmiştir. 1926-1967 yılları arasında tesis adı verilen vakıflarla ilgili gelişmelere bakılacak olursa devlet denetiminde Türkiye'de 202 adet (vakıf) tesis kurulmuştur. Şenel ve Tuyan (2009:128-133), Kurulan bu tesislerin 109 tanesinin dini, 45 tanesinin sosyal, 21 tanesinin eğitim, 16 tanesinin karma, 6 tanesinin sağlık ve 3 tanesinin de eğitim ve sağlık amaçlı kurulduğunu belirtmektedir. Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nde toplam 4706 tane vakıf kurulduğunu, bu vakıfların 3677 tanesinin kişi vakıfları, 928 tanesinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 76 tanesinin Çevre Vakfı ve 24 tanesinin de Sosyal Güvenlik Vakfı olduğunu da söylemektedir.

18.6.1984 tarihli ve 227 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilât ve Görevleri yeniden düzenlenerek ve 2762 sayılı Vakıflar Kanununda eksik ve yetersiz kalan hükümler devlet tarafından çözüm amaçlı olarak düzenlenmiştir. Fakat tüm bu girişimlerden sonra eski ve yeni vakıfların yapısına yönelik en ciddi girişim 20 Şubat 2008 tarihli 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanuna göre; vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimi, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına yönelik usul ve esaslar belirlenmiş ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile Genel Müdürlüğün teşkilât, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu Mazbut Vakıflar, Mülhak Vakıflar, Yeni Vakıflar, Cemaat Vakıfları ve Esnaf Vakıfları ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü kapsamaktadır. (Korkusuz ve Ergün, 2009:92-93).

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Dönemi itibariyle başbakanlığa bağlı olarak görevlerini sürdürmekteydi. 15 Temmuz 2018 Tarihli ve 30479 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görev ve işleyişi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı özel bütçeli olarak yeniden düzenlenmiştir (Stratejik Plan, 2019-2023:10).

Vakıflar Genel Müdürlüğü, geçmişinden itibaren Osmanlı Devleti'nden kalan vakıfların sorumluluğunu üstlenerek vakıf kültür mirasını koruma adına farklı uygulamalar gerçekleştirerek günümüze kadar gelmiştir. Kurulduğu günden itibaren 2000 li yıllara kadar mevcut olan vakıf eserlerini onarım ve restorasyon ile koruma altına almış, geliştirmiş ve çağdaş yaşama uyum sağlamaya çalışmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün devlete bağlı katma bütçeli bir kurum olması, önceliğinin projeler geliştirerek vakıf mirasını korumak, geliştirmek ve gelecek nesillere aktarmak fikrini doğrulamaktadır. Farklı uygulama ve stratejiler geliştiren Vakıflar Genel Müdürlüğü, misyon ve vizyonunu şu şekilde belirlemiştir:

MİSYON:

“Vakıfları, Vakfedenlerin İradesi Doğrultusunda, Günümüz Şartlarına Uygun Olarak Yaşatmak, Geliştirmek Ve Gelecek Nesillere Aktarmak”

VİZYON:

“Evrensel Değerler Ve Çağdaş Yöntemler İle İnsanlığı, Vakıf Ruhu Ve Medeniyetinde Birleştiren Öncü Bir Kurum Olmak” (VGM, 2020).

Görülmektedir ki Vakıflar Genel Müdürlüğü, kültür ve sanat kurumu olarak faaliyetlerini günümüz şartlarına göre yürütmekte ve her geçen gün değişen ve gelişen yeni kültürel ve sanatsal anlayışlara ayak uydurabilme adına çok yönlü adımlar atmaktadır. Vakıf eserlerini yeni nesillere daha dinamik ve entelektüel bir bakış açısıyla tanıtarak bunun sürdürülebilir olmasına özen göstermektedir.

4. EVKAF-I İSLAMİYE MÜZESİ'NDEN GÜNÜMÜZE VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN MÜZECİLİK FAALİYETLERİ

Evkaf Nazırlığı bünyesinde Müze-i Hümayun tarafından 1914 yılında açılan Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin açılma koşulları ve bazı nedenler incelendiği zaman bu müzenin ülkedeki arkeolojik ve eski eser bilincinin gelişmesine rağmen açılışında yaşanan gecikme ön planda olmaktadır. Shaw (2004:249-291), Bu gecikmenin en önemli nedeninin, vakıf eserlerinin bir müze çatısı altında toplanması fikrinin dönemin şartlarında bir devrim niteliği taşımış olmasından kaynaklandığı görüşünü belirtmektedir. Yani dinsel bir çerçeve kapsamında yer alan vakıf eşyalarının bir müze çatısı altına alınması o dönemin şartlarına göre oldukça zor olmuştur. Öte yandan Göleç (2014:18), Evkaf-ı İslamiye Müzesi gibi bir kurumun ortaya çıkmasının “ideolojik” gerekçeler topluluğuna dayandırıldığından bahsetmektedir. Bu ideolojik motivasyonu, dönemin önemli isimlerinden Ziya Gökalp ve Ahmet Süreyya Bey'in tanımlarıyla ifade etmektedir.

Hamdi Bey Müzesi'nin ilmi, medeni ve beynelmilel kıymetleri gayet yüksek olabilir; fakat harsi ve milli kıymeti öteki kıymetlerine nisbetle çok aşağıdadır. Hatta bu itibarla, Evkaf müzesindeki eşyanın hemen cümlesi Türk harsına mensup eserler olduğu için, bu müze evvelkinden daha kıymetli görülebilir. (Gökalp, 1950:69)

Müze-i Hümayun en muazzam bir müzemizdir. Ancak bu müze yalnızca Osmanlı memleketleri üzerinde mazide yerleşmiş ve yaşamış olan Mısır, Keldan, Asur, Fenike, Yunan ve İran medeniyetlerinin eserlerini toplamıştır. Evkaf-ı İslamiye Müzesi ise Türk ruhunu yaşatan, hayat-ı milliyeti temsil eden eserleri bünyesinde toplamış olması açısından kıymetli bir müzedir. (Süreyya, 1918:1116)

Ziya Gökalp ve Ahmet Süreyya Bey, müzedeki eserlerin ne derece kıymetli olduklarını belirtirken bu eserlerin Türk kültürünü ve ruhunu temsil ettiklerini de vurgulamaktadırlar.

Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin açılmasının diğer nedenlerine gelecek olursak; Osmanlı Dönemi vakıf müesseseleri kapsamında cami, mescit, medrese, tekke ve

türbelere vakfedilen eşyaların dini açıdan önemi oldukça etkili olmuştur. Bu durum sanatsal önemi olan eserlere sahip olma arzusuyla hareket eden Batılıların, İslam eserlerine de yönelmesine dek sürmüştür. Yabancı ülkelere götürülen vakıf eserleri artık tarihi ve sanatsal özellikleri açısından ön plana çıkmıştır. Tarihi ve sanatsal özellik taşımalarının yanı sıra maddi yönden de değer taşıyan vakıf eserlerinin kaçırılması olayı abartılacak seviyede boyutlara ulaşmış hatta vakıf mütevellilerinin bile bazı kaçırma olaylarına karıştığı da belirtilmektedir (Şahin, 2014:17-19). Shaw (2004:257), Osmanlı Devleti tarafından eserlerin yurtdışına çıkarılmasına engel olmak amacıyla 1869, 1874, 1884 ve 1906 yıllarında tüzüklerin çıkarılmış olduğunu fakat ilk iki tüzüğün yeterli olmadığını, yabancıların aldıkları izinlerle yine eserleri yurt dışına taşıdıklarını belirtmektedir. Ancak sonradan 1906 tüzüğünde eserlerin yabancılar ve yurt dışına çıkarılması ile ilgili madde de değişiklikler yapılmış ve yasal boşluk ortadan kaldırılmıştır. Böylece eserlerin kaçırılmasının önüne bir nebze de olsa geçilmiştir.

Dönemin Evkaf Nazırı Halil Hamade tarafından 10 Kasım 1909 yılında yazılmış olan tezkerede ise İslami ve Osmanlı eserlerinin bazılarının yurtdışına kaçırıldığı ve Bursa ve Gebze’de bulunan camilerde yaşanan iki hırsızlık olayı bildirilmektedir. Bu tezkere ile vakıf eserlerinin geleceği hakkında da önerilerde bulunan Halil Bey, Çinili Köşk’ün vakıf eserlerinin korunmasına ayrılması gerektiğini ve hatta “Evkaf Asarı” adı altında Müze-i Hümayun’daki İslam eserlerinin de buraya taşınabileceğini bildirmektedir. Evkaf Müzesi’nin kurulması yolunda ilk girişim olan bu adım Müze-i Hümayun tarafından da desteklenmiştir. Yaşanan hırsızlık olayları ve vakıf eserlerinin akibeti konusunda aynı yıl Maarif Nezareti, Müze-i Hümayun Müdürlüğü başkanlığında bir komisyon da kurulmuş ve bu komisyon çalışmasına göre Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde İslami ve Osmanlı eserlerinin tespit edileceği yapılardan Evkaf Nezareti; bu yapılardan elde edilecek eserlerden ise müze sorumlu olacaktır. Ayrıca mevcut vakıf eserleri yeni müze açılana kadar Çinili Köşk’te korunacaktır kararı alınmıştır. 1911 yılında Müze-i Hümayun ve Evkaf Nezareti’nin yoğun çabaları sonrasında çeşitli bölgelerden vakıf eserleri toplatılarak İstanbul’a gönderilmiştir. Gönderilen eserler ilk olarak Evkaf Defteri’ne kaydedilmiştir. Evkaf-ı İslamiye Müzesi açılana kadar Evkaf defterine toplam 1914 eser kaydedilmiştir. Bu eserler Serpuş, İbrik, Seccade, Kur’an-ı Kerim, Puşide, Hırka, Rahle, Halı, Kilim, Örtü

ve daha birçok çeşitten oluşmaktadır. Bu eserlerin bazıları ilerleyen zamanlarda başka müzelere devredilmiş, bazılarının da çalındığı bilinmektedir. (Şahin, 2014:160-210) 20 Temmuz 1912 tarihli Evkaf Nezareti İdare-i Merkeziyyesi Teşkilatı ve Veza'ifi Hakkındaki nizamname gereğince kurulan Evkaf-ı İslamiye Müzesi hakkında tertip edilen her biri dörder bölümden oluşan otuz üç maddeden meydana gelen talimatname hazırlanmıştır.⁹ (Bkz. EK-4) Bu talimatnamenin ikinci bölümünün birinci faslında müzenin ziyaretine yönelik maddeler yer almaktadır. Hazırlanan talimatnamede:

“Müze, pazartesi günleriyle resmi ve milli günlerin dışındaki günlerde, cuma günleri ise öğleden sonra ziyaretçilere açılacaktır.”¹⁰

“Ziyaretçilerden yüz para giriş ücreti alınacak ve bu para müzenin ilgili defterine kaydedilecektir.”¹¹

“Okullarından izinli olup ellerinde belgesi olan öğrencilerden öğretmenleri veya bir memur refakatinde ziyarette bulunmaları dâhilinde giriş ücreti alınmayacaktır.”¹²

“Müzedede teşhir edilen eşyaya izin alınmaksızın dokunmak ve fotoğraflarını almak kesinlikle yasaktır.”¹³

“Teşhir edilmiş eserler resimli bir kataloğa basılarak satılabilecek ve bedeli gelir olarak kaydedilecektir.”¹⁴

“Müzedede korunan eserler ve eşyanın hiçbir suretle dışarı çıkarılmasına müsaade edilemez.”¹⁵

Bu talimatnameyi hazırlamak için Londra Elçiliği'ne bir talepte bulunulmuş ve bu talebe karşılık İngiltere'den örnek bir nizamname yollanmıştır.¹⁶ (Bkz. EK-5) Kensington Müzesi'nin Şark ve İslam eserlerine ait nizamnamesinden yola çıkılarak bu nizamnamenin hazırlandığı anlaşılmaktadır. Evkaf-ı İslamiye Müzesi için hazırlanan bu talimatname, günümüz müzeciliğine yakın uygulamaları da içermektedir.

⁹ VGMA, Defter 949, Sayı: 58, Sayfa. 6641

¹⁰ (Talimatname mad. 19)

¹¹ (Talimatname mad. 20)

¹² (Talimatname mad. 21)

¹³ (Talimatname mad. 25)

¹⁴ (Talimatname mad. 26)

¹⁵ (Talimatname mad. 31)

¹⁶ BOA, HR, SFR, 673/48

Sonuç olarak; Ahmet Fethi Paşa'nın girişimleriyle Aya İrini Kilisesi'nin müzeye çevrilmesinden 69 yıl sonra Süleymaniye Camii'nin imarethanesinde (Görsel 37) Müze İdare Meclisi üyelerinden Mehmet Ziya Bey'in açılış konuşmasıyla resmen açılmış olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin açılışından yaklaşık üç ay sonra başlayan I. Dünya Savaşı yüzünden tedbir amaçlı müzedeki bazı kıymetli eserlerin Konya'ya gönderilmesine dair bir telgraf çekildiği arşiv kaynaklarında geçmektedir.¹⁷ (Bkz. EK-6) 27 Ocak 1915 tarihli telgraf da açık ve net olarak belirtilmese de bazı kıymetli eserlerin Konya'da güvenilir bir yere taşınmasına dair tedbir amaçlı bir bildirim geçmektedir. Savaşın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin kaybetme riski bulunan bazı bölgelerdeki tarihi öneme sahip eserlerin İstanbul'a getirilme durumu da söz konusu olmuştur. Örneğin; Şam Emeviye Camii'nde bulunan bazı eserlerin 1917 senesinde Evkaf Müzesi'ne getirilme bildirisi arşiv belgelerinde geçmektedir.¹⁸

Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne bağlı olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi, 1 Mart 1924 tarihli ve 429 numaralı kanunla Evkaf Nezareti'nin kaldırılması sebebiyle, Evkaf-ı Umumiye Müdüriyeti 'ne bağlanmıştır. 1926 yılında ise o dönemde Kültür Bakanlığı'nın işlevini de yürüten Maarif Vekâlet'ine bağlanmıştır. Bundan böyle "Türk ve İslam Eserleri Müzesi" adıyla anılmıştır (Tüzen, 2014: 49). "Bir süre sonra Topkapı Sarayı Müzesi'nin bir şubesi haline gelen müzenin eserleri İkinci Dünya Savaşı nedeniyle tekrar Anadolu'ya taşınmıştır. On yıl kapalı kalan müze, 1 Kasım 1949 tarihinde tekrar ziyarete açılmıştır." (Gerçek, 1999:361) (Görsel 38-39-40-41) 1964 yılında ise Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile yapılan çalışmalar sonucunda Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Görsel 42) yeniden ele alınmış, düzenlenmiş, depolarında yer alan eserler yeniden sınıflandırılmış ve bağımsız bir müze haline getirilerek 1983 yılında Sultanahmet meydanında İbrahim Paşa Sarayı'na taşınmıştır (Yücel, 1978).

Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin kuruluş ve işleyişi ile ilgili bilgiler kısıtlı olup müzenin bazı faaliyetleri ve işleyişi konusunda az da olsa bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmalarımız neticesinde müzenin tarihsel süreci ile ilgili sadece elde ettiğimiz verilere dayanarak bazı sınırlı bilgiler dâhilinde bu müzenin tarihsel gelişimi hakkında yorum yapabilmekteyiz. Genel olarak yabancıların İslam eserlerine olan

¹⁷ BOA, DH, SFR, 48/177

¹⁸ BOA, DH, SFR, 73/73

ilgisi ister kaçırmaya ister satın alma yoluyla olsun bir nevi Osmanlı'nın bu eserlere sahip çıkmasına vesile olmuştur. Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin kurulmasına öncülük eden İslam eserlerinin sergilendiği bazı yurt dışında yer alan müzeler, Osmanlı yöneticilerine de İslam eserlerini bir çatı altında toplama fikrine nail olmuştur diyebiliriz.

Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile müzecilik faaliyetlerine adımını atan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ilk önce genel olarak bazı faaliyetlerinden bahsetmek gerekirse, tarihsel süreç içerisinde eğitim, kültür, sağlık alanlarında ve sosyal hizmetleri yönüyle de her türlü amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Özellikle Osmanlı Dönemi'nde vakıflar sayesinde padişahların inşa ettirdiği külliye, hayır amaçlı yapılan medrese, imaret, aşevleri, bimarhane ve benzeri yapılar korunarak günümüze kadar varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu yapılarda asırlarca eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetler verilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü günümüzde de anıtsal kültür varlığı niteliğinde olan vakıf ve sanat eserlerini koruyarak, bakım ve onarımını yaparak bu eserlerin geleceğe ulaştırılması için tüm sorumluluklarını büyük bir özveri ile gerçekleştirmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün halen faal olarak gerçekleştirdiği bazı çalışmaları olmaktadır. Bu çalışmalar: Hayır Hizmetleri, Yatırımlar, Kültürel Faaliyetler, Uluslararası Faaliyetler, Restore Edilen Taşınmaz Kültür Varlıkları olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Vakıflar Genel Müdürlüğü bu faaliyetler ile "tüm insanlığın benimsediği bazı ortak değerler etrafında toplayıcı bir rol oynamayı ve böylece tüm dünyayı vakıf ruhu ve medeniyetinde birleştirmeyi, bunun yanı sıra gerek yurt içinde gerekse yurt dışında birçok kurum ve kuruluşa model ve yol gösterici olmayı" da amaçlamaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kültürel faaliyetlerinden biri olan, hem sanatsal hem de manevi anlamda değer taşıyan en önemli hizmet alanlarından biri ise müzecilik alanında yaptığı çalışmalardır (Atılğan, 2007:450).

Bayraktaroğlu (2014:65), Vakıflar teşkilatının müzecilik faaliyetlerinin 19. yüzyılın ortalarında eski eserlerin belirli mekânlarda depolanmasıyla başlamış olduğunu belirtmektedir. 19. yüzyılın batı ülkelerinde büyük koleksiyonlar oluşturma dönemi olduğunu ve bu yüzyılda pek çok eserin Avrupa ve Amerika'da müze ve şahıs koleksiyonlarına aktarıldığını vurgulamaktadır. 19. yüzyılın ortalarında Osmanlı İmparatorluğu'nun hemen her yöresindeki cami, mescit, türbe, tekke gibi vakıf

binalarından sürekli eşya çalındığını bu durum üzerine Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin kuruluşundan da bahsetmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün müze konusundaki faaliyetleri ve çalışmaları ise 1914 yılında “Evkaf-ı İslamiye Müzesi”nin kurulmasıyla başlamış ve daha sonra bu müze “Türk İslam Eserleri Müzesi” adıyla Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Bazı vakıf eserlerinin onarımları sırasında ortaya çıkan mimari parçalar ve şebekelerin, teknik olanaksızlıklar nedeniyle tekrar kullanılamıyor olması ve bu eserlerin sayıca fazla olması sebebiyle Vakıflar Genel Müdürlüğü, kendi imkânları dâhilinde bir galeriye ya da modern bir depoya ihtiyaç duymaya başlamıştı. Ele geçen eserler, mimari parçalar ve kemer ayakları daha sonraki onarımlar için fikir vereceğinden korunmaları gerekiyordu. Ayrıca yazma eserler ve halılar vakıfların teberrukat ambarlarında her türlü imkândan ve bilgiden yoksun, ilkel şartlar altında depolanmaktaydı (Genç, 1992:7). Anadolu'nun birçok yöresinden toplanan vakıf eşyalarının da birikmesiyle birlikte, dini ve siyasi çıkarlar doğrultusunda bir müze kurma fikri ortaya çıkmış ve Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1967 yılında müze kurma ile ilgili çalışmalara başlamış ve önce İstanbul'da “Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi”nde “Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi”ni (Görsel 43) daha sonra da 1969 yılında İstanbul Vatan Caddesi'nde bulunan “Sultan Selim Medresesi”nde “Türk Vakıf Yazı Sanatları Müzesi”ni kurmuştur. Bu müze 1984 yılında “Beyazıt Medresesi”ne taşınarak “Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi” adını almıştır. (Görsel 44) Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu çalışmaların devamını getirerek 1979 yılında “Sultanahmet Camii Hünkâr Kasrı”nda “Halı Müzesi”ni kurmuş ve bu müze 2013 yılında “Ayasofya İmareti”ne taşınmıştır. (Görsel 45) “Ayasofya Müzesi”, camiye çevrildikten sonra ise “Halı Müzesi” kapatılmıştır. 1982 yılında da “Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi”, “Sultanahmet Camii” bodrumunda açılmıştır. Ancak yeniden yapılandırma ve restorasyon çalışmaları nedeniyle ziyarete kapatılmış ve yerine konservasyon laboratuvarı kurulmuştur (Yücel, 1972:12-21).

İstanbul'daki müzelerden sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün depoları vakıf eserleriyle dolmaya başlayınca Ankara'da 2007 yılında “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi”ni de açmışlardır. “Ayrıca 27 Şubat 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun 36. Maddesi ile “*vakıf kültür varlıklarından oluşan*

koleksiyonlar meydana getirmek ve müzeler kurmak” Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün asli görevleri arasına dâhil edilmiştir.” (Bayraktaroğlu, 2014:71)

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Anadolu’daki açmış oldukları diğer müzeler ise: 2006 yılında açılmış olan “Tokat Mevlevihane Vakıf Müzesi” ve “Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi”; 2007 yılında “Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi”, “Edirne Selimiye Vakıf Müzesi” ve “Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi” ve 2010 yılında ise “İstanbul Akaretler Mustafa Kemal 2010 Müzesi”dir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü özellikle Selçuklu, Beylikler, Osmanlı Dönemi’nin hüküm sürdüğü illerde bulunan ve o dönemlerden kalmış mimari yapıları değerlendirerek Türk kültür ve sanatına katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Açmış oldukları müzelerle ilk önce kendi faaliyet ve sorumlulukları altında olan tarihi konak, medrese, mevlevihane, hankâh ve kamu binaları gibi yapıları seçerek restore edip koruma altına almışlardır. Bu yönleriyle geçmişin izlerini bünyesinde barındıran yapılarla vakıf kültürünü özdeşleştirmiş ve toplumun hizmetine sunmuşlardır.

4.1. Vakıf Müzeleri Mevzuat ve Yönetmelikler

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün 2 Mayıs 1920 tarihindeki girişimleri ile birlikte vakıfların kurulması ve denetlenmesi kendi müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü aynı zamanda vakıf eserlerinin bakım ve onarımlarından sorumlu kurum olmuştur. Vakıf eserlerinin korunması Cumhuriyet Dönemi ile birlikte Kültür Bakanlığı tarafından tescil edilerek muhafazası sağlanmıştır. Bu girişim bugüne kadar devam edegelen hayırseverlerin koruma önlemlerinin ötesinde bizzat devlet eliyle koruma altına alma anlamına gelmekteydi. Böylece Türkiye’nin büyük şehirlerinde oluşturulan Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları sayesinde tarihi eserlerin bakım ve onarımı tek elden koruma altına alınmıştır.

3 Mart 1924’te Başbakanlığa bağlanarak faaliyetlerine devam eden Vakıflar Genel Müdürlüğü, 15 Temmuz 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kararnamenin 49. bölümünün 692. maddesinde teşkilatın usul ve esasları ve diğer konular hakkında bilgiler verilirken “Bu bölümde kendisine verilen görevler, yerine getirilmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı özel bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğü

kurulmuştur” ve “ Vakıf kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirmek; müze, kütüphane ve kültür merkezleri kurmak” ifadeleri yer almıştır. (Bkz. EK-7)

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kendi bünyesinde birçok mevzuat bilgisi bulunmaktadır. Konumuz gereği sadece kültürel faaliyetleri kapsamında yer alan müzelerle ilgili kanun veya yönetmelik bilgilerine yer verilmektedir. Vakıfların müzeler yönetmeliğinde vakıf müzeleriyle ilgili kuruluş, işleyiş, usul ve esaslar, kaynaklar, personel ve eserler ile ilgili bilgiler yer almaktadır. (Bkz. Ek-8) Müzeler Yönetmeliğinde, 02/3/2013 tarihinde değişiklik yapılmasına dair yeni bir yönetmelik bilgisi de mevcut olmaktadır. (Bkz. EK-9)

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıf ve vakıf müzeleriyle ilgili bazı maddelere yer verilmiştir. Bu kanunun üçüncü bölümünü oluşturan “Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları” başlığı altında 26. Maddede vakıf müzelerinin özel müze statüsünde olduğu geçmektedir. (Bkz. Ek-10)

5. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI MÜZELER

Vakıflar Genel Müdürlüğünün kültürel faaliyetleri kapsamında olan müzecilik ile ilgili çalışmalarından “Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzecilik Faaliyetleri” adlı başlık altında bahsederek, bu bölümde ise Türkiye genelinde Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde olan toplam 11 adet müzeden ziyarete açık olan 7 adet müze detaylı olarak, izinler dâhilinde değerlendirilmeye alınmıştır. Fakat ilk önce bu 7 adet müze dışında daha önceki tarihlerde açılmış ilk vakıf müzeleri ile ilgili de kısaca bilgilere yer verilecektir.

Vakıflarda müzecilik alanıyla ilgili ilk adımlar İstanbul’da atılmış ve vakıf koleksiyonlarını toplama ve korumak için müze açma girişimleri gerçekleştirilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, ilk olarak kıymetli vakıf eserlerini zarar görmeyecek şekilde depolarda muhafaza etmiş ve dönüşümlü olarak müzelerde sergileme amacıyla hareket etmiştir.

İlk vakıf müzesi olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi ile birlikte başlayan müzecilik adımları daha sonra 1967 yılında İstanbul’da “Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi”, 1969 yılında “Türk Vakıf Yazı Sanatları Müzesi”, 1979 yılında “Halı Müzesi” ve 1982 yılında da “Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi” olarak artmıştır. Bu müzeler 2000 yılı öncesi açılan her biri tarihi bir bina içerisinde konumlandırılan müzeler olmaktadır. Bu müzelerle alakalı Dr. Zübeyde Cihan Özsayiner ve Suzan Bayraktaroğlu’nun çalışmaları bulunmaktadır. Türk Vakıf ve Hat Sanatları Müzesi, 1984 yılında “Beyazıt Medresesi”nde açılmış olup çağdaş müze olma yolunda bir takım etkinliklere ev sahipliği yapmıştır. Müzede 1985 ve 2000 yılları arasında yerli ve yabancıların hat ve tezhip ağırlıklı sergilerine yer verilmiş, insanlara hat, tezhip bir de geleneksel el sanatlarını sevdirmek ayrıca sergi sanatçıları tanıtabilmek de amaçlanmıştır (Özsayiner, 2010:100). Müze binasının tarihi ile ilgili ve hat sanatının tanıtımı için belgesel çekimlerine yer verilmiş olup müzenin açılışında bu çekimler dvd olarak ziyaretçilere dağıtılmıştır. Böylece halkı müzeye daha çok çekmek ve vakıf kültürünü daha çok insana benimsetmek mümkün olacaktır. Özsayiner (2010), Ayrıca İstanbul’un 2010 Avrupa başkenti olmasının ardından bu müzelerin yeniden yapılanmalara giderek restorasyon ve yenilenme süreçlerinin gerçekleşeceğini de belirtmektedir. Bayraktaroğlu, 2010 yılı vakıf etkinliklerinde İstanbul’da Haseki

Sultan Vakıf Müzesi, Üsküdar Özbekler Tekkesi Vakıf Müzesi, Akaretler Mustafa Kemal Müzesi ve Zeytinburnu Yenikapı Mevlevihanesi Müzesi kurma çalışmalarından bahsederek vakıflar bünyesindeki eski taşınmaz eserlerin değerlendirileceğini söylemiştir (2010:93). Daha sonra bu müzelerden sadece Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 ziyarete açılarak yeni müzecilik anlayışıyla halkın hizmetine sunulmuştur. Diğer müzeler için proje ve restorasyonlar devam etmektedir.

Vakıf müzelerinden günümüze en yakın ve çağdaş yenilenmelerle açılan bir diğer müze ise Halı Müzesi'dir. İlk olarak 1979 yılında Sultanahmet Camii Kasrı'nda açılmış olan müze daha sonra projesini Prof. Dr. Fethiye Erbay'ın yönettiği Ayasofya İmaretinde 2007 yılında tekrar ziyarete açılmıştır. Müze yeni müzecilik anlayışına bağlı kalınarak düzenlenmiş ve sergilemelerinde ise özellikle insan unsuru göz önünde bulundurularak interaktif teknolojilere yer verilmiştir. Erbay (2007), Müzenin sergi salonlarını binanın fonksiyonel durumuna göre düzenlemiş ve salonlarda sergilenecek eserlerin sayısını da mekâna göre belirlemiştir. Müzede Almanya ve Japonya'da kullanılan vitrin örnekleri kullanılarak hava akımı önlenmeye çalışılmıştır. Müzede sergilenecek halılar Selçuklu Dönemi, Erken Osmanlı ve Klasik Osmanlı Dönemi halı örneklerinden oluşmaktadır.

5.1. Tokat Mevlevihanesi (Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Mevlevihane, Tokat ilinin merkezinde yer alan Soğukpınar Mahallesi, Bey Sokağı'nda yer almaktadır. (Görsel 46) Müze binasını oluşturan Mevlevihane, 1638 tarihinde III. Ahmet'in vezirlerinden Sülün Muşlu Ağa tarafından hamam ve hazire binaları ile birlikte yaptırılmıştır. Zamanla yıkılmış olan Mevlevihane binası, 1703 tarihinde Müderris Şeyh Mehmet tarafından yeniden inşa ettirilmiştir (Yüksel, 1996:66). Sultan Abdülmecid döneminde yenilenmiş olan bina, uzun süre boş kaldıktan sonra 1934 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilmiş ve 1939 yılında onarılarak Jandarma Alay Komutanlığı tarafından kadınlar hapisanesi olarak kullanılmıştır. 1951- 54 yılları arasında ise işlevi değiştirilip İmam Hatip Lisesi erkek yurdu olarak kullanılmıştır. Değişik amaçlarla farklı işlevlerde kullanılan Mevlevihane binası, 1990'lı yıllarda çok kötü duruma düşünce boşaltılmıştır. (Görsel 47) 1997 yılında ise Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından

başlatılan restorasyon (Görsel 48) programıyla müzeye dönüştürülerek (Görsel 49) 2006 yılında “Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi” olarak açılmıştır (Atılğan, 2008:256).

Mevlevihane Binasının Mimari Form Özellikleri: Mevlevihane binası diğer yapılar ile birlikte toplamda 3000 metrekarelik bir avluda yer almaktadır. (Görsel 50) Mevlevihane'nin bulunduğu avluya kuzeyden basık kemerli, iki renkli taş malzemedен yapılmış, ahşap kanatlı bir kapı ile girilmektedir. Ahşap kanatlı kapı dört farklı süsleme panosuna ayrılmıştır. Basık kemerin hemen altında üçgen şeklinde panolar simetrik olarak yapılmış ve içerisine dalıyla birlikte çiçek motifi işlenmiştir. İki ahşap kapı kanadı ise üçer adet panolara ayrılmış ve her pano içerisinde yine bitkisel süsleme öğeleri kullanılmıştır. (Görsel 51) Kapıdan avluya geçildiğinde kare planlı, iki katlı ahşap malzemenin kullanılmış olduğu Mevlevihane binası karşınıza çıkmaktadır. (Görsel 52) İki katlı binanın planına bakıldığında zemin kat; dikdörtgen planlı olarak düzenlenmiş ve bu kat beş oda ve bir giriş holünden oluşmaktadır. Eskiden derviş odaları olduğu düşünülen bu birimler çok büyük olmamakla birlikte oldukça sade yapılmıştır. Mevlevihane'nin ikinci katında ise semahane bölümü bulunmakta ve bu kata dışarıdan ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır. Bu da Mevlevihane binasına iki ayrı giriş yapıldığını ve katların birbirinden bağımsız olduğunu göstermektedir. Semahane kısmının girişi ahşap sütunlu revak şeklinde düzenlenmiştir. Balkon gibi tasarlanmış revaklı girişten kare planlı semahane bölümüne geçilmektedir. Bu bölüm, dervişlerin sema yaptığı, on altı adet ahşap sütunun çevirdiği dairesel formda düzenlenmiştir (Atılğan, 2008:256). (Görsel 53) Ahşap sütunların başlıkları giriş bölümünde süslemeli iken semahane bölümünde daha sade tutulmuştur. Mevlevihane binası, değişik dönemlerde geçirdiği restorasyon ve onarımlardan dolayı, özgün yapısını maalesef büyük oranda yitirmiştir. Ama genel olarak bakıldığında binanın cephe düzenlemesi ve dekorasyon unsurlarının 19. yüzyıl mimari özelliklerini yansıtmış olduğunu anlamaktayız. Mevlevihane'nin cephelerinde yer alan ahşap dikdörtgen planlı pencere açıklıkları, semahane ve revaklı girişte yer alan ahşap sütunlar, ahşap oyma tekniğinde yapılmış bitkisel motifli tavan süslemeleri, gibi unsurlar geleneksel Türk evi mimari tarzını da yansıtmaktadır. (Görsel 54-55) Cephelerdeki pencere açıklıklarının oldukça büyük olduğu ve fazlaca pencere kullanıldığı görülmekte ve bunun sebebinin ise gün ışığından daha fazla yararlanmak

için olduğu düşünülmektedir. Bu özellik Karadeniz bölgesinin iklim koşullarından ötürü bölgede yer alan ahşap yapıların hemen hepsine görülmektedir.

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: İki katlı olan müze binası, eserlerin sergilenmesi konusunda mimari zemine uygun bir yapılanma göstermektedir. Müzenin ayrıca kültürel sürekliliği sağlayan, tarihsel dokusunu içinde barındıran bir müze ev işleviyle de hizmet verdiği düşünülebilmektedir. Müzenin birinci katından giriş yapılarak gezilmeye başlanmakta ve giriş holünden geçilerek sergileme odalarına ulaşılmaktadır. Beş ayrı bölüm olarak düzenlenen bu odalarda Tokat ve civar illerinden toplatılan vakıflara ait taşınır vakıf eserleri sergilenmektedir. Eserler çoğunlukla Osmanlı Dönemi eserleri olmakla birlikte, Selçuklu Dönemi'nden de nadide örnekler bulunmaktadır.

Müzenin alt katında girişin hemen solunda yer alan 1. sergileme odasında Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait pirinç, bronz ve gümüş malzemeden yapılmış kandil, şamdan ve bakır kaplar gibi madeni eserler, geleneksel duvar vitrinleri içerisinde sergilenmektedir. Vitrinler ahşap malzemeden yapılmış, cam ile kapatılmıştır. Vitrin içi aydınlatmalarda spot ışık sistemi kullanılmıştır. (Görsel 56-57)

Müzenin 2. sergileme odasında da halı, kilim ve seccade örnekleri sergilenmektedir. Duvarda raylı panolar üzerinde sergilemeye sunulan bu dokuma örneklerine ziyaretçiler dokunabilmekte ve panoları istediği şekilde açıp bakabilmektedir. Böyle bir sergileme uygulamasının olması hem dar bir mekânda daha çok eseri sergileyebilmek hem de gelen ziyaretçilerin eserlere dokunarak aktif olması için uygun görülmüştür. Tokat ve civarındaki çeşitli camilerden toplatılarak müzeye getirilen bu dokumalar; Tokat, Yozgat, Sivas, Malatya gibi değişik yerlerde yapılmış 18. ve 19. yüzyıl dokuma örnekleri olmaktadır. (Görsel 58-59)

Müzenin 3. sergileme odasında da yine halı ve seccade örnekleri sergilenmektedir. Tokat, Sivas, Kırşehir, Kayseri, gibi yörelerde dokunmuş, 16. 18. 19. yüzyıllara tarihlendirilen bu dokumalar raylı panolar üzerinde sergilemeye sunulmuştur. Bu eserler de yine Tokat ve civarında olan çeşitli camilerden toplatılarak müzeye getirilmiştir. (Görsel 60)

Tokat ve ilçelerinde yapılan kazı ve restorasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan ve vatandaşlarca müzeye bağışlanan küçük objelerin sergilendiği oda ise 4.

sergileme odası olarak düzenlenmiştir. Bu odada Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri'ne tarihlendirilen pişmiş topraktan testi, kandil ve parfüm şişeleri, seramik kap parçaları, çini mozaik duvar süslemeleri, sakal-ı şerif kutuları ile 19. yüzyılda yapılmış iki adet ahşap duvar saati örnekleri sergilemeye sunulmuştur. Bu eserler de ahşap duvar vitrinleri içerisinde spot aydınlatmalar eşliğinde sergilenmektedir. (Görsel 61-62)

Önceleri Şeyhin kabul odası (Baş oda) olarak kullanıldığı düşünülen zemin kattaki 5. sergileme odasında ise, 15. yüzyıldan 20. yüzyıla tarihlendirilen yazma eserler ve kitaplar sergilenmektedir. (Görsel 63) Bunlar arasında, tezhipli Kur'an-ı Kerim'ler, şecereler, musiki, tasavvuf, sosyoloji, tarih kozmografya...vb. konularda çeşitli kitap ve sözlükler örnekleri yer almaktadır. Bu eserler klasik sergileme anlayışı biçiminde ahşap duvar vitrinleri içerisinde sergilenmektedir. Vitrinlerde yazma eserlere zarar vermeyecek derecede aydınlatmalar kullanılmıştır. (Görsel 64) Bu odada sergileme dışında odanın tavanını süsleyen oyma tekniğinde yapılmış ahşap tavan göbeği de dikkati çekmektedir. 19. yüzyıl süsleme örneğini yansıtan bu ahşap tavan göbeği, oyma tekniğinde yapılmış, yaprak ve çiçek motifleriyle bezenmiş yoğun bir ahşap işçiliğine sahip olmaktadır. Tavan göbeği dışında tavanın bütünü de yine kare formunda ahşap malzeme ile döşenmiştir. (Görsel 65)

Müzenin alt katından sonra dışarıdan ahşap merdivenlerle üst katına gitmek için çıkılmaktadır. (Görsel 66) Üst kattaki revaklı balkon kısmından semahane salonuna geçilmektedir. Semahane salonu sergileme tasarımı açısından hareketlendirilmeye çalışılmıştır. Ahşap sütunlarla çevrili orta mekâna yerleştirilmiş olan canlandırma mankenleri ziyaretçiler salona girdiği an, Mevlevi müziği eşliğinde sema yaparak dönmeye başlamakta ve Mevlevihane binasının geçmiş atmosferini yansıtmaktadır. (Görsel 67-68) Semahane salonunun mahfil bölümü sazandelere ayrılmış olan bölümde ise yine ellerinde Mevlevi çalgılarıyla yer alan canlandırma mankenleri görülmektedir. (Görsel 69) Salona girişten itibaren yine ahşabın zerafeti ziyaretçilere kendini göstermektedir. Orta mekânı üç dilimli kemerlerle birbirine bağlayarak oluşturan ahşap sütunlar, mahfil bölümü, tavan göbeği ve köşelikleri ve ahşap dekoratif vitrin üzerinde yer alan bitkisel ve geometrik süslemeler müzeye tarihi yapı olması gereği farklı bir hava katmaktadır. (Görsel 70-71)

Semahane salonunun sağ ve sol bölümlerinde Mevlevi ayinlerinde kullanılan ney, def, kudüm, tesbih gibi çeşitli objeler ahşap vitrinler içerisinde sergilenmektedir. Osmanlı Dönemi'ne ait iki sancak örneği, el yazması Kur'an-ı Kerim örnekleri ve birkaç madeni şamdan örnekleri de sergilenen eserler arasında yer almaktadır. Ahşap köşe vitrininin üst kısmı, taç şeklinde yapılmış, ahşap üzerine stilize bitki ve hayvan motifleri ile süslenmiştir. Süslemelerin ortasında yine ahşap üzerine “kıymetli kitap” Arapça bir yazıya yer verilmiştir. (Görsel 72-73)

Üst katta semahane odasının yanında bulunan ancak girişi dışarıdan olan uzun dikdörtgen planlı diğer birim ise uzun koridor şeklinde düzenlenmiştir. Bu dar kısımda ise 17. 18. ve 19. yüzyıllara ait olan çeşitli yörelerden toplatılmış halı örnekleri sergilenmektedir. Malatya, Merzifon, Tokat, Yozgat, Sivas, Nevşehir gibi yörelerde dokunmuş olan bu halı örnekleri duvarlara askı sistemi ile yerleştirilmiştir. Mekân dar olmasına rağmen alan boş kalmaması için değerlendirilmiştir. (Görsel 74)

5.2. Konya Sahip Ata Hankâhı (Sahip Ata Vakıf Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Hankâh binası, Konya ilinin Meram ilçesinde, Alâaddin tepesinin güneyinde, Furgandede Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir külliye içerisinde yer alan Hankâh binasının yer aldığı yapı topluluğunun, Selçuklu Dönemi şehir surlarının bulunduğu Karaman ilinin Larende ilçesi tarafındaki kapısı sebebiyle külliye de yer alan cami Larende Camii olarak da adlandırılmaktadır (Karamağaralı, 1982:49). Sahip Ata Hankâhı'nın ait olduğu külliye yapıları: cami, türbe, hamam, çeşme ve dükkânlardan oluşmaktadır. Külliye yapıları, 1258 yılında “Sahip Ata Fahreddin Ali” tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarı “Kelük bin Abdullah” olan Sahip Ata Külliyesi'ne 1276 yılında bir türbe, 1279 yılında hankâh binası eklenmiştir (Parlak, 2008:516). (Görsel 75)

Hankâh binasının taç kapısında yer alan kapı açıklığı üzerindeki dilimli kemer içerisinde dokuz satırlık inşa kitabesine yer verilmiştir. (Görsel 76) Kitabede; “Hacı Ebubekir Zade Hüseyin'in oğlu Ali tarafından, Gıyasettin Keyhüsrev'in sultanlığı zamanına rastlayan M.1279'da, Allah'ın salih kullarına, menzil ve takva sahibi Sufilere mesken” olarak inşa edildiği ifade edilmektedir (VGM, 2020).

Farklı zamanlarda restorasyon ve onarım geçirmiş olan hankâh binası, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından aslına uygun bir şekilde restore edilerek 17 Aralık 2006 yılında Sahip Ata Vakıf Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (Şimşir, 2014:32).

Hankâh Binasının Mimari Form Özellikleri: Tipik bir Selçuklu taç kapısına sahip olan hankâh binası, hem mimarisi hem de planı ile 13. yüzyılın bilinen Selçuklu tekke ve hankâhları arasında simetrik planlı olanların en büyüğü olarak dikkati çekmektedir. Günümüze kadar kısmen kalabilmiş çini süslemeleriyle devrinin en önemli eserlerinden biri olan hankâh, hem plan itibarı ile Merv ve Tirmiz bölgelerindeki 11. ve 13. yüzyıllara ait merkezi kubbeli yapılara hem de aynı eksen üzerinde yer alan eyvan şeması ile Orta Asya evlerinin plan tipine benzerlik gösterebilmektedir (Önge, 1984:285). (Görsel 77)

1279 yılında yaptırılmış olan Hankâh binasına doğu cephede yer alan taş malzemedен yapılmış büyük taç kapıdan giriş sağlanmaktadır. Taç kapı, beden duvarlarından yüksek tutulmuş ve etrafı dört adet bordürle çevrilmiştir. Bordürler geometrik süslemelerle doldurulmuştur. Taç kapının dış tarafından içe doğru gelindiğinde ise en dışta sivri bir kemer yer almaktadır. Sivri kemerin üst kısmı boş bırakılmış olup kemer taşları üzerine bitkisel süslemeler eklenmiştir. Sivri kemer iki adet sütun üzerine oturmaktadır. Sütunların her ikisinin yüzeyi de bitkisel süslemelere sahiptir. Sivri kemerin alınlık kısmında üç dilimli bir niş içerisinde ise yapının kitabesi yer almaktadır. Giriş kısmını oluşturan açıklık basık kemerli olarak yapılmıştır. Taç kapının iki yanında dükkânlara yer verilmiştir. Basık kemerli, derinliği az, eyvan biçimli olan dükkânlardan üç tanesi taç kapının kuzeyinde, iki tanesi ise güneyinde bulunmaktadır. Bu dükkânların üç tane olduğu taraf cephedeki simetriyi az da olsa bozmaktadır. Dolayısıyla dükkânlardan kuzeyde yer alan üçüncü dükkânın sonradan eklendiğini belirtmek yanlış olmayacaktır (Uğur ve Koman, 1934:47). (Görsel 78)

Taç kapının girişinden itibaren iki ucu beşik tonoz, ortası çapraz tonozla örtülü bir koridordan geçilerek, yine basık kemerli bir kapıyla hankâh binasının orta avlu bölümüne ulaşılmaktadır. (Görsel 79) Üzeri büyük bir kubbe ile örtülü olan avlu bölümüne kuzey, güney ve batı yönlerden olmak üzere üç adet eyvan açılmaktadır. Kubbenin ortasına bir aydınlık feneri yapılmıştır. Tam altında ise sekizgen bir havuz bulunmaktadır. (Görsel 80-81-82) Güney cephede yer alan eyvanın duvarında, 16.

yüzyıldan sonra buraya eklendiği tahmin edilen alçı bir mihrap yer almaktadır (Önge, 1984:284). Mihrap dikdörtgen formda yapılmış, etrafı kufi yazılı bir bordürle kuşatılmıştır. Mihrabın çokgen formda yapılmış niş kısmı, kavsarası ve ince bordürleri alçı; köşelikleri ise çini malzeme ile kaplanmıştır. (Görsel 83-84)

Hankâh'ın orta bölümünden kuzeybatı, güneybatı ve güneydoğu köşelerinde yer alan salonlara sivri kemerli kapı açıklıklarıyla girilmektedir. Batı yöndeki salonların üzeri kubbe ile örtülü, doğu yönünde olan salonların üzeri ise tonozla örtülüdür. Bu birimler eyvanlar da dâhil olmak üzere müzeye dönüştürüldükten sonra sergileme salonu olarak düzenlenmiştir.

Hankâh Binasının Çini Süsleme Özellikleri: Sahip Ata Hankâhı müzeye dönüştürülmeden önce özgün yapısı itibari ile çeşitli yerlerinde bulunan çini ve sırlı tuğla süslemelerle karşımıza çıkmaktadır. Bu çini ve sırlı tuğla süslemeler; eyvan duvarları, eyvanlardaki pencere şebekeleri, köşe birimlerin giriş açıklıklarının üzerinde yer alan pencere şebekeleri, hankâhtan türbeye geçişi sağlayan koridor girişinin üzerinde yer alan pencere şebekesi, kubbe ve alçı mihrabın kemer köşeliklerinde yer almaktadır. Bina restore edilirken geçirdiği onarımlar sonrası çini ve sırlı tuğla süslemelerin bir kısmı yok olmuş ve harap olmuştur. Harap olan kısımlar boyayla ya da ahşap üzerine boyama yapılarak özgün görünümüne kavuşturulmaya çalışılmıştır (Önge, 1984:284-285). Hankâh binasının üç yönündeki (kuzey, güney, batı) eyvan duvarları yaklaşık 2.00-3.00 m yüksekliğine kadar, her bir kenarı 10 cm olan altıgen formlu tek renk turkuaz sırlı çini plakaların aralıksız yan yana dizilimiyle kaplanmıştır. Yapılan onarımlar neticesinde eyvan bölümlerindeki tek renk turkuaz sırlı altıgen formlu özgün çinilerin yerlerine şeffaf sır altına mavi renkle boyanmış çini plakalar uygulanmıştır. Sonradan yapılan çini plakalar özgünlerinden ayırt edilebilir durumda olabilmektedir (Erdem, 2018:1185). (Görsel 85-86)

Güney cephedeki eyvan duvarları üç taraftan firuze renkli altıgen çini plakalarla kaplanmıştır. Bu çini plakalarla kaplanmış olan alanın etrafı da pathıcan moru renginde sırlı, ince çini şeritlerle bir bordür oluşturacak biçimde sınırlandırılmıştır. Batı cephedeki eyvan da tıpkı güney ve kuzey eyvanında olduğu gibi duvarlar belirli bir yüksekliğe kadar firuze altıgen çini plakalarla kaplanmıştır. Bir de batı eyvan duvarında, firuze renkli çinilerle kaplanmış kısmın hemen bittiği yerde

kenar bordürleri başlayan sivri kemerli ve şebekeli bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin dış çerçevesi, patlıcan moru renginde sırlanmış, iki ince şerit içerisine alınmış bir bordürle çevrelenmiştir. Bu bordür çini mozaik tekniğinde, beyaz zemin üzerine, firuze ve patlıcan moru rumilerle sonlandırılan kıvrım dallarla süslenmiştir. Bordür ile sivri kemer arasındaki kemer köşeliklerinde geometrik formda çini süslemeler yapılmıştır. Sivri kemerin en dışında patlıcan moru çini, iki ince şerit arasına alınmış, günümüzde sarımtırak krem renge boyanmış olarak görülen kısmın özgün durumu hakkında fikir sahibi olunamamaktadır. Daha sonra firuze ve patlıcan moru çinilerin dama taşı gibi sıralandığı bir bordür gelmektedir. Pencere şebekesi, on kollu yıldız motifleri kullanılarak sonsuzluk prensibinde yapılmış geometrik kompozisyona sahiptir. Kafes oyma tekniği ile yapılan şebeke, firuze ve patlıcan moru çinilerin yan yana getirilmesiyle oluşturulmuştur. (Görsel 87)

Kuzey eyvan duvarları da diğer iki eyvan gibi belli bir hizaya kadar firuze renkli çinilerle kaplanmıştır. Bu eyvanın türbeye açılan penceresi de batı eyvan penceresi gibi dikdörtgen formda yapılmıştır. Pencere, çokgenlerden oluşan geometrik bir kompozisyonu meydana getiren çini mozaik tekniğinde bir bordür ile çevrelenmektedir. Pencere şebekesinin kemer köşeliklerinde firuze renkli çinilerden yapılmış altı kollu yıldız formunda dairesel motiflerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Sivri kemerin en dışında tek renk sırlı patlıcan moru bir şerit ve firuze patlıcan moru renklerinde çinilerin dama taşı biçiminde yan yana dizilmesiyle elde edilmiş ince bir bordür bulunmaktadır. Pencerenin şebeke kısmı batı eyvandaki gibi kafes oyma tekniğinde yapılmıştır. Şebekede, on kollu yıldız kompozisyonu ve firuze patlıcan moru renginde çiniler kullanılmıştır. (Görsel 88)

Hankâhın eyvanlardaki şebekeler dışında; köşe birimlerinde ve türbeye girişlerin üzerinde olmak üzere toplamda dört adet sivri kemer formunda çini şebekesi bulunmaktadır. Çini mozaik ve kafes oyma tekniği kullanılan bu şebekelerin güneybatı ile kuzeybatı yönlerinde olanlarda birbiri ile iç içe geçmiş onikigenlerden oluşan bir geometrik kompozisyon kullanıldığı görülmektedir. Tuğladan sivri kemerin köşeliklerine yine çini mozaik tekniğinde beyaz, firuze ve patlıcan morundan geometrik kompozisyon işlenmiştir. Firuze renkte ince kesilmiş çini parçalar eğik hatlarla geçmeler yapacak şekilde zikzak benzeri bir görünüme kavuşturulmuştur. Aralarında altıgen biçimde kalan beyaz alçı zemin üzerine ise patlıcan moru altıgenler

yerleştirilmiştir. Güneydoğu ile kuzeydoğu yönlerindeki şebekeler de aynı teknik ve kompozisyonlarla yapılmıştır. Ancak bu pencerelerin kemer köşeliklerinde güneybatı ve kuzeybatı yönlerindeki pencerelerden farklı olarak mozaik tekniği yerine kakma tekniği kullanılmıştır. Mozaik tekniğinin aksine kakma tekniğinde pürüzlü bir yüzey oluşturulmuştur. (Kayın, 2017:213). (Görsel 89-90)

Orta bölümde avluyu örten kubbe üst örtüsünün çini mozaik ve sırlı tuğla ile süslenmiş olduğu görülmektedir. Yatay olarak yerleştirilmiş sırsız tuğlaların aralarına firuze ve patlıcan moru renginde sırlı tuğlalar yerleştirilerek kubbe eteğinden fener açıklığına kadar uzanan dokuz kollu bir yıldız görünümü oluşturulmuştur. Bu yıldız görünümü kubbenin merkezine doğru küçülerek devam ettirilmiştir. Kubbe eteğini firuze ve patlıcan moru renklerinde çini mozaiklerle yapılmış örgülü kûfi yazı kuşağı çevirmektedir. Zemin firuze renkli olup; yazılar patlıcan moru çinilerden oluşturulmuştur. Kubbe eteğindeki yazı kuşağında: “El-mülkü lillah” (Mülk Allah’ındır) yazısı okunmaktadır. Altta “El-mülk”; üstte ise “lillah” kelimelerinin bulunduğu yazı bütün kuşak boyunca tekrar etmektedir (Şimşir, 2001:323-324). (Görsel 91-92)

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Anadolu Selçuklu Dönemine ait firuze, patlıcan moru, kobalt mavisi çini süslemeleriyle ön planda olan Sahip Ata Hankâh’ı müzeye dönüştürüldükten sonra hem bina olarak hem de eserleriyle ziyaretçilerini kendine çekmektedir. Müzede; Konya, Karaman ve Aksaray’da bulunan, Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı cami ve mescitlerden getirilen tarihi eser niteliği kazanmış teberrukat eşyalarından örnekler sergilenmektedir. Müzede sergilenen eserler orta avlu bölümü eyvanların yer aldığı bölümde ve köşe odalarda teşhire sunulmaktadır. Eserlerin 229 adedi teşhirde olmak üzere toplam da 779 adet kayıtlı eser bulunmaktadır. Madeni ve ahşap eserler başta olmak üzere halı ve kilimler, yazma eserler, arşiv vesikaları, hat levhaları, taş, çini ve alçı eserler müzenin koleksiyonlarını oluşturmaktadır (Doğan, 2012:177).

Müzeye girişten itibaren eserlerin klasik sergileme anlayışında teşhire sunulmuş olduğu görülmektedir. Avlu bölümüne geçildiğinde eyvanların olduğu kısımlarda cam ile kapatılmış ahşap vitrinler ve açık sergileme biçimleri göze çarpmaktadır. Batı eyvanda altı adet vitrin içerisinde madeni eserler grubunda olan

farklı dönemlere ait şamdan örnekleri sergilenmektedir. Değişik vakıf camilerinden getirilen, 18. ve 19. yüzyıllara ait, pirinç ve bakır malzemeden yapılmış şamdanlar dövme tekniğinde şekillenmiştir. Farklı biçimlerde tasarlanan şamdanlar aydınlatma özelliği taşımalarının ötesinde sembolik özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. (Görsel 93-94-95)

Kuzey eyvanda oldukça ilgi çekici iki adet ahşap duvar saati örnekleri ve yine cam ile kapatılmış ahşap vitrin içerisinde sakal-ı şerif kutusu sergilenmektedir. Yerde ise üzeri açık iki tahta platform üzerinde Saksaganlar Camii'den getirilen zikir tespihi ve maden eritme potası yer almaktadır. (Görsel 96-97-98)

Güney eyvanda ise üç adet ahşap vaaz kürsüsü ve bir adet vitrin içerisinde ahşap kapı panoları taraçalı platform üzerinde sergilenmektedir. Ahşap vaaz kürsüleri ve kapı panoları Beyşehir Eşrefoğlu Camii'den müzeye getirilmiştir. Kündekâri ve oyma tekniğinde yapılmış bu kürsüler bitkisel ve geometrik süslemelere sahiptir. (Görsel 99)

Müzenin eyvan köşelerinden girilen salonlar ise sergileme salonu olarak düzenlenmiştir. Kuzeybatı köşede yer alan salonda Konya Alâeddin Camii'den getirilen halı ve kilim örnekleri, Konya ve çevresine ait 17. 18. ve 19. yüzyılların dönem özelliklerini yansıtan dokumalar sergilenmektedir. Sergileme biçimi raylı panolar şeklinde düzenlenmiştir. Dar alanda oldukça elverişli olan bu sergileme biçimi ziyaretçilerin aktif olarak eserlere dokunmasına da müsaade etmektedir. Ayrıca yine dört adet ahşap vitrin içerisinde yazma eserler olan Kur'an-ı Kerimler, bir adet Delâ'ilü'l-Hayrat ve dini eserlere ait yazmalar sergilenmektedir. Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemleri'ne ait bu yazma eserler, farklı hattat ve müzehhiblerin elinden çıkmış, tarihi öneme sahip eserler olmaktadır. Bu salonda yine bir adet cam çerçeve içerisinde tekke sancağı da sergilenmektedir. Vitrinlerde ışıklandırma bulunmamakta, müze içi ve dışında projektör led aydınlatma sistemi kullanılmaktadır. (Görsel 100-101)

Müzenin güneydoğu köşesindeki salonda Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemleri'ne ait taş, çini ve alçı eser örnekleri ahşap vitrinler içerisinde sergilenmektedir. Ayrıca taşınmaz vakıf eserlerinin restorasyonu sırasında zeminden çıkarılan veya restorasyonda kullanılmayan parçalar da müzede konservasyonları

yapılarak sergilenmektedir. Salonunda duvara asılı halde Ermenek Ulu Camii'den getirilen 1302 tarihli ahşap kapı kanadı, Konya Sahip Ata Camii ahşap kapı kanadı, Seyyid Harun Veli Türbesi'ne ait ahşap kapı kanadı da sergilemeye sunulmuştur. Ahşap işçiliğın en güzel örneklerini yansıtan bu kapılar duvara askı sistemi ile oturtulmuştur. Salonun duvarlarında Osmanlı son dönem hat örneklerinin yer aldığı hat eserler, ayet, hadis, Hz. Peygamber'in ve Hz. Mevlana'nın isimleri ile yazılmış örnekler, arşiv vesikaları, Sultan III. Selim ve Sultan Abdülaziz'in tuğralarının yer aldığı vakfiye, ferman ve beratlar yer almaktadır. (Görsel 102-103-104-105)

Müzenin güneybatı salonunda ise yine ahşap vitrinler içerisinde yazma eserler sergilenmektedir. Duvarlarda ise halı ve kilim örnekleri raylı panolar üzerinde sergilemeye sunulmuştur. (Görsel 106-107-108)

Genel olarak söylemek gerekirse; müzenin eser potansiyeli çeşitli ve zengin olup, teşhir bakımından klasik sergileme anlayışı görülmektedir. Müzenin alan bakımından dar olması mekânın sergilemede hiç boş yer kalmayacak şekilde değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Müze, Selçuklu yapısı olması ve çini süslemeleri ile mekân ve mimarisi bakımından kendini de bir nevi sergilemektedir. Bina ve eserler sergileme tasarımı açısından, ziyaretçilerin gezerken hem yapı hem de eserlerle ilgili düşüncelerinde hikâye belleği oluşturmalarında etkili olabilmektedir.

5.3. Ankara Hukuk Mektebi (Vakıf Eserleri Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Hukuk Mektebi, Ankara ilinin Altındağ ilçesine bağlı Ulus semti, Atatürk Bulvarı'nda yer almaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra "Mustafa Kemal Atatürk ve Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt"un katkı ve çabaları neticesinde İstanbul dışında bir Hukuk Mektebi açılması konusu gündemde olmuştur. Bunun üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü (Evkaf Umum Müdürlüğü) tarafından 1927-1928 yıllarında Ankara'da ilk Hukuk Mektebi binası yapılmıştır. 1928-1941 yılları arasında "Hukuk Mektebi" olarak kullanılan bina (Görsel 109), daha sonra "Ankara Kız Sanat Mektebi" ve "Ankara Yüksek Öğrenim Vakıf Kız Öğrenci Yurdu" olarak hizmet vermiştir. Belli bir Dönem süresince de üst katları "Ankara Müftülüğü" tarafından kiralanmış, bodrum katı ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne halka hizmet veren Aşevi olarak kullanılmıştır. En son Ankara Müftülüğü tarafından kullanılan

bina, 2004 yılında boşaltılarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müze amaçlı kullanılmak üzere restorasyonu yapılmıştır. 7 Mayıs 2007 tarihinde ise “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi” olarak ziyarete açılmıştır (AVEM, 2020).

Mektek Binasının Mimari Form Özellikleri: Mektek binasının mimarisi, I. Ulusal Mimarlık Dönemini, (20. yüzyıl başlarında II. Meşrutiyetin ilanı ile başlayıp, Cumhuriyetin ilanı ile gelişerek 1930’larda sona eren bir dönem) yansıtmaktadır (AVEM, 2020). Binanın cepheleri oldukça sade tutulmuş ve mektep herhangi bir geleneksel mimari özellik taşımamaktadır. Kâgir yığma taş tekniğiyle inşa edilen binanın zemin katına, iki yandan merdiveni olan, dört adet kalın sütunun taşıdığı, çatıyla örtülü bir bölümden giriş yapılmaktadır. Mektek binasının dış cepheleri yaşanan pandemi sürecinden sonra komple boyanarak tadilata girmiştir. Binanın çevre düzenlemesi de yapılarak ziyaretçilerin müze binasına girişi daha da kolaylaştırılmıştır. (Görsel 110-111-112)

Plan özellikleri açısından mektep binası; enlemesine dikdörtgen planlı olup simetrik ve haçvari plan formunda yapılmıştır. Bodrum katı üzerine zemin kat ve birinci kat ile birlikte üç katlı olarak yapılan mektep binasının bodrum katı, simetrik olarak iki bölüm halinde düzenlenmiş ve bu kat dikdörtgen planlı salonlardan oluşmaktadır. Bu salonlar; çeşitli depo, konservasyon laboratuvarı, halı yıkama havuzu, teknik alanlar olarak işlevini yerine getirmektedir. Bodrum katında ek olarak dışarı tarafta yer alan T planlı olan bölümde ise mutfak, hediyelik eşya satış bölümü ve kafeterya yer almaktadır. Satış bölümü ve kafeterya dikdörtgen planlı, mutfak kısmı ise kare planlı olarak yapılmıştır. Bodrum kattan zemin kata çıkılmakta ve zemin kattan binaya giriş sağlanmaktadır. Giriş bölümüne sütunlu açık bir antreden geçilerek giriş yapılmaktadır. Oldukça geniş tutulan bu bölüme güvenlik bölümü ve kitaplıklar yerleştirilmiştir. Girişin sağ tarafında yer alan odalar kare planlı olup idare odaları, sinevizyon ve kütüphane odası olarak düzenlenmiştir. Girişin sol tarafında ise dikdörtgen planlı, büyük bir mekândan oluşan 1 numaralı sergi salonu bulunmaktadır. Zemin kattan merdivenle çıkılan birinci katta ise diğer sergi salonları yer almaktadır. Sergi salonlarından biri kapalı olup bu katta toplamda 4 adet sergi salonu yer almaktadır. Birbirine simetrik olan iki büyük sergi salonu da yine dikdörtgen planlı olup geniş bir alanı kaplamaktadır. İki sergi salonunun ortasında yer alan salon ise

daha küçük bir mekândan oluşmaktadır. Sol taraftaki en küçük kapalı olan sergi salonu ise büyük sergi salonuna bitişik olarak yapılmıştır. Mektep binasının üst katındaki salonlar özgün yapısı gereği mektep yapısı olduğundan dolayı oldukça büyük yapılmıştır. Bu salonların tamamı sergi salonu olarak değerlendirilmiştir. (Görsel 113)

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Ankara Hukuk Mektebi müze olarak işlevlendirildikten sonra taşınabilir nitelikte çeşitli vakıf eserleri koruma amaçlı olarak bu müzede sergilenmeye başlamıştır. Ankara'nın başkent olması ve İstanbul'dan sonra ikinci büyük şehir olarak vakıf eserlerine ev sahipliği yapması bu müzeyi önemli kılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü depolarında muhafaza edilmiş Türkiye'nin bütün yörelerinden toplanmış halı ve kilim örnekleri, şamdanlar, padişah vakfiyeleri, saatler, sedef kakmalar, bronz eserler, ahşap oymalar, Kuran-ı Kerimler, hat yazıları, Ahi Elvan Camii'nin 13. yüzyıla ait ahşap pencere kanatları ile vaaz kürsüleri, çini panolar, para keseleri, Sivas Divriği Ulu Camii kapı kanatları, ahşap paneller ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce kullanılmış fotoğraf makineleri, cam filmler ve aksesuarlar müzenin koleksiyonlarını oluşturmaktadır. Müzedeki bu eşsiz koleksiyonların sergilenmesinde, farklı sergileme tasarımları kullanılarak bambaşka bir hava katılmıştır (VGM, 2007:270).

Muhafaza edilerek ziyaretçilerin ilgisine sunulmuş olan eserler klasik sergileme tasarımlarıyla göze çarpmaktadır. Sergileme tasarımlarında daha çok koleksiyon odaklı sergileme biçimleri kullanılmıştır. Birçok eşsiz vakıf eseri mekân ve koleksiyon odaklı düşünülerek sergilenmektedir. Müzede yer alan 5 adet sergi salonundan sadece 4 tanesinin ziyarete açık olması sebebiyle bu salonlar çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Müzenin zemin katında yer alan 1 numaralı dikdörtgen planlı salon, halı ve kilim salonu olarak adlandırılmaktadır. Salonda yer alan sergileme biçimlerinde iki adet yatay biçimli orta vitrin sistemi kullanıldığı görülmektedir. Orta vitrinlerin üst kısmı cam ile kapatılarak ahşap eserler grubundan fildişi sedef kakma kutu örnekleri sergilenmektedir. Bu vitrinlerin alt kısmı ise çekmece düzeni şeklinde tasarlanmış olup birçok kilim örneği de bu çekmecelerin içerisinde sergilemeye sunulmuştur. Ziyaretçiler bu çekmeceleri kendileri açarak kilimleri inceleme imkânı bulmaktadırlar. Ayrıca diğer bir sergileme biçimi ise kitap sayfası şeklinde tasarlanmış sergileme

panoları olmaktadır. Bu panolar açık sergileme biçiminde halı ve kilimlerin üzerine yerleştirildiği hareketli panolardır. Ziyaretçiler bu panoları kendileri tek tek açarak eserleri daha yakından görebilme ve eserlere dokunarak inceleyebilmektedirler. Salonda klasik sergileme biçimi olan duvara askı sistemi de kullanılarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinden getirilmiş halı ve kilimler duvarlarda sergilenmektedir. Salonun orta kısmındaki duvar açıklığı statik canlandırma köşesi olarak değerlendirilerek renkli bir ortam yaratılmıştır. Ankara ve yöresinin etnografik durumunu yansıtan bu köşe, halı dokuma sahnesinin bir canlandırması şeklinde düşünülmüştür. (Görsel 114-115-116-117-118-119) Pandemi sonrası müze, teşhirde ufak çapta değişimlere gitmiştir. Daha önce müzenin ikinci katına çıkılan merdiven tarafında sergilenen ahşap saat örneklerinden bu salona da getirilerek sergilemede çeşitliliğe gidilmiştir. Ayrıca bazı halı ve kilim örnekleri değiştirilerek farklı halı ve kilimler teşhir edilmiştir. Çekmeceli orta vitrinler içerisinde sergilenen ahşap kutular kaldırılarak yerine kilim parçaları yerleştirilmiştir. (Görsel 120-121-122-123)

Halı, kilim ve ahşap eserler sergi salonu olarak adlandırılan 2 numaralı sergi salonu da müzenin birinci katında yer almaktadır. Salona girerken Anadolu'dan getirilmiş iki adet büyük halı örneğinin yerde sabit zemin üzerinde cam ile kapalı olarak sergilendiği görülmektedir. Ziyaretçilerin bu halının üzerinde yürürken Anadolu'dan esintiler yaşaması muhtemeldir. Bu sergileme tekniğinde hem ziyaretçinin dikkatini çekmek hem de mekândan tasarruf etmek de düşünülmüştür. Salonda yer alan ahşap eserler ise duvarda kemer formunda düzenlenmiş ahşap çerçeveler içerisinde askı sistemiyle monte edilerek sergilenmektedir. Klasik sergileme biçimi olarak görülen askı sistemiyle yine mekândan tasarruf etme yani az alanda daha çok eser sergileyebilme durumu etkili olmuştur. Salonda sergilenen bir diğer koleksiyon grubu da madeni eserlerdir. Açık sergileme biçimiyle düzenlenmiş kademeli platform üzerine dizilmiş olan şamdanlar boyutlarına göre sıralanmaktadır. Üç büyük şamdan ise kare vitrinler içerisinde cam ile kapalı biçimde ziyaretçilerin beğenisine sunulmaktadır. Pandemi sonrası bu salonun teşhirinde ufak çapta da olsa değişiklik olmamıştır. (124-125-126-127-128-129)

Hat eserleri ve padişah vakfiyeleri sergi salonu olarak adlandırılan 3 numaralı sergi salonu da yine müzenin birinci katında yer almaktadır. Bu salonda eserler genellikle geleneksel sergileme anlayışıyla, duvar vitrinlerinde ve orta vitrinler

içerisinde sergilenmektedir. Salonun her iki tarafında simetrik olarak duvar vitrinleri yer almaktadır. Duvar vitrinlerinin orta kısmında ise iki katlı üç yönden kapalı platformlar içerisinde bir adet minber ve hat levhası ışıklandırılma yapılmış bir biçimde sergilenmektedir. Böylece salonun duvarları değerlendirilerek daha çok eser sergileme imkânı yaratılmıştır. Salonun orta kısmında ise iki adet orta vitrin sistemi yer almakta ve bu vitrinlerin içerisinde düşük ayarda ışıklandırılmış el yazmaları sergilenmektedir. Bu salonda bir adet bilgilendirme ekranı da (kioks) yer almaktadır. Ziyaretçiler bu ekrana dokunarak hat eserler ve vakfiyelerle ilgili bilgiler almaktadırlar. (Görsel 130-131-132-133) Salonun genelinde yazma eserlerin zarar görmemesi için loş aydınlatma sistemi kullanılmıştır.

Müzenin birinci katında yer alan 4 numaralı bir diğer salon ise halı, kilim ve çini eserler salonu olarak düzenlenmiştir. Bu salonda da diğer sergileme salonlarında olduğu gibi çekmeceli orta vitrin sistemi kullanılmıştır. İki adet olan bu vitrinlerin cam ile kapalı bölümünde para keseleri ve Kâbe örtüsü sergilenirken, çekmece kısımlarında ise kilim parçaları sergilenmektedir. Çekmeceler tek tek açılarak kilimleri görmek ve incelemek daha rahat olsa gerek ziyaretçi burada pasif konumdan aktif konuma geçerek eserleri daha iyi görebilme fırsatı bulmaktadır. Salonun bir duvarında ise hareketli raylı panolar üzerinde halı ve kilimler sergilenmektedir. Duvara askı sistemi yerine bu tarz panoların kullanılmış olması yine ziyaretçiye dokunabilme ve eseri kavrayabilme şansı tanımaktadır. Salonun orta duvarında ise beşgen biçimde monte edilmiş duvar vitrini sistemi göze çarpmaktadır. Bu vitrinde çini panolar ve çini vazolar sergilenmektedir. Spot aydınlatmalar kullanılan bu vitrin içerisindeki çini eserlerin bir kısmı yurt dışından geri getirilen eserler olmaktadır. (Görsel 134-135-136-137-138)

Müzenin zemin katından birinci katına çıkılan merdiven tarafında ise ahşap saatler, halı ve kilimler üzerindeki motiflerle alakalı bilgilendirme panoları yer almaktadır. Ayrıca merdivenlerden çıkınca birinci katta duvara monte edilmiş klasik tarzda düzenlenmiş bir vitrin daha karşınıza çıkmaktadır. Bu vitrinler de ise tekke eşyalarından örnekler sergilenmektedir. Müzenin bir de bu merdivenleri kullanabilmeleri adına engelliler için engelli asansörü de bulunmaktadır. Engelli ziyaretçiler müzeyi çıkıp inerken bu asansörü kullanarak mekânı daha rahat ziyaret edebilmektedirler. (Görsel 139-140-141)

5.4. Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Külliyesi (Şeyh Şaban-ı Veli Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Külliye, Kastamonu ilinin merkezinde, Hisarardı Mahallesi, Şeyh Şaban-ı Veli Caddesi'nde yer almaktadır. Adını “Şeyh Şaban-ı Veli”den alan bu külliye; cami, türbe, asa suyu, dergâh evleri, şadırvan ve hazire yapıları yer almaktadır. (Görsel 142-143) Külliye yapılarının ilk olarak ne zaman yapıldığına bakılacak olursa, Demirci (2011:258), külliyenin ilk yapısı olan caminin “Seyyid Ahmet Sünnet Efendi” tarafından yaptırıldığını ve caminin yapım tarihinin kesin olarak bilinmediğini belirtmiş, caminin güney cephesinin önünde yer alan mezar taşında ise “Seyyid Ahmet Sünnet Efendi”nin ölüm tarihinden yola çıkılarak (864H./1459-1460M.) bu caminin 1460 yılından önce yapıldığı bilgisi tahmin edilmektedir. (Görsel 144) Külliye yapıları arasında bir diğer yapı olan türbe ise, “I. Ahmet’in sadrazamı olan Kuyucu Murat Paşa’nın kethüdası Ömer-ül Fuadi tarafından Şeyh Şaban-ı Veli’nin (967H./1569M.) ölümünden yedi yıl sonra 1575 yılında inşa edilmeye başlandığı bilinmekte ancak Murat Paşa ile kethüdasının Diyarbakır’da Nasuh Paşa tarafından idam edilmeleri üzerine türbenin inşası tamamlanamamıştır. Daha sonra Küre Kadısı Akbaş Hibetullah Efendi ile Dergâh-ı Ali kapucubaşlarından Mehmet Ağa ve ulemadan Derviş Ömer ve Kastamonuluların da yardımıyla, 1020H./1611-1612M. yılında türbenin inşası tamamlanabilmiştir.” (Eyüpgiller, 1999:116) (Görsel 145) Külliyenin güneyinde bulunan giriş kapısının üzerindeki kitabede 1261H./1845M. yılında külliye yapılarının “Sultan Abdülmecit’in emriyle Kastamonu kaymakamı Salih Ağa tarafından esaslı bir şekilde tamir edildiği ve alt yapılarının yenilendiği bilgisi geçmektedir.” (Çiftçi 2006:27) (Görsel 146) Külliyenin diğer yapıları olan dergâh evleri ise türbe yapılırken harap olmuştur. Evlerin şu an ki durumu ise “Azdavay’lı Mahmut Paşa”nın (1318H./1900M.) yaptırdığı son halinden ibarettir. Bir Dönem kuran kursu ve öğrenci yurdu olarak kullanılan harem ve selamlıktan oluşan evlerin selamlık bölümü bugün müze olarak kullanılmaktadır (Demirci, 2011).

Dergâh evlerinden olan selamlık binası, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2006 yılında restore edilmiş ve 4 Mayıs 2007 tarihinde “Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi” olarak ziyarete açılmıştır. 2009 yılında ise yine Vakıflar Genel Müdürlüğü

tarafından müzenin bulunduğu külliyeinin çevre düzenlemesi yapılarak hem türbenin hem de müze binasının rahatça ziyaret edilebilmesi amaçlanmıştır. (Görsel 147)

Külliyeinin Selamlık Binasının Mimari Form Özellikleri: Selamlık binası, geç dönem Osmanlı sivil mimari yapı örneklerinden biri sayılmaktadır. Zemin kat üzerine iki katlı olan binanın üç adet girişi bulunmaktadır. Asıl giriş, karşılıklı iki yönden taş basamaklı merdivenlerle çıkılan birinci kattaki çift kanatlı ahşap bir kapıdan sağlanmaktadır. (Görsel 148) Birinci ve ikinci katlar plan olarak birbirine benzer özellikler taşımaktadır. Birinci katta bir sofa ve dört oda, ikinci katta ise bir sofa, beş oda bir de wc ve lavabonun olduğu küçük bir bölüm bulunmaktadır. Birinci katın giriş kısmındaki sofa diye adlandırılan bölüm, uzun dikdörtgen planlı düzenlenmiş olup geleneksel Anadolu evleri gibi odalar, sofanın etrafına ikişer sıralı olarak yerleştirilmiştir. Bu odalardan üç tanesi kare planlı bir tanesi ise dikdörtgen planlı olarak düzenlenmiştir. İkinci katta ise dikdörtgen planlı bir sofa ve sofanın gerisinde cumba diye adlandırılan kare planlı bir oda bulunmaktadır. Kare planlı olan odalar yine birinci kattaki gibi sofanın etrafına simetrik olarak yerleştirilmiştir. (Görsel 149) Yine geleneksel Anadolu evlerinin bir özelliği olan cumbalı bölüm aslına uygun bir şekilde yapılanma göstermektedir.

Müzenin her iki katında yer alan mimari elemanları olan sofa ve odaların tavanları, pencereleri, kapıları ve odalar içerisindeki nişler ahşap malzemeyle yapılmıştır. Bu ahşap yapılar üzerinde sade basit geometrik bezemeler görülmektedir. Müzenin içerisinde sofa bölümünde yer alan ikinci kata çıkılan merdivenler de ahşap malzemeyle yapılmış olup, Dönemin ahşap mimari özellikleriyle örtüşmektedir. İkinci katta bulunan sofanın güneyindeki cumbalı oda da ise bölgenin iklim şartlarının gereği olarak güneş ışığından daha fazla yararlanabilmek adına çok sayıda pencere açıklığına yer verildiği görülmektedir (Demirci, 2011:260).

Selamlık binasının dış cephesi geleneksel Kastamonu evlerinin yaygın bir örneğini teşkil etmektedir. Ahşap mimarisi, ahşap çerçeveli pencere açıklıkları, çift kanatlı ahşap kapılar ve cumbalı odası ile bu bina eserlerle birlikte müze ev tarzında düzenlenmiş olarak ziyaretçilere kapılarını açmaktadır.

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Müze binasında sergilenen koleksiyonlar genellikle Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı cami ve mescitlerden

toplatılan, tarihi eser niteliği kazanmış teberrukat eşyaları ile tekke eşyalarından oluşmaktadır. Binanın birinci katından yapılan girişten itibaren sırasıyla sergilenen eserler ve sergileme biçimlerine bakılacak olursa klasik müzecilik anlayışına bağlı bir sergileme tasarımı görülmektedir. Giriş bölümünde hemen sofa kısmında güvenlik için bir masa yer almaktadır. (Görsel 150) Masanın hemen yanında ise Osmanlı Dönemine ait iki adet sadaka taşı ziyaretçileri karşılamaktadır.¹⁹ (Görsel 151) Girişin tam karşısındaki duvara monte edilmiş iki katlı ahşap duvar vitrinine yer verilmiştir. Spot aydınlatmalarla ışıklandırılan bu vitrinde madeni eserler olan âlem, demlik, maşrapa, buhurdan ve mumluklar sergilenmektedir. (Görsel 152)

Sofanın yan tarafında A1 diye numaralandırılan salonda Şeyh Şaban-ı Veli'nin kişisel eşyaları ile tarikat eşyaları sergilenmektedir. Şeyh Şaban-ı Veli'nin gömleği ve kaftanı duvara asılı cam çerçeveler içerisinde yer almaktadır. Çeşitli tarikat eşyaları ve şeyhin diğer eşyaları ise cam ile kapalı, altı dolap şeklinde tasarlanmış olan ahşap vitrinler içerisinde sergilenmektedir. Salonun duvarlarında hat levhaları örneklerine yer verilmiştir. Salonda hiç boş yer kalmayacak kadar eser sergilendiği görülmektedir. (Görsel 153-154-155)

A1 salonunun yanındaki A2 salonunda bir adet şömine ve duvara gömülü ahşap dolaplar yer almaktadır. Bu dolapların içini maalesef kilitli olduğu için ziyaretçi görememektedir. Salonun duvarlarında Şeyh Şaban-ı Veli için yazılan methiyeler, şiirler, Halveti Tarikatıyla ilgili sözler, ayet ve hadisler birer çerçeve içerisinde sergilenmektedir (Demirci, 2011:258) (Görsel 156-157-158). Müze binasının A3 salonunda ise yine cam ile kapatılmış duvar vitrinleri içerisinde tarikata mensup kişilere ait eşyalar spot aydınlatmalar eşliğinde sergilenmektedir. Diğer salonlara göre daha küçük olan bu salonda, vitrin ebatları büyük tutularak aynı özellikte eseri bir arada sergilemek amaçlanmaktadır. (Görsel 159-160-161) A4 salonunda ise Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden getirilmiş halı, kilim ve seccade örneklerine yer verilmiştir. Bu örnekler her iki duvarda hareketli raylı panolar üzerinde ziyaretçilerin dokunabileceği tarzda düzenlenerek sergilenmektedir. (Görsel 162-163)

¹⁹ Sadaka taşları Osmanlı Döneminde oldukça önemli olmakla beraber yapılan yardımın ve iyiliğin gizli kalması için yapılmış bir uygulamadır. Osmanlı toplumunda bu taşlar şehir meydanlarına, camilerin, imaretlerin veya çeşitli hayır hizmeti veren binaların avlularına veya girişlerine koyulurdu. Bkz. Kiraz, S. (2007). Osmanlı'da Sadaka Taşları., *Balkan Sentezi Bülteni*, 5 (51).

Müze binasının ikinci katına çıkıldığında merdivenlerin olduğu duvarda Honsalar Camii'sinden getirilen dört halifenin ve bazı peygamber isimlerinin yazılı olduğu hat levhaları sergilendiği görülmektedir. (Görsel 164-165) İkinci katta yer alan sofanın güneyindeki cumbalı bölüm sedirlerle çevrelenmiş olup, yerde bir kilim örneği ve üzerinde pirinç malzemedan yapılmış eski bir kahve ocağına yer verilmiştir. Bu bölüm ziyaretçilerin gezerken dinlenebilecekleri yer olarak tasarlanmıştır. Daha sonra bu bölümün girişine şerit çekilmiş oturmaya izin verilmemektedir. Sedirlerin her iki tarafına da ahşap saat örnekleri bırakılmıştır. Cumbalı bölümün karşısında yer alan sofanın devamında cam ile kapalı üç adet ahşap vitrin içerisinde Kur'an-ı Kerim örnekleri yer almaktadır. Bir de iki adet Osmanlı Dönemine ait olan ve bakır malzemedan yapılmış şamdan örnekleri yine sofada sergilenen eserler arasında yer almaktadır. (Görsel 166-167-168)

İkinci katta olan B1 numaralı salonda halı ve kilim örnekleri hareketli raylı panolar üzerinde sergilenmektedir. Ayrıca cam ile kapalı vitrinler içerisinde daha önceki dönemlerde Kastamonu'dan İstanbul Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne götürülen ve müzenin açılışı ile birlikte tekrar geri getirilen Kuran-ı Kerim örnekleri sergilenmektedir. Bu Kur'an-ı Kerimlerden 257 envanter numaralı (577H./1181-1182M) olan müzenin en eski eseri olarak geçmektedir. (Görsel 169-170-171)

İkinci katta bulunan B2 numaralı salon Kastamonu ve çevre illerden getirilen etnografik eserlerin sergilendiği Kastamonu odası olmaktadır. Kastamonu şehrinin eski dönemlerdeki tarihini ve kültürünü yansıtan, o dönemlerde kullanılan mutfak araç gereçleri, yer sofrası ile minderi, çeyiz sandıkları, Kastamonu dokumaları, madeni kap kacaklar, giyim kuşamları ile bu oda tipik bir Kastamonu ev tarzını yansıtmaktadır. Bu odada Kastamonu yöresinin kadın örneğini canlandıran statik bir canlandırma örneğine de yer verilerek odaya farklı bir hava katılmaya çalışılmıştır. (Görsel 172-173-174-175)

B3 numaralı salonda Kastamonu yöresine ait pirinç malzemedan yapılmış kandil ve mumluk örnekleri sergilenmektedir. Tamamı pirinç malzemedan yapılmış kandil örnekleri iki katlı cam duvar vitrini içerisinde asılı olarak sergilenmektedir. Mumluklar ise vitrinin alt katında yine klasik sergileme biçiminde düzenlenmiştir. (Görsel 176-177-178) B4 numaralı salonda ise daha çok yolluk, kilim örnekleri

karşılıklı düzenlenmiş hareketli raylı panolar üzerinde sergilenmektedir. Alan çok dar olmasına rağmen bu raylı panolarda daha fazla halı ve kilim örnekleri sergilemek mümkün olabilmektedir. Bir adet ahşap tarihi saat örneği de salonda yer almaktadır. (Görsel 179)

Son olarak B5 numaralı salonda ise halı ve kilim örnekleri aynı diğer salonlardaki gibi raylı panolar üzerinde sergilenmektedir. Ayrıca üç adet cam vitrin düzeni görülmekte olup içerisinde Kur'an-ı Kerim örneklerine yer verilmiştir. Sergileme tasarımları hemen her salonda eser çeşitliliğine göre yapılmıştır. Klasik sergileme biçimleri ağırlıklı olmakla birlikte ziyaretçiler sadece halı ve kilimlere bakarken dokunabilmekte ve aktif olabilmektedirler.

5.5. Edirne Selimiye Külliyesi (Selimiye Vakıf Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Külliye, Edirne ilinin Meydan Mahallesi, Taş Odalar Sokağı'nda bulunmaktadır. 2011 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınan külliyenin yapı toplulukları ile birlikte tamamı 2,5 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Külliyenin yapıları: “cami, şadırvanlı avlu, Dar'ül Kurra (vakıf müzesi), Dar'ül Kurra (Türk İslam Eserleri Müzesi), arasta, sıbyan mektebi, muvakkithane, dış avlu ve kütüphane yapılarından oluşmaktadır.” (Sav, 2019) Külliye yapısı içerisinde, caminin güneybatı köşesinde yer alan “Dar'ül Kurra Medresesi”, (Görsel 180) Osmanlı Devleti'ne yüksek eğitim kurumu olarak hizmet vermiş ve cami ile birlikte Padişah II. Selim tarafından Mimarbaşı Koca Sinan'a 1569-1575 yıllarında inşa ettirilmiştir. Uzun yıllar boş ve bakımsız kalan “Dar'ül Kurra Medresesi”, 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür. Böylece, hem kültürel miras turizmine tarihi nitelikte bir eser daha kazandırılmış hem de Mimar Sinan'ın önemli bir eseri eski ve yıkılmaya yüz tutmuş durumundan kurtarılarak orijinal haline kavuşturulmaya çalışılmıştır (Suna, 2010:169).

Dar'ül Kurra Binasının Mimari Form Özellikleri: Dar'ül Kurra binası, plan olarak kareye yakın dikdörtgen bir alana oturmaktadır. Binanın inşasında düzgün kesme taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Dar'ül Kurra binasına kuzey yönden anitsal bir taç kapı ile giriş yapılmaktadır. Taç kapı; cepheden taşıntılı, dikdörtgen formda ve mukarnas kavsaralı olarak düzenlenmiştir. Taçkapının ortasında bulunan kapı açıklığı,

iki renkli kesme taştan basık kemerli olarak yapılmıştır. Ahşap iki kanatlı olan kapı kanatları da oldukça sade tutulmuştur. (Görsel 181-182) Taç kapıdan Dar'ül Kurra'nın orta kısmında yer alan dikdörtgen açık avlu bölümüne geçiş yapılmaktadır. Avlunun etrafını dört yönden sivri kemerli revaklar çevirmektedir. (Görsel 183) Revakların gerisinde ise doğu yönde kare planlı, kubbeli büyük oda yer almaktadır. Bu oda Osmanlı Dönemi'nde dersane ve mescit; güney ve batı yöndeki odalar ise medrese hocaları ve öğrencilerinin kaldığı odalar olarak kullanılmıştır. Dar'ül Kurra binası Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün yürüttükleri ortak bir projeye restore edilerek 2006 yılında müzeye dönüştürülmüştür. Müze olarak işlevlendirildikten sonra binanın revak kısımları camlarla kapatılmıştır. (Görsel 184) Odaların dokuz tanesi ve dersane odası sergileme salonu olarak diğer birimler ise depo, wc, idare odaları olarak düzenlenmiştir. Avlu kısmı ise ziyaretçilerin gezebileceği şekilde düzenlenmiş ve çiçek ve çimenlerle güzelleştirilmiştir.

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Selimiye Vakıf Müzesi'nde sergilenen eserlerin çoğu Edirne, Kırklareli ve çevresindeki vakıf yapılarından getirilen kültür varlıklarından oluşmaktadır. Vakıf yapılarında bulunan ve teberrukat adı verilen bu eserler, yapılan konservasyon çalışmalarının ardından, mimariye uygun bir sergileme anlayışıyla düzenlenerek yerlerini almıştır. Eserlerin bir kısmı duvar vitrinleri, bir kısmı da açık sergileme biçiminde platformlar üzerinde sergilenerek ziyaretçilere sunulmaktadır. Bu eserler: halı, kilim, kandil, seccade gibi ibadethanelerde kullanılan eşyalar; Osmanlı Dönemi'ne ait yapıların onarımları sırasında ele geçen çini parçaları, lüleler; vakıf cami ve mescitlerinden gelen hat levhalar, Kur'an-ı Kerimler; şamdanlar, hilyeler, usturlaplar, rahleler, çini parçaları ve değişik objeler, yapının özgün işlevini yansıtan statik canlandırmalar ve Mimar Sinan'ın hayatına dair pano ve afişler şeklinde olmaktadır (KTB, 2021).

Müze binasının sergileme odaları genellikle sergilenen eserin malzeme türü ve odanın özelliklerine uygun olarak adlandırılmıştır. Çini Eserler Odasında; Şah Melek Paşa Camii'nin renkli sır örnekleri (Görsel 185), Selimiye ve Muradiye Camiileri'nin sır altı çini örnekleri; Saatler Odasında; günümüze sağlam olarak gelebilen antika saatler ve zamanı belirlemenin yanı sıra gök cisimlerinin konumlarını belirlemede kullanılan usturlaplar; (Görsel 186-187) Ahşap Eserler Odasında; Osmanlı dönemi

özelliklerini yansıtan ahşap işlemlerin olduğu eser örnekleri sergilenmektedir. Oyma, kakma, bezeme gibi sanatlar kullanılarak yapılmış rahleler, (Görsel 188-189) sandıklar, sehpa, tespihler, kapı kanatları, ahşap süs eşyaları, kavukluk, Kur'an-ı Kerim muhafaza kutuları, el yazması Kur'an-ı Kerim örnekleri; Hat Eserleri Odasında; Ahmed Zihni, Mustafa Rakım, Sultan II. Mahmud, Şerif Fıtrî gibi hattatlara ait hat levhaları ve berat, hilye ve icazetname örnekleri görülmektedir. (Görsel 190-191-192) Madeni Eserler Odasında; şamdan, âlem, gülabdan, mangal, kapı tokmağı gibi çeşitli madeni eserler sergilenmektedir. (Görsel 193-194-195) Avlunun doğu cephesinde yer alan dersane odasında ise yapının ilk kullanıldığı dönemi yansıtan, statik canlandırma heykellerinden oluşturulan bir Kur'an-ı Kerim okuma sınıfı düzenlenmiştir. (Görsel 196-197) Bu odada ziyaretçileri ahşap, maden ve hat örnekleri ile birlikte külliye yapısına dair sunular da karşılamaktadır. Avluyu çevreleyen revakların duvarlarında, Mimar Sinan'ın yaşamı hakkında afiş tanıtım panolarına yer verilmiştir. Müzenin çıkış kısmındaki revaklarda ise sedirli oturma yerleri yapılarak müzeye farklı bir hava katılmak istenmiştir. (Görsel 198)

Genel olarak müzede etnografik eser ve vakıf eserleri sergilenmektedir. Sergilemede hem koleksiyon odaklı sergileme uygulamaları hem de ziyaretçi odaklı sergileme uygulamaları görülmektedir. Ayrıca müzede belirli günlerde geçici sergiler ve çeşitli sanatsal faaliyetler de düzenlenerek ziyaretçilere hoşça vakit geçirebilmeleri sağlanmaktadır. Sergileme odalarında nem alma cihazları kullanılmakta, vitrin içi ve salon aydınlatmalarında led ışık kullanılmaktadır. Müzenin pencereleri storlar ile kapatılmış duvar nişleri ve zemin sergilemeye uygun hale getirilmiştir. Binanın tarihi dokusuna uygun sergileme tasarımı görülmekte ve müzenin mimarisi eserler ile birlikte ziyaretçilerine ev sahipliği yapmaktadır.

5.6. Gaziantep Mevlevihanesi (Vakıf Eserleri Müzesi)

Yeri ve Tarihçesi: Mevlevihane, Gaziantep ilinin Şahinbey ilçesi, Boyacı Mahallesi'nde Eski Buğday Arastası "Tekke Camii"sinin yanında yer almaktadır. (Görsel 199) 1638 yılında inşa edilen Mevlevihane ile ilgili pek çok tarihsel kaynak bulunmaktadır. Bu kaynaklardan en önemli olanları üç vakfiye ve iki kitabeden oluşmaktadır. Mevlevihane'nin kuruluşu ile ilgili olan üç vakfiyesinden biri 1640 tarihli Mustafa Ağa bin Yusuf Vakfiyesidir. Günay (2014:153), "Antep

Mevlevihanesi”nin ilk kurucusunun “Mustafa Ağa bin Yusuf” olduğunu ve onun bir vakfiye düzenleterek 23 Nisan 1640 tarihinde “Antep Mahkemesi”nde tescil ettirdiğini belirtmektedir. Bu vakfiye Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde yer almaktadır. (Bkz. EK-11a 11b)²⁰ Diğer vakfiyeler ise “Emine Hatun Vakfiyesi” ve 1904 tarihli “Mehmet Munip Efendi Vakfiyesidir.” (Küçükdağ 2000:214) Mevlevihane’nin kitabelerinden sadece iki tanesi günümüze gelebilmiştir. Bunlardan biri semahane kapısı, diğeri ise çeşme nişinin üzerinde yer almaktadır. Semahane kapısı üzerindeki altı satırlık kitabede Mevlevi dervişlerin ibadeti için Mustafa Ağa tarafından 1048 (M. 1638) tarihinde yapıldığı Farsça yazılmıştır. “Hayır sahibi, Mustafa Ağa’ya iki âlemde Hak inayet eylesin. Dervişler ibadet edebilsin diye Mevlana’yı Rum için bir mahal yaptı. Mevlana tarihini çok önce söylemişti: Dinle neyden, bak neler anlatmakta!” diye yazmaktadır. (Görsel 200)

Çeşme nişinin üzerindeki kitabede ise 1324 (M. 1906) tarihi geçmektedir (Tanrıkorur 1996:475). Güler (2016:56), Mevlevihane binasının selamlık kısımlarının daha sonradan yapıldığına dair üç katlı selamlık kapısının üzerindeki 1304 (M. 1886) tarihli bir kitabeden bahsetmektedir. Fakat bu kitabenin Cumhuriyet Dönemi’nde kaldırıldığını da belirtmektedir.

Mevlevihane binası, 1925 yılında kapatılınca Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesine geçmiştir. Ana avluda kalan semahane, mescit ve derviş hücreleri “Tekke Camii”sine dönüştürülmüştür. Tekke Camii’sini L biçiminde bir duvarın ayırdığı batıda yer alan iç avludaki şeyh evi de “İstiklal İlkokulu” olarak kullanılmıştır (Gülbahar ve Çiçek, 2010: 191-198).

Mevlevihane binası, çeşitli işlevlerden sonra Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2006 yılında restore edilmeye başlanmış ve 2007 yılında “Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi” olarak açılmıştır.

Mevlevihane Binasının Mimari Form Özellikleri: Mevlevihane binasının haremlik ve selamlık bölümleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek kullanıma açılmıştır. Bir avlu içerisinde karşılıklı olarak inşa edilmiş iki bina tipolojik ve plan özellikleri açısından farklılıklar göstermektedir. (Görsel 201-202) Binalardan

²⁰ VGMA, Defter 598, Sayı: 129, Sayfa. 100

biri olan selamlık bölümü avlunun güneyinde bulunmaktadır. (Görsel 203) Üç katlı olan selamlık bölümü geleneksel Antep konut mimarini yansıtmaktadır. Bu bölümün zemin katında doğu batı yönünde enine dikdörtgen formda yapılmış bir oda bulunmaktadır. Birinci katına ise cephe duvarına bitişik olarak yapılmış, sekiz basamaklı, ahşap korkuluklu taş bir merdivenle çıkılmaktadır. Birinci katta merdivenin her iki yanında kare planlı olarak yapılmış birer oda daha bulunmaktadır. Odaların pencere açıklıkları basık kemerli dikdörtgen formda düzenlenmiştir. Tavanlar ise ahşap malzeme ile döşenmiştir. Birinci kattan on iki basamaklı dik, taş bir merdiven ile ikinci kata ve divanhane kısmına ulaşılmaktadır. (Görsel 204) İkinci kat, divanhane ile divanhane bölümünün kuzeyindeki ve kuzeybatı köşesindeki birer odadan oluşmaktadır. Divanhane bölümü doğu batı yönde dikdörtgen planlı olup, üst örtüsü hem elips kubbe hem de ahşap tavan olarak iki bölümlü olarak yapılmıştır. Divanhane bölümünün kuzeyinde kare planlı bir oda daha yer almaktadır. Bu odanın batısında bir kapısı şeyh odasına bağlantılı, kare planlı bir oda daha bulunmaktadır. Odaların tavanlarında mavi ve kırmızı renkli kalemişi süslemeler görülmektedir (Güler, 2016:53). Binanın giriş cephesinin birinci kat hizasında doğu tarafta üç adet, batı tarafta ise iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. İkinci katın cephelerinde ise yedi adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu pencereler iki kademeli, altlı üstlü düzenlenmiş olup, alt sıradaki pencereler daha büyük ebatta ve basık kemerli, üst sıradakiler ise daha küçük ebatlı ve sivri kemerli olarak yapılmıştır. Selamlık binasının diğer cephelerindeki pencere açıklıklarının formu giriş cephesindekilerle aynı özelliklere sahip olmaktadır. (Görsel 205-206)

Üç katlı selamlık binasının giriş cephesinin hemen karşısında ise iki katlı selamlık binası yer almaktadır. (Görsel 207) Bu binanın zemin katının ön tarafı yedi adet beton kolondan oluşan revak sıralarından oluşmaktadır. Revakların gerisinde ise dikdörtgen planlı iki adet odaya yer verilmiştir. Batı taraftaki oda daha büyük ebatta olup bu odanın revaklı avluya geçişini sağlayan bir adet kapısı vardır. Doğu tarafta yer alan oda ise diğer odaya oranla daha küçük ebatta yapılmıştır. Her iki odanın tavanları ahşap malzemeyle kaplanmıştır. İki katlı selamlık binasının birinci katına doğu yönünde yapıya bitişik on üç basamaklı, ahşap korkuluklu taş merdivenlerle çıkılmaktadır. Birinci katın avluya bakan cephesi yedi adet ahşap sütunun taşıdığı revak şeklinde düzenlenmiştir. Revakların gerisinde zemin kattaki gibi doğu batı

istikametinde iki oda yer almaktadır. Batı tarafında bulunan odada beş adet, doğu tarafındaki odada ise üç adet basık kemerli pencere açıklığına yer verilmiştir. Bu odaların tavanları da yine düz ve ahşap malzemeyle kaplanmıştır.

Genel olarak Mevlevihane binasının selamlık bölümleri geleneksel Antep konut mimarisi özelliklerini yansıtmaktadır. İnşa malzemesi kesme taş olan üç katlı selamlık binasının kubbe eteklerinde ve bazı tavanlarında kalem işi süslemeler görülürken iki katlı selamlık binasında odaların tavanları ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Binaların tipolojisinde sadelik hâkim olup işlevsellik ön planda tutulmuştur. (Görsel 208-209)

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Mevlevihane binasının üç katlı ve iki katlı olan selamlık bölümleri Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılında müze olarak işlevlendirilmiştir. Müze binasının odalarındaki sergileme tasarımları mimari zemine uygun bir yapılanma göstermektedir. Müze binası, hem mimarisi hem de koleksiyonlarıyla bir bütünlük içerisinde ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Koleksiyonlar ise genellikle vakıf depolarından getirilmiş halı ve kilimler, yazma eserler, Kur'an-ı Kerimler, hat levhaları, saat ve etnografik eserler, Mevlevilik kültürüne özgü eşyalar, madeni ve ahşap eserlerden oluşmaktadır.

Müzeye dönüştürüldükten sonra üç katlı selamlık binasının zemin katındaki dikdörtgen formda olan oda, sistem odası olarak düzenlenmiştir. Birinci katta bulunan kare formda olan iki odadan biri uzman odası, diğeri de müdür odası olarak düzenlenmiştir. İkinci kattaki “divanhane” adı da verilen salon, “Madeni Eserler ve Mevlevilik Kültürü Salonu” olarak düzenlenmiştir. Sergileme tasarımı açısından klasik müzecilik anlayışıyla düzenlenen bu salonda, mekânı dolduran Mevlevilik kültürünü yansıtan statik canlandırmalar sufi müziği eşliğinde ziyaretçilerini karşılamaktadır. Şeyhin sohbet ve kabul mekânı olan bu salonda ayrıca duvarlarda hat levhaları ve pencere boşluklarındaki vitrinlerde madeni eserler olan şamdan, kandil ve mumluk örnekleri sergilenmektedir. (Görsel 210-211-212) Madeni Eserler ve Mevlevilik Kültürü Salonunun kuzey tarafındaki bir diğer sergileme salonu “Hat Salonu” olarak düzenlenmiştir. Bu salonda Beylikler Dönemi ve Osmanlı Dönemi’nde yazılmış olan yazma eserler ve çeşitli hat levhaları sergilenmektedir. Salondaki pencereler birer vitrin şeklinde tasarlanmış ve cam ile kapalı sergileme biçimi

kullanılmıştır. Vitrinlerde Kur'an-ı Kerim örnekleri ve hat levhaları bir arada sergilenmektedir. Salonun orta kısmında ise orta vitrin sistemi kullanılmıştır. Bu vitrin içerisinde de mealli Kur'an-ı Kerim örneklerine yer verilmiştir. (Görsel 213-214) Bu salondan bir kapı ile "Saat ve Etnografik Eserler Salonu"na geçilmektedir. Burada ise Mevlevihane'de kalmış son şeyhler ve Mustafa Ağa bin Yusuf'un torunlarından ve ailelerinden kalan bazı giysiler, kullanım eşyaları ve fotoğraflar cam vitrinler içerisinde sergilenmektedir. Orta vitrin içerisinde ise Osmanlı Dönemi'ne ait ahşap kakma süslemeli bir rahle ve Kur'an-ı Kerim örneği yer almaktadır. Salonda ayrıca Gaziantep yöresindeki bazı camilerden toplatılmış ahşap sandıklı saatler de sergilenmektedir. (Görsel 215-216-217-218)

Müze binasına bakıldığı zaman eser sergilemeye müsait olan salonlarının genellikle ikinci katında düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak divanhane bölümü, şeyh odası, toplantı ve kabul salonunun ikinci katta olması ve bu salonların Mevlevi kültürünü yansıtmaları bakımından hem mekân olarak hem de koleksiyonların uyumu açısından sergileme tasarımına daha uygun olabilmesi söylenebilmektedir.

Müze binası olarak tasarlanan ikinci yapı olan iki katlı selamlık binasının zemin katındaki odalar mutfak, depo ve sinevizyon odası olarak düzenlenmiştir. "Sinevizyon Odası"nda müzeyi tanıtım amaçlı videolar ve Gaziantep ili ile ilgili tanıtım filmleri her yaşta ziyaretçiye hitap edecek biçimde gösterilmektedir. Zemin katın giriş cephesindeki revak bölümünde ise açık sergileme alanı oluşturularak revakların gerisindeki duvarda Gaziantep iline ait tablo ve resimlere yer verilmiştir. Geçici sergilerin de yapıldığı bu alanda ziyaretçiler için oturup dinlenebilecekleri alanlar oluşturulmuştur. (Görsel 219) Müze binasının birinci katında ise "Halı ve Kilim Sergi Salonları" bulunmaktadır. Bu salonlarda Anadolu'nun çeşitli yörelerinden getirilen halı ve kilim örnekleri hareketli raylı panolar üzerinde sergilenmektedir. Bu kattaki revakların gerisindeki duvarlarda ise halı ve kilim motiflerine ait bilgiler içeren resimli panolar yerleştirilmiştir (Kabalcı, 2017:11). (Görsel 220-221-222-223-224)

5.7. İstanbul Akaretler Konutu (Mustafa Kemal Müzesi 2010)

Yeri ve Tarihçesi: Akaretler Konutu, İstanbul ilinin Beşiktaş Semti, Akaretler Yokuşu Süleyman Seba Caddesi Sıra Evleri'nde bulunmaktadır. Bu evler Sultan Abdülaziz tarafından 1874 yılında "saray lojmanları" olarak yaptırılmıştır. (Görsel 225) "Balkan Savaşları" ve "Birinci Dünya Savaşı" sırasında Selanik'in düşman işgaline uğramasının ardından "Mustafa Kemal", annesi "Zübeyde Hanım" ve kız kardeşi "Makbule Hanım" ile birlikte İstanbul'a göç etmiş ve bu sıra evlerden -eski numarasıyla- 76 numaralı olanını kiralamıştır. Cengiz (2015:504), Mustafa Kemal'in göç ederken yanında manevi oğlu Abdurrahman Koçak'ın da olduğunu belirtmektedir. 1912-1919 yılları arasında Akaretler Sıra Evleri'nde oturan Mustafa Kemal ve ailesinin evde olduğu sıralarda İngilizlerin eve yaptıkları baskınlar sebebiyle Mustafa Kemal ve ailesi bu evden taşınmak zorunda kalmışlardır (Kenkul, 2017).

Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu anılarla dolu evi 2011 yılında müze olarak işlevlendirmiş, "Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010" adıyla açmıştır. İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Başkenti olması anısına müzenin adına 2010 tarihi de eklenmiştir (Bayraktaroğlu, 2014:74). (Görsel 226)

Akaretler Konutunun Mimari Form Özellikleri: Akaretler Binası, Osmanlı Batılılaşma çabalarının olduğu dönemde yapılan toplu konut örneklerinden biri olmaktadır. "(W) şeklinde caddeler üzerine kurulan evler, kademeli ve bitişik bir şekilde durmaktadır. Bu sıra evlerin 138 adet konutundan biri olan, 1253 ada, 89 numaralı parselde yer alan 540 metrekarelik kullanım alanı, Atatürk'ün İstanbul'da kiraladığı ilk evlerden biri olarak bilinmektedir." (VGM, 2020).

Akaretler konutu, üç katlı olarak yapılmış ve her kat aynı plan formunda düzenlenmiştir. Dikdörtgen bir alan üzerine oturan konutun giriş bölümüne uzun dikdörtgen bir holden geçilerek ulaşılmaktadır. (Görsel 227) Giriş bölümünün olduğu katta merdiven altı bölüm (Görsel 228) ve üç adet oda bulunmaktadır. Konutun birinci ve ikinci katına ahşap oval şeklinde yapılmış merdivenlerden çıkılmaktadır. Bu katlarda dört adet oda ve merdivenin bulunduğu geçiş kısmı yer almaktadır. Konutun çatı katında da odalar bulunmaktadır. Tek yönden cepheye sahip konutun pencere açıklıkları dikdörtgen formda olup oldukça büyük ebatla yapılmıştır. Birinci ve ikinci katlardaki cepheden taşintılı, yuvarlak kemerli pencere açıklıkları ise tıpkı cumbalı ev

tipini anımsatmaktadır. Mimarisi ile geçmişin tarihsel boyutuna tanıklık eden konut, aslında bir anı evi olarak düzenlenmiş ve Atatürk'e dair birçok eşya ve yaşadığı döneme ait eşyalarla koruma altına alınmıştır.

Müze Olarak Eserleri ve Teşhir Durumu: Atatürk'ün ve ailesinin yaşamış olduğu Akaretler konutu Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2011 yılında restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür. Müze binası, hem mimarisi hem de içindeki anı dolu koleksiyonlarıyla geçmişin tarihini yaşatmaya değer görülerek yeni müzecilik anlayışında bir tasarımla kurulmuştur. Konutun bütün odaları sergi salonu olarak düzenlenmiştir. Bu odalarda Atatürk'e ait eşyalar ve yaşadığı döneme ait bilgi, belge, fotoğraf ve arşivler sergilenmektedir.

Müze binasına girişte duvarlarda müzeyle ilgili bilgiler ve müzenin planlarını gösteren tablolar ziyaretçilerini karşılamaktadır. İdarenin bulunduğu zemin kat bölümünde 3 ve 5 numaralı odalar ve çocuk atölyesi bulunmaktadır. 3 numaralı oda "Akaretler Sıra evleri" diye adlandırılmıştır. Bu odada 1875 yılında inşa edilmeye başlanmış sıra evlerle ilgili bilgi panoları ve orta vitrin içerisinde Sultan II. Abdülhamit'in 574 No'lu defterin 105. Sahife 48. Sırasında kayıtlı İstanbul'daki H. 1306/M. 1888 tarihli vakfiyesi sergilenmektedir. Duvarlarda yer alan niş şeklindeki kısımlarda asılı halde bulunan bilgi panoları içerisinde Akaretlerin vakfiyeleri, mimarı, inşa tarihi, binayı kullananları ve binada kalan ünlülerine dair fotoğraflar ve belgeler yer almaktadır. (Görsel 229-230-231) 5 numaralı sergileme odası ise "Atatürk ve Vakıflar" diye adlandırılmış ve Atatürk'ün vakıflar üzerine söylev ve demeçleri duvarlarda resim ve yazı panoları olarak sergilenmektedir. Orta vitrin içerisinde ise Atatürk'e dair bir fotoğraf ve broşür sergilenmektedir. (Görsel 232-233) 4 numaralı oda "Çocuk Atölyesi" olarak düzenlenmiştir. Yeni müzecilik anlayışının hâkim olduğu müze eğitimi dâhilinde düzenlenen bu odada Atatürk ve hayatına dair önemli günler ve fotoğraflar duvarlara asılı şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca 23 Nisan etkinlikleri ile ilgili bir yapboz oyun tahtası da bulunmaktadır. Böylece çocuklar müzede hem bilgilenmekte hem de hoşça vakit geçirebilmektedirler. Müze, eğitici oyunlar ile küçük çocuklarda ilgi alanı oluşturmakta ve merak duygularını giderecek eğitim faaliyetleri ile onları aktif bir öğrenme mekânına hazırlamaktadır. (Görsel 234-235)

Müze binasının birinci katına çıkıldığında ise 6,7,8,9 ve 10 numaralı odalar karşınıza çıkmaktadır. 6 numaralı merdiven kısmındaki alan “Balkan Savaşları ve Film Gösterimi” olarak ayarlanmıştır. Özgün müziğiyle Balkan Savaşları’nın anlatıldığı belgesel filmini izleyen ziyaretçiler o dönemle ilgili daha fazla bilgi sahibi olabilmekte ve hoşça vakit geçirebilmektedirler. (Görsel 236) 7 numaralı oda “Selanik’ten Samsun’a” diye adlandırılmıştır. Mustafa Kemal’in Selanik’ten Samsun’a geçiş dönemi fotoğrafları ve belgeleri kronolojik bir anlatımla sergilenmektedir. Bir adet orta vitrin içerisinde Atatürk’ün İstanbul’a gelişini gösteren dergi örnekleri de yer almaktadır. Vitrine bitişik olarak yer alan bir de dokunmatik bilgilendirme ekranı (kioks) bulunmaktadır. Ziyaretçi bu ekrana dokunarak konu ile ilgili sayısız hizmet alabilmekte ve aktif bir şekilde vakit geçirebilmektedir. (Görsel 237-238) 8 numaralı oda “Balkan Göçü” salonu olarak adlandırılmıştır. Balkan Savaşları’nın ardından gerçekleşen kitlesel göç hareketleri projeksiyon yardımıyla canlandırılarak tül perde üzerine yansıtılmaktadır. (Görsel 239) 9 numaralı oda “Mustafa Kemal Çanakkale’de” adıyla düzenlenmiştir. Bu oda da Mustafa Kemal’in Çanakkale’de olduğu dönemi yansıtan fotoğraflar ve belgeler duvar panolarında sergilenmektedir. 10 numaralı oda “İşgal İstanbul’u” olarak adlandırılmıştır. Atatürk’ün kullandığı eşyalarından olan bir adet komidin ve bir de halı bu oda da bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk ve arkadaşlarına ait bir projeksiyon canlandırmasına da yer verilmiştir. (Görsel 241)

Müzenin ikinci katında ise 11,12,13,14 ve 15 numaralı sergileme odaları bulunmaktadır. 11 numaralı merdiven kısmındaki alan “Atatürk Fotoğrafları Gösterimi” olarak düzenlenmiştir. Atatürk’ün fotoğraflarının canlandırılmış hali projeksiyonla ekrana yansıtılmaktadır. Bu uygulama sayesinde fotoğraflara üç boyutluluk izlenimi verilerek ziyaretçiye daha etkileyici ve interaktif bir izlenim sunulmaktadır. (Görsel 242) 12 numaralı oda “Mustafa Kemal ve Ailesi” adıyla düzenlenmiş olup burada bir koltuk ve bir halıya yer verilmiştir. Ayrıca Zübeyde Hanım’ın koltukta oturur haldeki pozisyonu projeksiyonla canlandırılmıştır. (Görsel 243) 13 numaralı oda “Mustafa Kemal’in Mektupları” olarak adlandırılmıştır. Mustafa Kemal’e dair mektuplar ve bazı hanımların yaşam öyküleri duvarlar üzerindeki panolar üzerine yansıtılarak sergilenmektedir. Salonun orta kısmında yine projeksiyon yansımaları canlandırmalara yer verilmiştir. (Görsel 244) 14 numaralı oda “Ata’yı Dinlerken” diye adlandırılmış ve Atatürk’ün 1 Kasım 1932 yılında mecliste yaptığı 4.

Dönem 2. Yasama yılı açılış konuşması kendi sesiyle ziyaretçilere dinletilmektedir. (Görsel 245) 15 numaralı oda ise “Atatürk ve İstanbul” olarak adlandırılmıştır. Atatürk’ün Cumhuriyet’in ilanı sonrası İstanbul’a yaptığı ziyaretler kronolojik bir anlatımla sergilenmektedir. Orta vitrin içerisinde Atatürk’ün İstanbul’a gelişiyle ilgili dergi ve broşür örneklerine de yer verilmiştir. (Görsel 246)

Müzedede genel olarak sergilemeler ve etkinlikler yeni müzecilik anlayışında tasarımlarla kurulmuştur. Diğer müzelere oranla ziyaretçinin en aktif ve katılımcı olduğu bu müze, anı evi, müze ev gibi de düşünülebilmektedir. Teknolojik unsurların kullanılmış olduğu müzedede her yaşta ziyaretçiyi etkileyecek ve merak duygularını giderecek etkinliklere de yer verilmektedir.

6. VAKIF MÜZELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YENİ MÜZECİLİK ANLAYIŞINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk İslam kültürünün maddi ve manevi birikimlerine sahip çıkılarak yaşatılması, bu kültürün genç nesillere aktarılması, yardımlaşma ve vefa duygusunun geliştirilmesi, dayanışmanın önemini vurgulaması açısından Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye'nin öncü kurumlarından biri olmaktadır. Sosyal, ekonomik, kültürel pek çok alanda Türkiye'de hizmetlerini gerçekleştirmekte olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kültürel faaliyetleri arasında en önemli alanı oluşturan, en aktif hizmet alanlarından biri de müzeciliktir. Müzecilik faaliyetleri kapsamında vakıfların bünyesinde yer alan müzeler, zengin bir tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır.

Türkiye'de 2000 yılı sonrası kültürel alanlarda ve özellikle de müzecilik alanında yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak müzeler hem kurumsal hem de faaliyetleri kapsamında yeni müzecilik anlayışı çerçevesinde yapılanmalara gitmektedir. Klasik ve yeni müzecilik anlayışından yola çıkılarak müzelerin mimari ve mekânsal özellikleriyle formu, izleyici kitlesi nedeniyle işlevi, alan çeşitliliği nedeniyle de yönetsel türü değişmektedir. Ayrıca, nitelikli kültürel politikaların desteğiyle de müzeler toplum hayatında değer üreten kurumlar haline gelmeye çalışmaktadır (Baltacı, 2015:46).

Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan müzeler de bu yeni müzecilik anlayışı faaliyetleri çabasına dâhil olmakta geri kalmayarak çağdaş ve yeni müze olma yolunda bir takım yenilenmelere gitmektedir. Kültürel mirasın temsilcisi olan vakıf müzelerinin fiziksel ve yapısal özellikleri, eser durumları ve teşhir özellikleri, yönetim ve personel durumları, kültür turizmi açısından önemleri, teknoloji kullanımları, eğitim uygulamaları, toplum odaklı faaliyetleri, vakıf kültürünün sanatsal açıdan yeri ve önemi doğrultusunda genel durumları da ele alınarak yeni müzecilik anlayışına göre elde edilen veriler doğrultusunda aktarılmaya çalışılacaktır. Ayrıca bu müzelerin Türkiye'deki diğer müze türleri içerisindeki durumlarına da değinilerek ufak çapta karşılaştırmalara yer verilmiştir.

6.1. Müze Binalarının Fiziksel ve Yapısal Özellikleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü; Anadolu'nun farklı bölgelerinde yer alan cami, mescit, imaret gibi yapılarda bulunan bağış yoluyla, vakfedilmiş veya satın alınmış taşınabilir eski eserleri eskimeye ve çürümeye karşı kurtarmak bir de çalınma ihtimalini de düşünerek toplatarak belirli bir mekânlarda muhafaza etmek için çalışmalar yapmıştır (Beyazıt, 2009).

Genel Müdürlük, toplatılan teberrukat eşyalarını koruma altına almak için 2004 yılında müze açma girişimlerine başlamıştır. Öncelikle müze binası olarak kendi bünyesinde bulunan hem merkez (İstanbul) hem de taşrada yer alan eski vakıf eseri niteliğinde olan taşınmazları seçmiştir. Tarihi ev, medrese, mevlevihane, imaret, hankâh gibi yapılar restore edilerek müze olarak işlevlendirilmiştir. Burada amaç hem eski yapıları korumak hem de taşınmaz vakıf mülkiyetinde olan eserlerle taşınabilir teberrukat eserlerini birarada tutmaktır. Vakıflar Genel Müdürlüğü özellikle Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı'nın hüküm sürmüş olduğu illeri müze açmak için seçmiştir. Bunun nedeni ise o dönemlere tanıklık etmiş, kaybolmaya yüz tutmuş tarihi yapıları koruyarak günümüz ve geleceğe aktarmak adına kültürel ve ekonomik anlamda devletin önemli bir kurumu olarak misyon ve vizyonları gereği katkı sağlamaktır. İlk olarak Tokat'ta 17. yüzyıl başlarında inşa edilmiş bir mevlevihane binası, Konya'da 13. yüzyılda inşa edilmiş bir hankâh binası, Ankara'da 1927 yılına ait olan bir mektep binası, Kastamonu'da 1490 yılından önce yapıldığı bilinen bir külliye ait 1900 yıllarında yapılmış selamlık binası, Edirne'de 1590 yıllarında Selimiye Külliyesi'ne eklenmiş dar'ül kurra binası, Gaziantep'te 1639 yılına ait bir mevlevihane binası ve İstanbul'da 1874 yılında yapılmış konut yapısı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından koruma altına alınarak özgün işlevleriyle uyumlu olarak restore edilip müzeye dönüştürülmüştür.

Atılğan (2007), Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ilk önce 12 şehirde açılan, daha sonra yurt genelinde açılması planlanan vakıf müzesi projelerinin olduğunu, kültür varlıklarını yok olma tehlikesine karşı bir an evvel koruma altına almak amacıyla bu projelerin uygulanmaya çalışıldığını belirtmektedir. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü

yayınladıkları genelge ile her bölge müdürlüklerinin olduğu illerde ve uygun görülen illerde bir vakıf müzesi açma kararı da almışlardır.²¹

Müze binalarının fiziki durumlarını oluşturan üç unsur bulunmaktadır: ilki müze kurmak için yapılan yeni bir bina, ikincisi mevcut tarihi değeri olan yapıların müze olarak işlevlendirilmesi ve son olarak bazı yapıların bir bölümüne bazı eklemelerle müze fonksiyonu kazandırılmasıdır.

Çalışma kapsamında yer alan vakıf eserleri müzeleri bu kapsamda ele alındığında öncelikle şunları söylemek gerekir: müze binalarının tümü tarihi bir yapıdan müzeye dönüştürülmüştür. Böylelikle binalar kültürel açıdan koruma altına alınarak sadece koleksiyonlarıyla değil mimari ve mekân özellikleriyle de ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir. Müze binalarının tümü de çağdaş koruma yaklaşımlarına dayanarak ait oldukları çevre ile bir bütün olarak görülmekte ve değerli koleksiyonlarıyla da bu bütünselliği tamamlayabilmektedirler. Bu müzeler:

Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi – Mevlevihane Binası

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi – Külliye Yapısı Hankâh Binası

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi – Hukuk Mektebi Binası

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi – Külliye Yapısı Selamlık Binası

Edirne Selimiye Vakıf Müzesi – Külliye Yapısı Darülkurra Binası

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi – Mevlevihane Selamlık Binası

İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 – Konut Yapısı

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi ve İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 hariç Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi, Edirne Selimiye Vakıf Müzesi ve Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi yapı topluluklarına bağlı müze binaları olup buldukları yerin tarihi dokusunu bizzat yansıtmaktadırlar.

Yapı türleri açısından bu müzelerin özelliklerine bakılacak olursa; Tokat Mevlevihanesi ve Gaziantep Mevlevihanesi yapı topluluklarının bir arada olduğu genişçe avlu veya bahçeler içerisinde bulunan Mevlevi kültürü ve tarikatını yansıtan mekânlar olmaktadır. Türk kültürüne büyük etkileri olan mevlevihaneler dini ve eğitim

²¹ “27/10/2014 Tarihli 2004/22 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü Müze Kurulması Hakkında Genelge ve 24/01/2008 Tarihli 2008/1 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü Müze Açılması Hakkında Genelge” (Bkz. <https://envanter.kaysis.gov.tr/HizmetDetay.aspx?ID=34604>)

yönleri ile birbirine bağımlı yapılardan oluşmaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nde kapatılan tekke ve zaviyeler birlikte mevlevihane binaları da kapatılmıştır. Daha sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü, bazı mevlevihaneleri vakfedenler adına yönetmiş ayakta kalanların birçoğunu da bakım ve restorasyonla birlikte koruma altına alarak farklı işlevlerde kullanıma açmıştır. Tokat ve Gaziantep Mevlevihaneleri de Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün müze olarak işlevlendirdiği bina örnekleri olmaktadır (Seçkin, 2010:3).

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi geleneksel Antep konut mimarisi örneği olup binanın inşasında taş malzeme kullanılmıştır. Aynı avlu içerisinde iki farklı mimari yapıdan oluşan müze binalarının cephe tasarımları farklı olup genel olarak inşa malzemeleri, cephelerdeki pencere açıklıkları, ahşap malzeme kullanımları ve süslemelerinin sadeliği yönünden binalar benzer özellikler göstermektedir.

Tokat Mevlevihane Müzesi ve Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi de buldukları bölge ikliminin şartlarına göre ahşap malzemeden yapılmış büyük ve karkas yapılar olmaktadır. Bölgenin iklim özelliği güneş ışığından daha fazla yararlanmayı gerekli kıldığı için bu yapıların pencere açıklıkları dikdörtgen formda daha büyük ebatla yapılmıştır. Bu müze binaları genellikle çok katlı olarak yapılmıştır. Bu müze binaları dini ve tarikat yapıları olmalarından ötürü iç mimari tasarımlarında sadelik tercih edilmiştir.

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi yapı türü olarak Anadolu Selçuklu Dönemi'nin mimari özelliklerini yansıtan hankâh binası örneği olmaktadır. Tarikat yapılarından biri olan Hankah binaları bir nevi tasavvufi müessesese, hayır ve yardımlaşmanın olduğu aynı zamanda medrese işlevi de yürüten birimlerdi. Sahip Ata Hankah binası da Anadolu Selçuklu Dönemi'nin günümüze gelebilmiş sayılı örneklerinden biri olmaktadır (Yengin, 2017). Binanın inşasında taş malzeme kullanılmıştır. Kapalı avlulu, köşe birimleri olan hankâhın çini süslemeleri ön planda olup Selçuklu süsleme geleneğinin bir parçasını yansıtmaktadır.

Edirne Selimiye Vakıf Müzesi de Osmanlı Dönemi Dar'ül Kurra (Kur'an-ı Kerim Okunan Yer) binası olarak yapılmıştır. Yapı türü olarak Selimiye Darül Kurra'sı; açık avlulu, etrafı dershane birimi ve odalarla çevrili, medrese mimarisi özelliğinde yapılmış olup inşasında taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Mimar Sinan eseri olarak Osmanlı Dönemi'nde yüksek eğitim kurumu olarak hizmet vermiş olan

bina, özgün dokusu bozulmadan Vakıflar Genel Müdürlüğünce müze olarak işlevlendirilmiştir. Müze binası hem mimarisi hem de eserleri ile bir bütün olarak ziyaretçilerini ağırlamaktadır.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi tek bir yapı olarak sivil mimari örneğinde bir tasarımla inşa edilmiştir. İnşasında kâgir yığma taş malzeme kullanılmıştır. İki katlı olan müze binasının cephe düzenlemeleri Cumhuriyet Dönemi mimari yapı özelliklerini göstermektedir. Binanın pencere açıklıkları büyük ebatta olup, iç mekân tasarımında salonlar büyük ve yüksek tutulmuştur. Bina ilk Hukuk Mektebi olarak yapıldığı için iç mimarisi sade tutulmuş; tavanları, kapıları ve merdivenleri ahşap malzemeli süsleme unsuru kullanılmadan sade bir şekilde yapılmıştır.

İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 ise lojman şeklinde toplu konut örneği olarak yapılmış, inşasında taş malzeme kullanılmıştır. Üç katlı olarak yapılan müze binasının her katında merdiven girişleri ve odalara yer verilmiştir. Müzenin iç mekân tasarımı ise oldukça sade tutulmuştur. Müze binasının zemini kapıları ve merdivenleri ahşap malzemeli olarak yapılmış, süsleme unsurlarına yer verilmemiştir.

Bazı yapılar müzeye dönüştürülürken sıcaklık, ısı, nem gibi faktörlere karşı bir takım mimari önlemlerin alınması gerekli olmaktadır. Yapıların seçimi de bu fiziksel unsurların uygun olup olmadığına göre önemli olmaktadır (Neufert, 2000). Vakıf müzelerinde görevli müze araştırmacıları ile yapılan bazı görüşmeler neticesinde Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi, Tokat Mevlevihanesi Vakıf Müzesi ve Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi'nde eserlerin sergilendiği salonlarda nem probleminin olduğu ve bununla ilgili çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Diğer vakıf müzelerinde ise nem alma cihazlarının olduğu salonlarda nem ile ilgili bir sıkıntı olmadığı söylenmektedir.

Müze binalarının mimari form özelliklerine detaylı olarak beşinci bölümde değinilmiş, binaların mimari ve mekân özellikleri incelendiğinde bazı ortak noktaların olduğunu söylemek mümkün olabilmektedir. Müzelerin buldukları binaların özgün yapısı bozulmamış ve binaların mimari dokusu da koleksiyonun bir parçası olarak müzeleştirilmiştir. Eski tarihi binalarda olan bu müzelerde ışığın ve iç mekânın durumu göz önünde bulundurularak sergileme tasarımlarının yapıldığı görülmekte ve binaların mimari elemanları olan pencereleri, niş kısımları, salonlarındaki duvarlar ve

hol gibi bölümler eserlerin sergilenmesi için değerlendirilerek mekân hiç boş kalmayacak şekilde değerlendirilmiştir.

6.2. Eser Çeşitleri ve Teşhir Durumları

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anadolu'nun her köşesinde bulunan ve her biri anıtsal nitelik taşıyan taşınmaz ve taşınabilir kültür varlıklarının, korunması ve geleceğe aktarılması sorumluluğu ile çalışmalarını sürdürmektedir. Vakıf kültürünün önemli bir bölümünü de hiç şüphesiz **“teberrükat”** olarak adlandırılan taşınabilir eserler oluşturmaktadır (AVEM, 2020).

Bağışlanarak bırakılan taşınabilir teberrükat eserler; cami, mescit, medrese, zaviye, tekke gibi mimari yapılardan toplanarak müze ortamına aktarılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü son yıllarda bu eserleri koruma ve muhafaza etme adına bazı şehirlerde tarihi yapıları müze olarak işlevlendirmiş ve bu eserlerin sergilenmesi için imkân tanımıştır (Çaycı, 2018:185).

Bir mimari ile bağlantılı olan teberrükat eserleri; mihrap, minber, vaaz kürsüsü, sanduka, rahle, taş eşya, kapı tokmakları, kandil, şamdan, halı, kilim, hasır ve benzeri menkul eserlerdir. Yazma eserler dediğimiz Kur'an-ı Kerim, Tezhip, Cilt, Hilye-i Şerif, Tuğra, Mühür ve Kâğıtlar da vakıf eserlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Tekke, mevlevihane veya zaviyelerle irtibatlı eserler ise; çerağlar, kap kacaklar, teberler (baltalar), keşküller (taslar), nefirler (boru çalgılar), buhurdanlar, gülabdanlar, müttekalar (bastonlar), sancaklar, Kâbe örtüleri, saatler, giyim eşyaları olmaktadır.

Çalışma kapsamında yer alan müzelerin tezin beşinci bölümünde eserleri ve teşhir durumu detaylı olarak anlatılmıştır. Bu müzelerde sergilenen eser çeşitlerine bakıldığında Tokat Mevlevihanesi Vakıf Müzesi, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi ve Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde buldukları binaların yapı türüyle irtibatlı eserler (Görsel 247-248-249) ve çevre illerden getirilmiş vakıf eserleri birarada sergilenmektedir.

Tokat Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde toplam 1135 adet eser bulunmaktadır. Bu eserler; bulunduğu yapı türü ile irtibatlı olarak mevlevihane binasına özgü olan ney, def, kudüm, tesbih, sikke, yazma eserler; ayrıca pirinç, bronz ve gümüş

malzemededen yapılmış kandiller, şamdanlar, kap kacaklar; Tokat ve civar illerden müzeye getirilen halı, kilim, seccadeler; kazı ve restorasyonlar sırasında ortaya çıkarılan veya vatandaşlarca müzeye bağışlanan küçük objeler ve duvar saatleri olmaktadır.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi'nde toplam 2069 adet eser bulunmaktadır. Bu eserler; bulunduğu yapı ile irtibatlı olarak Şeyh Şaban-ı Veli'ye ait olan kişisel eşyalar, tarikat eşyaları, giysiler; Osmanlı Dönemi sadaka taşları; madeni eser örneklerinden âlem, demlik, maşrapa, mumluklar; yazma eserler, hat levhaları, Kur'an-ı Kerimler; Anadolu'nun çeşitli yerlerinden getirilmiş halı, kilimler; kahve ocağı, ahşap saatler; bir de Kastamonu yöresini yansıtmak adına etnografik eserler olmaktadır.

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde toplam 872 adet eser bulunmaktadır. Bu eserler; bulunduğu yapıyla irtibatlı olarak mevlevihane binasına özgü olan şeyhler ve ailelerine ait giysiler, onlara ait bazı kullanım eşyaları, madeni eserler, vakıf depolarından getirilmiş halı, kilimler, yazma eserler, Kur'an-ı Kerimler, hat levhaları; Gaziantep yöresinin bazı camilerinden getirilen ahşap sandıklı saatler ve rahlelerden oluşmaktadır.

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi'nde toplam 779 adet eser bulunmaktadır. Bu eserler; bulunduğu yapıyla irtibatlı olarak tekkeyle hankâh binasına özgü tekke sancağı, kapılık (sera perde), keçe seccade, sakal-ı şerif, Kâbe örtüsü; arşiv vesikaları, hat levhaları; taş eserler, çini eserler, alçı eserler, ahşap eserler, madeni eserler; Sahip Ata Külliyesi'ne ait kapılar, Beyşehir Eşrefoğlu Camii'sine ait vaaz kürsüleri; Konya Alâeddin Camii'sinden getirilmiş halı, kilim ve dokumalar olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen müzelerin eser durumları, buldukları yapıların tür ve özelliklerinden dolayı daha çeşitli olmaktadır. Bu eserler sürekli sergilenmekte olup, kavramsal ve mekânsal olarak yapıya bağımlı ve devamlılığı olan sergileme biçimine göre düzenlenmiştir. Sergi tasarımları genellikle koleksiyon odaklı olan bu müzelerin vazgeçilmezleri vitrinler ve klasik eser sergileme platformları olmaktadır. Duvar vitrinleri, orta vitrinler, duvara askı sistemi, sergileme platformları ve kaideler dört müzede de kullanılmıştır. Vitrinler genellikle ahşap malzemededen cam ile kapalı biçimde tasarlanmıştır. Halı, kilim ve dokumalar ise duvara asılmış hareketli raylı panolar üzerinde sergilenmektedir. Bu sergileme tasarımında hem dar bir mekânda

daha çok eser sergilemek hem de ziyaretçilerin aktif olması amaçlanmaktadır. Halı ve kilim örneklerine ziyaretçiler elleriyle eserlere dokunabilmekte ve istedikleri biçimde görebilmektedirler.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde sergilenen eser sayısı 256 adet olup müzede bağışlanmış olan eserler ve Vakıflar Genel Müdürlüğünden değişik tarihlerde çalınmış, Kaçakçılık Biriminin yaptığı çalışmalar sonucu Türkiye'ye geri getirilen eserler sergilenmektedir. Müzenin eserleri; Anadolu'nun bütün yörelerinden toplatılmış halı, kilim örnekleri, yazma eserler, ahşap eserler, madeni eserler, hat eserler ve padişah vakfiyeleri; Ahi Elvan Camii'sinin pencere kanatları, Sivas Divriği Ulu Camii kapı kanatları, ahşap paneller, fotoğraf makineleri, para keseleri, ahşap saatlerden oluşmaktadır. Yurt dışından geri getirilen eserler ise; İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii'sine ait bir çini pano, (Görsel 250) Nevşehir Camii Kebir Kurşunlu Camii'sine ait Kâbe Örtüsü, Muğla Milas Pazar Camii'sinden halı örneği, İstanbul Kâtip Musluhittin Camii'sine ait bir adet hat levha, İstanbul Sinan Paşa Camii'sine ait bir çift şamdan, İstanbul Şeyh Devati Mustafa Efendi Camii'sinden bir adet şamdan örneği, İstanbul Rüstem Paşa Camii'sinin çini panosu, İstanbul Yeni Camii Hünkâr Kasrı çini panoları, İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii Kâbe tasvirli çini pano, (Görsel 251) Amasya Mehmet Paşa Camii'sine ait minber (Görsel 252) ve Yenişehir Sinan Paşa Camii'sinin şerefe korkuluğu gibi eserler olmaktadır. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde de diğer müzelerde olduğu gibi benzer sergileme tasarımları görülmektedir. Duvar vitrinleri, orta vitrinler, duvara askı sistemi, sergileme platformları ve kaideler bu müzede de kullanılmış, ayrıca yine halı ve kilim örnekleri hareketli raylı panolar üzerinde sergilenerek ziyaretçilerin ilgisine sunulmuştur.

Edirne Selimiye Vakıf Müzesi'nin eser sayısı net olmamakla birlikte eser çeşitlerine bakıldığında; madeni eserler, hat levhaları, Kur'an-ı Kerimler, ahşap eserler; Osmanlı Dönemi yapılarının onarımları sırasında ele geçirilen çini parçalar, objeler; antika saatler, usturlaplar; Mimar Sinan'ın yaşamını yansıtan tanıtım panoları müzenin koleksiyonunu oluşturmaktadır. Sergileme tasarımında koleksiyon odaklı sergileme tasarımlarına yer verilmiş; müzenin bulunduğu yapı ile irtibatlı olarak özgün yapısına bağlı kalınarak hareket edilmiştir. Yine diğer dört müzede olduğu gibi Selimiye Müzesi'nde de duvar vitrinleri ve orta vitrinler kullanılmış, sergileme

tasarımları açısından müzede ferah ve rahat bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır.

İstanbul Akaretler Mustafa Kemal 2010 Müzesi'nin de eser sayısı net olmamakla birlikte eser çeşitlerine bakılacak olursa, müze bir anı evi gibi düzenlenmiş, Atatürk'e ait kişisel eşyalar ve yaşadığı dönemle bağlantılı eserler müzede sergilemeye sunulmuştur. Özellikle Mustafa Kemal'in yaşadığı dönemde yayınlanmış olan dergiler, arşiv vesikaları, broşürler, belgeler ve vakfiyeler orta vitrin ve duvar panoları üzerinde sergilenmektedir. Ayrıca bulunduğu yapıyla irtibatlı olarak koltuk, halı gibi eşyalar da sergilemeye sunulmuş, teşhir düzenlemesinde teknoloji unsuru ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Sürekli sergilerin olduğu vakıf müzelerinin teşhir durumlarında önce nesne sonra insan unsuru ön planda olmaktadır. Müzelerin teşhir durumu mimari yapıyla bağlantılı olacak şekilde tasarlanmıştır. Müzelerdeki eserler tür ve malzemelerine göre gruplandırılarak kronolojik bir düzen içerisinde sergilenmektedir. Bilgilendirme panoları genellikle duvar panolarında ya da sergilenen eserlerin yanında yer almaktadır. Müzelerin sergileme tasarımları klasik tarzda hissi, eğitici ve farklı pozisyonlarda ziyaretçiye yansımaktadır.

6.3. Yönetim ve Personel Durumları

Yönetim; bir ya da daha fazla amacı gerçekleştirmek için bir takım insanla işbirliği sağlamak, onları organize ederek amaca doğru yöneltme çabasıdır. Yani bu insanlar arasında ortak amaç ve hedefler doğrultusunda işbirliği sağlanarak ortak etkinlik gösterilmesidir. Yönetimde planlama; organize etme, personel alma, yönlendirme, denetleme faaliyetleri aktif olup bir süreci gerektirmektedir (Satici, 2000).

“Müze açısından yönetim; insanlarla işbirliği sağlama ve onları bir amaca doğru yöneltme, yürütme faaliyet ve çabalarının toplamıdır.” (Erbay, 1999:45) Müzelerde organize edilen her türlü etkinlik kişiler aracılığı ile yapılmakta ve bu devlet otoritelerinin yönlendirmesi altında olmaktadır. Dünya müzelerinde de devlet otoriteleri altında ülkenin yönetim durumuna göre ulusal, özel, özerk kuruluşlar olarak belli gruplar halinde müzeler bulunmaktadır. Örneğin; Ambrose (1993), İngiltere müzelerini devlet, belediye, üniversite, ordu, özel müzeler ve ticari şirket müzeleri

olarak gruplandırılmakta, Harris (1987), Amerika müzelerini özel, devlet ve eğitim enstitüleri diye gruplandırmaktadır. Türkiye müzeleri ise 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda kamu müzeleri ve özel müzeler diye gruplandırılmıştır. Erbay (1999), Türkiye müzelerini ülkenin yönetim yapısına göre ulusal, özel ve çeşitli kurum ve kuruluşlara bağlı müzeler olarak gruplandırmaktadır. Müzeler ulusal, özel ya da bir kuruluşa bağlı olsalar bile yasal ve finansal sorumlulukları bağlı buldukları temel organizasyona ait olmaktadır.

Çalışma konusu kapsamında olan Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan müzeler önceden başbakanlığa bağlı özerk yönetime bağlı müzeler iken, daha sonradan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır. Kararnamenin 692. Maddesine göre:

“Bu bölümde kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.”²²

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan bu müzeler kendi içlerinde bağlı buldukları kurum veya üst yönetim tarafından yönetilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün hizmet birimlerinden olan Kültür Tescil ve Daire Başkanlığı müzelerden sorumlu olup, müze açma ve denetlemekle görevli birim olmaktadır.

Kültür Tescil ve Daire Başkanlığı'nın **Müzeler ve Kültür Merkezleri Müdürlüğü** adı altında yönetsel birimi yine;

“Vakıf kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirilmesini sağlamak”

“Vakıf müze ve kültür merkezlerinin açılmasını, işleyişini ve denetimini sağlamak”

“Müzelerde değer tespit ve takdir komisyonlarının kurulmasını sağlamak, Müzelerdeki taşınır vakıf kültür varlıklarının nakil ve terkini ile ilgili işlemlerin yürütülmesini sağlamak”

“Müzeler arasında kültür varlıklarının değişim teşhir planlamalarının yapılmasını sağlamak”

“Müzelerde eser ve ziyaretçi istatistiklerinin tutulmasını sağlamak”

“Gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetindeki taşınır vakıf kültür varlıklarının gerektiğinde satın alınmasını sağlamak”

“Müzelerde tanıtım amaçlı eser imitasyonu, kitap ve benzeri eşya satışı yapılabilmesi için müze mağazacılığı oluşturulmasını sağlamak”

²² “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.” T.C. Resmi Gazete, 30479, 15/7/2018.

“Her türlü bilimsel ve kültürel etkinliklerde gerektiğinde danışmanlık ve hizmet satın alınmasını sağlamak”

“Toplantı, konferans, panel, sempozyum, açık oturum, sergi, fuar gibi etkinliklerin düzenlenmesini sağlamak”

“Vakıf ve üst kuruluşlarıyla işbirliği içinde bilimsel, kültürel ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesini ve projeler üretilmesini sağlamak”

“Vakıflara ait yurtiçi ve yurtdışındaki taşınır vakıf kültür varlıklarının tespitini, envanterinin çıkarılmasını, tescilini, değerlendirilmesini, onarımını, restorasyonunu ve konservasyonunu yapmak veya yaptırmak”

“Müze, kültür merkezi ve sanat evlerinde gerçek ve tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilecek sergi ve kültürel etkinlikler için tahsis veya kiralama işlemlerinin yürütülmesini sağlamak”

“Müze, kültür merkezleri, sanat evleri ile vakıf kültür varlıklarında yapılmak istenen film ve fotoğraf çekimi, mülaj, her türlü kopyalama ile araştırma yapacak yerli ve yabancı araştırmacılarla ilgili izin işlemlerinin yürütülmesini sağlamak”

“Yurtiçi ve yurtdışında sergiler açılmasını sağlamak”

“Vakıf müze ve kültür merkezlerinde ticari işletmeler açılmasına izin verilmesi hususunda görüş vermektir...” (VGM, 2020)

Çağdaş müze yönetiminde göze çarpan en önemli unsur nitelikli personel kadrosunun kurulması ve bu personellerin müze organizasyonunda planlı dağılımının gerçekleştirilmesi durumudur (Ambrose ve Paine, 2006). Müze yöneticileri ve personeller eserleri hem saklamak, korumak hem de yeni yöntem ve etkinliklerle ziyaretçileri müzeye çekme görevini üstlenmektedirler. Günümüzde değişen ziyaretçi gereksinimleri müze hizmetlerini de çeşitlendirerek müze yönetici ve personellerinin ziyaretçilere hizmetin tüm boyutlarını sürekli olarak geliştirmesini ve iyileştirmesini gerekli kılmıştır (Gilmore ve Rentschler, 2002).

Müze yönetimi kapsamında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün personel ve görevleri yönetmelikle belirlenmiş, tezimizin dördüncü bölümünde bu yönetmelik detaylı olarak ele alınmıştır. Yine de vakıf müzelerindeki görevlilerden kısaca bahsetmek gerekirse; müze yönetiminde olan personeller: müdür, müze araştırmacısı, teberrukat saymanı, memur, bilgisayar işletmeni, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, hizmetli, güvenlik görevlisi, bahçıvan, şoför ve Genel Müdürlükçe ihtiyaç duyulan diğer personellerden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında yer alan vakıf müzeleriyle yapılan ön görüşmede müzelerin personel sayısı ve durumu hakkında alınan bilgiler şu şekilde olmaktadır:

Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi: Bir Müze Araştırmacısı, Bir Teberrukat Saymanı, İki Temizlik Elemanı ve On Güvenlik Elemanı

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi: Bir Müze Araştırmacısı (Arkeolog), Bir Şube Müdürü

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi: Bir Müdür, Üç Müze Araştırmacısı (Sanat Tarihçi), İki Memur, Güvenlik ve Temizlik Elemanları

Kastamonu Şeyh Şaban-1 Veli Vakıf Müzesi: İki Müze Araştırmacısı, Bir Sürekli İşçi ve Dokuz Güvenlik Elemanı

Edirne Selimiye Vakıf Müzesi: Bir Şube Müdürü, İki Müze Araştırmacısı, Yedi Güvenlik Elemanı, İki Yardımcı Görevli

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi: Bir Müze Araştırmacısı, Sekiz Güvenlik Elemanı, Bir Temizlik Elemanı

İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010: Bir Şube Müdürü, Bir Memur, Bir Güvenlik Elemanı ve Bir Temizlik Elemanı

Vakıflar Genel Müdürlüğü Bölge Müdürlükleri, müze çalışanlarına ve personellerine pandemi öncesi dönemlerde seminerler düzenleyerek müzelerin işleyişi, eser bakım koruma, ziyaretçi beklentilerine karşılık müzede yapılması gerekenler ve daha birçok konularda bilgi vermekteydi Bu seminerlerin pandemi sonrası da devam edebileceği düşünülmektedir.

6.4. Turizm Açısından Önemleri

Turizm, dinlenme gereksinimleri de dahil olmak üzere kültürel ve sanatsal nedenler, doğayı tanımak, gezmek ve keşfetmek için çeşitli ulaşım araçlarının kullanılarak, ülkelerin ve toplulukların birbirlerini tanımalarına olanak veren modern çağa özgü bir olay olarak tanımlanabilmektedir (Kozak vd., 2008:1). Turizm terimleri sözlüğünde ise turizm, “asıl ikametgâhı dışındaki başka bir yere eğlence, tatil, kültür, arkadaş veya akraba ziyareti, aktif spor, toplantı, görev, öğrenim, sağlık, transit geçiş vb. amaçlarla seyahat etmenin doğurduğu olaylar bütünü” olarak tanımlanmaktadır (T.C. Turizm Bakanlığı, 1999:233).

Küreselleşen dünya ile birlikte günümüzde iletişim, teknoloji ve ulaşım alanındaki gelişmeler insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma, bilme merakını körüklemiş bu durum kültürel turizm hareketliliklerini doğurmuştur (Nuryanti, 1996). Kültürel Miras Turizmi, “gelir sağlayıcı etkisinin yanında kültürel değerlerin korunması açısından da üzerinde durulan bir turizm şeklidir.” (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002)

Tarihi değere sahip kültür varlıklarının sergilenerek tüm insanlığın ortak mirasını yansıtan müzeler; insanları geçmişe götürmekte ve onlara yılların biriktirdiği medeniyetlerin özünü oluşturan kıymetli eserleri tanıtmaktadır. Bu nedenle müzeler turistlerin ziyaret ettikleri ülkelerde rağbet gösterdikleri kültürel ortamların başında gelmektedir. Bunun sonucu olarak turizm, ülke ekonomisine katkı sağlamakta ve müzeler de turizm sektörü içerisinde zengin kültürel ve tarihi değeri olan eserlerin görülebilmesi adına ziyaretçi sayılarında artış sağlamaktadır (Özgören, 2007:245-246).

Çalışmamız kapsamında yer alan vakıf eserleri müzeleri açıldıklarından bu yana ziyaretçilerin uğrak yeri olmuş ve ziyaretçiler bu müzeleri ücretsiz olarak gezebilmektedirler. Bu kapsamda kültürel mirasın manevi ruhunu yansıtan bu müzeler, gerek vakıf kültürünün önemini yansıtması gerekse bu değerlerin birer inanç ve kültür turizmi ürünü haline gelmesi bakımından kentlerin önemli bir destinasyon merkezi olmaktadır. Vakıf müzelerinde kültür turizmi ve inanç turizmi birlikte etkili olmaktadır. Örneğin: Tokat, Konya, Kastamonu ve Gaziantep illerinde bulunan vakıf müzelerinin bina itibarıyla önemli şeyhlere, zatlara, mevlevi dervişlerine ev sahipliği yapmış olması ve bu insanlara ait kişisel eşyalar ve ev eşyalarının da bu müzelerde özgün haliyle korunup sergilenmesi, müzelerin buldukları yapı topluluklarının da yine dini yapılar grubundan olması ziyaretçi kesiminin daha çok inanç merkezli olarak bu müzeleri ziyaret ettiğini söyleyebiliriz. Müzelerdeki eserler vakıf kültürü ve oluşumunda yer alan İslam inancıyla yoğrulmuş, üzerlerinde dualar ayetler barındıran çok değerli koleksiyonlar olması sebebiyle ziyaretçilerin birçoğu orta yaş grubundan olup müzeye daha çok rağbet etmektedirler. Örneğin; “Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi” dünyanın farklı kültürlerinden ve ülkelerinden gelen birçok ziyaretçiyi kendine çekmektedir. Müze binasının bir hankâh yapısı olması ve burada kalan şeyhlerin, zatların eşyalarının olması ve özellikle de sakal-ı şerifin de bu müzede

sergileniyor olması müzeyi ziyaretçiler açısından önemli kılmaktadır. Müzenin yanında bulunan ve içinden de girilebilen Sahip Ata Türbesi de inanç ve kültür turizmi açısından rağbet görmektedir. Türbeye gelen insanlar müzeyi de gezmektedirler. Aynı zamanda Konya'nın hem Mevlana şehri olması hem de Selçuklulara başkentlik etmiş olması bu müzeler için ziyaretçi çeşitliliğini artırmış ve bu müzeler her yaş grubundan kişilerin uğrak yeri olmuştur. Tapur (2009), Konya şehrinde Kültür ve inanç turizmi kapsamında Hz. Mevlana'yı anma etkinlikleri, Nasreddin Hoca Şenlikleri düzenlendiği; "Büyükşehir Belediyesi, Turizm İl Müdürlüğü, Konya Valiliği ve Selçuk Üniversitesi" gibi türlü kurum ve kuruluşların paneller, sempozyumlar, kongreler ve konferanslar (Görsel 253) düzenleyerek kültürel, sosyal ve ilmi yönden turistlerin bu bölgeye kazandırılmasını sağlamakta olduklarını belirtmektedir.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi'ne gelen ziyaretçilerin birçoğu külliyyede bulunan türbenin önüne yapılan asa suyunun şifalı olduğuna inanlar, kurban ve adak kesmek için gelenler, askere giden evlatlarını ziyarete getiren kişilerden oluşmaktadır. Elmacı (2017), ziyaretçilerin yalnızca bölgesel halktan kişiler olmadığını, "Halvetilik'in Şa'baniyye" koluna mensup olan kişilerin ve Türkiye'nin dört bir yanından gelen sayısız insanın da külliyyeyi ziyaret ettiğini belirtmektedir.

Son zamanlarda gelişme gösteren bir diğer turizm çeşidi ise miras turizmi olmaktadır. Aliagaoglu ve Temurçin (2004), miras turizmi kapsamında müzeye dönüştürülen Atatürk evlerinin, Atatürk'ün bizzat kendisinin bazı sebeplerden ötürü çıkmış olduğu yurt gezilerinde ikamet edip anılarının geçtiği yerler olması nedeniyle önemli olduğunu belirtmektedir. Ulusal var oluşumuzun anılarının geçtiği bu evler müzeye dönüştürülerek gelecek nesillere miras bırakılmıştır. Çalışmamız kapsamında olan İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010, miras turizmine bir örnek teşkil etmektedir. Müze, her yaşta ziyaretçinin milli egemenlik ve dayanışma ruhuyla uğrak yeri olmuş ve her sene 10 Kasım, 23 Nisan, 29 Ekim gibi önemli günlerde daha çok ziyaretçinin akımına uğramaktadır.

İnsanlar turizmin çeşidi ne olursa olsun manevi ve kültürel değeri olan her mekâna ilgi duymakta ve ziyaret etmektedirler. Müzeler ise önemli günlerde çeşitli etkinlik ve aktivitelerle ziyaretçilere ulaşım kültürü insan ile buluşturarak turizmin hareketliliğine ortak olmalıdır. Son yıllarda teknoloji ve sanal müzecilik yoluyla dünyanın birçok ülkesinden insanlar bu müzeleri uzaktan da olsa görmekte ve merak

duygusuna kapılarak müzeleri görmek için seyahat etmektedirler. Bu durum turizme hareketlilik katarak müzelerin de turizmde önemli bir payı olduğunu kanıtlamaktadır. Yani ister inanç turizmi ister miras turizmi olsun müzelerin genel olarak kültürel miras turizmi yönünden ülke ekonomisine, kültürüne, sosyal etkilerine katkılarını unutmamak gerekmektedir.

6.5. Mekân Organizasyon Durumları

Atagök (1999), toplumun eğitilmesi ve koleksiyonların en uygun ortamlarda korunmasının amaçlanması, artan sorumluluk ve koleksiyon sayılarının, hem tarihi değeri olan yapılara müze işlevi verilmesini hem de müzelere yeni eklemeler yapılmasını zorunlu kılmıştır diye belirtmektedir.

Günümüz müzeleri hem mimari hem de mekânsal açıdan toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre şekillenmektedir. Toplumu oluşturan sosyo kültürel düşünce ve ekonomik açıdan artı bir değer olan teknolojideki değişim ve gelişim, müze yapılarının izleyiciye aktardığı tüm işlevlerini yerine getirirken mevcut durumlarındaki olanakları da değiştirmiştir (Karabıyık, 2007:57).

Özsel (2002), değişen müzecilik anlayışının, sergileme yöntem ve tekniklerinin müzelerde son dönemlerde daha önceki müzelerde olmayan yeni mekânlar eklemelerini gerekli kıldıklarını belirterek günümüz müzelerine kütüphaneler, kafeler, seminer ve atölye odaları, sinevizyon odaları, kiosklar, eğitimin ön planda olduğu eğitime yönelik mekânlar, sınıflar, workshoplar, tiyatro salonu, sinema gibi çok amaçlı salonlar, engellilere yönelik asansörler, arabalar için park yerleri... gibi alanlar eklenmesinin önemli olduğunu belirtmektedir.

Vakıf müzelerine bakıldığında bu müze binalarına özgün yapılarından dolayı yeni mekânlar eklenmediği görülmekte ve tarihi dokunun orijinalliğinin kaybolacağı endişesiyle belki de düşünülmemiştir. Fakat müze binasının bazı bölümlerinin idari bölüm ve depo olarak değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin; Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde iki katlı selamlık binasındaki bir oda sinevizyon odası olarak değerlendirilmiştir. Bu odada bazı günlerde Gaziantep ili ve Mevlevihane'sine özgü film ve videolar ziyaretçilere izletilmektedir.

Daha yeni ve çağdaş müze olma yolunda mekânsal organizasyonu farklı düşünülmüş Ankara Vakıf Eserleri Müzesi ve İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 da diğer vakıf müzeleri gibi tarihi binalar olup yeni mekânların orijinal yapı bozulmadan oluşturulduğu görülmektedir. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, Ankara'da Cumhuriyet sonrası başlayan imar faaliyetleri kapsamında yapılmış, oldukça sade cephelere sahip bir bina olmaktadır. Müze binası konumu gereği kentsel çevrede kültürel mirası sergileyen önemli olan diğer müzelerle aynı alanda kilit nokta olmaktadır. Müzenin iç mekân, teknik donanım ve sergileme yöntemleri yeni müzecilik kriterlerine daha yakın olmaktadır. Müzenin bodrum katında ek olarak daha sonradan yapılan mutfak, hediyelik eşya satış bölümü ve kafeterya bölümü (Görsel 254) tamamen ziyaretçilere hizmet eden, gezerken dinlenebilecekleri yardımcı mekânlar olmaktadır. Müzenin zemin katında yine idare bölümünün bulunduğu hizada iki oda sinevizyon odası ve kütüphane odası olarak değerlendirilmiştir. Kullanıcıların çağdaş ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına müzede mekân organizasyonu oldukça verimli düzenlenmeye çalışılmıştır.

İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 bir anı evi olarak düzenlenmiş, Batılılaşma Dönemi konut binası örneğini oluşturmaktadır. Vakıf müzeleri içerisinde yeni müzecilik anlayışına en yakın, teknolojinin en çok kullanıldığı müze olmaktadır. Müzenin her odası Atatürk'ün hayatından izler taşıyan eşyalar, belgeler, fotoğraflar ve yaşadığı önemli olayları yansıtan hikâyelerle düzenlenmiştir. Müzede çocuk atölyesi, film gösterilerinin yapıldığı bir bölüm ve çatı katında bir kütüphaneye yer almaktadır. Mekân ve mimari özellikleri göz önünde bulundurulursa diğer müzelerden pek de farklı olmadığı fakat sergileme tasarımının mekâna göre değil de kullanıcıların beklentisine göre yapıldığı görülmektedir.

Müzeler, hem mimarisi hem de mekân özellikleri açısından geleceğe ışık tutmalı, klasik müzecilik ve yeni müzecilik anlayışının bir arada yansıtıldığı kültürel mirasın temsilcisi olarak toplumun hizmetine açık olmalıdır. Vakıf müzelerinin mekân özelliklerinin ziyaretçi beklentilerini yeterince karşılamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yeni müzecilik anlayışına uygun olarak ziyaretçilerin daha çok ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte tarihi yapılar bozulmadan mekânlar değerlendirilebilmelidir. Örneğin; Tokat, Konya, Kastamonu, Edirne ve Gaziantep'te ki vakıf müzelerinin salonlarının bir bölümü buldukları yörelere özgü kültürel

anlamda etkinliklerin yapılabilceği mekânlara dönüştürülebilir. Hat sanatı, ebru sanatı, el işi sanatı gibi etkinliklerin yapılacağı bu mekanlarda ziyaretçiler müzeyi gezerken aynı zamanda aktif bir şekilde hoşça vakit geçirebileceklerdir. Ayrıca müze binalarındaki bazı bölümlerin çocuklar için oyun alanları, kütüphaneler, vakıf kültürünü, geleneklerini anlatan video gösterimlerinin yapıldığı mekânlar olarak değerlendirilmesi müzelerin ziyaretçi potansiyelini artıracaktır.

6.6. Teknoloji Uygulamaları

Günümüz şartlarında teknoloji hem sürekli bir değişim ve gelişim süreci içinde hem de kullanım alanlarını oldukça genişletmiş durumdadır. Bu sürece paralel olarak kendini müzelerde de hissettiren teknoloji sayesinde ziyaretçi, nesne ve sergileme anlayışı yepyeni bir boyut kazanmıştır. Nesne, bilgi ve ziyaretçi arasında bir bağ oluşturmayı amaçlayan müze teknolojileri, etkileşimli ve aktif olmayı son derece etkin bir şekilde kullanabilmektedir. Marins (2010), müze teknolojisini şöyle tanımlamaktadır: “Etkileşimsellik kullanımı ile öğrenmeyi etkin bir biçimde sağlayan ve ziyaretçilere deneyimler kazandıran uygulamalar.” Bu tanıma dayalı olarak çalışmamız kapsamında incelenen müze örneklerinden biri olan Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, teknolojiden faydalanarak etkileşimli bilgilendirmenin de önemini vurgulamakta ve müzenin canlı bir öğrenme ortamı haline getirilmesi anlayışını benimsemektedir. Ziyaretçilere müze ziyaretinde kullanmaları için el bilgisayarları verilerek sergilenen eserler ve eser grupları hakkında bilgilenmeleri sağlanmaktadır. (Görsel 255) Ziyaretçi gezerken el bilgisayarına aktif bir şekilde dokunarak etkileşimli bilgilenmeden faydalanmaktadır. Ayrıca elektronik rehber sistemi ile ziyaretçilere beş farklı dilde (Türkçe, İngilizce, Almanca, Arapça ve Japonca) müzedeki eserlerle ilgili bilgiler sunulmakta ve ziyaretçi herhangi bir işlem yapmadan eser hakkındaki bilgiyi kulaklık vasıtasıyla dinleyebilmektedir. Bir de müzede iki adet kioks (bilgilendirme ekranı) bulunmaktadır. Ziyaretçiler bu kiokslara dokunarak eserler ve müze hakkında istenen bilgilere video, müzik, fotoğraflar ile ulaşabilmekte ve her türden bilgiyi sorgulayabilmektedir. Burada yine etkileşimsellik kavramı ön plana çıkmaktadır. Yine incelediğimiz bir diğer müze örneği olan İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 da sergileme tasarımlarında teknolojiden fazlaca yararlanmış, yeni müzecilik

anlayışına uygun sergi tasarımları müzede kullanılmıştır. Müzede kioks (bilgilendirme ekranı), video projeksiyon yansıtımlı üç boyutlu etkileşime dayalı sergileme tasarımları görülmektedir. (Görsel 256) Müzenin bir salonunda ise Atatürk Dönemi'nde geçen savaş sahneleri, videolar ve film eşliğinde ziyaretçilere gösterilmektedir. Ata'yı Dinlerken adlı salonda Atatürk'ün kendi sesiyle mecliste yaptığı konuşması ziyaretçilere dinletilerek etkileşimsel bir tasarım alanı oluşturulmuştur. Bir nevi müzede ziyaretçiler hem kullanıcı hem de izleyici konumunda olup mekânsal ve algısal etkileşimle birlikte müzeyi gezip deneyim ve bilgi kazanabilmektedirler.

Teknoloji unsurundan faydalanan iki müze dışında diğer müzeler teknolojiden yeterince faydalanamamaktadır. Ama genel olarak sergi tasarımları mekâna, eser çeşitliliğine ve hedef kitlenin beklentisine göre uygulanmıştır. Yeni müzecilik anlayışı kapsamında teknoloji unsurunun bu müzelerde de uygulanması için vakıf müzeleri yöneticileri bununla ilgili çalışmalar yürütmekte ve projeler üretmektedirler.

6.7. Müze Eğitimi Uygulamaları

Günümüzde toplumun daha çağdaş olması ve kültür bilincinin oluşması için eğitim önemli bir aşama olmaktadır. Sanattan ekonomiye, toplumsal refahtan bireysel huzura kadar her türlü yaşamsal ihtiyacın dengesini bulması için eğitime ihtiyaç vardır. Burada önemli olan sanatın da sadece sanat çevresi için değil eğitim için de bir araç olarak kullanılmasıdır. Kültür varlıklarını toplayan, araştıran, koruyan ve halkın eğitimi için kullanan müzeler, kültürel ve sanatsal alanda eğitime katkı sağlamak adına toplum için bulunması gereken en temel kurumlardan biri olarak kabul edilmektedir. Akmehtet ve Ödekan (2006), Müzelerde eğitim uygulamalarının 20. yüzyıl ortalarından itibaren başladığını belirterek eğitimin müzelerin temel işlevlerinden biri olduğunu, eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmalarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Böylece müzecilikte “müze eğitimi” olarak ayrı bir alan ortaya çıkmıştır.

Toplumun eğitiminde önemli bir yeri olan müzeler, örgün eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde olarak öğretmenleri müze, müzecilik alanı ve kendi müzeleri hakkında bilgilendirerek, müze eğitim bilimini oluşturmaktadır. Müzecilik alanında eğitimini

tamamlayan öğretmenler, her yaştan öğrencinin müzeleri gezerken yaşantısal, duyuşsal, bilişsel biçimde müze ve sergileri gezmesinde etkili olmuşlardır (Karabıyık, 2007:84).

Gelişmiş ülkelerde müzelerin eğitim hizmetlerinde özellikle de çocuklar, yalnızca müze içindeki etkinliklerle eğitilmemekte; çocukların müzede kalıcı öğrenmelerini sağlamak için müze gezisinden önce müzenin çocuk eğitiminden sorumlu uzmanların okullara gittikleri ve çocukları müze gezisine hazırladıkları bilinmektedir. Böylece çocuklar hem müze ziyaretine hazırlanmış olmakta hem de müze ziyareti sırasında geçirilen sınırlı saatleri daha verimli geçirme olanağı bulmaktadırlar. Gezi sonrasında müzeler çocuklara gördüklerini uygulayacakları bir ortam sunarak onları atölye çalışmalarına almaktadır. Böylece çocuklar yalnızca müzeyi görmekle kalmamakta, aynı zamanda yaparak yaşayarak öğrenmektedirler (Abacı ve Önder, 2009).

Yeni müzecilik anlayışıyla müze eğitiminin amacı, farklı öğrenme etkinlikleriyle toplumun her kesiminden insanı müzelere çekip, onları eğitmektir. Ancak, toplumun her kesiminden önce özellikle ilk olarak çocuk ve gençlerin ilgisinin müzelere çekilmesi gerektiği inancıyla müze çalışanları ve uzmanlar, çalışmalarını öncelikle bu kesimi hedefleyerek planlamaktadırlar. Bu sebeple okullarla müzeler arasında çocuk ve gençlerin müzelere yönlendirilmeleri için yasal girişimler sağlanmakta ve müze eğitimi için adımlar atılmış olmaktadır. Çağdaş eğitimciler eğitimin sadece okulla sınırlı olmadığını savunmaktadır. “Okuldaki öğretim kolayca soyut hale gelir. Öğretmen öğrencilerin hiç rastlamadığı ya da duyularıyla hiç tecrübe etmediği olgular hakkında konuşur. Müzede ise, çocuklar görür, dokunur koklar ve araçları kullanabilir.” (Seidel ve Hudson, 1999) Okullar eğitim ve öğretimde müzelerle iş birliği yaparak bir müze eğitimi programı gerçekleştirebilir ve eğitimci okulda hangi konuyu işliyorsa o konuyla alakalı müzeyi eğitim için seçebilmektedir.

“Ülkemizde müze eğitimi 1990 yılından itibaren gelişmeye başlamış, 1989’da Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Ana Bilim Dalı’nın kurulması, 1997’de de Ankara Üniversitesi’nde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nın açılması müze eğitimi için akademik bir başlangıç oluşturmuş, bir takım araştırma ve projelerle müze eğitimi ortamı oluşmaya başlamıştır.” (Akmehmet ve Ödekan) Bunun dışında yine 2008’de Akdeniz Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı, 2009’da İstanbul Üniversitesi

Müze Yönetimi Bilim Dalı, 2014'te Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Yüksek lisans programlarının açılmasıyla Türkiye'de müzecilik ve müze eğitimi alanında atılımlar ve gelişmelerin olduğu söylenebilmektedir.

Müze eğitimi ortamının daha çok özel müzelerde gerçekleştirildiğini söylemek mümkün olmaktadır. “Rahmi Koç Müzesi”, “Sabancı Müzesi”, “Pera Müzesi” (Görsel 257) ve “İstanbul Modern”de (Görsel 258) çeşitli eğitim etkinliklerine yer verilmektedir. Ayrıca bazı bankaların sanat galerilerinde müze eğitimi programlarının gerçekleştirildiği; bazı üniversiteler, belediyeler, sivil toplum kuruluşlarının doğrudan ya da dolaylı olarak destek ve katılımları ile bu programların aralıklarla gerçekleştirildiği bilinmektedir. “2010 yılında da Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından AB Türkiye Kültürlerarası Diyalog - Müzeler Hibe Programı (ICD-MUSE) ile Türkiye’de çok sayıda devlet müzesi ve özel müze uzmanlarına eğitim içerikli projeler hazırlanmıştır.” (Karadeniz, Okvuran, Artar ve Çakır İlhan, 2017:41)

Vakıflar Genel Müdürlüğü de yeni müzecilik anlayışı ile müzecilik ve müze eğitimi uygulamalarına yönelik gelişmeleri takip eden bir kurum olmaktadır. Müzelerin son zamanlarda yeniliğe ayak uydurma ve çağdaş müze olma çabalarından biri olan eğitim işlevini, Vakıflar Genel Müdürlüğü de yapmış olduğu bir takım projelerle üstlenmiştir.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, “*MUSE-TRAIN: Müze Profesyonelleri İçin Çok Taraflı Eğitim Projesi*” ni “Viyana Etnografya Müzesi” ve “Romanya Sibiu Brukenthal Ulusal Müzesi” ile gerçekleştirmiştir. (Görsel 259) İki müze arasında karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiş ve müze eğitimleri kültürlerarası yazma eserler sergisi, fotoğraf sergileri, ebru ve hat sanatı atölyelerinin açılması, koleksiyon planlama ve yönetimi, depolama ve taşıma teknikleri konularında çalışılmıştır (MUSE-TRAIN Projesi, 2012).

İstanbul 1. Bölge Müdürlüğü Müzeleri de “*32 Vakıf Haftası'nda Bir Müze Eğitimi Projesi Genç Vakıfçılar*” adlı projeyi gerçekleştirmiştir. Bu eğitim projesiyle vakıf, çocuk, kültür ve müze ilişkisinin geliştirilmesi; vakıf kültürü, barış, hoşgörü, yardımlaşma kavramlarının anlaşılması hedeflenmiştir. Vakıf müzelerinde çocukların aktif bir şekilde eğitim almasını sağlamak, vakıf kültürünü tanıtmak ve eğitim ve

kültür yapısının gelişmesine katkı sağlamak adına yürütülen bu çalışma kendi alanında bir ilk olmaktadır (Kazık ve Akyol, 2016). (Görsel 260-261)

Projeler dışında Tokat, Konya, Ankara, Kastamonu, Edirne, (Görsel 262) Gaziantep ve İstanbul'da yer alan vakıf müzelerinde müze eğitime yönelik bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Okullarla görüşülerek öğrenci grupları müzelerde ağırlanmaktadır. Vakıf haftalarında müze uzmanları okullara giderek öğrencilere vakıf müzeleri hakkında bilgilendirmeler yaparak müzeye etkinlik için davet etmektedirler. Fakat bu müze eğitimlerinin pek sürdürülebilir olduğu söylenemez. Son birkaç yıldır yaşanan pandemi ile birlikte bu çalışmalar da aksamalar yaşanmakta eskisi gibi devam edilememektedir. Sınırlı imkânlar dâhilinde müze eğitimlerine devam edebilmek için en büyük görev müzelere düşmektedir. Müzeler okullarla iletişime geçerek projeler üretmeli ve eğitim etkinlikleri sürdürülebilir olmalıdır.

6.8. Müze ve Pazarlama İlişkisi Durumları

Pazarlama kavramı birçok kesim tarafından sadece iş dünyasıyla alakalı olup mal ve hizmetlerin müşterilere daha cazip ve kaliteli bir şekilde ulaşabilmesi amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler ve teknikler olarak algılanmaktadır. Fakat günümüzde farklı anlamlarda da kullanılan pazarlama kavramı kâr amacı gütmeyen kuruluşları da kapsamına dâhil etmiştir (Tobelem, 1990:37).

Müze pazarlaması ise; müze yönetimi ile ilgili olup müzelerin iyi işletilmesi için gerekli olmaktadır. Pazarlamanın müzecilik alanına girmesinin en önemli iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki müzelerin büyümesi ile müzecilik alanında artan faaliyet alanlarının, müze yönetimi ve personel tarafından hizmet alanında yerine getirecekleri husustur. Örneğin; müzelerde sergi açılması, müzelerle ilgili yayınlara yer verilmesi, eğitim programları ve birçok etkinlik buna dâhil olmaktadır. İkinci sebep ise, müzelerin birbirleri ile rekabet durumu olmaktadır. Farklı aktiviteler ve etkinlikler sunan müzeler, ziyaretçilerin hoşça vakit geçirebilecekleri zamanlarını artırmakta ve zamanla bu organizasyonlar müzeler arasında ziyaretçiler için en iyi olma rekabetini doğurmuştur (Tobelem, 1990:341).

Toplum ile kurulacak karşılıklı iyi ilişkiler de müzede pazarlama için çok önemli olmaktadır. İnsanlar müzelere genellikle gezmek, hoşça vakit geçirmek, bilgilerini

artırmak için merak duygusu içerisinde gelirler. Müze yöneticileri eğer ziyaretçilerine yönelik daha kaliteli hizmet sunmak istiyorlarsa ziyaretçilerin beklentilerine ve davranışlarına karşılık verecek pazarlama stratejisi düşünmelidirler. Ziyaretçileri etkinliklere dâhil etmeli, ses, görüntü, animasyon, interaktif gibi unsurları kullanarak hatırdâ kalıcı izler bırakmalıdırlar. Örneğin; İstanbul Akaretler Müzesi 2010, bu konuda ziyaretçi beklentilerine uygun bir tasarım uygulamakta ve beklentilerine karşılık vermektedir. Müzenin konusu olan Mustafa Kemal ile ilgili her türlü video, grafik tasarımlar, interaktif uygulamalar ile ziyaretçilere hem dünün hem de bugünün atmosferini yaşatmakta ve pazarlama konusunda müze en iyi şekilde anlatılmaktadır.

Pazarlama konusunda müzeler sergi, konferans, tiyatro, film, dans gösterileri gibi birçok aktiviteleri de gerçekleştirerek müzelere olan ilginin devamını sağlamaktadırlar. Erbay (1999), Ziyaretçilere sunulan bu etkinliklerin fiziksel, bürokratik ve yasal etkilerle sınırlandırılmasının müze yöneticilerinin kontrolü altında olmasını ve bu etkinliklerin satış dükkânlarıyla desteklenerek müzeye önemli gelir sağlayabileceğini belirtmektedir. Örneğin; Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, toplumsal etkileşimin doğrudan sağlanması için, yeni müzecilik anlayışı doğrultusunda müzede geçici sergiler yapmaktadır. (Görsel 263) Sanatçılara belirli süreler için tahsis edilen müzede gerçekleştirilen geçici sergi etkinliklerinin müzenin çağdaş bir kültür merkezi olma işlevi kazanmasının yanısıra pazarlama konusunda ziyaretçilere çok yönlü katkılar sunmaktadır.

Birçok müze hedef kitlelerine ulaşmak için broşürler ve posterler bastırarak tanıtıcı faaliyetler yapmaktadır. Böylece insanları müzeye gelmeye sevk ederek müzeyi her açıdan tanıtmaya fırsatı yakalamış olmaktadır. Broşürlerin dağıtımını müzelerin yönetimi tarafından yapılabileceği gibi okullar, oteller ve bazı kurumlar aracılığıyla da yapılabilmektedir. Ama çoğunlukla bu işte uzman kişilerin olması müze pazarlamasında daha etkili olacaktır (McClean, 1996:145). “Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi”, (Görsel 264) “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi”, “Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi”, “Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi” de broşür ve posterler ile vakıf haftası ve müzeler haftasında müzelerin tanıtımını yapmaktadırlar. Müzeyi gezen ziyaretçilere de yine müzenin nadide vakıf eserleri, sergileme biçimleri ve hikâyelerini kapsayan, üzerinde cd ler olan küçük kitapçıklar verilmektedir. Böylece müzelerin yapmış olduğu faaliyetler, açık bulunduğu saatler, müzenin yeri ve müze

koleksiyonları hakkında da bilgilenen ziyaretçiler müzeyi defalarca ziyaret etmek isteyecek ve daha fazla insanı müzeye çekeceklerdir.

Genel olarak müze yöneticileri pazarlama yoluyla daha geniş bir kitleye ulaşmak, ziyaretçilerini artırmak ve onlara daha fazla imkân tanımak hedefini gerçekleştirmektedirler. Vakıf eserleri müzeleri de pazarlama konusunda öncelikle vakfın gücünü anlatmak ve misyonunu ileri götürmek için doğru amaçları benimsemek, uygun stratejiler oluşturmak, gerçekleştirilebilir pazarlama tekniklerini uygulamak için her geçen gün daha farklı hizmet politikaları izleme çabası içerisinde olmaktadır. Son iki senedir yaşanan pandemi şartları nedeniyle aksamalar olsa da bu müzeler yeni müzeciliğin kapsamında olan projelerini uygulamaya koyarak vakıf müzelerinin özünü oluşturan vakıf kültürünü en iyi şekilde müşterilerine iletceklerdir. Kendilerini en iyi şekilde ifade edebilme potansiyelini müze pazarlama ilişkisi üzerinden topluma iletebileceklerdir.

6.9. Müze ve Toplum İlişkisi Durumları

Müze ve toplum ilişkisi, 20. yüzyılla birlikte başlayan, toplumun ihtiyaçlarını anlama ve değerlendirme amacıyla oluşmuş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda bireyleri anlama ve onları harekete geçirecek sergileme ve sunum teknikleri benimsenmiş; toplumun her kesiminden insana (çocuk, yaşlı, kadın, etnik gruplar, engelliler, suçlular, marjinal kesim...) kültürlenme, müzede öğrenme ve sosyalleşme olanağı sağlanmıştır (Karadeniz, 2017). Talboys (2011:24), yeni müzecilik anlayışına bağlı olarak toplumla yakın ilişkiler geliştiren müzelerin misyonlarının değişerek; tarih, arkeoloji, doğa tarihi, sanat, teknoloji, tıp, popüler kültür ile ilgili zengin koleksiyonlarının ziyaretçi tarafından yaparak ve keşfederek öğrenme deneyimlerine bağlı olarak gerçekleştirmeye çalıştıklarını ve dinamik, yaşayan bir kurum olma idealinin benimsendiğini belirtmektedir.

ICOM'un 2005 yılında çıkardığı "*müzeler mevcut koleksiyonlarını toplumun ve toplumsal gelişimin hizmetine sunan kurumlardır*" maddesi yeni müzecilik anlayışının işlevini açıkça belirtmektedir (ICOM, 2021). Müzelerin toplumsal işlevi kapsamında ziyaretçiler veya izleyiciler "yapan kişi" olarak öne çıkmaktadır. Örneğin; çok kültürlü İngiltere'de "Victoria ve Albert Müzesi"nde 1988 yılında izleyicinin aktif biçimde

sergi tasarımlarına, eğitim çalışmalarına ve diğer müze programlarına katılımı sağlanmıştır. (Görsel 265) Bir de Amsterdam'daki "Stedelijk Müzesi", 2008 yılında izleyici temelli müze etkinliklerine örnek oluşturacak bir projeyi gerçekleştirerek, sanat ve müzeler konusunda gençleri cesaretlendirmeyi amaç edinmiş, genç izleyicilerin müze için önemli olduklarının bilinciyle, müzeye değer kazandırmayı ve sürdürülebilirliğini sağlamayı hedeflemiştir (Karadeniz, 2015:60). "Nothingham Kalesi Müzesi"nde 1988 yılında dekoratif sanatlar galerisinde gerçekleştirilen "*Her Nesne Bir Öykü Anlatır*" projesinde kentteki farklı yaş ve ilgi gruplarından ve etnik kimlikten izleyici müzeye buluşturulmuş, dekoratif sanatlar konusunda açılan kurslarda işsiz gençlere sertifika eğitimi verilerek istihdama katkı sağlanmıştır (Dodd, 2002).

Onur'a (2014) göre, "müzenin görevi toplamak, korumak, sergilemek ve eğitmekle sınırlı olmayıp müzelerin en yeni işlevi toplum kalkınması üzerinedir; insanların sadece eğitimine değil, refahına, ruh sağlığına, gelişimine, çevresini korumasına katkıda bulunmaktadır."

Yeni müzecilik anlayışının üzerinde ehemmiyetle durduğu müze ve toplum konusu, ülkemizde de son zamanlarda oldukça büyük bir önem kazanmış olup bunun için birçok düzenleme ve yenilenmelere gidilmiştir. Kamu ve özel müzelerde daha geniş bir kitleye ulaşabilmek, halkın her kesiminden insanın müzeye gelmelerini sağlamak ve halka müze alışkanlığını kazandırmak; nesne odaklı değil de izleyici odaklı müze olmak müzelerin temel hedeflerinden biri olmaktadır. Bu hedefin gerçekleşmesi için düşünülen ve gerçekleştirilmeye çalışılan geçici sergiler, eğitimsel faaliyetler, kullanıcı ihtiyacına göre mekân tasarımları, teknoloji odaklı etkinlikler ile birlikte bu hedefi destekleyen diğer sosyal etkinlikler olmaktadır. 24-26 Kasım 2005 tarihinde Sabancı Müzesi'nde "*Picasso İstanbul'da*" (Görsel 266) sergisi ciddi sayıda ziyaretçiye ulaşmış; müzenin bu başarısında, bireysel başarısının yanında, tanıtım kavramının da önemli olduğu görülmektedir (Kaya, 2007:814) Örneğin; "Sakıp Sabancı Mardin Kent Tarihi Müzesi"nde sergilenen nesnelere, kentin ileri gelen aileleri ve kültürel çeşitliliği temsil eden farklı gruplara (Türk, Süryani, Arap, Kürt) ait olup müzede bu gruplara ve kültürel çeşitliliğe hitap eden, sözlü tarih çalışmalarına ve koleksiyonla ilişkilendirilmiş çeşitli eğitim etkinliklerine yer verilerek müze toplum ilişkisi yansıtılmaya çalışılmıştır.

Ülkemizdeki bazı müzelerin büyük bölümünün son yıllarda engelli ziyaretçiler için de düzenlemelere giderek girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda “Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2000 yılından beri engelliler, sokak çocukları, okuma-yazma bilmeyen yetişkinler ve müzenin bulunduğu semtte yaşayan ev kadınları (komşular) gibi farklı gruplarla müzeciliğin toplumsal alanında çalışmalar yapmaktadır.” (Demirdelen, 2012:224) “İstanbul Sağlık Müdürlüğü” tarafından 2019 yılında açılan “İstanbul Sağlık Müzesi”de sürdürülebilirlik kapsamında engelsiz müze rehberi hazırlayarak erişilebilir sergileme tasarımları düzenlemiş, sesli anlatımlar ve etkileşimli uygulamalara yer vererek özgün kullanımlar ve nesnelere dokunmaya ilişkin önerilere yer vermiştir (Engelsiz Müze Rehberi, 2011).

Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesindeki bazı müzeler de engelli ziyaretçiler için Kültür ve Turizm Bakanlığının 2012-2014 yılları arasındaki yatırım programında yer alan “*Genel Müdürlüğe Bağlı Müzelere Engelliler için Ulaşılabilir Düzenlemeler Yapılması*” işi kapsamında müzelere ulaşılabilirliğin sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapmaya gitmiştir. Bu düzenlemeler; engelli asansörü, engelli rampası ve engelli tuvaletlerinin yapımı olmaktadır. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi bu düzenlemelerin yapıldığı ilk müze olmaktadır.

Vakıf müzeleri toplumla bütünleşmek, vakıf kültürünü topluma ve gelecek nesillere tanıtmak ve aktarmak amacıyla geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurmaktadır. Yeni müzecilik yöntemleri ile somut olmayan kültürel miras bilincini gelecek nesillere aktarmak gayesi içinde olmaktadır. Sergileme ve tasarımlarında her yaştan ve her kültürden çeşitli etnik gruplar da dâhil ziyaretçilerini ağırlamaktadırlar. Tokat Mevlevihanesi Vakıf Müzesi’nde mevlevi kültürüyle ilgili vakıf haftalarında etkinlikler düzenlenerek halkın ilgisi müzeye çekilmektedir. Yine belli yaş gruplarının müzeyi daha fazla ziyaret ettiği bilinmektedir. Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ise müzede etkinlikler konusunda yetersiz olmakta ve sergilemelerinde ziyaretçiler pasif konumda olduğu için genellikle belli yaş gruplarının sadece müzede etkin oldukları söylenmektedir. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, ziyaretçileri için süreli sergiler, sunumlar, drama çalışmaları yaparak genç ziyaretçilerine daha çok hitap etmektedir. Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi’nde müzeyi her kesimden insana tanıtmaya amaçlı faaliyetler ve vakıf haftası etkinlikleri düzenlemektedir. Ancak ziyaretçi potansiyelini artırma amaçlı çalışmalar yeterli olmamaktadır. Edirne

Selimiye Vakıf Müzesi resim ve fotoğraf yarışmaları düzenlemekte, gençler ve çocuklar müzede hoşça vakit geçirebilmektedir. Belirli günlerde süreli sergiler düzenlenerek çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Gaziantep Mevlevihane Vakıf Müzesi yer sıkıntısı olduğu için ziyaretçilerine yönelik etkinlikler düzenleyememekte fakat bazen konserler ve süreli sergiler düzenlemektedir. İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 ise interaktif sergileme tasarımları ile her yaşta ziyaretçiyi karşılayan yeni müzecilik alanında çalışmaları olan son derece önemli bir müze olmaktadır. Çocuk etkinlikleri başta olmak üzere yetişkinler, gençler ve farklı kesimden ziyaretçilerine hitap edecek teknolojik unsurlarla ziyaretçilerini izleyici konumunda aktif olmaya davet etmektedir.

7. VAKIF MÜZELERİNİN TÜRKİYE’DEKİ DİĞER MÜZELER İÇERİSİNDEKİ YERİ

Dünyada ve Türkiye’de müzeleri farklı türlerine göre ayırarak değerlendirmek, müzelerin tanımlarına ve amaçlarına göre çeşitli farklılıklar göstermelerinden kaynaklanmaktadır. “Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (ICOM) 7 Temmuz 1995’te Norveç’te düzenlenen 18. Genel Kurul’unda müzeler; bağlı olduğu idari birime göre, bölgesel özelliğine göre, işlevsel yapısına göre, hitap ettikleri kitleye göre veya koleksiyon çeşidine göre sınıflandırılmıştır. Bu durum müze türleri hakkında genel bir yorum ve değerlendirme yapılabilmesine de olanak sağlamıştır.” (Madran, 1999:7)

Buna göre; Türkiye’de bağlı bulunduğu idari birimlere göre müzeler kapsamında: “Kültür Bakanlığına bağlı müzeler”, “Milli Parklara bağlı müzeler”, “Milli Saraylar İdaresi’ne bağlı müzeler”, “Üniversitelere bağlı müzeler”, “Savunma Bakanlığına bağlı müzeler”, “Milli Eğitim Bakanlığına bağlı müzeler”, “Yerel Yönetimlere bağlı müzeler”, “Çeşitli devlet kurumlarına bağlı müzeler”, “Vakıf müzeleri” ve “Özel müzeler” diye geçmektedir.

Vakıf müzeleri, koleksiyon yönetimi vakıflara bağlı olarak kültür varlıklarını korumak ve yaşatmak amacıyla kurulmuş müzelerdir. Türkiye’de vakıf müzelerinin büyük bölümü Vakıflar Genel Müdürlüğüne kurulmakta ve işletilmektedir. “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 26. Maddesi” gereğince ise vakıf müzeleri özel müzeler bünyesinde anılmış ve “Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik” kapsamında sayılmıştır. (Bkz. EK-12) Daha sonra “15.7.2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlanmıştır.²³

Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı müzeler, diğer müze türleri ile birçok açıdan benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Örneğin; vakıf eserleri müzelerindeki koleksiyonların menşei genellikle vakıf eseri (teberrukat) olmasıdır. Bu eserler Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı taşınmaz kültür varlıklarından toplatılarak müzelere alınmıştır. Vakıf müzelerinin koleksiyonlarının büyük bir çoğunluğunu da yine vakıf eserleri (teberrukat) oluşturmaktadır. Bu yönüyle vakıf müzeleri diğer müze

²³ 15/7/2018 Tarihli 30479 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 49. Bölüm

türlerinden ayrılmaktadır. Vakıf müzelerinde; buldukları yapı ile irtibatlı olan eserler, bağışlanmış eserler, yurt dışından geri getirilen eserler ve satın alma yoluyla müzelere alınan eserler bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü müzeleri, özel vakıf müzeleri olan koleksiyon yönetimi özel şahıslara ait bazı müzelerle de benzer nitelikler göstermektedir. Özel müzelerden olan Sakıp Sabancı ve Sadberk Hanım Müzeleri'nde buldukları yapıyla irtibatlı olarak dekoratif eşyalar, etnografik içerikli eserler, koleksiyonerin şahsına ait kişisel eşyalar ve vakıf içerikli koleksiyonlar sergilenmektedir. (Görsel 267-268) İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 da anı evi tarzında açılmış müze olmakla birlikte müzenin koleksiyonlarını Mustafa Kemal ve ailesine ait kişisel eşyalar, belgeler ve fotoğraflar oluşturmaktadır.

Türkiye'deki birçok müze türü buldukları bina özellikleri, teşhir uygulamaları, mekân tasarımları açısından ortak özellikler göstermektedir. Bu müzelerin birçoğu tarihi bir yapıdan dönüştürülmüş ve teşhir özellikleri klasik müzeciliğe daha yatkın olmaktadır. Vakıf eserleri müzeleri de tarihi değere sahip anıtsal nitelikte yapılar olup korunması gerekli kültür varlıkları kapsamında sayılmaktadır. Bu yapı örneklerinden biri de tasavvufi ve eğitim amaçlı olan mevlevihane binaları olmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğüne koruma altına alınarak müzeye dönüştürülen Tokat Mevlevi Kültürü Vakıf Eserleri Müzesi ve Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi vakıf müzeleri bünyesinde ziyarete açık müzeler olmaktadır. Türkiye'de vakıf müzeleri dışında aynı yapı türü olan başka mevlevihaneler de müzeye dönüştürülmüştür. Bu müzelere; Konya Mevlana Dergâhı (Kültür ve Turizm Bakanlığı), İstanbul Galata Mevlevihanesi (Kültür ve Turizm Bakanlığı Divan Edebiyatı Müzesi) ve Antalya Mevlevihanesi (Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Galerisi) örnekleri verilebilmektedir. Galata Mevlevihanesi semahane binası da İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğüne 2009 yılında restore edilmeye başlanmış ve teşhir ve tanzim düzenlemeleri yapılarak ziyarete açılmıştır (Özdemir, 2018). Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde Edirne Selimiye dar'ül kurra binası da müze olarak işlevlendirilmiş farklı tür ve işlevde bir yapı örneği olmaktadır. Dar'ül Kurra binası mimari özellikleri açısından eğitim yapısı olan medreselerle benzerlik göstermektedir. Çağdaş koruma anlayışı ve pratiği ölçüsünde bu eğitim yapıları ilk olarak koruma amaçlı daha sonra da yeni işleve uyarlama amaçlı restorasyonlara tabi tutulmakta ve çoğunlukla müze olarak işlevlendirilmektedir

(Kuleli ve Binan, 2019: 224). Türkiye’de Selimiye Dar’ül Kurra’sı gibi müze olarak işlevlendirilen eğitim yapılarına örnek verilecek olursa; Konya Karatay Medresesi Müzesi, Konya İnce Minareli Medrese Müzesi, Bursa Muradiye Medresesi Müzesi son dönemlerde açılan Hakkâri Meydan Medresesi Müzesi örnekleri verilebilmektedir. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde tez çalışmamızın bitme aşamasında olduğu süreçte çalışmamız kapsamına alamadığımız Erzurum Çifte Minareli Vakıf Müzesi, 2007 yılında Vakıflar Bölge Müdürlüğü müze binası için yapılmaya uygun görülmüş ve 2021 yılında yeni bir vakıf müzesi olarak ziyaretçilerine kapılarını açmıştır (Rölöve Raporu, 2007). Yine bir medrese yapısının tarihi dokusu bozulmadan restore edilerek 90 adet vakıf eseriyle birlikte müzeye dönüştürülmesi günümüz ve gelecek için sürdürülebilirlik açısından oldukça önemli olmaktadır.

Türkiye’de Eskişehir Odun Pazarı Müzesi, Baksı Müzesi, Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi ve Van Müzesi gibi yeni yapılan modern binalarında ziyarete açık olan müzeler de mevcut olmaktadır. Bu müzeler modern müzecilik anlamında, son dönem yeni müzecilik anlayışı tasarımıyla yapılmış, interaktif sergileme tasarımlarını kullanan, alan bakımından etkileşimselliğe daha fazla imkân veren müze örneklerinden bazıları olmaktadır. (Görsel 269-270-271)

Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan müzelerin işleyiş ve özelliklerinden, “Vakıf Müzeleri Mevzuat ve Yönetmelikler” başlığı altında bahsedilmiştir. Bu müzelerin diğer müze türlerinden farklı veya benzer olan mevzuat, koleksiyon, yönetim, müzelere alma, personel, kendi işleyiş usul ve esasları tezin ekler bölümünde yer alan resmi mevzuat bilgilerinde detaylı olarak açıklanmıştır.

8. VAKIF MÜZELERİNDEKİ ESERLERİN SANATSAL ÖZELLİKLERİNİN İRDELENMESİ

Sanat, insanın duygu, düşünce ve hayallerini, somut ve soyut anlamda, yaratıcı gücünü de kullanarak dışavurmasını sağlamaktır (Anatomi Sanat, 2019). Sanat aslında özne ile nesne arasında olan bir uyumla ortaya çıkmaktadır. İnsanın ruh haline göre değişkenlik gösterebilen sanat, iyi ve güzel olanı ortaya koymaya yöneliktir. Sadece iyi ve güzeli ortaya koyduran otorite ise beşeriyetin ve varlığın ötesindeki aşktır. Yani Allah'tır (Altıntaş, 2002).

Vakıf, insanın maddi ve manevi hayatında yerine getirmesi gereken hayır, iyilik ve güzellikle kendisini kanaat etmesidir. Yani vakıf insanın bedensel, sanat ise ruhsal hayatını inşa ederek iki kavramın varmak istediği nokta ilahi aşk olmaktadır. Bu durum vakıf ile sanat arasındaki irtibatı ortaya koymak gerektiğini ispatlamaktadır. Çaycı (2018), Vakıf için esas olan ilk önce mekânın inşası yani hayır için ortaya koyma, daha sonra hizmet boyutu olmaktadır der. Mekânın veya mimarinin ortaya koyulması demek aslında estetik boyutunu düşünmeye de mahal vermektedir. “Mimaride çok ön planda olmasa bile hep bir ihtişam boyutu mevcut olmaktadır. İhtişam boyutu ise beşer ile aşkın varlık hiyerarşisinin sanat veya mimari aracılığıyla ortaya koyulmasıdır.” (Çaycı, 2008:53-54) Estetik ise sanatın ta kendisi olmaktadır. Bu durumda vakıf ve sanat arasındaki irtibat da ortaya çıkmaktadır. Örneğin; mimari elemanların büyüklüğü, göğe yükseliyormuş hissi veren yapı birimleri, muntazam şekilde yapılara işlenen süslemeler estetik ve sanat olgusunu insana yansıtmaktadır. İkinci olarak da mimariyle bağlantılı teberrukat eserlerin (vakıf) yapılmasındaki amacın kullanılabilirlik yani işlevsel olabilme amacından öte yine estetik unsurlar barındırabileceği hususu da unutulmamalıdır. Örneğin; şamdanlar işlevsellik açısından bakıldığında aydınlatma aracı olarak yapıldığını görmek aşikârdır. Manevi boyutuyla bakıldığında aslında Allah'ın nurunu yansıtmaya açısından vakfiyelerde en çok rastlanan vakıf eserleri olmaktadır. Şamdanların üzerindeki yazılar, ince işçilik, nizamlı ve dik bir şekilde durması yine estetik açıdan yorumlanmaya değer kılınabilmektedir. (Görsel 272) Yine bazı ahşap kapı veya pencerelerdeki geometrik motiflerin, kozmolojik anlamda Allah'ın varlığını ve sonsuzluğunu ispat edercesine işlenmiş olması da sanatın tezahürü sayılabilmektedir. (Görsel 273) Halı, kilim gibi

dokumaların üzerine işlenmiş motifler, yapan kişinin estetik zevkini ortaya koyması açısından önemlidir. (Görsel 274) Çaycı (2018), Halı ve kilim gibi vakıf eserlerinin arza oturma, arza çıkarken kullanma ile bağlantılı bir manevi gerekçeyle yapıldığından da bahsetmektedir. Genel olarak vakıf eserlerindeki zeminin doluluk, boşluk durumuna bakıldığında âlemin yaratılması anlayışı ve mekân teşekkülünün aynı mantık çerçevesinde olabilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Vakıf ve sanat ilişkisini taşınamayan ve taşınabilen vakıf eserleri üzerinden tanımlayabilmek kaçınılmazdır. Mekân boyutuyla mimarinin, ihtiyaç boyutuyla menkul eserlerin estetik ve sanat açısından ortak noktasının bir olması (Allah Aşk), aslında her bir eserin yapılış gayesinin altında insan ve insanın manevi duygularını tatmin etme durumunun olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu manevi duyguları harekete geçiren duygu ise cemal (Allah'ın mutlak güzelliği) ve estetik unsurunun var olmasıdır. Öyleyse vakıf eserleri işlevsellik ve sanat arasında bağlantı kurularak tanımlanırsa; nesnel unsurların aslında iyilik ve güzelliğin bir yansıması olarak ortaya çıktığını söylemek yanlış olmaz. Ama yine de vakıf eserlerinin yapılış amaçlarının daha çok sosyal ve hizmet yönü ağır basmaktadır. Etik ve estetik unsur boyutu daha çok vakıf meselesinin ikinci meselesi olmaktadır diyebilmekteyiz.

SONUÇ

Türk İslam hukukuna damgasını vuran vakıf kavramı; dini, kültürel, toplumsal ve iktisadi açıdan değer taşıyan ve tarihi çok eskilere dayanan bir müessese olduğu için çeşitli açılardan araştırmaya ve incelemeye tabi tutulabilmektedir.

Vakıflar, Osmanlı Dönemi'nde sosyal, siyasal, dini, iktisadi, kültürel ve hatta askeri açıdan çok önemli bir birimi oluşturmaktaydı. Ancak Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılda merkezi idarede yer alan birçok teşkilat bozulmaya başlayınca vakıf birimleri de bu durumdan oldukça etkilenmiştir. Yaşanan aksilikler ve batılılaşma çabaları durumu, vakıf idaresi ve denetlenmesi için merkezi bir yapıyı akıllara getirmiş ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin kurulmasına zemin oluşturmuştur. Vakıfları tek bir yönetim ve denetim altına alma, merkezi teşkilatı güçlendirme isteği, vakıf gelirlerinden yararlanma durumunun daha fazla olması isteği ve benzeri nedenlerle, 1826 tarihinde Evkaf-ı Hümayun Nezareti kurulmuştur. Evkaf-ı Hümayun Nezareti, Osmanlı Dönemi'nin ilk vakıf müessesesi örneği olmaktadır. Vakıf müessesesinin kurulmasının ardından Osmanlı Dönemi'nde cami, mescit, medrese, tekke ve türbelere vakfedilen eşyaların buldukları yerlerden kaçırılıp alıkonulmaları, özellikle batılı devletlerin bu eserleri ülkelerine sergilemek amacıyla götürme teşebbüslerinde bulunmaları; bu eserlerin hem sanatsal ve tarihi yönden değer ifade etmelerine hem de Osmanlı yöneticilerinin bu duruma çare aramalarına neden olmuş ve Osmanlı devleti bu vakıf eserlerinin kaçırılmasının önüne geçmek istemiştir. Osmanlı yöneticileri ve Müze-i Hümayun'un girişimleri ile Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne eserlerin kaçırılma durumu bildirilerek korunup saklanmalarına yönelik girişimlerde bulunulmuştur. Gönderilen raporlar ve girişimler sonucu nihayet eserleri tek bir çatı altında toplama amacıyla 27 Nisan 1914'te "Evkaf-ı İslamiye Müzesi" resmi olarak açılmıştır. Bu müze vakıf müzelerinin ilk müzesi olmaktadır. Evkaf Nezareti'ne bağlı olan Evkaf-ı İslamiye Müzesi, 1 Mart 1924 tarihli ve 429 numaralı kanunla Evkaf Nezareti'nin kaldırılması sebebiyle, dönemin Evkaf-ı Umumiye Müdüriyeti' ne bağlanmıştır. 3 Haziran 1925 tarihinde ise İstanbul Müzeleri Müdürlüğüne bağlanarak adı Türk ve İslam Eserleri Müzesi olarak değiştirilmiştir. Çalışmalarımız sonucunda sadece elde ettiğimiz verilere dayanarak bazı sınırlı bilgiler dâhilinde bu müzenin tarihsel gelişimi hakkında yorum yapabilmekteyiz.

Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet Dönemi'ne kadar vakıfların idare ve işleyişlerinde Bütçe Kanunu etkili olmuştur. Daha sonra vakıflar için 1936 yılında 2762 sayılı Vakıflar Kanunu düzenlenmiş ve vakıflara “tesis” adı verilmiştir. Fakat bu girişimler de yetersiz kaldığı için 20 Şubat 2008 tarihinde 5737 sayılı Vakıflar Kanunu belirlenmiş ve bu kanun Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün faaliyet, yönetim, denetim, taşınmaz ve taşınır vakıf eserlerinin tescili, Genel Müdürlüğün kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları hakkında bilgileri kapsamaktadır. Bu kanunla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün faal olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerinden biri de kültürel faaliyetleri olmaktadır. Kültürel faaliyetlerinden hem sanatsal hem de manevi anlamda değer taşıyan en önemli hizmet alanı ise müzecilik alanında yaptığı çalışmalar olmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nden sonra müzecilik alanında daha modern depolara ihtiyaç duymuş eser çeşitlerinin ve sayılarının artması ile birlikte kendi imkânları dâhilinde müzeler açma girişimlerinde bulunmuştur. 1967, 1969, 1984 ve 1979 tarihlerinde İstanbul'da vakıf eserleri müzelerini açmıştır. Günümüzde ziyarete kapalı olan, restorasyonu tamamlanmayan müzeler, çalışmamız kapsamına alınmamıştır.

Tez çalışmamızın sınırlarını oluşturan Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde ziyarete açık olan yedi adet müze, vakıf müzeleri kategorisinde olmalarının ötesinde her biri hizmet verdiği kente göre toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel özelliklerine göre farklılıklar arz etmektedir. Elde edilen bulgulara göre Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi ve Gaziantep Mevlevihane Müzesi buldukları kentin tarihi dokusunu içerisinde barındıran müzeler olup Mevlana ve Mevlevilik olgusunun tarihsel tanıklık görevini üstlenen müzeler olmaktadır. Ayrıca her iki müze de yaşadığı çevreye tanıklık etmiş mimarileri ve vakıf kültürünün en iyi şekilde yansıtıldığı müzeler olarak buldukları kente özgü ve yakın şehirlerden toplatılan vakıf eserleriyle de ziyaretçilerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu müzelerde daha çok Mevlevi tarikatlarına ve şeyhlerine ait eşyalar ve çevre illerden toplatılan teberrukat eserler sergilenmekte olup bir de müzenin yapı türüne özgü statik canlandırmalarla müzeye hareketlilik kazandırılmıştır. Klasik müzecilik anlayışının hâkim olduğu Mevlevihane müzelerinde teşhir tanzim genellikle mimariyle bağlantılı olarak düzenlenmiştir. Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi ise önemli bir zata ev sahipliği yapmış manevi değeri olan eski bir yapı topluluğu içerisinde yer almaktadır.

Mimari özgünlüğünü korumaya çalışan müze hem yapı hem de eserleriyle bir bütün olarak ziyaretçilere kapılarını açmaktadır. Tıpkı Mevlevihane müzeleri gibi teşhir tanzim mimariyle bağlantılı olarak düzenlenmiştir. Müzede Şeyh Şaban-ı Veli ve tarikatının özel eşyaları ve teberrukat eserleri ön planda olup ayrıca müzenin bir odası da Kastamonu yöresine ait etnografik salon olarak düzenlenmiştir.

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Edirne Selimiye Vakıf Müzesi de buldukları konum ve mimarileriyle itibariyle Dünyadan ve Türkiye’den birçok ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır. Konya ili, Anadolu Selçuklu kültürünün önemli bir sembolü olduğu için müze binası hem Selçuklu Dönemi çini süslemeleri ile hem de sergilenen vakıf eserleriyle dikkat çekmektedir. Edirne Selimiye Vakıf Müzesi de Osmanlı klasik sanat anlayışının hem mimari hem de düşünsel manada devamı olan ve Osmanlı İmparatorluğu’nun İstanbul’dan sonra en önemli şehirlerinden birinde yer alması sebebiyle diğer vakıf müzelerinden ayrılmaktadır. Her iki müzede de klasik müzecilik anlayışının hâkim olduğu görülmekte ve teşhir düzenlemeleri yine diğer müzeler gibi tarihi bina olmaları sebebiyle mimari yapıya uygun olarak düzenlenmiştir. Edirne Selimiye Vakıf Müzesi, sergilemelerinde statik canlandırmalara da yer vermiş, arka planda çalan fon müziği ile müzeye farklı bir hava katmaktadır. Müze binasının bir Mimar Sinan yapısı olması müzeyi hem mimarisi hem de vakıf eserleriyle bir bütün kılmıştır.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi ve İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 ise Türkiye’nin en büyük iki metropol şehrinde yer almalarından ötürü diğer vakıf müzelerine göre daha farklı kültürlere ve gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Bu müzeler teşhir tanzim, mekân özellikleri ve ziyaretçi durumunu göz önünde bulundurarak kendilerini yeni müzecilik anlayışının gerektirdiği niteliklere göre geliştirmekte ve projeler üretmektedirler. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi hem klasik müzecilik anlayışı hem de yeni müzecilik anlayışıyla yeni nesil bireyleri müzelere çekebilmek için vakıf eserlerini en iyi şekilde anlatabilen teknolojinin sunmuş olduğu görsel ve işitsel cihazlardan faydalanılmaktadır. Kiokslar (bilgilendirme ekranı), el bilgisayarları, sinevizyon, video gösterimleri, engelliler için asansör rampası gibi teknolojik imkânlarla her yaşta gruplara ve toplumun farklı kesimlerine hitap etmektedir. İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 ise konut mimari örneği olup Mustafa Kemal ve ailesine ait eşyalar, belgeler, dokümanların yer aldığı bir müze

ev tarzında düzenlenmiştir. Sergileme tasarımı diğer müzelere göre daha modern yöntemlerle yapılan müze, ziyaretçilerine gezerken bilgilenmelerinin önemini vurgulamakta ve müze ortamının canlı bir öğrenme ortamı haline getirilmesi anlayışını benimsetmektedir. Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'ne göre teşhir tanzim de teknolojik unsurlar biraz daha ağır basmaktadır. Müzede kiokslar (bilgilendirme ekranı), projeksiyon yansımali üç boyutlu etkileşime dayalı sergileme tasarımları ve video gösterimleri ile ziyaretçiler aktif bir şekilde hoşça vakit geçirebilmektedir. Ayrıca müzenin çocuklar için oluşturduğu atölye ise eğitim ve oyun amaçlı olarak kullanılarak çocuklara rahat ve eğlenceli bir ortam sunmaktadır.

Söz konusu çalışmamız kapsamında ele alınan müzeler birbirlerinden farklı kültürel özelliklere sahip olmakla birlikte bu müzeler idari yönden vizyon ve misyonları gereği aslında ortak bir yol izlemektedir. Kültürel mirasın korunması, yaşatılması, vakıf kültürü ve eserlerinin öneminin topluma aksettirilmesi, teknolojik unsurlardan faydalanma, eğitim, toplumsallık, turizm, pazarlama gibi unsurların uygulanabilirliği ve geliştirilebilmesine yönelik adımların atılmasında bu müzelerin kendilerini nasıl konumlandıkları bu araştırmanın ana argümanını oluşturmaktadır.

Yeni müzecilik anlayışı kapsamında Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığının ortak çalışmaları olmakta ve vakıf müzelerinde günümüz müzecilik uygulamalarına olabildiğince yer verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu müzeler, geleneksel (klasik) müzecilik anlayışına bağlı kalmakta fakat yeni müzeciliğin gerektirdiği hususlara da dikkat ederek farklı projeler hayata geçirmektedirler. Ele alarak incelediğimiz vakıf müzelerinin sadece İstanbul ve Ankara illerinde olanlarının yeni müzecilik anlayışının gerektirdiği faaliyetler ve uygulamaları yerine getirdiklerini tespit ettik. Bunun sebebinin ise; bu müzelerin buldukları illerdeki nüfusun kalabalık olması, toplumun her kesiminden insanın yaşadığı metropol şehirler olması ve turizm hareketliliğinin en çok olduğu bölgelerde yer almalarından dolayı olduğunu söyleyebiliriz. Anadolu'da yer alan diğer vakıf müzeleri örnekleri ise buldukları konum gereği nüfusun daha az olduğu bölgelerde yer alması, buldukları binaların daha önceden dini ve tasavvufi yaşam tarzına tanıklık etmiş yapılar olması, kültürel anlamda sadece belli kesime hitap edebilen müzeler olmaları dolayısıyla yeni müzecilik anlayışı kapsamında diğer müzelere oranla geride kalmaktadır. Bu müzelerde ziyaretçi değil eser ön planda olmakta ve

geleneksel müzecilik anlayışında olduğu gibi eserler sadece korunup onarılıp sergilenmektedir. Toplumsal ve katılımcı bir müze anlayışına sahip olmayan bu müzelerde ufak çapta etkinlikler ve programlar düzenlenmektedir.

Genç kuşaklara Türk İslam kültürünün değer yargılarının, aktarılması aslında birçok farklı sektörün üzerinde durduğu çözüm üretmeye çalıştığı bir husustur. Bu manada vakıf müzelerinin geneli için söylemek gerekirse bu müzeler yeni kuşak bireylere hitap edebilen içerikler üretmekle sorumlu olmalıdır. Manevi değeri yüksek birbirinden kıymetli vakıf eserlerinin sergilendiği müzeler daha çağdaş ve modern sergileme tasarımlarıyla diğer müzelerle rekabet edebilecek düzeyde ilerlemeli ve ziyaretçi sayılarını artırmayı hedeflemelidir. Ayrıca müzeler toplumsal çeşitliliği dikkate alarak farklı grupları temsil eden kişilere yönelik de faaliyetler ve etkinlikler düzenlemelidir. Vakıf kültürünün ve vakıf eserlerinin genç nesillere tanıtılmasında müze eğitimlerine yer vermeli ve belirli günlerde bunu sürdürülebilir şekilde tekrarlamalıdır. Vakıflar Genel Müdürlüğü hem var olan müzeleri yenileme hem de yeni müzeler açma adına daha fazla projeler yapmalı ve kültür turizmine katkı sağlamalıdır. Ayrıca vakıf müzeleri, müzecilik için önemli bir yeri olan bilgiye erişimi sağlamalıdır. Müzeler ellerinde bulunan koleksiyonlarla ilgili bilgiyi sanal ortamda paylaştığı kadar koleksiyonların envanter bilgilerini de araştırmacılarla paylaşmalı ve ziyaretçiler müzeye gidemese bile sanal ortamdan müzeyi üç boyutlu olarak gezebilmelidir. Vakıf müzeleri özellikle önemli gün ve haftalarda etkinlikler düzenlemeli ve müze bültenleri, tanıtım broşürlerini kent içinde değişik mekânlarda ve hatta sokaklarda müzeye kullanıcıları çekmek adına dağıtmalı ve duyurmaya çalışmalıdır. Böylece müzeler toplumsal faydanın etkinliğini artırarak ziyaretçilerini daha fazla kendine çekecektir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan müzelerin genel durumları hakkında bilgi verebilmek adına müzeler tablolştırılarak anlamlı bütünsellik sağlanmaya çalışılmıştır. (Bkz. Tablo 1)

Tez çalışmamızda literatürden faydalanılarak yapılan araştırmalar neticesinde vakıf müzeleriyle ilgili hem mevcut durumları hem de yeni müzecilik anlayışı kapsamında detaylı olarak ve müzecilik alanıyla bağdaştırılan herhangi bir çalışma yapılmadığına kanaat getirilmiştir. Tez çalışmamızın hem Vakıflar Genel Müdürlüğü kültürel çalışmaları kapsamındaki müzecilik faaliyetlerine hem de müzecilik alanı ile

sanat tarihi alanında akademik ve bilimsel kaynaklara katkı sağlayacağını temenni etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Akbulut, İ. (2007). Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihi Gelişimi, *Vakıflar Dergisi*, 30, 61-72.
- Akgündüz, A. (1986). Eski ve Yeni Hukukumuzda Devletin Kurduğu Vakıflar. *Vakıf Haftası Dergisi*, 4, 235-246.
- Akgündüz, A. (1988). *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akı, E., ve Demirbilek, S. (1996). *Sosyal ve Kültürel Hayatımızda Vakıflar ile İlgili Mevzuat*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Akmehmet, K. T., ve Ödekan, A. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Akyıldız, V., ve Abay, A.R. (2017). Vakıf Müessesinin Gelişimi ve Mahiyeti Tarihsel Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 141-157.
- Akyıldız, A. (2010). “Şeriye ve Evkaf Vekaleti”. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (39, 7-8). İstanbul.
- Aliağaoğlu, A., ve Temuçin, K. (2004). Miras Turizmi Açısından Atatürk Evleri, *Erdem*, 14 (41), 119-138.
- Alkan, M. (2007). Türk Tarihi Araştırmaları Açısından Vakıf Kayıtları Arşivi. *Vakıflar Dergisi*, 30, 1-34.
- Altıntaş, R. (2002). *İslam Düşüncesinde Tevhid ve Estetik İlişkisi*, İstanbul: Pınar Yayıncılık.
- Ambrose, T., ve Paine, C. (2006). *Museum Basic*. (2nd Ed) London: Routledge.
- Artun, A. (2006). *Müze ve Modernlik, Sanat Müzeleri I*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atagök, T. (1999). Çağdaş Müzeciliğin Anlamı, Müze ve İlişkileri. Tomur Atagök (Ed.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* içinde (s. 131-143). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Atagök, T. (1999). Yaşayan Müze ve Eğitim, *Sanat Dünyamız* 7, 223-227.
- Atasoy, S. (1984). “Türkiye’de Müzecilik”. *Cumhuriyet Dönemi Türk Ansiklopedisi*, (46, 1458-1471).
- Atasoy, S. (1996). Yeni Müzecilik Anlayışı: Eğiten, Bilgi Veren Müze [Bildiri]. *Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyum III Bildirileri*, 24-26 Eylül 1996, (s. 97-99), Ankara: Genel Kurmay Askeri ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Atılğan, S. O. (2007). Tokat İlindeki Vakıflar Genel Müdürlüğü Mevlevihane Vakıf Müzesi Örneğinde Müzecilik Anlayışı ve Önemi. *Vakıflar Dergisi*, 30, 449-466.
- Atılğan, S.O. (2008). Tokat Müzeleri. *Vakıflar Dergisi*, 31, 326-409.
- AVEM, (2016). *Ankara Kalkınma Ajansı*. Ankara: Artı5 Medya Tanıtım.

- Baltacı, H. (2015). *Türkiye’de Çağdaş Müzeciliğin Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme: Sadberk Hanım Müzesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktaroğlu, S. (2010). İstanbul’da Vakıf Müzeciliği ve Geleceği [Sempozyum]. *Vakıf Medeniyeti İstanbul Yılı Kutlama Programı Sempozyum*, 3-9 Mayıs 2010, (s. 92-98), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Bayraktaroğlu, S. (2014). Vakıfları ve Vakıf Eserlerinin Müzeciliğimizdeki Önemi ve Vakıf Müzeleri [Panel]. *Efkaf ı İslamiye Müzesi’nin Kuruluşunun 100. Yılı ve Vakıf Müzeleri Panel*, 27 Mayıs 2014, (s. 59-75), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Berki, A. H. (1965). Vakıfların Tarihi, Mahiyeti, İnkişafı ve Tekâmülü, Cemiyet ve Fertlere Sağladığı Faideler, *Vakıflar Dergisi*, 6, 9-13
- Beyazıt, Y. (2009). *2003-2008 Basında Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü*. Ankara: Evren Yayıncılık.
- Cansel, E.(1988). Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi, Amacı. *Vakıflar Dergisi*, 2, 321-327.
- Cengiz, H. (2015). İstanbul Müzeleri: Cumhuriyet Dönemi. Coşkun Yılmaz (Ed.), *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* içinde (s. 496-511). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çam, M. (2013). Vakıf Medeniyeti ve Kayıtlar Arşivi [Bildiri]. *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi Bildirileri*, 21-23 Kasım 2012, (s. 447-457), Bildiriler, İstanbul: TKGM Yayınları.
- Çam, M., Turhan, İ., ve Akçatepe, R. E. (2020). *Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv Rehberi*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çaycı, A. (2008). *Türk İslam Kültüründe Vakıf ve Sanat*. Konya: Palet Yayınları.
- Çiftçi, F. (2006). *Kastamonu Camileri, Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserler*. Ankara: Kastamonu Belediyesi Başkanlığı.
- Demir, M. (1998). Türkiye Selçuklu Şehirlerinde İmaret Kurumları ve Vakıfları, *Vakıflar Dergisi*, 27, 41-44.
- Demirci, F. (2011). Kastamonu Şeyh Şaban ı Veli Vakıf Müzesi. *Vakıflar Dergisi*, 35, 257-264.
- Demirdelen, H. (2012). Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Etkinlikleri. Nevra Ertürk ve Hanzade Uralman (Ed.), *Müzebilimin ABC’si* içinde (s.209-229). İstanbul: Ege Yayınları.
- Doğan, K.(2012). Konya Sahip Ata Külliyesi ve Vakıf Müzesi. *Vakıflar Dergisi*, 38, 173-182.
- Elmacı, L. (2017). *Ziyaret Fenomeni ve Din Kastamonu Şeyh Şaban ı Veli Türbesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çorum: Hitit Üniversitesi/Sosyal Bilimler Üniversitesi Enstitüsü.
- Elmalılı, M. H. (1995). İrşâdü’l-ahlâf fi Ahkâmi’l-evkâf. N. Öztürk (Haz.), *Elmalılı*

- M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar** içinde (s. 229-325). Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Erbay, F. (1999). Müze Yönetiminde Pazarlama Felsefesine Yeni Yaklaşım. Tomur Atagök (Ed.), **Yeniden Müzeciliği Düşünmek** içinde (s. 59-69). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Erbay, F. (2009). Ayasofya İmaret Binasını Müzeye Dönüştürme Projesi. Fethiye Erbay (Ed.), **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)** içinde (s. 228-237). İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü.
- Erbay, M. (2011). Müzelerde Sergileme ve Sunum Çeşitlerine Örnekler Eşliğinde Bir Bakış. **Akdeniz Sanat Dergisi**, 6, (11), 130-143.
- Erdem, M. (2018). Konya Sahip Ata Hankâhındaki Çiniler. **Journal of Social and Humanities Sciences Research**, 23, 1183-1193.
- Ertem, A. (2011). Osmanlıdan Günümüze Vakıflar. **Vakıflar Dergisi**, 36, 53-54.
- Ertunç, H. (2007). **İslam Hukuk Tarihinde Vakıflar ile Batı Kültüründeki Benzeri Kurumların Karşılaştırılması**. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eyüpgiller, K.K. (1999). **Şeyh Şaban ı Velinin Hayatı, Kastamonu, Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Derneği, Bir Kent Tarihi Kastamonu**. İstanbul: Eren Yayınları.
- Genç, G. (1992). **İstanbul Vakıf Müzeleri Sorunları ve Çözüm Önerileri**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gerçek, F. (1999), **Türk Müzeciliği**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gilmore, A., ve Rentschler, R. (2002). Changes in Museum Management: Acustodial or Marketing Emphasis. **Journal of Management Development**, 21 (10), 745-760.
- Gökalp, Z. (1950). **Milli Tesanüdü Kuvvetlendirmek Türkçülüğün Esasları**. Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası.
- Göleç, M. (2014). Efkaı-ı İslamiye'den Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ne: Osmanlı-Türk Müzeciliğinin Siyasal Anlamı. [Panel]. **Efkaf-ı İslamiye Müzesi'nin Kuruluşunun 100. Yılı ve Vakıf Müzeleri Paneli**, 27 Mayıs 2014, (s. 17-23), Ankara: VGM Yayınları.
- Gülbahar, Z., ve Binboğa, L. (2010). Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi. **Vakıflar Dergisi**, 34, 189-195.
- Güler, M. (2016). Antep Mevlevihanesi'nin Mimari Olarak İncelemesi ve Değerlendirilmesi. **İstem**, 27, 43-77.
- Günay, H. M. (2012). "Vakf,". Madd. **Meb. İslam Ansiklopedisi**, (42, 475-479). İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Günay, N. (2014). Antep Mevlevihanesi'nin Kuruluşu ve Mustafa Bin Yusuf Ağa Vakfiyesi [Bildiri]. İsmail Altınöz (Koord.) **Uluslararası Antep-Halep Sempozyumu Bildirileri**, 21-24 Aralık 2009, (s. 149-156), Gaziantep: Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları.

- Gürsoy, Ş. (2007). Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle İlgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, 26 (42).
- Harris, L. (1987). *Inside America*. ABD: Vintage Books.
- Harrison, J. D.(2005). Ideas of Museum sını The 1990's. Corsane. 6.(Yay). *Heritage Museums and Galleries* içinde (s. 41-57). Londra: Roudledge.
- Hatemi, H., (1969). *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*. İstanbul: İstanbul üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi.
- Hodson, S., ve Ritchie, R.J. (2006). Promotoing Destinations Via Fin Tourism: Amprical Identification of Suppurting Marketing Initiatives. *Journal of Travel Issue*, 44 (4), 387-396.
- Hooper-Grenheel, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi* (Çev. Meltem Öрге Eren ve Emine Gül Kapçı). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- İhtiyar, M. N. (2011) *Çağdaş Müzecilik ve Kent Müzeciliği ve Yeni Bir Program Önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İnan, A. (2013). *Halil Ethem'i Hatırlama, Halil Ethem Hatıra Kitabı I-II*. Ankara: TTK Yayınları.
- İsmayilov, N.G. (2007). *Modern Sanat Müzeleri ve Toplum İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kabalıcı, O. (2017). *Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesinde Bulunan Kilimlerin Tahlili*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kahraman, S. A. (2006). *Efkaf-ı Hümayun Nezareti*. İstanbul: Kitapevi.
- Karabıyık, A. (2007). *Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum:Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, C. (2015). *Çağdaş Müze ve Kültürel Çeşitlilik: Arkeoloji Müzesi Uzmanlarının Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış, Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., ve İlhan, Ç. A. (2015). Yeni Müzebilim Bağlamında Müze Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar ve Müze Eğitimcisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 48 (2), 203-226.
- Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., ve İlhan, A. Ç. (2017). Müze Eğitiminde Dönüşümler: Kocaeli Müzesi'nde Eğiticilerin Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46 (214), 37-59.
- Karadeniz, C. (2017). Müze ve Toplum: Müze ile Topluma Ulaşmak. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6 (8), 19-37.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze Kültür Toplum*. Ankara: İmge Yayın Evi.

- Karamağaralı, H. (1982). Sahipata Cami'nin Restitüsyonu Hakkında Bir Deneme. *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, 14 (11), 49-75.
- Karayılanoğlu, G.(2016). *Çağdaş Sanat Müzelerinde Yeni Müzecilik Anlayışıyla Değişen İç Mekân Organizasyonun İstanbul'dan Örneklerle Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Ş., ve Turan, D. Ş. (2007). *Türkiye'de Müzecilik: 100 Müze 1000 Eser*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kayın, A. (2017). Konya Sahip Ata Hankâh Çinileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 206-221.
- Kazık, A., E.ve Akyol, A. A. (2016). 32. Vakıf Haftasında Bir Müze Eğitimi Projesi: Genç Vakıfçılar. *Restorasyon Yıllığı Dergisi*, 12, 160-179.
- Kazııcı, Z. (1985). *İslami ve Sosyal Açından Vakıflar*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Kazııcı, Z. (2003). *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Kazııcı, Z. (2013). *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Keleş, V. (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 1-17.
- Kiraz, S. (2007). Osmanlı'da Sadaka Taşları., *Balkan Sentezi Bülteni*, 5 (51).
- Konyalı, İ. H. (1997). *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Ankara: Burak Matbaası.
- Korkusuz, R., M., ve Ergin, Ö. (2009). Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12-13, 16-17-18-19, 16-69.
- Kozak, N. (2008). *Genel Turizm: İlkeler ve Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köprülü, F. (1942). Vakıf Müessesesinin Hukukî Mahiyeti ve Tarihî Tekâmülü. *Vakıflar Dergisi*, 2, 1-35.
- Köprülü, B. (1951). Tarihte Vakıflar. *Anakara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8, (3-4), 479-518.
- Kuleli, A.E. ve Binan, D. (2019). Bursa Yeşil Külliyesi Medresesi'nin Müze İşleviyle Kullanımına Yönelik Koruma ve Projelendirme Yaklaşımı. *Megaron*, 14 (2), 213-229.
- Kunter, H. B. (1938). Türk Vakıfları ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd. *Vakıflar Dergisi*, 1, 103-129.
- Kurt, İ. (2003). "Vakıf Müessesesi XV VE XVI. Asır Vakıfları". *XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler*, (3. 501-554). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Küçükdağ, Y. (2000). Antep Mevlevihanesi ve Vakfiyeleri [Bildiri]. Yusuf Küçükdağ (Ed.) *Osmanlı Dönemi'nde Gaziantep Sempozyumu*, 22 Ekim 1999, (s. 211-241), Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Kütükoğlu, M. (1995). "Ferman". *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (12, 400-406). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

- Kütükoğlu, M. (1998). *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Madran, B. (1999). Müze Türleri. Tomur Atagök (Der.) *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* içinde (s. 3-21) İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın Yayın Merkezi.
- Madran, B., ve Önal, Ş. (2000). Yerellikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çok Paylaşımli Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları. *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, 1, 170-186.
- Madran, E. (2002). “Osmanlı İmparatorluğunun Batılılaşma Sürecinde Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Yasal Düzenlemeler”. *Türkler Ansiklopedisi*, (5, 412-419). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Marins, V. (2010). Learning in Museums With Us of Digital Technologies and Virtual Reality. *Realidade Virtual*, 1 (1), 3.
- Mclan, F. (1996). *Marketing The Musuem*. London Routlodge.
- Miroğlu, İ. (1985). Türk İslam Dünyasında Vakıfların Yeri. *Vakıf Haftası Dergisi*, 2, 122-123.
- Mumcu, A. (1969). Eski Eserler Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XXVI, 3, 45-78.
- Nergis, N. W. (1996). Haritage Postmodern Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23 (2), 249-1-260.
- Nevfert, E. (2000). *Yapı Tasarımı*. İstanbul: Beta Yayın.
- Ogan, A. (1947). Türk Müzeciliğinin 100’ncü Yıl Dönümü. *TOK Belleteni*, 61-62, 3-16.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş Müze Eğitim Ve Gelişim, Müze Psikolojisine Giriş*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Onur, B. (2013). *Müze ve Oyun Kültürü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2014). *Yeni Müzebilim, Demokratik Toplum Yaratmak*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Önder, A., Abacı, O., ve Kamaraj, İ. (2009). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanım Projesiâ: İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki Marmara Örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (25), 103-117.
- Önge, Y. (1984). “Konya Sahip Ata Hankâhı”, *Suud Kemal Yetkin’e Armağan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınevi.
- Özaydın, M. (2003). Vakıfların Sosyal Politika İşlevleri ve Günümüzde Artan Önemi. *Kamu İş*, 7 (2), 3-32.
- Özdemir, Y. (2018). *Galata Mevlevihanesi Müzesi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Özgören, F. (2007). *Boş Zaman Pazarlaması ve Müzecilikte Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özkasım, H., ve Ögel, S. (2005). Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 2 (1), 96-102.
- Özsayınır, Z.C. (2010). İstanbul’da Vakıf Müzeciliği ve Geleceği [Sempozyum]. *Vakıf Medeniyeti İstanbul Yılı Kutlama Programı Sempozyum*, 3-9 Mayıs 2010, (s. 99-102), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Özsel, F. (2002). Müzenin Sanallığı/Sanallığın Müzesi, *Mimarist*, 4, 90-96.
- Öztürk, N. (1983). *Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar*. Ankara: VGM Yayınları.
- Öztürk, N. (1995). *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi* Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öztürk, N. (1995). “Efka-1 Hümayun Nezareti”. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (11, 521-524). İstanbul.
- Öztürk, Y., ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkelerin için Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.İstanbul.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Deyimleri Sözlüğü III*.İstanbul, Meb. Basım Evi.
- Parlak, S (2008). “Sahip Ata Külliyesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (35, 516-518).
- Reeve, J.,ve Woollard, V. (2006). Influences on Museum Practice. Caroline Long ve John Reeve (Ed.), *The Responsive Museum* içinde (s. 5-17). Hampshire Asgote: Routledge.
- Riviere, G. H. (1962). *Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri*. (Çev. Semra İnal). İstanbul: ICOM Milli Komitesi Yayınları.
- Rölöve Raporu, (2007). *Erzurum Çifte Minareli Medrese Rölöve, Restorasyon Raporu*. Erzurum: Vakıflar Bölge Müdürlüğü.
- San, İ. (2007). *Eğitim ve Müze Semineri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Satıcı, Ö. (2000). *Yönetim Nedir*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sav, M. (2019). Topografik Etmenlerin İzinde: Edirne Selimiye Külliyesi. *Vakıflar Dergisi*, 52, 205-209.
- Schubert, K. (2004). *Küratörün Yumurtası*. (Çev. Rana Smith). İstanbul: İstanbul Sanat Müzesi Vakfı.
- Seçkin, A. (2010). Türkiye’de Önemli Mevlevihaneler ve Mevlevihanelerin Yaşatılmasında Vakıflar Genel Müdürlüğünün Rolü [Bildiri]. *Uluslararası Dünya’da Mevlana İzleri Sempozyumu*, 13-15 Aralık 2007, (s. 1-45), Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Seidel, S., ve Hudson, K. (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik Uluslararası İki Çalışma Raporu*. (Çev. Bahri Ata). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Shaw, W. M. K. (2004). *Osmanlı Müzeciliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Suna, U.M. (2010). Selimiye Vakıf Müzesi, Selimiye Darül Kurra Medresesi, *Vakıflar Dergisi*, 33, 169-170.
- Süreyya, A. (1918). Efkaf-ı İslamiye Müzesi. *İslam Mecmuası*, 4 (56), 1116.
- Şahin, S., ve Kutluay, S. (2014). *Türk ve İslam Eserleri Müzesi, 100 Yıl Önce Yüz Yıl Sonra*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Şapolyo, E. B. (1939). *Müzeler Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Şeker, M. (1991). *İslâmda Sosyal Dayanışma Müesseseleri*. Ankara: DİB Yayınları.
- Şimşir, Z. (2014). “*Sahipata Manzumesinin Süsleme Özellikleri*” *Yeşilin ve Medeniyetin Köprüsü Meram*. Konya: Melekom Yayınları.
- Şimşir, Z. (2001). Konya’daki Selçuklu Çini Dekorasyonunda Kufi ve Makili Yazı I [Bildiri]. *Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi Bildiriler II*, 11-13 Ekim 2000, (s. 311-331), Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Şükrü, H.H. (1982). *Kitabu Ahkamü’l-Efkaf*. İstanbul: Kubbealtı Sahaf.
- Tabakoğlu, A. (2004). Klasik Dönem Osmanlı Vakıf Sistemi [Bildiri], Burhan Ersoy (Koord.) *Cumhuriyetin 82. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu*, 15-17 Aralık 2003, (s. 25-35), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Talboys, G. (2011). *Museum Educations Handbook*. Londra: Routledge.
- Tanrıkorur, B. (1996). “Gaziantep Mevlevihanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi III*. (13, 475-477). İstanbul.
- Tapur, T. (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (9), 473-492.
- TC. Turizm Bakanlığı (1999). *Turizm Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Turizm Bakanlığı Yayınları.
- TDK, (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Tobelem, J.M. (1990). *Muse’es et Culture, Lefinancementa’l’americine*, (Ed.W//MNES), Macon. und Steuerung, Stuttgart.
- Tüzen, A. (2014). Arşiv Belgelerinde Evkaf-ı İslamiye Müzesi [Panel]. *Evkaf-ı İslamiye Müzesi’nin Kuruluşunun 100. Yılı ve Vakıf Müzeleri Paneli*, 27 Mayıs 2014, (s. 25-49), İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Uğur, M. F., ve Koman, M. M. (1934). *Sahip Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri*. İstanbul: Türkiye Matbaası.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1941). Gazi Orhan Bey Vakfiyesi. *Belleten*, 5 (19), 277-288.
- Ünsal, D. (2009). Türkiye’de Kültür Politikaları Açısından Müze Oluşumları, Ayça İnce (Ed.), *Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş* içinde (s. 151-178). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Vergo, P. (1991). *The New Museology*. Londra: Reaction Books.
- VGM, (2007). *Vakıf Medeniyeti Çevre Yılı ve Vakıflar Haftası Etkinlikler Kitabı*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- VGM, (2014). *2015-2019 Stratejik Plan*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

- Yediyıldız, B. (1988). Türk Kültür Sisteminde Vakfın Yeri. *Vakıflar Dergisi*, 20, 403-408.
- Yediyıldız, B. (1989). “İslamda Vakıf”. *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, (X, 19-68). İstanbul: Çağ Yayınları.
- Yediyıldız, B. (2003). *XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi*. Ankara: TTK Yayınları.
- Yediyıldız, B. (2012). “Vakıf”. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (42, 479-486). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yıldız, E. (2001). *Türkiye’de Müze Yapılarında Uygulanmış Tip Projelerin Koleksiyonlar ve Coğrafi Farklılıklar Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, Ö. (1984). Vakıf Müessesinin Hukuki, Tarihi, Felsefi Temelleri [Bildiri]. *II. Vakıf Haftası (Konuşmalar ve Tebliğler)*, 3-9 Aralık 1984, (s. 115-119), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Yücel, E. (1972). İstanbul Vakıf Müzeleri. *Türkiyemiz*, 8, 12-21.
- Yücel, E. (1978). Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nin Kuruluş Talimatnamesi. *Türk Kültürü Dergisi*, 191, 691-698.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye’de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Yücel, E. (2006). “Müze”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (32, 240-243). İstanbul: TDV Yayınları..
- Yüksel, H. (1996). Tokat Mevlevihanesi [Bildiri]. *II. Milletler Arası Osmanlı Mevlevihaneler Kongresi*, 14-15 Aralık 1993, (s. 61-68), Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Alkan, M. (2020), “Vakıflar Genel Müdürlüğü”. *Atatürk Ansiklopedisi*, 2020 <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vakiflar-genel-mudurlugu/> (E.T. 02.04.2021)
- Anatomi Sanat (2002), <https://anatomisanatevi.com/blog/2019/06/02/78/> (E.T. 28.03.2021)
- Artun, A., ve Baransel, Z. (2011), “Türkiye’de 2002-2012 Arası Müze Girişimleri Dökümü”. *Skop Bülten*, 2011 <https://www.e-skop.com/skopbulten/cagdas-muzemani-turkiyede-2002-2012-arasi-muze-girisimleri-dokumu/455> (E.T. 29.06.2022)
- AVEM (2020), <https://avem.vgm.gov.tr/> (E.T. 20.03.2020)
- Baksı Müzesi (2011), <http://baksi.org/tr/anasayfa> (E.T. 29.06.2022)
- Dodd, J. (2002), “Interactivity and Social İncusion. Paper Presented at the Meeting of the İnteractive Learning in Museums of Art and Design”. *Uk. Leicester University*, 2002 <https://tr.scribd.com/document/140330089/DODD-Interactivity-and-Social-Inclusion> (E.T. 29.06.2022)

- Engelsiz Müze Rehberi (2011),” İstanbul Sağlık Müzesi”. *İstanbul Sağlık Müdürlüğü*, 2011
http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/smuzesi/belge/engelsiz_muze_rehberi.pdf
(E.T. 14.08.2022)
- ICOM (2021), <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/> (E.T. 02.09.2021)
- ICOM (2021), <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/code-of-ethics/> (E.T. 13.06.2022)
- Kenkul, Ş. (2017), “Mustafa Kemal’in İzinde”. *Kreatif Keşifler*, 2017
<https://seymakenkul.wordpress.com/2017/04/01/mustafa-kemalin-izinde-akaretler-m-kemal-muzesi/> (E.T. 02.05.2021)
- KTB (2021), <https://edirne.ktb.gov.tr/TR-90132/selimiye-vakif-muzesi.html> (E.T. 26.06.2021)
- KTB Bütçe Sunumları (2015), <https://basin.ktb.gov.tr/TR-121982/kulturel-cografyamiz-siyasi-cografyamizin-ruhudur.html> (E.T. 29.06.2022)
- MUSE-TRAIN Projesi (2012), <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/muzecilerin-egitimi-icin-141-bin-avroluk-hibe-294396> (E.T. 30.06.2022)
- Özdemir, O. (2020). “Dünya’da ve Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi”. *Academia*, <https://bilecikedu.academia.edu/Okan%C3%96zdemir/Papers> (E.T. 08.08.2021)
- Şenel, Ş., ve Tuyan, Z. (2009). “1926-1967 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Tesisler (Vakıflar)”. *Akademik Bakış Uluslararası Sosyal Bilimler e-dergi*, 3(5), 128-133.
<http://www.gaziakademikbakis/index.php/gab/article/view/75> (E.T. 07.07.2022)
- Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletme Modeli Öneri Raporu (2010), “Türkiye’de Müzecilik Platformu”. *Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği*, 2010
<http://www.mmkd.org.tr/turkiye-muzeleri-icin-yonetim-ve-isletim-modeli-oneri-raporu/> (E.T. 05.07.2022)
- VGM (2020), <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/vakif-kayitlar-arsivi/belge-ornekleri>
(E.T. 28.03.2021)
- VGM (2020), <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/misyon-ve-vizyon>
(E.T.28.03.2021)
- VGM (2020), <https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/kulturel-faaliyetler/muzeler> (E.T. 28.03.2021)
- VGM (2020), <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/teskilat-yapisi/birimlerin-gorev-ve-tanimlari> (E.T. 28.03.2021)
- Yengin, N. (2017). “Hankah Nedir”. *Tarihistan*, 2017
<https://www.tarihistan.org/yazarlar/naci-yengin/hank-h-nedir/5754/> (E.T. 02.05.2021)

EKLER

EK 1: GÖRSELLER

Görsel 1: Ashmolean Müzesi (<https://www.britannica.com/topic/Ashmolean-Museum>)

Görsel 2: British Müzesi (<https://gezimanya.com/londra/gezilecek-yerler/british-museum-0>)

Görsel 3: Louvre Müzesi([https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g187147-d188757-i481755176-Louvre Museum-Paris Ile de France.html](https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g187147-d188757-i481755176-Louvre_Museum-Paris_Ile_de_France.html))

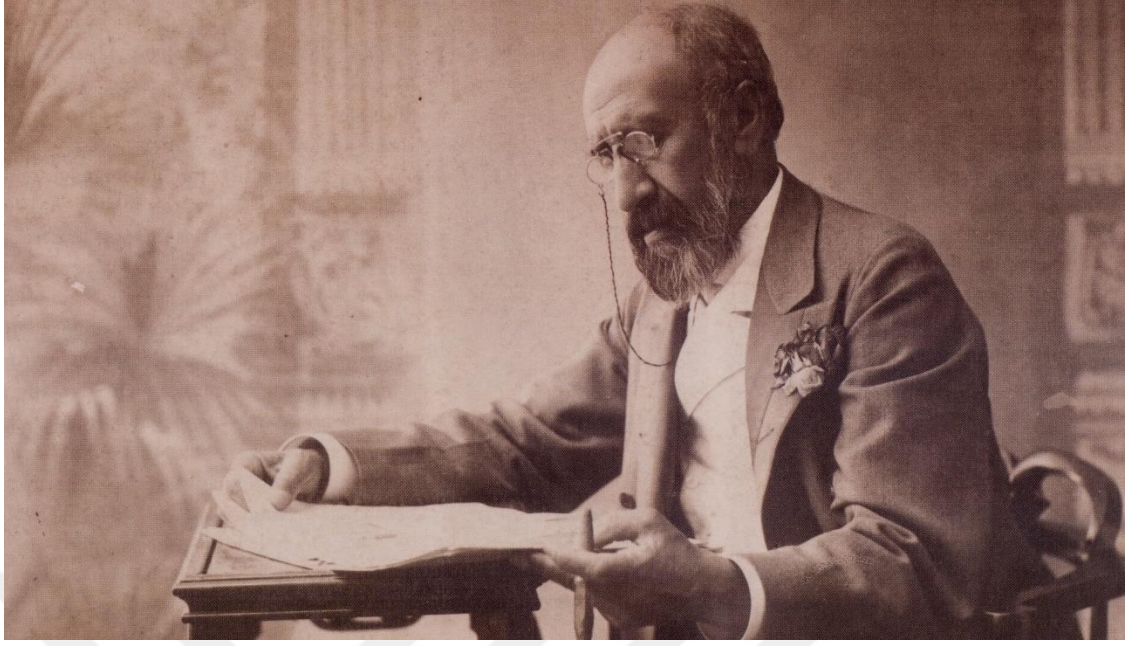
Görsel 4: Smithsonian Müzesi (<https://travel.sybic.com/tr/poi/smithsonian-enstitusu-poi:13308>)

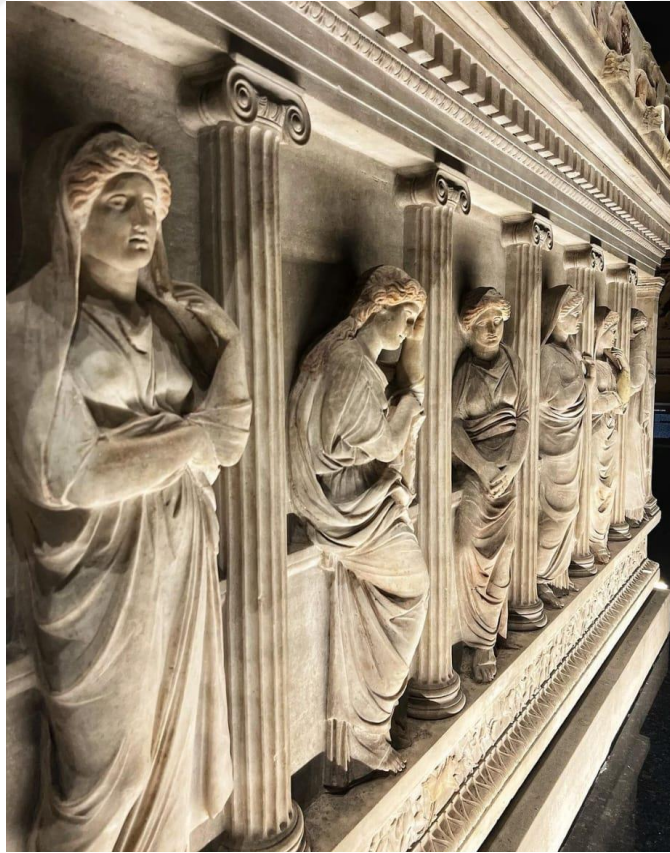
Görsel 5: Aya İrini Kilisesi

Görsel 6: Çinili Köşk Müzesi

Görsel 7: Osman Hamdi Bey (<https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/osman-hamdi-bey/194>)

Görsel 8: Ağlayan Kadınlar Lahdi (İstanbul Arkeoloji Müzesi)

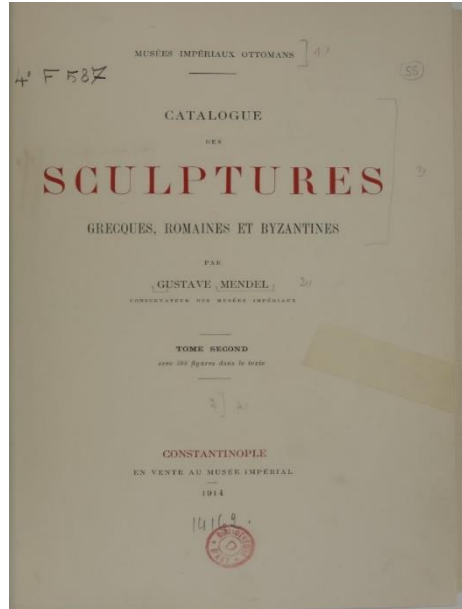
Görsel 9: İskender Lahdi (İstanbul Arkeoloji Müzesi)

Görsel 10: İstanbul Arkeoloji Müzesi

Görsel 11: Halil Ethem Bey (https://tr.wikipedia.org/wiki/Halil_Ethem_Eldem)

Görsel 12: Gustave Mendel'in Taş Eserler Kataloğu (<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6313390k.texteImage>)

Görsel 13: Topkapı Sarayı Müzesi Giriş

Görsel 14: Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Görsel 15: Konya Mevlana Müzesi

Görsel 16: Ayasofya Camii

Görsel 17: Sadberk Hanım Müzesi

Görsel 18: İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi

Görsel 19: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi

Görsel 20: Tokat Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Görsel 21: Van Müzesi

Görsel 22: Van Müzesi İçerisinden Bir Görünüş

Görsel 23: Sakıp Sabancı Müzesi Artırılmış Gerçeklik Uygulaması
(<https://www.log.com.tr/sakip-sabanci-muzesine-ozel-dijital-muze-uygulamasi/>)

Görsel 24: Pera Müzesi Sanal Gerçeklik Uygulaması (Özrili'den)

Görsel 25: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi İnteraktif Sergileme

Görsel 26: Ankara Etnografya Müzesi Dokunmatik Ekran (Kioks) (Özrili'den)

Görsel 27: New York Modern Sanatlar Müzesi (<https://www.ytur.net/gezi-rehberi/new-york/cagdas-sanat-muzesi-new-york.html>)

Görsel 28: İngiltere Doğa Tarihi Müzesi (<https://blog-okur.com/londrada-hangi-muzelere-gidilir-tavsiye-oneri-en-iyi-muzeler/>)

Görsel 29: Japonya Sendai Mediatheque Kütüphane ve Araştırma Merkezi
(<https://www.archdaily.com/118627/ad-classics-sendai-mediatheque-toyo-ito>)

Görsel 30: İngiltere Tate Modern Sanatlar Müzesi
(<https://www.cntraveler.com/activities/tate-modern>)

Görsel 31: Baksı Müzesi (<https://seyyahdefteri.com/baksi-muzesi-nerede-nasil-gidilir-giris-ucreti-ziyaret-saati-bayburt-2/>)

Görsel 32: Sinop Cezaevi Müzesi (<https://www.trthaber.com/haber/yasam/mutlu-sehrin-mutsuzluk-muzesi-tarihi-sinop-cezaevi-357045.html>)

Görsel 33: Ankara Utanç Müzesi (<https://bianet.org/bianet/siyaset/158473-utanca-muzesi-ankara-da-acildi>)

Görsel 34: İzmir Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi (<https://www.lulutata.com/mezan/umran-baradan-oyun-ve-oyuncak-muzesi-505>)

Görsel 35: H. 1092 Tarihli Silsilename (VGM 1872 Numaralı Vakfiye)

Görsel 36: H. 1112 Tarihli Selim Divanı (VGM Arşivinden)

Görsel 37: Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nin Açıldığı Süleymaniye İmaretı Avlusı (TİEM Arşivinden)

Görsel 38: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 1. Salon (TİEM Arşivinden)

Görsel 39: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 2. Salon (TİEM Arşivinden)

Görsel 40: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 3. Salon (TİEM Arşivinden)

Görsel 41: Evkaf-ı İslamiye Müzesi 4. Salon (TİEM Arşivinden)

Görsel 42: Türk ve İslam Eserleri Müzesi

Görsel 43: Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi (Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi)

Görsel 44: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi (Beyazıt Medresesi)

Görsel 45: Halı Müzesi (Ayasofya Cami İmaretı)

Görsel 46: Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi Havadan Görünüm

Görsel 47: Mevlevihane Binasının Restorasyon Öncesi Görüntüleri (VBM Arşivinden)

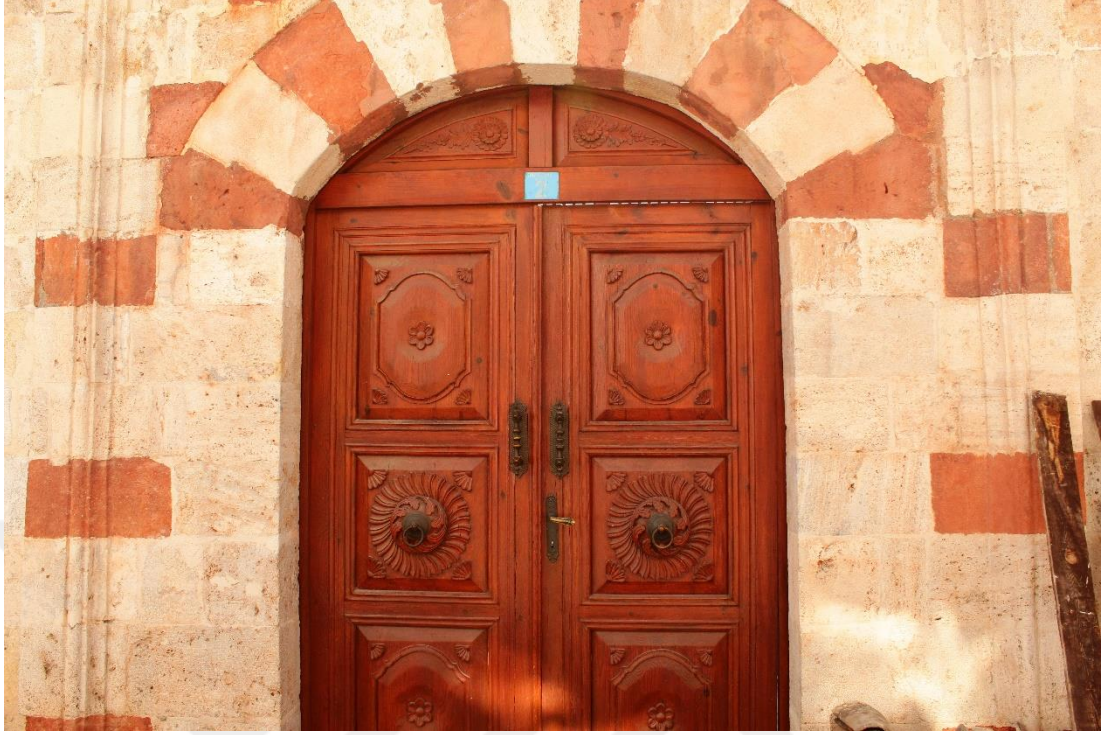
Görsel 48: Mevlevihane Binasının Restore Halindeki Görüntüleri (VBM Arşivinden)

Görsel 49: Tokat Mevlevihane Binası Dıştan Görünüm

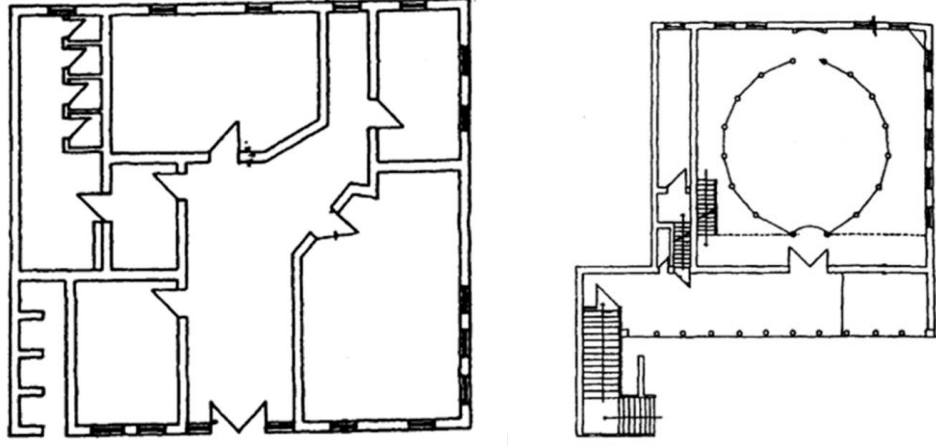
Görsel 50: Müze Binasının Bulunduğu Avludan Bir Görünüm

Görsel 51: Müze Binasının Bulunduğu Avluya Giriş Kapısı

Görsel 52: İki Katlı Müze Binası Giriş Cephesi

Görsel 53: Müze Binasının Zemin Kat ve Üst Kat Planı (VBM Arşivinden)

Görsel 54: Müze Binasının İkinci Katında Yer Alan Ahşap Sütunlu Revaklı Balkon

Görsel 55: Müze Binasının Ahşap Oyma Tekniğinde Yapılmış Tavan Süslemesi

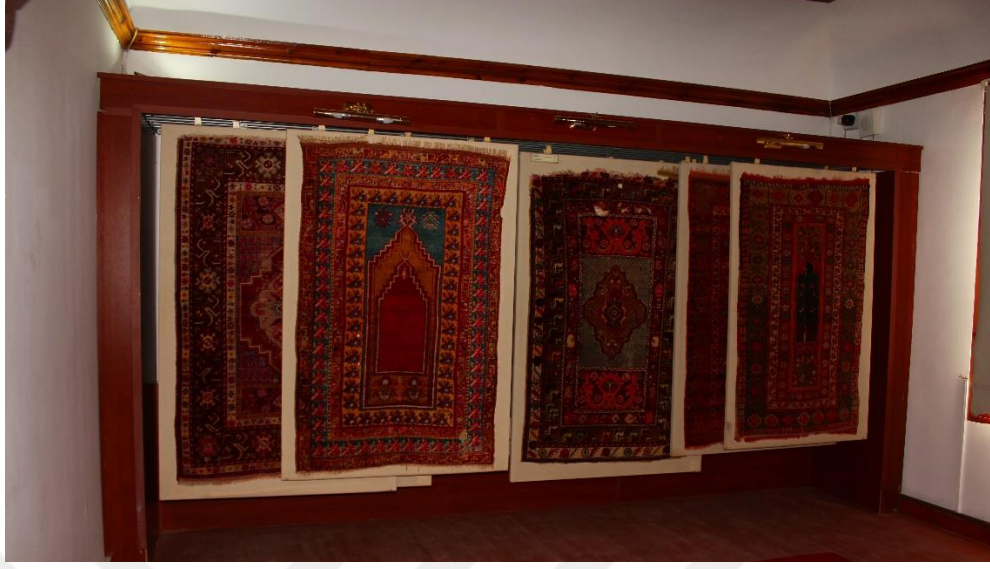
Görsel 56: 1. Sergileme Odası Madeni Eserler Seksiyonu

Görsel 57: 1. Sergileme Odası Madeni Eserler Seksiyonu

Görsel 58: 2. Sergileme Odası Halı, Kilim ve Seccade Seksiyonu

Görsel 59: 2. Sergileme Odası Raylı Panolarda Kilim ve Seccade Örnekleri

Görsel 60: 3. Sergileme Odası Halı ve Seccade Seksiyonu

Görsel 61: 4. Sergileme Odası Seramik, Çini, Küçük Objeler Seksiyonu

Görsel 62: 4. Sergileme Odası Duvar Saatleri ve Sakal-ı Şerif Kutuları

Görsel 63: 5. Sergileme Odası Yazma Eserler Seksiyonu

Görsel 64: 5. Sergileme Odasından Yazma Eser Örneği

Görsel 65: 5. Sergileme Odasından Ahşap Tavan Örneği

Görsel 66: Müze Binasının İkinci Katına Çıkılan Ahşap Merdivenler

Görsel 67: Semahane Salonu ve Sema Yapan Yapay Mankenler

Görsel 68: Semahane Salonundan Bir Başka Görünüm

Görsel 69: Semahane Salonu Üst Mahfil Kısmından Bir Görünüm

Görsel 70: Semahane Salonu Ahşap Mahfil ve Sütunlar

Görsel 71: Semahane Salonu Ahşap Tavan Köşelikleri

Görsel 72: Semahane Salonundan Mevlevi Ayinlerinde Kullanılan Objeler

Görsel 73: Semahane Salonundan Ahşap Köşe Vitrini

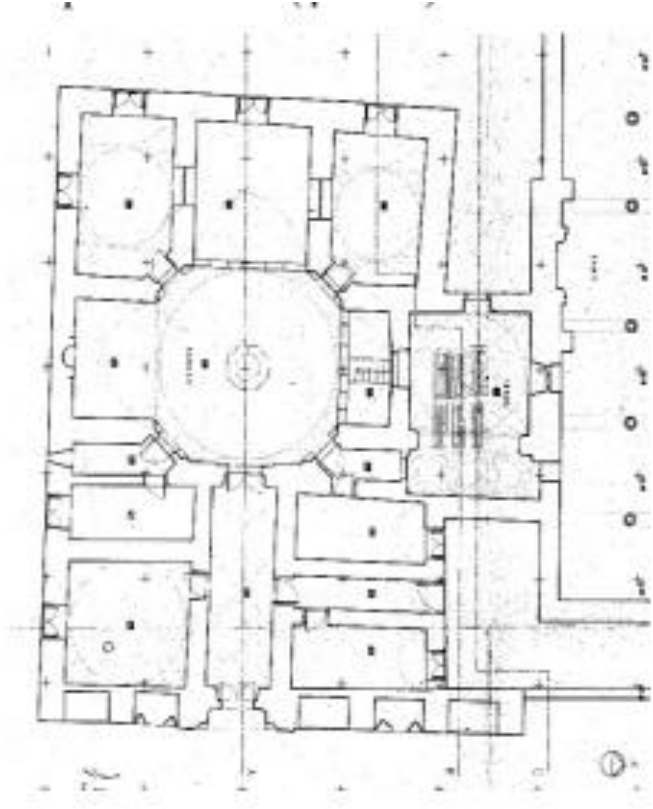
Görsel 74: Semahane Bölümünün Yan Tarafındaki Diğer Sergileme Bölümünden Bir Görünüm

Görsel 75: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi (Hankâh Binası)

Görsel 76: Müze Binasının Taç Kapısı ve İnşa Kitabesi

Görsel 77: Müze Binasının Planı (Konya KVK Bölge Kurulu Arşivinden)

Görsel 78: Müze Binasının Doğu Cephesinden Bir Görünüm

Görsel 79: Müze Binasının Avlusuna Geçilen Koridor

Görsel 80: Müze Binasının Avlusu ve Batı Eyvanından Bir Görünüm

Görsel 81: Müze Binasının Avlusunu Örtten Kubbe

Görsel 82: Müze Binasının Avlusundaki Havuz

Görsel 83: Müze Binasının Güney Eyvanı ve Alçı Mihrabından Bir Görünüm

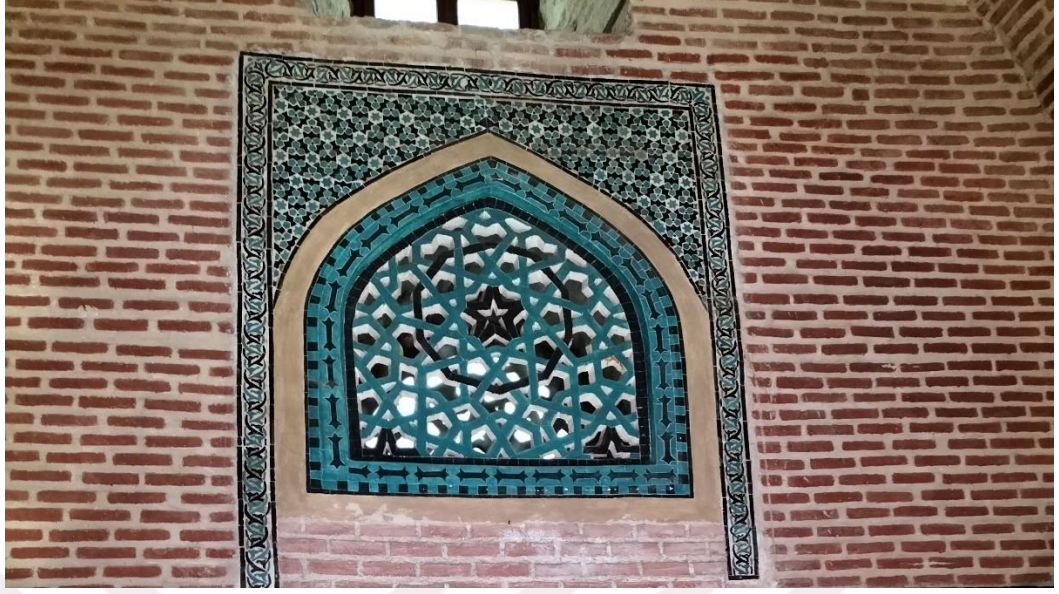
Görsel 84: Müze Binasının Alçı Mihrabı

Görsel 85: Müze Binasının Eyvan Kısımlarında Yer Alan Çinilerden Bir Görünüm

Görsel 86: Eyvanların Duvarlarındaki Çini Detayından Bir Görünüm

Görsel 87: Batı Eyvanında Yer Alan Çini Süslemeli Pencere

Görsel 88: Kuzey Eyvanında Yer Alan Türbeye Bakan Çini Süslemeli Pencere

Görsel 89: Müze Binasının Kuzeybatı Penceresinden Bir Görünüm

Görsel 90: Müze Binasının Kuzeydoğu Penceresinden Bir Görünüm

Görsel 91: Müze Binasının Orta Avlusunu Örtten Kubbe

Görsel 92: Kubbenin Yazı Kuşağında Detay

Görsel 93: Batı Eyvanda Yer Alan Vitrinler

Görsel 94: Vitrinler İçerisinde Yer Alan Şamdan ve Mumluklar

Görsel 95: Sergilenen Şamdan Örnekleri

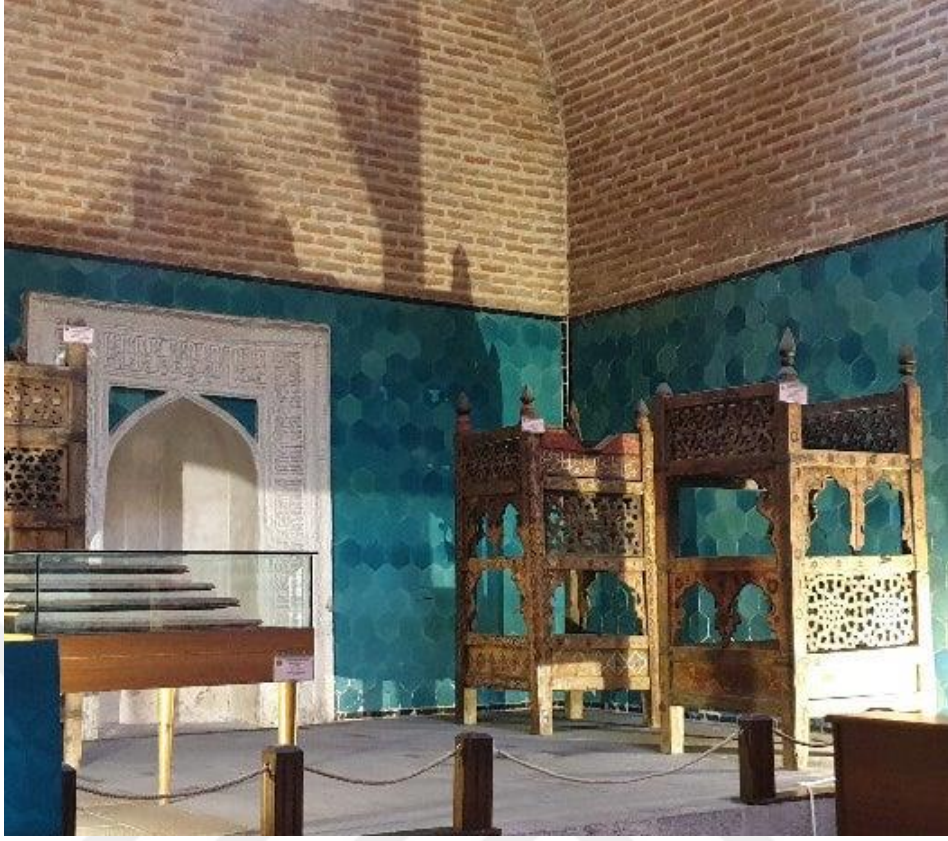
Görsel 96: Kuzey Eyvanda Sergilenen Eserler

Görsel 97: Kuzey Eyvandan Sakal-ı Şerif Kutusu

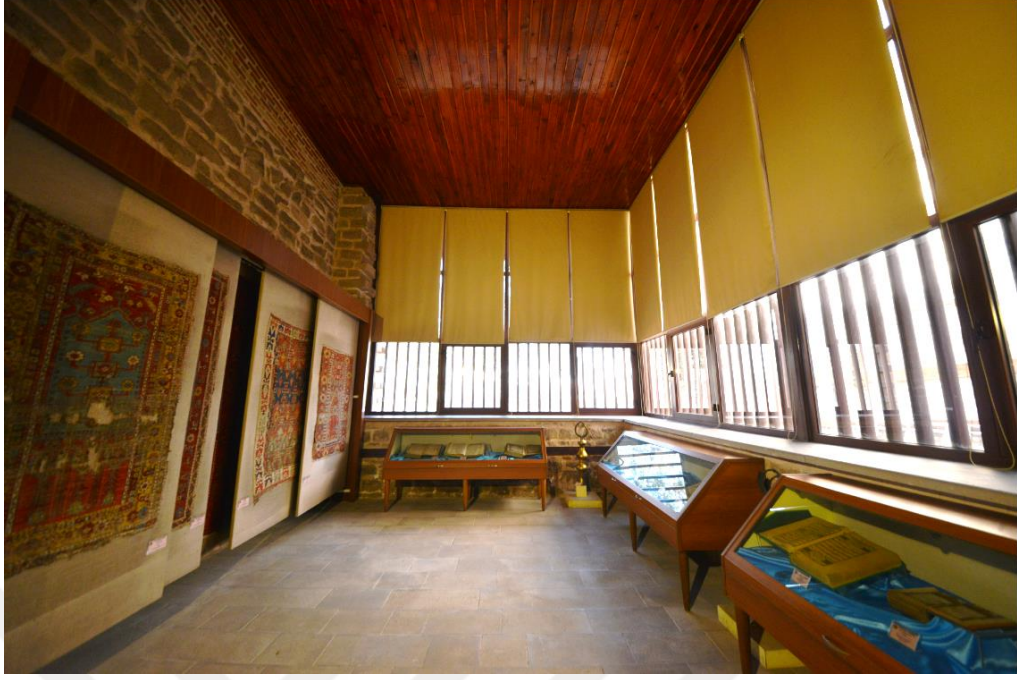
Görsel 98: Kuzey Eyvandan Zikir Tesbihi Örneği

Görsel 99: Güney Eyvandan Ahşap Vaaz Kürsü Örnekleri

Görsel 100: Müze Binasının Kuzeybatı Köşesinde Yer Alan Salon

Görsel 101: Kuzeybatı Salondan Sergileme Biçimleri

Görsel 102: Müze Binasının Güneydoğu Köşesinde Yer Alan Salon

Görsel 103: Güneydoğu Salondan Sergileme Biçimleri

Görsel 104: Sahip Ata Camii ve Ermenek Ulu Camii Ahşap Kapı Kanatları

Görsel 105: Ahşap Vitrin İçerisinden Çini Parçalar ve Duvardaki Vakfiyelerden Bir Görünüm

Görsel 106: Müze Binasının Güneybatı Köşesinde Yer Alan Salon

Görsel 107: Güneybatı Salondan Ahşap Vitrin İçerisinde Sergilenen Yazma Eserler

Görsel 108: Raylı Panolar Üzerinde Sergilenen Kilim Örnekleri

Görsel 109: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nin Hukuk Mektebi Olduğu Dönemden Bir Görünüm (AVEM Arşiv)

Görsel 110: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Dış Cephe (Pandemi Öncesi)

Görsel 111: Müze Binasının Balkon ve Giriş Kısmı (Pandemi Öncesi)

Görsel 112: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Dış Cephe (Pandemi Sonrası)

Görsel 114: 1 Numaralı Sergileme Salonu (Pandemi Öncesi)

Görsel 115: 1 Numaralı Sergileme Salonu (Pandemi Öncesi)

Görsel 116: 1 Numaralı Sergileme Salonundan Çekmeceli Orta Vitrin (Pandemi Öncesi)

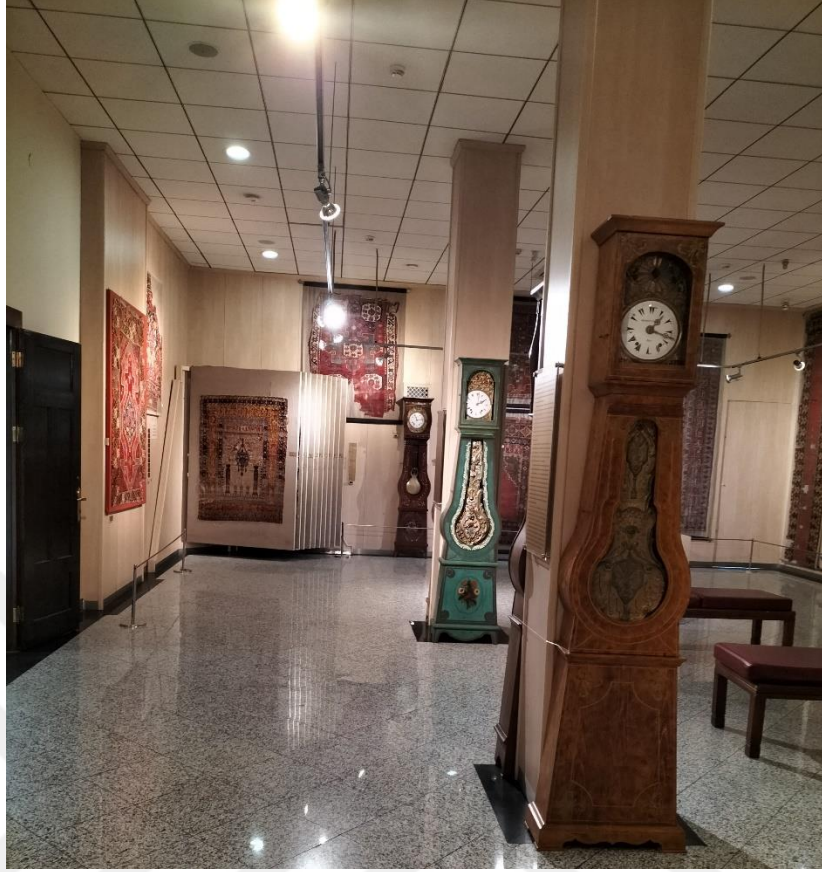
Görsel 117: 1 Numaralı Sergileme Salonundan Duvara Asılı Kilim Örnekleri (Pandemi Öncesi)

Görsel 118: 1 Numaralı Sergileme Salonundan Kitap Sayfası Şeklinde Tasarlanan Pano (Pandemi Öncesi)

Görsel 119: 1 Numaralı Sergileme Salonundan Canlandırma Köşesi

Görsel 120: 1 Numaralı Sergileme Salonu (Pandemi Sonrası)

Görsel 121: 1 Numaralı Sergileme Salonu (Pandemi Sonrası)

Görsel 122: 1 Numaralı Sergileme Salonu Çekmeceli Orta Vitrin (Pandemi Sonrası)

Görsel 123: 1 Numaralı Sergileme Salonu Canlandırma Köşesi (Pandemi Sonrası)

Görsel 124: 2 Numaralı Sergileme Salonu Genel Görünüm

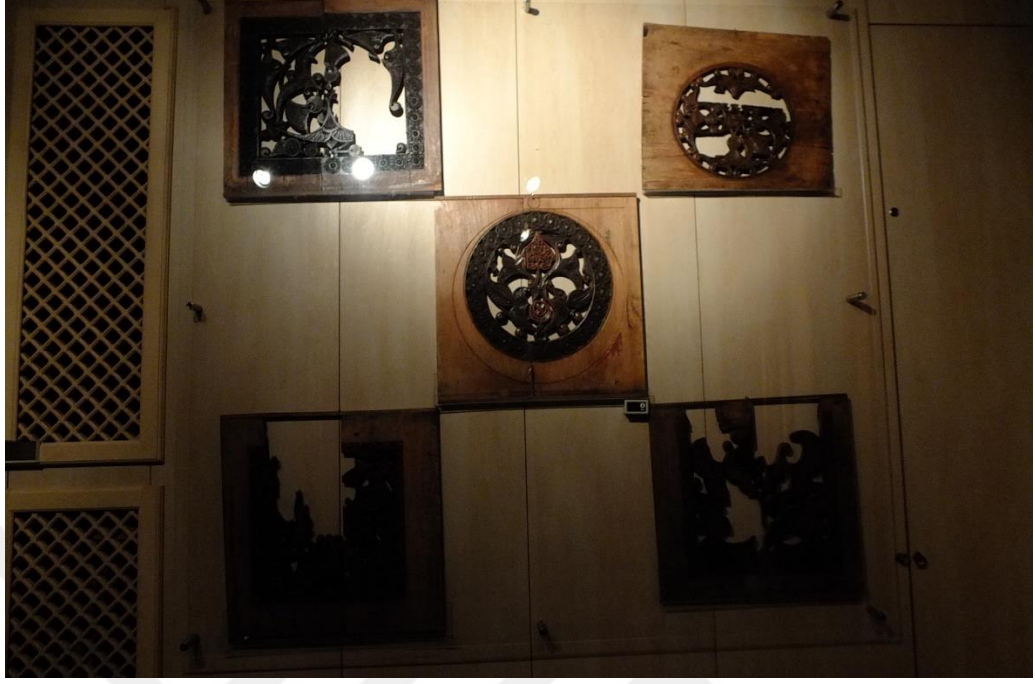
Görsel 125: 2 Numaralı Sergileme Salonu Orta Kısım

Görsel 126: 2 Numaralı Sergileme Salonu Ahşap Vaaz Kürsüleri

Görsel 127: 2 Numaralı Sergileme Salonu Yerde Sergilenen Halı Örneği ve Ahşap Eserlerden Bir Görünüm

Görsel 128: 2 Numaralı Sergileme Salonu Sivas Divriği Ulu Camii Ahşap Mahfil Parçaları

Görsel 129: 2 Numaralı Sergileme Salonu Ahi Elvan Camii Pencere Kanatları

Görsel 130: 3 Numaralı Sergileme Salonu

Görsel 131: 3 Numaralı Sergileme Salonu Duvar Vitrini ve Orta Vitrinden Görünüm

Görsel 132: 3 Numaralı Sergileme Salonu Duvar Vitriini İçerisinde Yer Alan Yazma Eserler (16. Yüzyıl Osmanlı Dönemi)

Görsel 133: 3 Numaralı Sergileme Salonunda Yer Alan Kioks (Bilgilendirme Ekranı)

Görsel 134: 4 Numaralı Sergileme Salonu

Görsel 135: 4 Numaralı Sergileme Salonu Çekmeceli Vitrin ve Para Keseleri

Görsel 136: 4 Numaralı Sergileme Salonu Çini Eserlerin Sergilendiği Beşgen Vitrin Örneği

Görsel 137: 4 Numaralı Sergileme Salonu Raylı Panolar Şeklinde Sergileme Örneği

Görsel 138: 4 Numaralı Sergileme Salonu Duvara Askı Sistemi Şeklinde Sergilenen Kilim Örnekleri

Görsel 139: Müze Binasının Merdivenlerinden Bir Görünüm

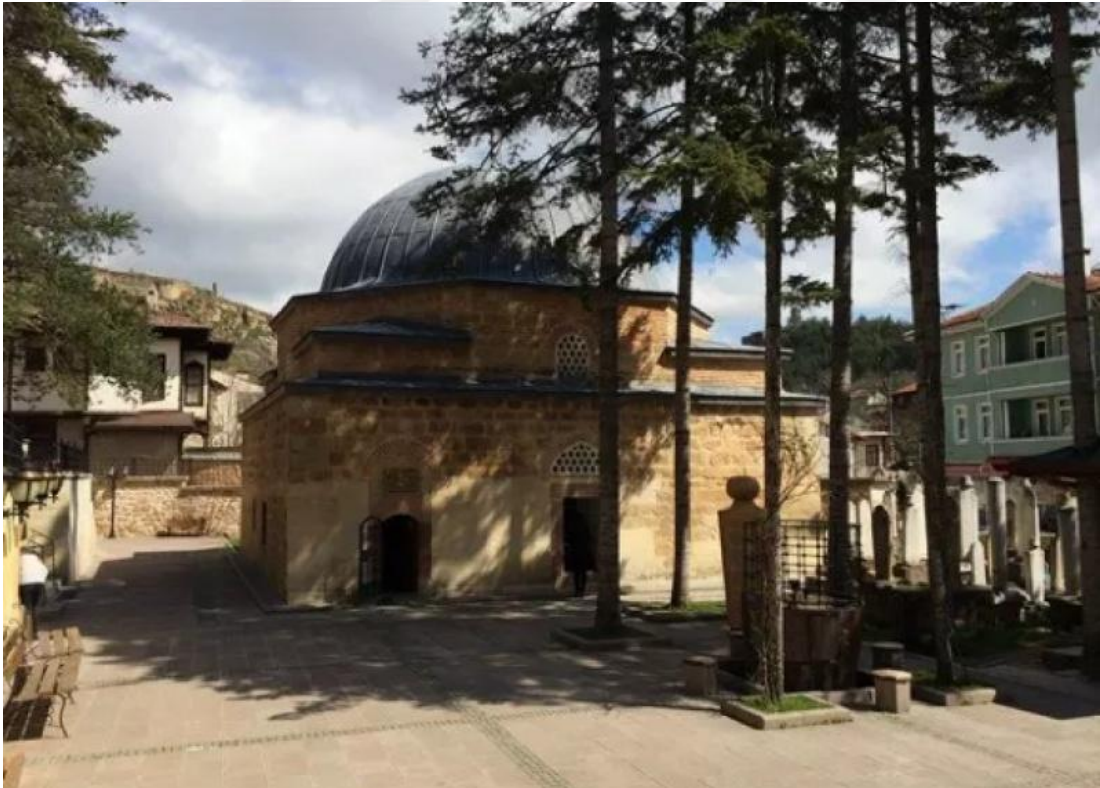
Görsel 140: Tekke Eşyalarının Sergilendiği Vitrinden Bir Görünüm

Görsel 141: Müzenin Engelli Asansör Düzeneği

Görsel 142: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesine Bir Bakış

Görsel 143: Külliye'nin Türbe ve Haziresine Bir Bakış

Görsel 144: Caminin Bahçesinde Yer Alan Seyyid Ahmet Sünnet Efendi'nin Mezarına Ait Bir Görsel

Görsel 145: Şeyh Şaban-ı Veli Türbesine Bir Bakış

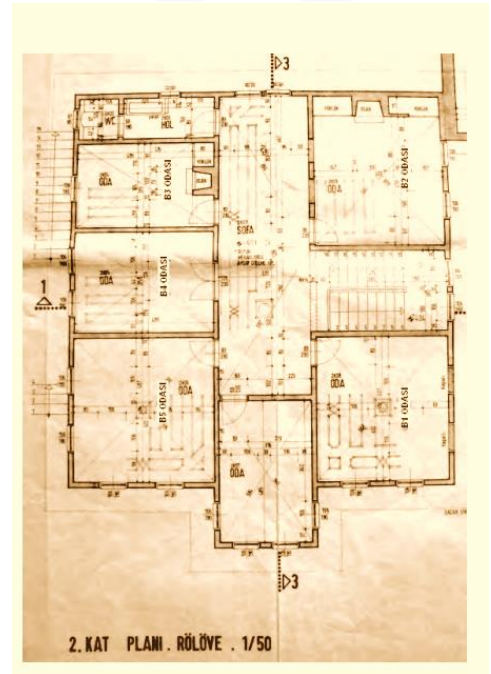
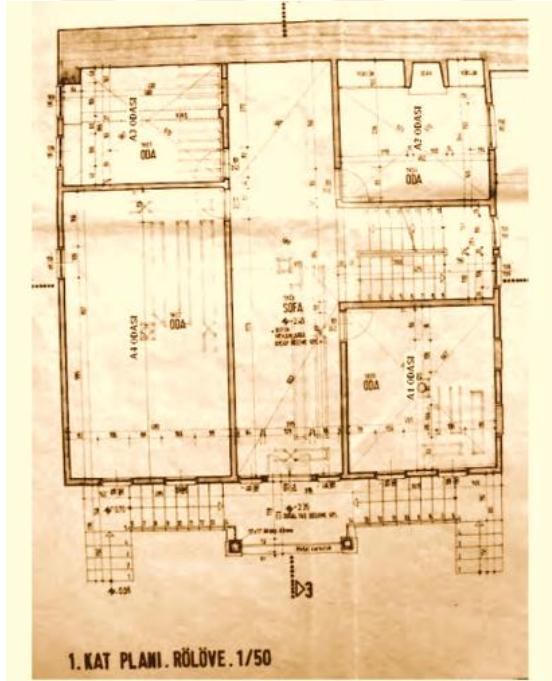
Görsel 146: Külliye'nin Güneyinde Yer Alan Giriş Kapısı

Görsel 147: Şeyh Şaban-ı Veli Müzesi'ne Genel Bir Bakış

Görsel 148: Müze Binasının Dış Cephesinden Bir Görünüm

Görsel 149: Müze Binasının 1. Kat ve 2. Kat Planı (VBM Arşiv)

Görsel 150: Müze Binasının Sofa Bölümüne Giriş Kısmı

Görsel 151: Müze Binasının Giriş Bölümünde Yer Alan Sadaka Taşı Örnekleri

Görsel 152: Girişin Hemen Karşısında Yer Alan İki Katlı Ahşap Vitrin Sistemi

Görsel 153: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Şaban-ı Veli ve Tarikat Mensuplarına Ait Eşyalar

Görsel 154: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Ahşap Vitrin, Hat Eserler, Tekke Sancak Örnekleri

Görsel 155: Müze Binasının A1 Numaralı Salonundan Bir Görünüm

Görsel 156: Müze Binasının A2 Numaralı Salonuna Genel Bir Bakış

Görsel 157: Müze Binasının A2 Numaralı Salonunun Duvarlarından Bir Görünüm

Görsel 158: Müze Binasının A2 Numaralı Salonunun Duvarlarında Yer Alan Arapça Yazılmış Yazı Örnekleri

Görsel 159: Müze Binasının A3 Numaralı Salonu

Görsel 160: Müze Binasının A3 Numaralı Salonundan Zikir Tespihleri ve Rahle Örneği

Görsel 161: Müze Binasının A3 Numaralı Salonundan Tarikata Mensup Kişilerin Eşyaları

Görsel 162: Müze Binasının A4 Numaralı Salonundan Bir Görünüm

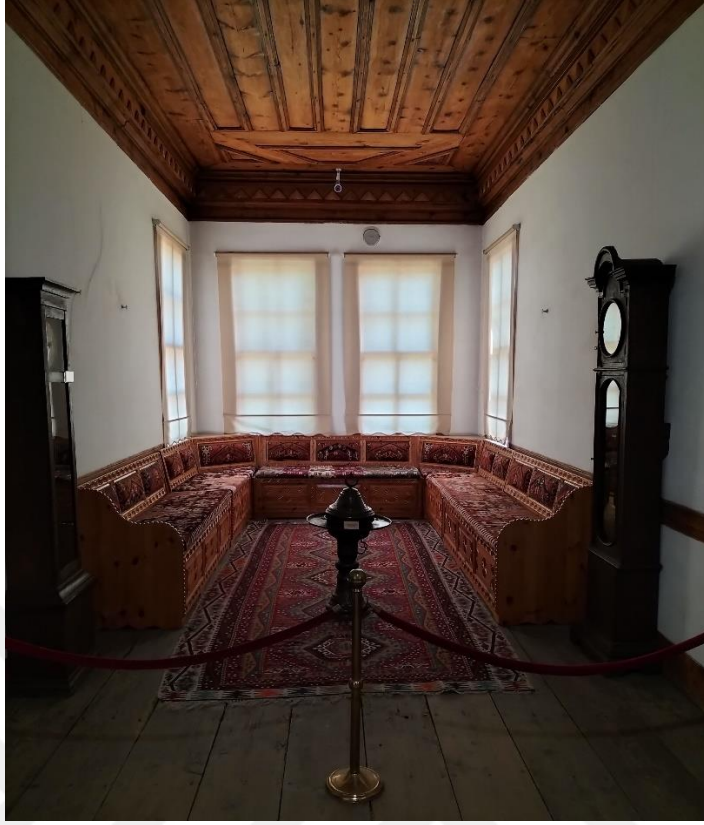
Görsel 163: Müze Binasının A4 Numaralı Salonundan Halı ve Kilim Sergileme Biçimlerine Bir Bakış

Görsel 164: Müze Binasının Ahşap Merdivenleri

Görsel 165: Merdiven Duvarında Yer Alan Hat Levhaları

Görsel 166: Müze Binasının İkinci Kattaki Cumbalı Bölümü

Görsel 167: Cumbalı Bölümün Karşısında Yer Alan Ahşap Vitrinler

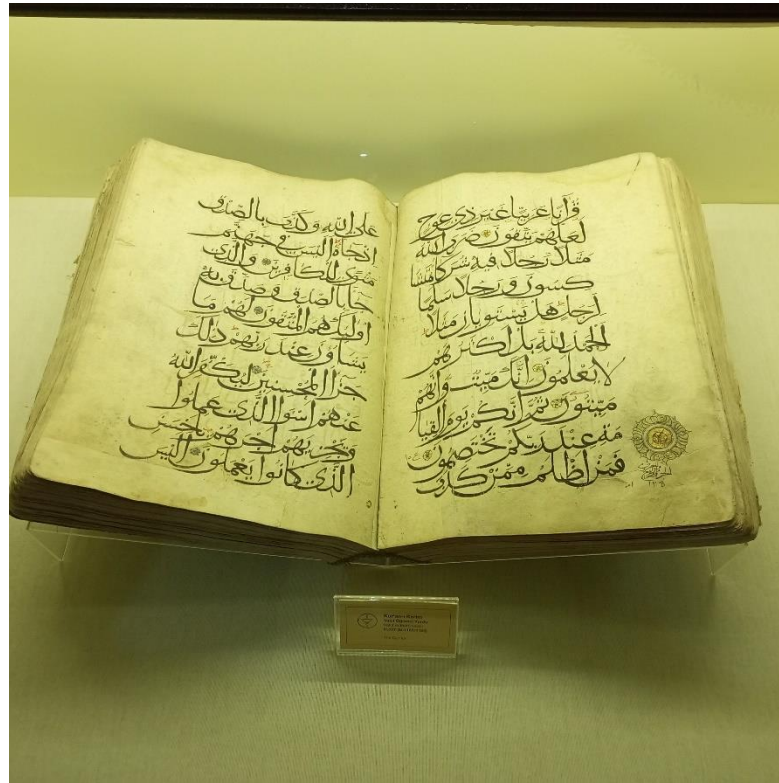
Görsel 168: Cumbalı Bölümün Karşısında Yer Alan Bakır Şamdan Örnekleri

Görsel 169: Müze Binasının B1 Numaralı Salonu

Görsel 170: B1 Numaralı Salondan Ahşap Vitrinler

Görsel 171: B1 Numaralı Salondan 1181 Tarihli Kur'an-ı Kerim Örneği

Görsel 172: Müze Binasının B2 Numaralı Etnografik Eserler Salonu

Görsel 173: B2 Numaralı Salon Kap Kacaklar, Mutfak Eşyaları

Görsel 174: B2 Numaralı Salon Yer Sofrası

Görsel 175: B2 Numaralı Salon Çeyiz Sandığı ve Pişmiş Toprak Kaplar

Görsel 176: B3 Numaralı Salon

Görsel 177: B3 Numaralı Salon Piriç Malzemeli Kandil ve Mumluklar

Görsel 178: B3 Numaralı Salon Ahşap Cam Vitrenden Görünüm

Görsel 179: Müze Binasının B4 Numaralı Salonu

Görsel 180: Edirne Selimiye Vakıf Müzesi Havadan Görünüm

Görsel 181: Selimiye Vakıf Müzesi Binasının Kuzey Giriş Cephesi

Görsel 182: Selimiye Vakıf Müzesi Binasının Taç Kapısı

Görsel 183: Selimiye Vakıf Müzesi Binasının Revaklı Avlusundan Bir Görünüm

Görsel 184: Revakların Gerisinde Yer Alan Odalar

Görsel 185: Çini Eserler Salonu Şah Melek Camii Çini Parçaları

Görsel 186: Saatler Odasından Ahşap ve Madeni Saat Örnekleri

Görsel 187: Saatler Odasından Edirne II. Beyazıt Camii Usturlap Örnekleri

Görsel 188: Ahşap Eserler Odasından Rahle ve Tespîh Örneği

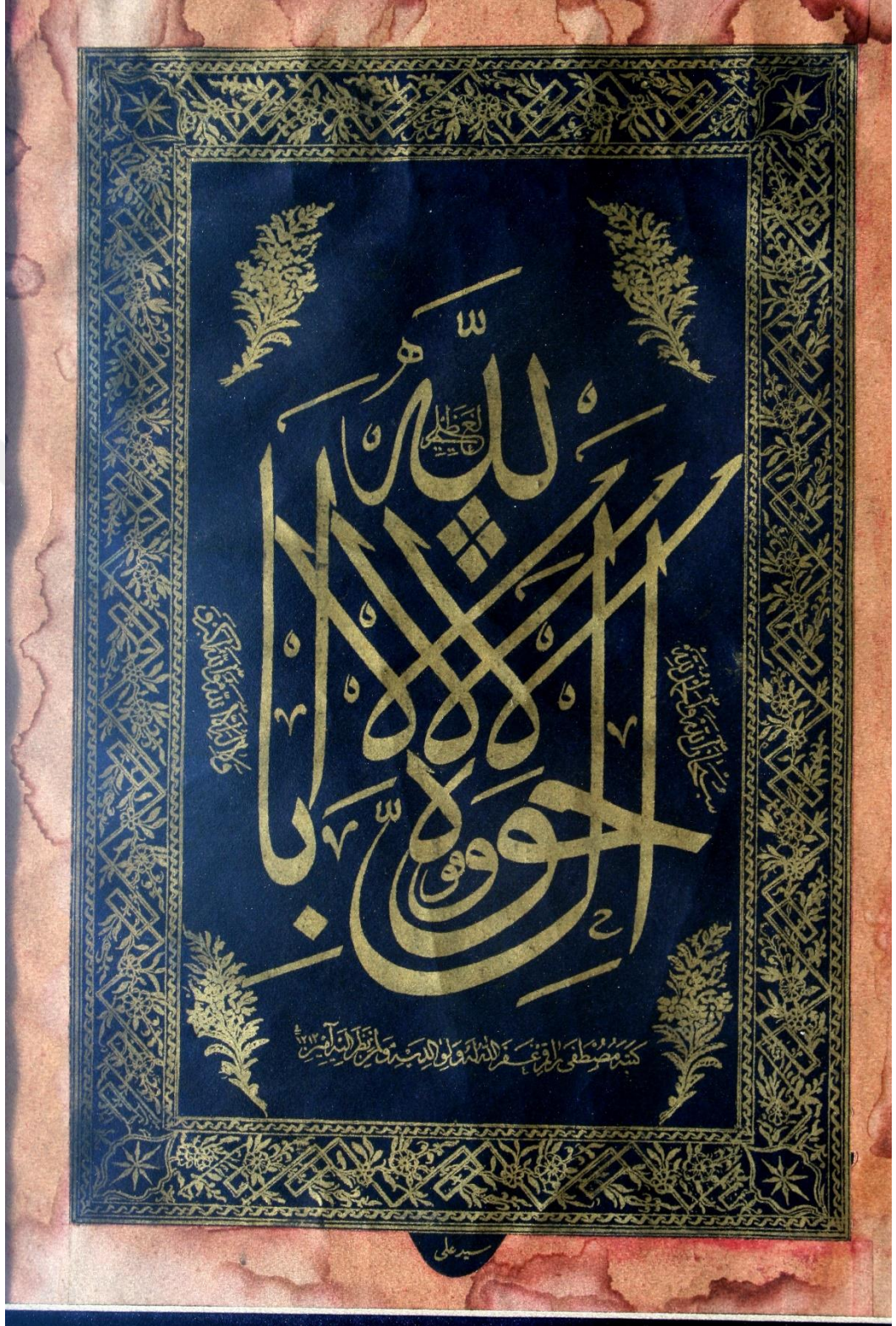
Görsel 189: Ahşap Eserler Odasından Rahle Örneği

Görsel 190: Hat Eserler Salonundan Hilye-i Şerif Örnekleri

Görsel 191: Hat Eserleri Salonundan Cumhuriyet Dönemi Hat Eseri

Görsel 192: Hat Eserleri Salonundan Mustafa Rakım Tarafından Yazılıp Seyyid Ali Tarafından Süslenen Hat Levhası

Görsel 193: Madeni Eserler Salonu Kapı Tokmakları ve Anahtarlar

Görsel 194: Madeni Eserler Salonu Gaz Lambaları Örnekleri

Görsel 195: Madeni Eserler Salonu Lüleburgaz Sokollu Mehmet Paşa Camii Mumluk Örneği

Görsel 196: Müze Binasının Dershane Odasından Bir Görünüm

Görsel 197: Müze Binasının Dershane Odasından Kur'an Sınıfı Canlandırması

Görsel 198: Müze Binasının Çıkış Kısmı ve Sedirli Oturma Alanı

Görsel 199: Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi Genel Görünüm

Görsel 200: Mevlevihane'nin Semahane Kapısı ve Kitabesi

Görsel 201: Müze Binasının Planı (VBM Arşivinden)

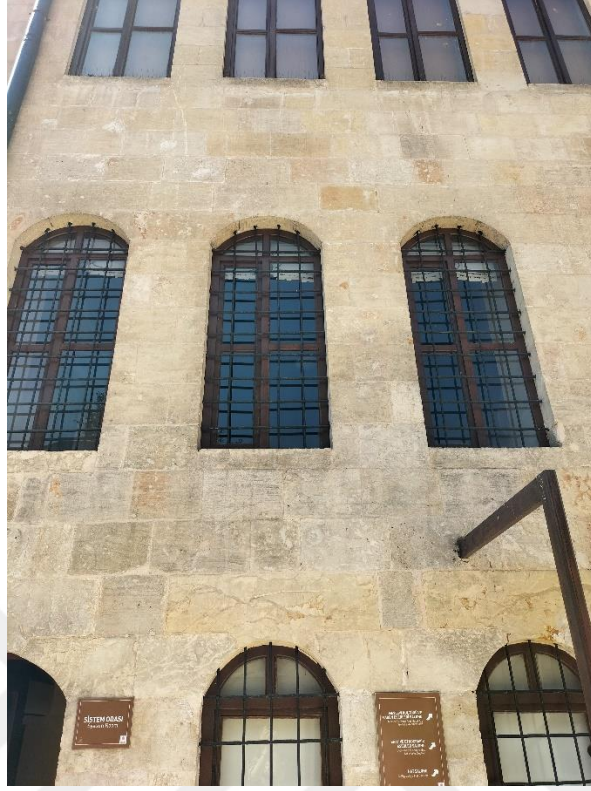
Görsel 202: Müzenin Aynı Avlu İçerisinden İki Farklı Binası

Görsel 203: Avlunun Güneyinde Bulunan Üç Katlı Selamlık

Görsel 204: Müze Binasının Divanhane Bölümüne Çıkılan Merdiven

Görsel 205: Müze Binasının Pencere Düzeni

Görsel 206: Müze Binasının Üst Kat Pencere Düzeni

Görsel 207: Müzenin İki Katlı Selamlık Binası

Görsel 208: Müzenin Üç Katlı Selamlık Binasından Kalemîşi Süslemeler

Görsel 209: Müzenin Üç Katlı Selamlık Binasından Ahşap Tavan

Görsel 210: Müzenin Üç Katlı Selamlık Binasından Madeni Eserler ve Mevlevilik Kültürü Salonu

Görsel 211: Madeni Eserler ve Mevlevilik Kültürü Salonu Canlandırma Köşesi

Görsel 212: Madeni Eserler ve Mevlevilik Kültürü Salonu Vitrin Düzenlemesi

Görsel 213: Müze Binasının Hat Salonuna Bir Bakış

Görsel 214: Orta Vitrinde Sergilenen 1545 Tarihli Mealli Kur'an-ı Kerim

Görsel 215: Müze Binasının Saat ve Etnografik Eserler Salonu Giriş

Görsel 216: Mustafa Ağa bin Yusuf'un Torunlarından ve Son Şeyhlerden Eşyalar

Görsel 217: Şeyh Mehmet Munib Efendi ve Mustafa Nuri Ocak Resimleri, Asiye Ocak'a Ait Seyahat Takımları

Görsel 218: Mustafa Nuri Ocak'a Ait Giysi ve Damga Mühürler

Görsel 219: Müzenin Diğer Binası Olan İki Katlı Selamlık

Görsel 220: Müze Binasının Kilim Sergi Salonundan Bir Görünüm

Görsel 221: Raylı Panolar Üzerinde Sergilenen Kilim Örnekleri

Görsel 222: Müze Binasının Halı Sergileme Salonundan Bir Görünüm

Görsel 223: Müze Binasının Revaklı Balkonundan Bir Görünüm

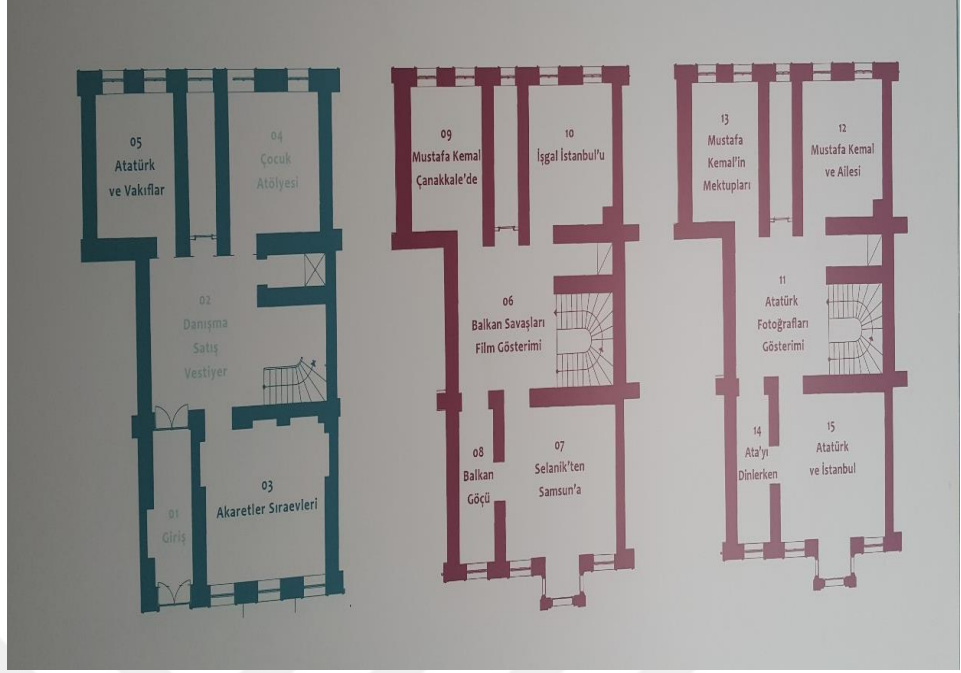
Görsel 224: Revaklı Balkondan Halı ve Kilim Motifleri Bilgi Panoları

Görsel 225: İstanbul Akaretler Sıra Evlerinden Bir Görünüm

Görsel 226: İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010

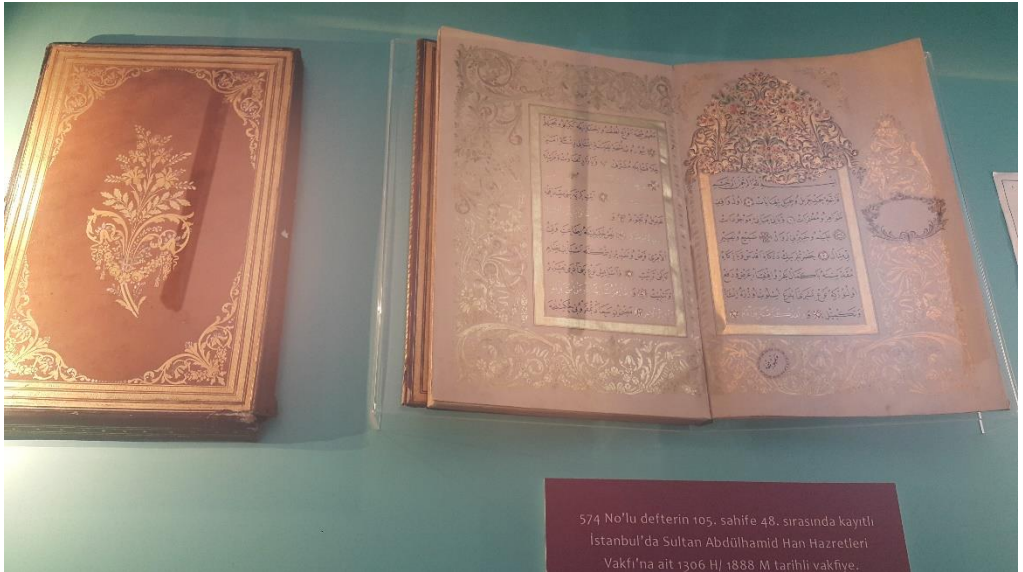
Görsel 227: Müze Binasının Planı

Görsel 228: Müze Binasının Giriş Holü ve Danışman Bölümü

Görsel 229: 3 Numaralı Akaretler Sıra evleri Adlı Salon

Görsel 230: Orta Vitrin İçerisinde Sultan II. Abdülhamit'in İstanbul'daki 1888 Tarihli Vakfiyesi

Görsel 231: 3 Numaralı Salon Duvar Nişleri İçerisinden Bilgi Panoları

Görsel 232: 5 Numaralı Atatürk ve Vakıflar Adlı Salon

Görsel 233: 5 Numaralı Salon Vitrin İçerisinden Fotoğraf ve Broşür Örneği

Görsel 234: Müze Binasının Çocuk Atölyesi Salonu

Görsel 235: 23 Nisan Oyun Yapbozu Köşesi

Görsel 236: 6 Numaralı Balkan Savaşları Film Gösterimi Yapılan Salon

Görsel 237: 7 Numaralı Selanik'ten Samsun'a Adlı Salon

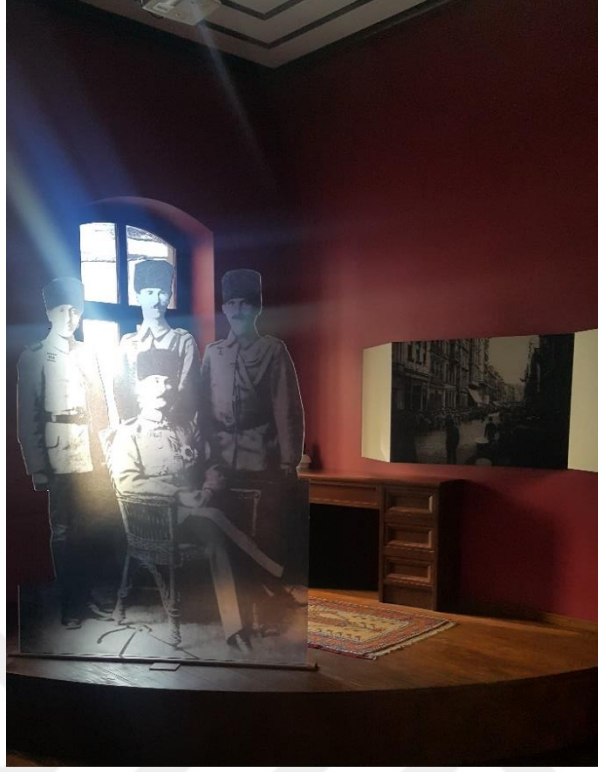
Görsel 238: Vitrin Sistemi ve Bilgilendirme Ekranı (Kioks)

Görsel 239: 8 Numaralı Balkan Göçü Salonu

Görsel 240: 9 Numaralı Mustafa Kemal Çanakkale’de Adli Salon

Görsel 241: 10 Numaralı İşgal İstanbul'u Adlı Salon

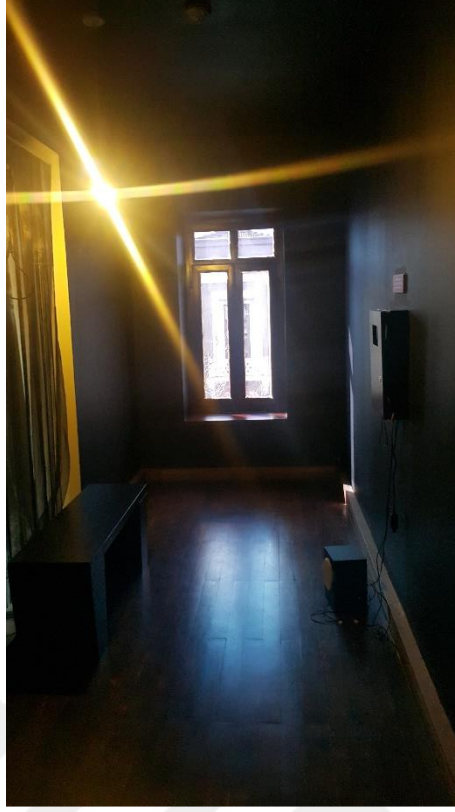
Görsel 242: 11 Numaralı Atatürk Fotoğrafları Gösterimi Yapılan Salon

Görsel 243: 12 Numaralı Mustafa Kemal ve Ailesi Adlı Salon

Görsel 244: 13 Numaralı Mustafa Kemal'in Mektupları Adlı Salon

Görsel 245: 14 Numaralı Ata'yı Dinlerken Adlı Salon

Görsel 246: 15 Numaralı Atatürk ve İstanbul Adlı Salondan Vitrin İçerisinden Dergi ve Broşür Örnekleri

Görsel 247: Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi Mevlevi Tarikatına Özgü Eserler

Görsel 248: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi Şeyhlere Ait Kişisel Eşya Örnekleri

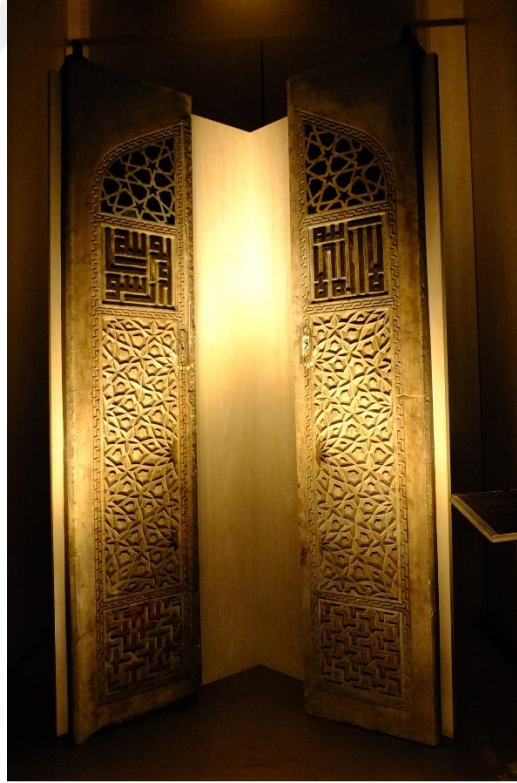
Görsel 249: Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi Canlandırma Köşesinden

Görsel 250: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi İstanbul Üsküdar Valide-i Atik Camii Çini Pano

Görsel 251: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi İstanbul Cezeri Kasım Paşa Camii Kâbe Tasvirli Çini Pano

Görsel 252: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Amasya Mehmet Paşa Camii Minberi

Görsel 253: Konya Sahip Ata Müzesi Sadreddin Konevi Konferansı
(<https://mobile.twitter.com/sahipatavmuzesi>)

Görsel 254: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Kafeterya Bölümü

Görsel 255: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi El Bilgisayarı Kullanımı
(<https://avem.vgm.gov.tr/eser-ve-bilgiler/teknolojik-kullanim>)

Görsel 256: İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 Projeksiyon Yansıtmalı Sergileme

Görsel 257: Pera Müzesi Eğitim Etkinliklerinden Bir Örnek
(<https://www.irmak.k12.tr/6-siniflar-pera-muzesi-gezisi-tr-15024>)

Görsel 258: İstanbul Modern Eğitim Etkinliklerinden Bir Örnek
(https://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/bakis-sergisi-egitim-programi_998.html)

Görsel 259: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi MUSE TRAIN Projesinden Görünüm (<https://avem.vgm.gov.tr/muzemiz/muzemize-tarihi-yolculuk>)

Görsel 260: Genç Vakıfçılar Projesi Halı Müzesi (<http://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/2632/Kaz%C4%B1k%26Akyol.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

Görsel 261: Genç Vakıfçılar Projesi İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi
2010

(<http://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/2632/Kaz%C4%B1k%26Akyol.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

Görsel 262: Edirne Selimiye Vakıf Müzesi Vakıf Haftası Müze Eğitim
Etkinliklerinden (<https://edirne.meb.gov.tr/www/minik-ogrencilerimizden-vakiflar-haftasinda-selimiye-vakif-muzesi-bahcesinde-bulunan-agaclara-kus-evi/icerik/4749>)

Görsel 263: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Geçici Sergi Düzenlemesinden Görünüm

Görsel 264: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi Gezisi İçin Düzenlenmiş Broşür (https://selcukluanadoluihl.meb.k12.tr/icerikler/vakiflar-haftasi-muze-gezisi-etkinligimiz_12924688.html)

Görsel 265: Victoria ve Albert Müzesi
(<https://www.creativeboom.com/news/va-photography-centre-opens-with-major-new-commissions-and-month-long-photography-spotlight/>)

Görsel 266: Sakıp Sabancı Müzesi Picasso İstanbul'da Sergisi
(<https://www.timeout.com/istanbul/tr/sanat/picasso-istanbulda-sergisini-gezin>)

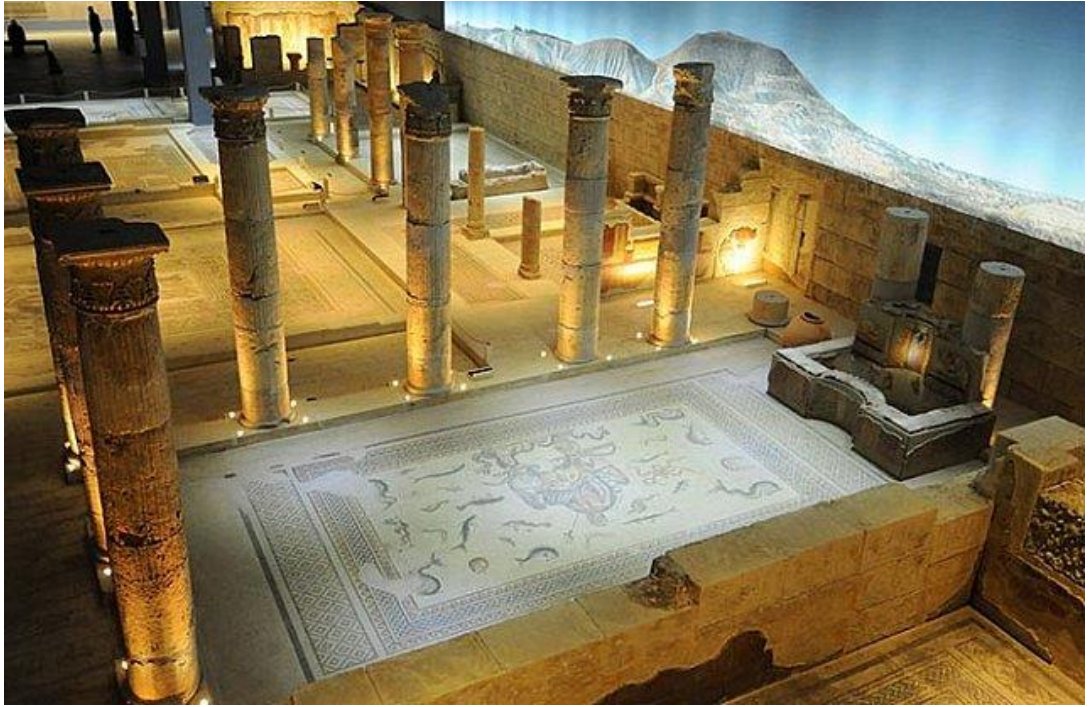
Görsel 267: İstanbul Sakıp Sabancı Müzesi

Görsel 268: Sadberk Hanım Müzesi

Görsel 269: Eskişehir Odun Pazarı Müzesi
(<https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/eskisehirdeki-odunpazarı-modern-muzeye-uluslararası-odul,R76hDtW1JkuJNT66b6rE-w>)

Görsel 270: Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi

Görsel 271: : Van Müzesi

Görsel 272: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Şamdan Örneği

Görsel 273: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Ahşap Kapı Örnekleri

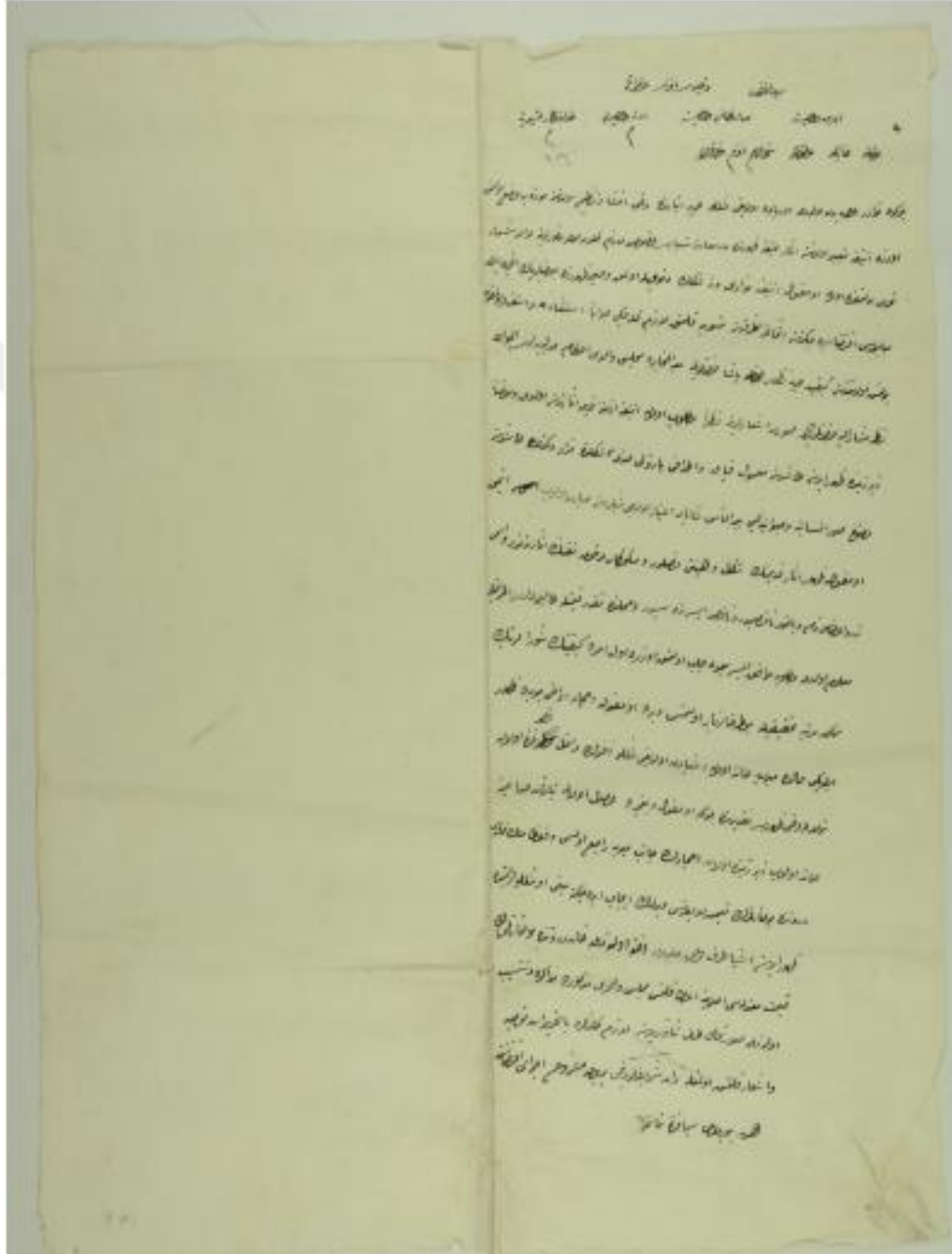
Görsel 274: Konya Sahip Ata Vakfı Müzesi Halı Kilim Örnekleri

EK 2: TABLOLAR

Tablo 1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Bünyesinde Yer Alan Ziyarete Açık Olan Müzeler

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÜNYESİNDE BULUNAN MÜZELER					
ADI	YERİ	TARİHÇE	BİNA TÜRÜ	ESER SAYISI	TEŞHİR ÖZELLİKLERİ
Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi	Tokat Merkez	Yapının Tarihi:1638 Müze İşlevi:2006	Mevlevihan e Binası	1135	Duvar Vitri ni Duvara Askı Sistemi Hareketli Raylı Panolar
Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi	Konya Meram	Yapının Tarihi: 1279 Müze İşlevi:2006	Hânkah Binası	779	Duvar ve Orta Vitrin Duvara Askı Sistemi Hareketli Raylı Panolar
Ankara Vakıf Eserleri Müzesi	Ankara Ulus	Yapının Tarihi: 1927-28 Müze İşlevi:2007	Mektep Binası	256	Duvar ve Çekmeceli Orta Vitrin Ahşap Platform Cam İle Kapalı Zemin İçi Duvara Askı Sistemi Hareketli Kitap Sayfası Panolar Kioks
Kastamonu Şeyh Şaban-1 Veli Vakıf Müzesi	Kastamonu Merkez	Yapının Tarihi:1900 Müze İşlevi:2007	Selamlık Binası	2069	Duvar Vitri ni Ahşap Platform Duvara Askı Sistemi Hareketli Raylı Panolar
Edirne Selimiye Vakıf Müzesi	Edirne Merkez	Yapının Tarihi:1569 -75 Müze İşlevi:2007	Dar'ul Kurra Binası	-	Duvar Vitri ni Orta Vitrin Duvara Askı Sistemi Ahşap Platform
Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi	Gaziantep Şahinbey	Yapının Tarihi:1886 Müze İşlevi: 2007	Selamlık Binası	872	Duvar ve Orta Vitrin Duvara Askı Sistemi Hareketli Raylı Panolar
İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010	İstanbul Beşiktaş	Yapının Tarihi:1874 Müze İşlevi:2011	Konut Binası	-	Duvar ve Orta Vitrin Projeksiyon Yansımali Sergileme Video Gösterimleri Kioks

EK 3: Osmanlı Dönemi Eski ve Kıymetleri Eserlerin Toplanmasına Yönelik Vilayetlere Gönderilen Genelge. BOA, C, MF, 5/221.

EK 4: Türk Medeni Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 08.12.2001, Resmi Gazete Sayısı: 24607.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIFLAR

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 101- Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

(İptal üçüncü fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 17/4/2008 tarihli ve E.: 2005/14, K.: 2008/92 sayılı Kararı ile.)

Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

II. Kuruluş şekli

Madde 102- Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır. Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılır. Başvurulan mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır.

III. Temyiz ve iptal

Madde 103- Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler.

IV. Tescil ve ilân

Madde 104- Tesciline karar verilen vakıf, vakfin yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydolunur. Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfin yerleşim yeri mahkemesine gönderilir. Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce merkezî sicile kaydolunan vakıf Resmî Gazete ile ilân olunur. Tescil ve ilân Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre yapılır.

V. Mal ve hakların kazanılması ve sorumluluk

Madde 105- Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer. Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir. Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfin mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır.

B. Vakıf senedi

I. İçeriği

Madde 106- Vakıf senedinde vakfin adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfin örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir.

II. Noksanlıklar

Madde 107- Vakıf senedinde vakfin amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfin tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez. Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilir gibi; kuruluştan sonra da denetim makamının başvurusu üzerine, olanak varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfin yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır. Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

C. Mirasçılarının ve alacaklıların dava hakkı

Madde 108- Vakfedenin mirasçıları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

D. Vakfın örgütü

I. Genel olarak

Madde 109- Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

II. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı

Madde 110- Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler. Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler. Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır. Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri, ödenti vermiş olmalarına veya vakfi düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış bulunmasına bağlıdır.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır.

E. Denetim

Madde 111- Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmediği ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcayıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğünce ve üst kuruluşlarınca denetlenir. Vakıfların üst kuruluşlarınca denetimi özel kanun hükümlerine tabidir.

(Mülga ikinci fıkra: 20/2/2008-5737/80 md.)

F. Yönetimin, amacın ve malların değiştirilmesi

I. Yönetimin değiştirilmesi

Madde 112- Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir. Mahkeme, denetim makamının başvurusu

üzerine, (...)(10) duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir.

II. Amacın ve malların değiştirilmesi

Madde 113- Durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir. Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır. Amaca özgülünen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir.

G. Yıllık rapor

Madde 114- Yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar.

H. Faaliyetten geçici alıkoyma

Madde 115- İçişleri Bakanlığı, Anayasada öngörülen hâllerde ve belirlenen usullere uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkemece bir karar verilinceye kadar vakfi geçici olarak faaliyetten alıkoyabilir ve derhâl mahkemeye başvurur. Hâkim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

İ. Vakfın sona ermesi

Madde 116- Amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir. Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.

J. Diğer hükümler

Madde 117- Vakıfların malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri uygulanmaz. Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş

kurmalarına ilişkin hükümler kıyas yoluyla vakıflar hakkında da uygulanır.Kamuya yararlı veya özel kanunlarla kurulan vakıflar hakkındaki özel hükümler saklıdır.

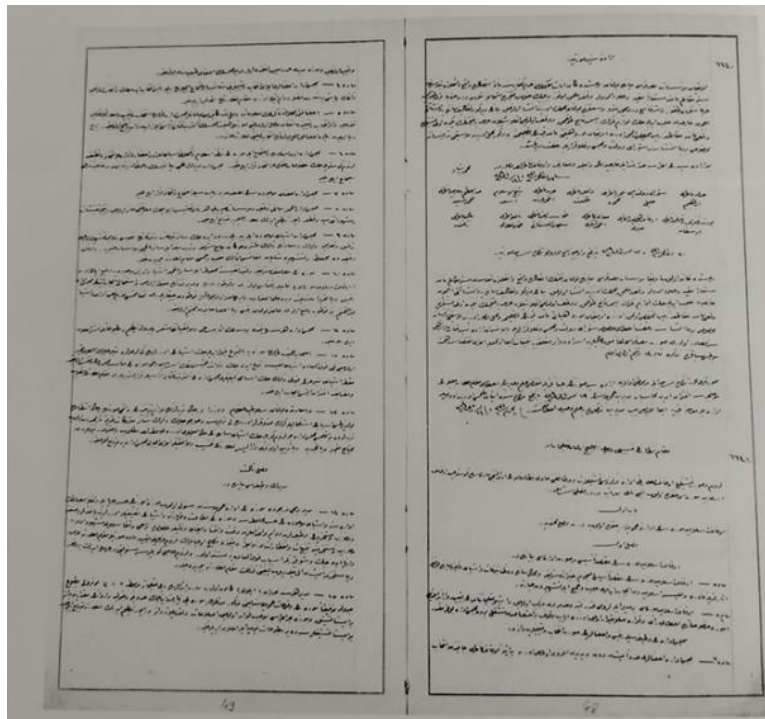
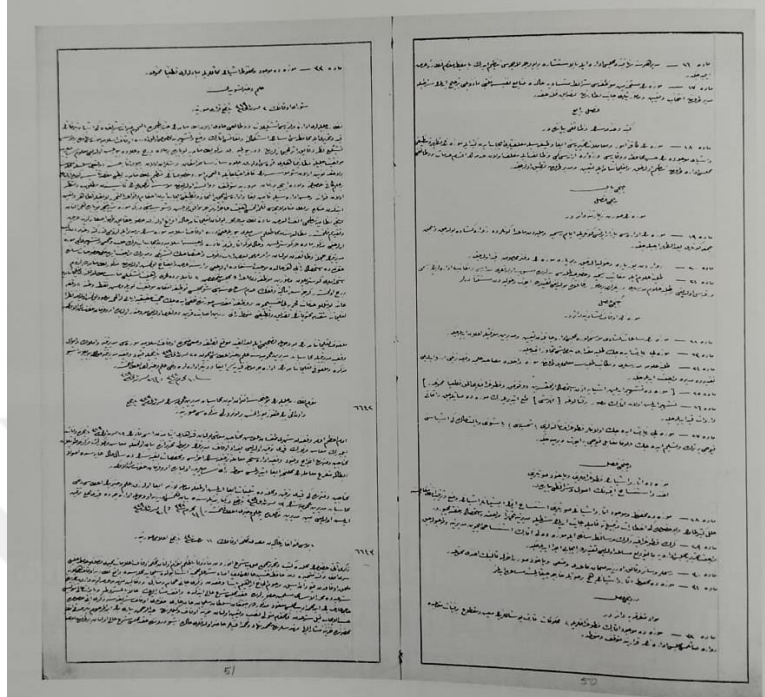

**EK 5: Diyanet İşleri Başkanlığınca İdare Olunan Cami Ve Mescitlerdeki
Teberrükât Eşyası Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 06.11.1999,
Resmi Gazete Sayısı: 23868.**

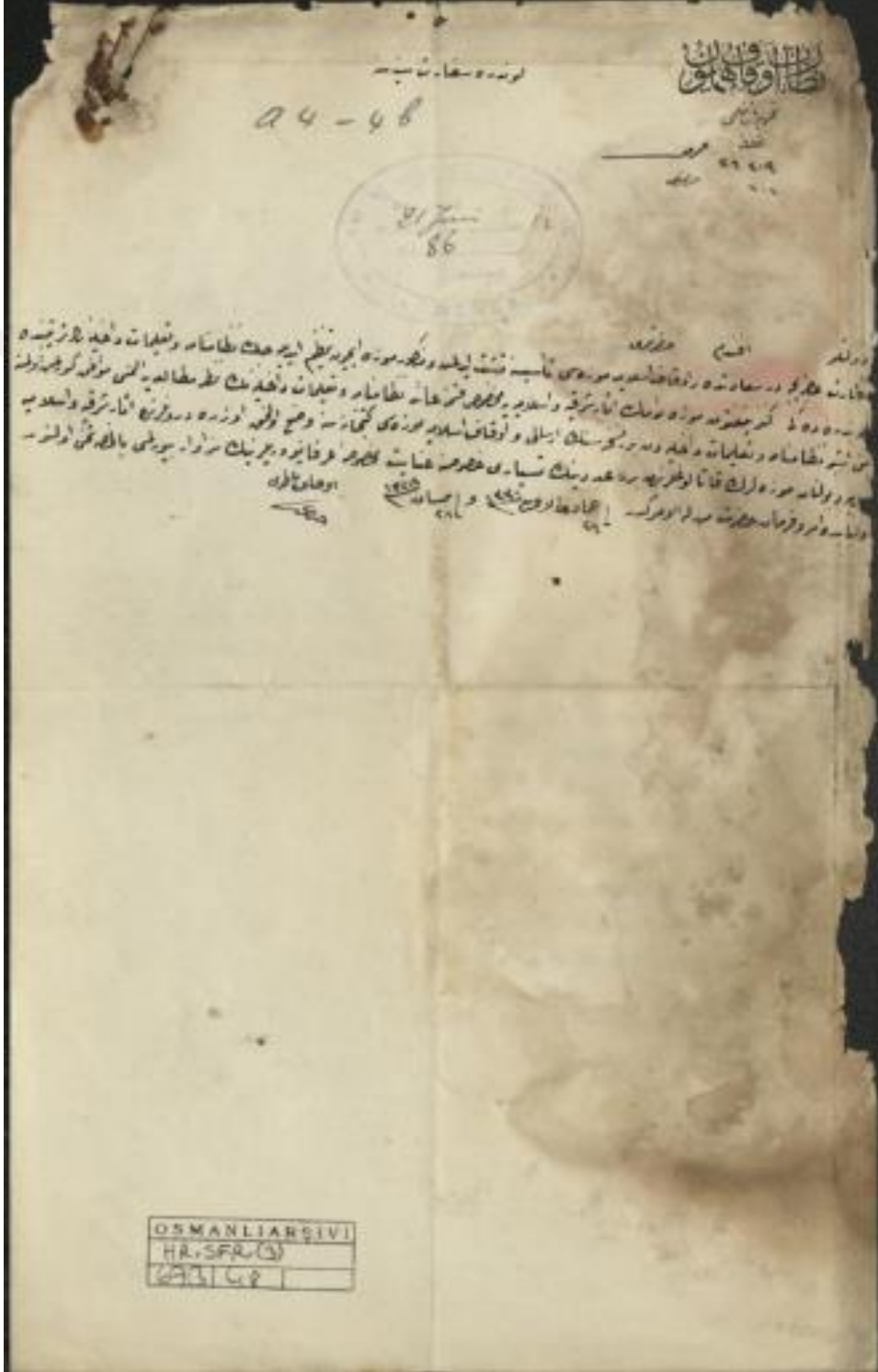
Teberrükât eşyasının satışı, imhası ve muhtaç olan kişilere verilmesi

Madde 17- (Değişik birinci fıkra:RG-09/03/2007-26457) Teberrükât eşyasından eski eser olan veya sanatsal değeri bulunanlar hiç bir suretle satılamaz. Ancak mazbut ve mülhak vakıflara ait cami ve mescitlerdeki Teberrükât eşyasından eski eser olan veya sanatsal değeri bulunanlar Vakıflar Genel Müdürlüğünün talebi üzerine muhafaza veya müzelerde teşhir edilmek için komisyonca tutanak düzenlenerek anılan Genel Müdürlüğe; diğer cami ve mescitlerdeki teberrükât eşyasından eski eser olan veya sanatsal değeri bulunanlar ise, komisyonca uygun görüldüğü takdirde, Başkanlığa veya Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğünün müzelerine teslim edilebilir.

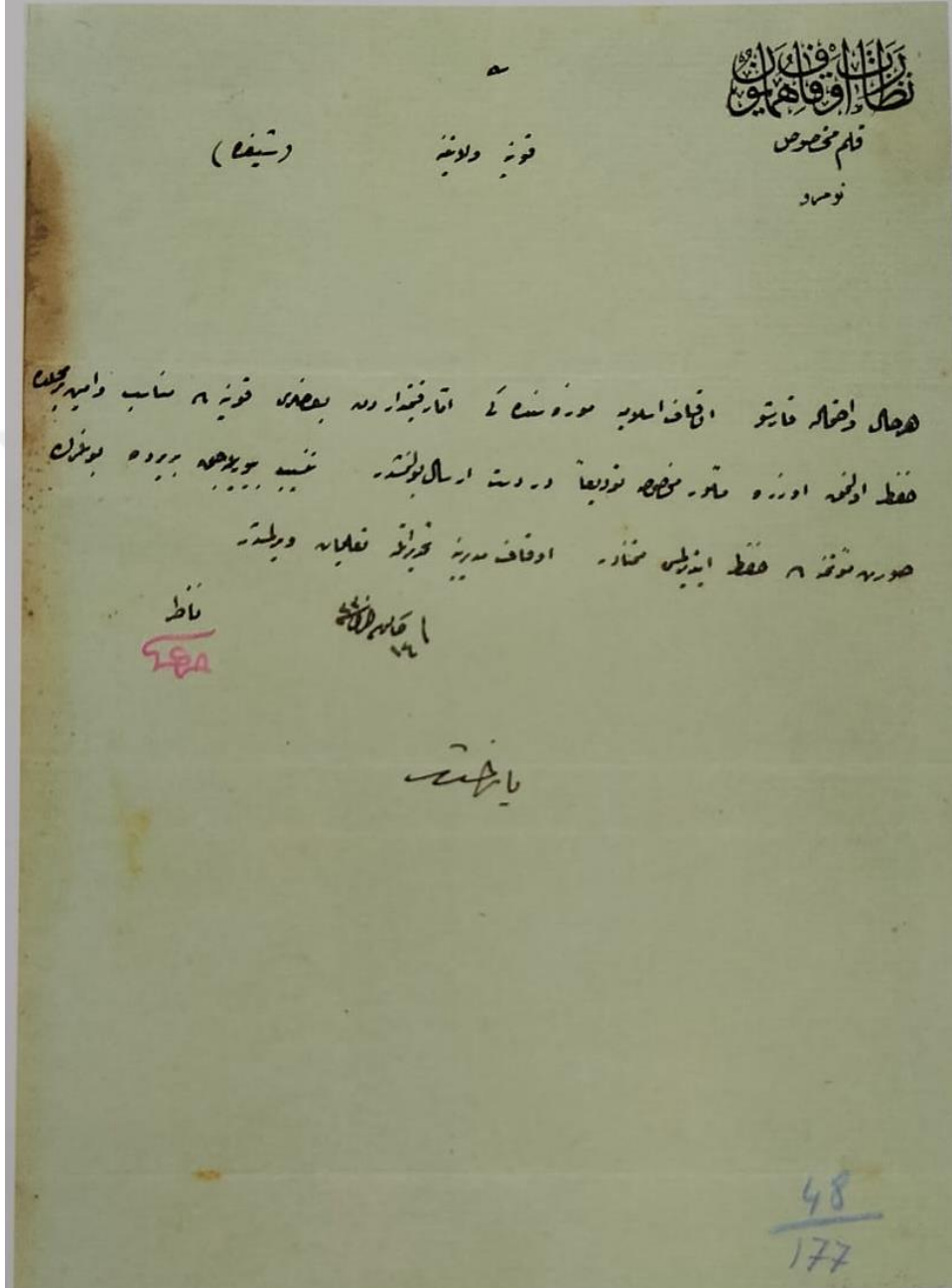
EK 6: Evkaf-ı İslamiye Müzesi İçin Hazırlanan Talimatname Sureti. VGMA, Defter 949, Sa: 58, S. 6641.

EK 7: Evkaf-ı İslamiye Müzesi İçin Hazırlanacak Talimatnameye Örnek Olması Amacıyla Londra'da Bulunan Kensington Müzesi'nden Örnek Nizamname İstenmesi. BOA, DH, SFR, 673/48.

EK 8: Evkaf-ı İslamiye Müzesi'ndeki Bazı Eserlerin Konya'ya Gönderilmesi İçin Konya Valiliği'ne Yazılan Yazı. BOA, HR, SFR, 48/177.

**EK 9: Vakıflar Genel Müdürlüğü Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,
Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı :4, Resmi Gazete Tarihi: 15.07.2018,
Resmi Gazete Sayısı: 30479.**

KIRKDOKUZUNCU BÖLÜM

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Amaç

MADDE 691 – (1) Bu Bölümün amacı, Vakıflar Genel Müdürlüğünün kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü

MADDE 692 – (1) Bu Bölümde kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

(2) Vakıflar Genel Müdürlüğü, merkez ve taşra teşkilâtından oluşur.

(3) Genel Müdürlüğün merkezi Ankara'dadır.

Genel Müdürlüğün görevleri

MADDE 693 – (1) Genel Müdürlüğün görevleri şunlardır:

a) Mazbut vakıfların vakfiyelerinde veya vakfiye yerine geçen hüccet, berat, ferman gibi belgelerinde yazılı hayrî, sosyal, kültürel ve ekonomik şart ve hizmetleri yerine getirmek.

b) Vakfiyelerde öngörülen hizmetlerin en iyi şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile malları değerlendirmek, daha fazla gelir getirici yatırımlara tahsis etmek.

c) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile işletmeler kurma, kurulmuş şirketlere iştirak etme, bunların sermaye artışları hususlarında karar vermek.

ç) (**Değişik:RG-8/4/2020-31093-CK-58/30**) Yurtiçinde vakıf kültür varlıklarını ihya etmek ve onarmak; yurtdışında ilgili ülke mevzuatı ve standartlarına da uyularak vakıf kültür varlıklarını ihya etmek ve onarmak, yurtdışındaki vakıflara ait taşınmazlar üzerinde yeni yapı inşa etmek ve bunları onarmak, ihtiyaç halinde onarılan, ihya veya inşa edilen taşınmazların tefrişini yapmak.

d) Mülhak, cemaat ve yeni vakıflar ile esnaf vakıflarının denetimini yapmak.

e) Vakıflarla ilgili konularda araştırma, geliştirme, eğitim, kültür ve yayın faaliyetlerinde bulunmak, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak.

f) Vakıf kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirmek; müze, kütüphane ve kültür merkezleri kurmak.

g) Bu Bölüm ve ilgili diğer mevzuat ile Genel Müdürlüğe verilen görevleri yapmak.

(2) Genel Müdürlük, vakıflara ilişkin görevlerle ilgili olarak diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışır ve koordinasyonun sağlanması hususunda gerekli tedbirleri alır.

Genel Müdürlüğün denetimi

MADDE 694 – (1) Genel Müdürlüğün denetimi, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır.

Genel Müdürlüğün bütçesi

MADDE 695 – (1) Genel Müdürlüğün bütçesi; 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde hazırlanır. Bütçe, Vakıflar Meclisinin uygun görüşünden sonra süresi içerisinde ilgili mercilere sunulur.

(2) Gelir fazlaları ertesi yıla devreder.

Genel Müdürlüğün gelirleri

MADDE 696 – (1) Genel Müdürlüğün gelirleri şunlardır:

a) Kira gelirleri.

b) İşletme kârları.

c) İştirak gelirleri.

ç) Yönetim ve temsil payları.

d) Mazbut vakıflara ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler.e)

Taviz bedelleri.

f) Genel Müdürlüğe ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler.

g) Şartlı bağışlar.

ğ) Şartsız bağışlar.

h) Diğer gelirler.

Bazı gelirler ile bağışların harcanması

MADDE 697 – (1) Mazbut vakıflara ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler ile taviz bedelleri; ait olduğu vakfa taşınmaz alımında, vakfin taşınmazlarının onarım ve yapımında kullanılır. Ayrıca Vakıflar Meclisinin kararıyla gelir getirici yatırımlarda, yurt içi ve yurt dışında bulunan ve geliri kalmayan vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının bakım ve onarımlarında da kullanılabilir.

(2) Genel Müdürlüğe yapılan şartlı bağışlar, bağış yapanın şartları doğrultusunda harcanır.

Meclisin oluşumu

MADDE 698 – (1) Meclis, Genel Müdürlüğün en üst seviyedeki karar organıdır.

(2) Meclis; Genel Müdür, üç Genel Müdür yardımcısı ve I. Hukuk Müşaviri olmak üzere beş, vakıf konusunda bilgi ve deneyim sahibi yükseköğrenim mezunları arasından Cumhurbaşkanınca atanacak beş, yeni vakıflarca seçilecek üç, mülhak ve cemaat vakıflarınca seçilecek birer üye olmak üzere toplam on beş üyeden oluşur. Ayrıca yeni vakıflar üç, mülhak ve cemaat vakıfları ise birer yedek üye seçer. Seçimler; yeni vakıflarda yönetim organının, mülhak vakıflarda vakıf yöneticilerinin, cemaat vakıflarında yönetim kurullarının seçeceği birer temsilcinin iştiraki ile Genel Müdürlüğün daveti üzerine ayrı ayrı yapılır.

(3) Genel Müdür aynı zamanda Meclisin de başkanıdır.

(4) Genel Müdür alınan kararları yürütmeye yetkili ve görevlidir. Genel Müdürün çeşitli nedenlerle görevinde bulunmadığı durumlarda Genel Müdüre vekâlet eden Meclis Başkanlığına da vekâlet eder.

(5) Meclisin çalışmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Meclisin görevleri

MADDE 699 – (1) 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile belirlenen görevlerinin yanı sıra, Meclis aşağıdaki görevleri de yerine getirir:

a) Genel Müdürlüğe, mazbut ve mülhak vakıflara ait akar ve hayrat taşınmazların tahsis, satış ve trampasına yönelik tasarruflarla, kamulaştırmalarda kamu yararı kararını vermek.

b) Genel Müdürlük ve işletme müdürlüklerinin bütçelerini onaylamak.

c) Genel Müdürlük ve vakıflarla ilgili yönetmelik taslaklarını karara bağlamak.

ç) Genel Müdürlükçe gerek görülen hususları karara bağlamak.

Huzur hakkı

MADDE 700 – (1) Uhdesinde kamu görevi bulunmayan Meclis üyelerine, ayda dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 29 uncu maddesine göre ödenir.

Meclisin toplantı şekli ve karar nisabı

MADDE 701 – (1) Meclis, Genel Müdürün çağrısı üzerine ayda en az iki defa, üye tamsayısının üçte ikisi ile toplanır ve Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar alır. Meclis üyeleri çekimser oy kullanamaz. Meclis üyeleri oy ve kararlarından sorumludur.

(2) Meclis üyeleri, kendilerini ve üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile evlatlıklarını ilgilendiren toplantı ve oylamaya katılamazlar.

(3) Vakıflar, kendilerini ilgilendiren toplantılarda, oy hakkı olmaksızın bir yetkili ile temsil edilebilirler.

(4) Mazereti olmaksızın üst üste üç veya yılda toplam on toplantıya katılmayanların üyeliği Meclis kararı ile sona erer.

Genel Müdür

MADDE 702 – (1) Genel Müdür, Genel Müdürlüğün en üst amiri olup Genel Müdürlüğü temsil eder.

(2) Genel Müdür, Genel Müdürlük faaliyetlerini; vakfiye şartlarına, Cumhurbaşkanın politikalarına, planlara, programlara ve mevzuata uygun olarak, görev alanına giren konularda diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde Kültür ve Turizm Bakanına karşı sorumlu olarak yürütür.

(3) Genel Müdür, merkez ve taşra teşkilâtının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemek veya denetletmekle görevli ve yetkilidir.

Genel müdür yardımcıları

MADDE 703 – (1) Genel Müdürlük hizmet birimlerinin koordinasyonunda Genel Müdüre yardımcı olmak üzere üç genel müdür yardımcısı atanabilir. Genel müdür yardımcısı, Genel Müdür tarafından verilen görevleri yerine getirir.

Merkez teşkilâtı

MADDE 704 – (1) Genel Müdürlüğün merkez teşkilatı hizmet birimlerinden oluşur.

Hizmet birimleri

MADDE 705 – (1) Genel Müdürlüğün hizmet birimleri şunlardır:

- a) Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- b) Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- c) Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı.
- ç) Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı.
- d) Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- e) Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı.
- f) Dış İlişkiler Daire Başkanlığı.
- g) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı.
- ğ) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.
- h) Personel Daire Başkanlığı.
- ı) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- i) Hukuk Müşavirliği.
- j) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.

Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 706 – (1) Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Mülhak, cemaat, esnaf ve yeni vakıflarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- b) İdarî para cezası ile ilgili işlemleri yürütmek.
- c) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 707 – (1) Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Vakfiyelerde yer alan hayır şart ve hizmetlerini yerine getirmek.
- b) Hayrat taşınmaz malların tahsis işlemlerini yürütmek.
- c) Vakfiyelerde yazılı hayır şart ve hizmetlerini yerine getirmek üzere her seviyeden eğitim öğretim tesisleri, öğrenci yurtları, sağlık ve sosyal yardım kurumları, aşevleri gibi tesisler açmak, yönetimini sağlamak, öğrencilere eğitim yardımı yapmak, ihtiyaç sahibi insanlara sosyal yardımlarda bulunmak, muhtaç ve engellilere aylık bağlamak.

- ç) Sosyal yardım hizmeti veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

d) Uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak sosyal politikalar ve sosyal yardım projeleri üretmek ve yürütmek.

e) 5737 sayılı Kanunda belirtilen burs vermeye ilişkin görevleri yapmak.

f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı

MADDE 708 – (1) Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Vakıf kültür varlıklarının tespit ve envanterini yapmak ve belgelerini arşivlemek.

b) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının röleve, restitüsyon, restorasyon ve diğer projeleri ile yıllık ve beş yıllık onarım programlarını hazırlayarak veya hazırlatarak onarım ve restorasyonlarını yapmak veya yaptırmak, talep halinde kontrollük görevi Genel Müdürlükçe yürütülmek kaydıyla düzenlenecek protokol esasları dahilinde kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere yaptırmak.

c) Vakıf kültür varlıkları birim fiyat analizlerini hazırlamak, Genel Müdürece onaylandıktan sonra yayımlanmasını sağlamak.

ç) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarım ve restorasyon projeleri ile ilgili gerekli işlemleri yapmak ve halihazır durumlarını röleve ve fotoğraflarla tespit etmek, gerektiğinde eser ile koruma alanlarının kamulaştırma işlemlerini yürütmek.

d) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarımı ile yeni yapıların inşa, onarım ve ihale işlemlerini yürütmek.

e) Vakıf kültür varlıklarının ve yeni yapıların onarımı için gerekli görülen malzemeleri satınalmak, şantiye kurmak ve şantiyeleri kontrol etmek.

f) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile ilgili işlemleri yürütmek.

g) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı

MADDE 709 – (1) Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlüğe; mazbut, mühlak ve cemaat vakıflarına ait taşınmaz malların envanterini çıkarmak, kütük kayıtlarını tutmak.

b) Bu Bölüm ve ilgili mevzuat uyarınca vakfına intikali gereken taşınmaz malların tespitini yaparak vakfı adına tapuya tescilini sağlamak, vakıf kültür varlıklarının mülkiyet ve tasarruf işlemlerini yürütmek.

c) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların; imar uygulama ve kadastro çalışmalarını takip etmek; kamulaştırma, kiralama, vakıf konut veya hizmet statüsüne alma, çıkarma işlemlerini yürütmek; kiralama usul ve esaslarını belirlemek; kat karşılığı, yapım veya onarım karşılığı kiralama modelleri ile değerlendirilmelerini sağlamak; her türlü tecavülden korunmaları ile ilgili tedbirleri almak; elde tutulmasında fayda görülmeyenlerin değiştirilmesi, satılması ve gerekli görülen taşınmazların satın alınması işlemlerini yürütmek.

ç) Genel Müdürlüğe yapılacak taşınmaz mal bağış işlemlerini yürütmek.

d) Tavize tâbi olan taşınmaz malların tespiti ile taviz bedellerinin tahsilini sağlamak.

e) Görev ve faaliyetlerinin gerektirdiği alt yapı çalışmalarını yapmak veya yaptırmak.

f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 710 – (1) Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Mazbut vakıfların vakfiyelerinde yer alan sağlık hayır şartlarının gerçekleştirilmesi amacıyla yataklı, ayakta, gezici sağlık hizmeti vermek ve bu konuyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

b) Sağlık tesislerinin etkin ve verimli hizmet vermesine yönelik tedbirler almak.

c) Sağlık hizmeti veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak. ç) Gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, sosyal güvenlik kurumları ve sağlık branşında hizmet veren özel sigorta şirketleri ile anlaşma yapılmasını sağlamak.

d) Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin vakfiye şartlarına uygun, eğitim hastanesi olarak etkin ve verimli çalışmasını sağlamak.

e) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı

MADDE 711 – (1) Kültür ve Tescil Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlük arşivinde bulunan vakfiye, ferman, berat, hüccet ve benzeri belgelerin tercüme ve transkripsiyonunu yapmak, tasnif etmek ve arşivlemek.

b) Vakıfların merkezî sicil kayıtlarını tutmak, kurulacak yeni vakıfların merkezî sicile tescilini yapmak.

c) Devlet arşiv, kütüphane ve müzeleri ile gerçek ve tüzel kişilerin elinde bulunan vakfiye ve benzeri belgeleri tespit ederek bunların Genel Müdürlük arşivine intikalini sağlamak.

ç) Tevliyet, intifa hakkı, mazbutiyet, şart tebdili ile hayır şartlarının güncelleştirilmesi gibi belgeleri sicile kaydederek arşivlemek.

d) İlmî araştırmaların güvenlik içinde yürütülmesini sağlamak.

e) Teberrukat eşyanın en geç beş yılda bir sayımını yaptırarak demirbaş kayıtları ile mutabakatını sağlamak.

f) Vakıflarla ilgili yayın faaliyetlerinde bulunmak.

g) Vakıf müze, kütüphane ve kültür merkezlerini açmak, denetlemek.

ğ) Yurt içi ve yurt dışındaki vakıf ve üst kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde bilimsel, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlemek, projeler üretmek.

h) Arşivlerin kullanılmasını kolaylaştıracak ve her tür ilmi çalışmalar için fayda sağlayacak şekilde bir arşiv yönetim sistemi kurmak ve bu sistemin çalışmasını sağlamak.

ı) Ulusal ve uluslararası toplantılar, konferans, panel, sempozyum, açık oturum, sergi, fuar gibi etkinlikler düzenlemek.

i) Vakıflara ait taşınır kültür varlıklarının korunması ve kaçakçılığın önlenmesi için gerekli tedbirleri almak ve kaçırılan eserlerin iadesi ile ilgili işlemleri yürütmek.

j) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Dış İlişkiler Daire Başkanlığı

MADDE 712 – (1) Dış İlişkiler Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlüğün uluslararası kuruluşlarla ilişki ve işlemlerini yürütmek.

b) Vakıflarla ilgili uluslararası alandaki gelişmeleri takip etmek.

c) Yurt dışı vakıf emlak konuları ile ilgili işlemleri yürütmek.

ç) Genel Müdürlüğün Avrupa Birliği ile ilgili yapacağı çalışmaları diğer birimlerle koordinasyon sağlayarak yürütmek.

d) Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda Türkiye’de düzenlenecek uluslararası toplantıların organizasyonunu yapmak ve buna ilişkin işlemleri yürütmek.

e) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

MADDE 713 – (1) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Genel Müdürün emri veya onayı üzerine Genel Müdürlüğün merkez ve taşra kuruluşları ile ilgili olarak Genel Müdür adına teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütür ve ayrıca aşağıdaki görevleri yapar:

a) Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıfların, vakfiye ve vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanılıp kullanılmadığı hususlarını incelemek, denetlemek ve rehberlik yapmak.

b) Vakıf ve iktisadî işletmelerinin ve iştiraklerinin denetleme ve inceleme işlerini yürütmek.

c) Müfettişlerin araştırma, inceleme ve denetim sonucu düzenleyecekleri raporları Başkanlık görüşü ile birlikte Genel Müdürlük makamına sunmak.

ç) Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıfların iç denetim raporları ile sonuçlarını değerlendirmek ve gerekli işlemleri yürütmek.

d) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

(2) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı hizmetlerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulması durumunda

Genel Müdürün onayı ile taşrada çalışma grupları oluşturulabilir.

(3) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ile çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

MADDE 714 – (1) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve diğer mevzuatla strateji geliştirme ve malî hizmetler birimlerine verilen görevleri yapmak.

b) Genel Müdür tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.

Personel Daire Başkanlığı

MADDE 715 – (1) Personel Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlüğün insan gücü politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak.

b) Genel Müdürlük personelinin atama, sicil, disiplin, emeklilik, nakil, terfi, ücret, sendika ve benzeri özlük hakları işlemlerini yürütmek.

c) Genel Müdürlük personelinin hizmet içi eğitim programını hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek.

ç) İç denetimle ilgili hizmetleri yürütmek.

d) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 716 – (1) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlük için gerekli araç, gereç, kırtasiye ve malzemeleri temin etmek, dağıtımını sağlamak, onarım hizmetlerini yürütmek, kayıtlarını tutmak ve harcamalara ilişkin tahakkuk işlemlerini yapmak.

b) Genel Müdürlük hizmetleri için ihtiyaç duyulan taşınır ve taşınmazların kiralanması işlemlerini yürütmek.

c) Genel Müdürlük hizmet binalarının temizlik, aydınlatma, ısıtma, bakım, onarım ve taşıma işlemlerini yürütmek.

ç) Konut tahsisi, sağlık ve sosyal tesislerin kurulması ve yönetilmesi ile ilgili hizmetleri yürütmek.

d) Genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek.

e) Genel Müdürlüğün sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini planlamak ve yürütmek.

f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Hukuk Müşavirliği

MADDE 717 – (1) Hukuk Müşavirliğinin görevleri şunlardır:

a) 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre hukuk birimlerine verilen görevleri yapmak.

b) Genel Müdür tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.

Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

MADDE 718 – (1) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinin görevleri şunlardır:

a) Genel Müdürlüğün saydam bir yapıya kavuşturulması amacıyla Genel Müdürlüğün kimliği, misyonu, vizyonu, çalışma alanı ve faaliyetleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmek.

b) Genel Müdürlüğün çalışmalarına ve yürüttüğü projeler ile faaliyetlerine ilişkin kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla görsel ve yazılı basın organlarıyla iletişim kurmak, Genel Müdürlüğe ilişkin enformasyon niteliğindeki bilgileri derlemek, bunları Genel Müdürlük adına haberleştirerek kitle iletişim araçları kanalıyla kamuoyuna duyurulmasını sağlamak.

c) Genel Müdürlük ile ilgili duyuru, bülten, bildiri, açıklama şeklinde derlenmiş her türlü haberin medya planını hazırlayarak, bu planı uygulamak. ç) Genel Müdürlüğün kamuoyu nezdinde tanıtımının yapılabilmesi amacıyla çalışmalarının ve kurumsal kimliğin tanınması ve hatırlanır olmasına yönelik reklam ve tanıtım stratejilerini belirlemek, bunların uygulamaya geçirilmesini sağlamak.

d) Genel Müdürlük adına tanıtım amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler ile ortak organizasyonlar planlamak, yayın faaliyetlerinde bulunmak, tanıtıcı broşür, afiş gibi görsel tanıtım araçları oluşturarak bunların hedeflenen kitlelere ulaşmasını sağlamak.

e) 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde bilgi edinme hakkını kullanmak isteyen vatandaşların bilgi almasını kolaylaştıracak şekilde organize olmak, bu kapsamda, ilgili birimler ile bilgi edinme hakkını kullanan vatandaş arasında koordinasyon görevini yürütmek.

f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Taşra teşkilâtı

MADDE 719 – (1) Genel Müdürlüğün taşra teşkilâtı bu Bölüme ekli (I) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

(2) Bu cetvelde yer alan birimlerin kurulup kaldırılmasına, yer ve bağlantı değişikliklerinin yapılmasına Genel Müdürlüğün önerisi üzerine Kültür ve Turizm Bakanı yetkilidir.

(3) Taşra teşkilâtının çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.

Vakıf Uzmanı ve Vakıf Uzman Yardımcısı

MADDE 720 – (1) Genel Müdürlük görevlerinin gerektirdiği uzmanlık hizmetleri, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ek 41 inci maddesine göre istihdam edilen Vakıf Uzmanı ve Vakıf Uzman Yardımcılarından oluşan meslek personeli eliyle yürütülür.

Müfettiş ve Müfettiş Yardımcısı

MADDE 721 – (1) Genel Müdürlükte 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 24 üncü maddesine göre Müfettiş ve Müfettiş Yardımcısı istihdam edilir.

(I) SAYILI CETVEL

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (TAŞRA TEŞKİLATI)

BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ

SIRA NO BÖLGE ADI BAĞLI İLLER

1	ADANA	Adana, Mersin, Osmaniye
2	ANKARA	Ankara, Bolu, Çankırı, Düzce, Kırıkkale
3	ANTALYA	Antalya, Burdur, Isparta
4	AYDIN	Aydın, Denizli, Muğla
5	BALIKESİR	Balıkesir, Çanakkale
6	BİTLİS	Bitlis, Hakkari, Muş, Şırnak, Siirt, Van
7	BURSA	Bursa, Bilecik, Sakarya, Yalova
8	DİYARBAKIR	Diyarbakır, Batman, Bingöl, Mardin
9	EDİRNE	Edirne, Kırklareli
10	ERZURUM	Erzurum, Kars, Ardahan, Bayburt, Erzincan, İğdır, Ağrı
11	GAZİANTEP	Gaziantep, Kilis

12	HATAY	Hatay, Kahramanmaraş
13	İSTANBUL I. BÖLGE	Avrupa Yakası, Tekirdağ
14	İSTANBUL II. BÖLGE	Anadolu Yakası, Kocaeli
15	İZMİR	İzmir, Manisa
16	KASTAMONU	Kastamonu, Bartın, Karabük, Zonguldak
17	KAYSERİ	Kayseri, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
18	KONYA	Konya, Aksaray, Karaman
19	KÜTAHYA	Kütahya, Afyonkarahisar, Eskişehir, Uşak
20	MALATYA	Malatya, Elazığ, Tunceli
21	SAMSUN	Samsun, Ordu, Sinop
22	SİVAS	Sivas, Yozgat
23	ŞANLIURFA	Şanlıurfa, Adıyaman
24	TOKAT	Tokat, Amasya, Çorum
25	TRABZON	Trabzon, Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize

EK 10: Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 06.02.2007, Resmi Gazete Sayısı: 26426.

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MÜZELER YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kurulmuş ve kurulacak olan tüm müzelerin kuruluş ve çalışma esasları ile bu müzelerin bakım, koruma ve derlenmesinin yanı sıra müze hizmetlerinde çalışan personelin görev ve sorumlulukları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı müzeleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) (Değişik:RG-2/3/2013-28575) Bu Yönetmelik, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 26 ncı maddesi ile 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 36 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte yer alan;

a) Bölge Müdürlüğü: Vakıflar Bölge Müdürlüğünü,

b) Genel Müdürlük: Vakıflar Genel Müdürlüğünü,

c) Müze: Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı ve vakıf medeniyetine dair kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları ile vakıf bilinci konusundaki eğitimini, vakıf anlayışı altında yatan yardımlaşma ve

dayanışma duygusunu ve bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede etkili olan daimi kuruluşu,

ç) Müze Eserleri: Müzelik eserlerin, ilmi usullerle tasnif edilerek, envantere kaydedildiğinde aldığı adı,

d) Müzelik Eser: Vakıf kültür ve medeniyetine ait olup, bilim, kültür, din, güzel sanatlar ve benzeri alanlarla ilgili bulunan ve eski eser niteliğini haiz her türlü taşınır kültür varlıklarını,

e) (Ek:RG-2/3/2013-28575) Müdür: Müzeden sorumlu Şube Müdürünü,

f) (Ek:RG-2/3/2013-28575) Müze araştırmacısı: Üniversitelerin Sanat Tarihi bölümlerinden mezun olan ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün müzelerinde ve taşınır ve taşınmaz kültür varlığı ile ilgili birimlerinde fiilen görev yapan kişileri ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Kuruluş

MADDE 5 – (1) Genel Müdürlük, 22/1/1984 tarihli ve 18289 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik hükümleri ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Meclisince alınacak karar doğrultusunda, vakıf medeniyetine ait kültürün tespiti, teşhiri, incelenmesi, değerlendirilmesi, korunması ve tanıtılması amacıyla müzeler kurabilir.

Müzelerin amacı

MADDE 6 – (1) Her müzenin amacı, müze tanımının kapsamına giren ve konusu olan alanla ilgili bilimsel, eğitsel, teknik ve yönetim hizmetlerini başarı ile uygulamak, yürütmek ve Türk kültürüne katkıda bulunmaktır.

(2) Müzelerde bu amaca ulaşmak için;

a) Müzelik eserler, Genel Müdürlüğe bağlı birimlerden müzelere intikal ettirilir.

b) Kendilerine veraset ya da başka bir yolla müzelik eser intikal etmiş olan gerçek ya da tüzel kişilerle irtibat kurularak, gerek hibe gerekse satın alma yolu ile bu eserlerin müzelere kazandırılması sağlanır.

c) Müzelerdeki mevcut eserlerle müzelere intikali sağlanan eserlerin tasnifleri yapılır.

ç) Eserlerin ilmi araştırmasıyla birlikte teşhirleri sağlanır.

d) Türk vakıf medeniyetinin halka tanıtılmasına, eski eser sevgisinin uyandırılmasına, eski eser kaçakçılığı, tahrip ve gizli kazılarla yurdun milli değerlerini yok edici faaliyetlerin önlenmesine çalışılır. Müzede ve müze dışında eğitici kurslar, konferanslar, geziler düzenlenir. Çevrenin kültür hayatının geliştirilmesine katkıda bulunur.

e) Müze eserlerinin bakım, onarım, konservasyon ve restorasyonları sağlanır. Bu konuda atölye ve laboratuvarlar açılır.

f) Depolardaki eserler sağlıklı bir şekilde korunur, depolar ilmi çalışmalara imkan verecek şekilde düzenlenir.

g) Müzenin bulunduğu ildeki her dereceli eğitim ve öğretim kurumlarıyla işbirliği yapılarak, öğrencilerin müzeleri tanımalarına ve kültür değerlerine sahip çıkmaları yolunda eğitilmelerine yardımcı olunur.

Müze kaynakları

MADDE 7 – (1) Müze kaynakları aşağıda belirtilmiştir:

a) Teberrükât eşyaları; yazma ve basma Kur'an-ı Kerim, cüz, kitap, sakal-ı şerif, kâbe örtüsü, halı, kilim ve diğer sergi malzemesi, minber ve kürsü örtüsü, şal, kapı perdesi, sancak, şamdan, şamdan mumu, avize, kandil ve kandillik, askı takımı, rahle, kürsü, minber, kapı ve pencere kanatları, merdiven, cüz ve sakal-ı şerif mahfazası, sehpa, levha, saat, gülapdan, buhurdan ve benzeri eşyalar,

b) Tekke eşyaları; taç, küpe, hırka, gömlek, palhenk, kılıç, etek, dolak, hüccame, tennure, kanberkiye, zerdeste, teber, nize, nacak, keşkül, nefir, kabak, kaşağı, maşa, sofrası, asa, çale, yastık, post, haydariye, tığ, şiş, seng, çomak, tesbih, şifa taşı, kavuk, sikke, alem, ney, kudüm, tef ve benzeri eşyalar,

c) İlgili koruma bölge kurulundan taşınmasına ilişkin karar alınması halinde; Taşınmaz vakıf eserlerinden herhangi bir nedenle sökülen kitabe, çini, ahşap, cam, alçı ve benzeri her türlü malzeme,

- ç) Vakfiye, hüccet, berat, ferman, şahsiyet kaydı ve benzeri kültür varlıkları,
- d) Gerçek ve tüzel kişilerin eski eser niteliği taşıyan bağış ve terekeleri.

e) **(Ek:RG-2/3/2013-28575)** Genel Müdürlüğün sorumluluğunda bulunan bina ya da arazilerde yapılan kazı ve araştırmalarda çıkan, vakıf eseri yapıların mimari bütünlüğünü tamamlayan taşınmaz kültür varlığı veya bunlara ait parçalar ile 10/8/1984 tarihli ve 18485 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik kapsamına girmeyen vakıf eseri niteliğindeki taşınır kültür varlıkları.

Müzelerin işletilmesi

MADDE 8 – (1) Müzelerin işletilmesi Genel Müdürlük ve ilgili bölge müdürlükleri tarafından yürütülür.

Müze müdürlüğünün görevleri

MADDE 9 – (1) Müze müdürlüğünün görevleri şunlardır:

- a) Her yıl bütçe çalışmaları çağrısı yapıldığında, müzenin gelecek yıla ait bütçesini ve çalışma programını bağlı olduğu birime teslim etmek,
- b) Müzelik eser ve müze eserlerinin envanterini düzenlemek, **(Ek ibare:RG-2/3/2013-28575)** yılda en az bir kez sayımlarını yapmak,
- c) Müze eserlerinin çeşitli yönlerden değerlendirmesini yaparak, tanıtıcı yayınlar hazırlamak,
- ç) Müze ile ilgili istatistikî bilgileri çıkarmak, değerlendirmek ve sonuçlarını bağlı olduğu birimlere teslim etmek,
- d) Müze kataloglarını düzenlemek ve yayına hazırlamak,
- e) Diğer müzelerle ilişki kurarak, daha verimli çalışma yollarını aramak ve müzecilikle ilgili yeni gelişmeleri takip etmek, uzman personeli eğitmek ve hizmet içinde yetiştirmek,
- f) Sivil savunma, emniyet ve korunma gereklerini yerine getirecek düzenlemeyi sağlamak, hırsızlığa, yangına ve sabotajlara karşı gerekli önlemleri almak ve aldırarak,
- g) Müze eserlerinin bakım ve korunmasında azami çabayı göstermek,

- ğ) Müze teşhir salonlarının tertip ve düzenini sağlamak,
- h) Genel Müdürlük onayı ile gelen ilgili araştırmacı isteklerini, müzenin günlük çalışmalarını aksatmayacak bir plan içerisinde düzenlemek,
- i) Müzenin bulunduğu yerdeki vakıf kültür varlıkları ile ilgili faaliyetleri takip etmek,
- i) Konularıyla ilgili olarak seminer ve konferanslar düzenlemek,
- j) Genel Müdürlük tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Vakıf kültür varlıklarının tespiti

MADDE 10 – (1) Vakıf kültür tarihini ilgilendiren her türlü malzemenin, buldukları veya ihbar edildikleri yerlerin bildirilmesi veya getirildikleri takdirde tarihi niteliklerinin araştırılması, incelenmesi veya değerlendirilmesi ilgili müze uzman personeli veya gerektiğinde Genel Müdürlük uzman personeli tarafından yapılır.

Emanete alma

MADDE 11 – (Değişik:RG-2/3/2013-28575)

(1) 7 nci madde kapsamına giren vakıf kültür varlıkları, buldukları veya ihbar edildikleri yerlerde, ilgili müze uzman personeli tarafından inceleme yapılana kadar bölge müdürlükleri tarafından usulüne uygun olarak belge ile emanete alınır. Emanete alınan vakıf kültür varlıkları Genel Müdürlüğe bağlı müzeye en kısa zamanda bildirilir.

(2) 7 nci madde kapsamına giren vakıf kültür varlıkları dava konusu olur ise dava süresince Genel Müdürlüğe bağlı müzelerde emanete alınır.

Tasnif ve tescil

MADDE 12 – (1) Vakıf kültür varlığı bulundurulduğuna veya müzayede yolu ile satış yapılacağına dair haber alan ilgili müze müdürlükleri veya bölge müdürlükleri koordineli olarak uzman personel görevlendirerek malzemeyi yerinde inceler. İncelenen malzeme aşağıdaki şekilde tescil ve tasnif olunur:

a) Korunması gerekli vakıf kültür varlığı niteliğinde olup müzelerine alınması uygun görülenler, müzelerdeki değer takdir komisyonlarının takdir edecekleri değeri maliklerine ödenmek suretiyle müzeye alınabilirler. **(Ek cümle:RG-2/3/2013-**

28575) Vakıf kültür varlıklarının müzayede yoluyla satışlarında öncelikle alım hakkı Genel Müdürlüğe aittir.

b) Kültür varlığının, vakıf kökenli olduğu ve yasal olmayan yollarla elde edildiği anlaşılırsa el konulur.

Değerlendirme

MADDE 13 – (1) Müzelerdeki değer takdir komisyonları, **(Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575)** müdür veya uygun göreceği bir uzman personelin başkanlığında, başkan dahil en az üç uzman personelden oluşur. Komisyon bütün üyelerin katılımıyla toplanır.

(2) Değer takdir komisyonunda kararlar salt çoğunlukla alınır. Oyların eşitliği halinde, başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

(3) Gerektiğinde oy hakkı olmaksızın müze dışından ihtisas elemanı toplantıya çağrılabilir.

Değerlendirmeye itiraz

MADDE 14 – (1) Değer takdir komisyonunun takdir ettiği değere, her türlü masraf itiraz edene ait olmak üzere on beş gün içerisinde itiraz edilebilir. Bu sürede itiraz edilmezse komisyonun takdiri esas alınır. Yapılan bu itirazlar, Genel Müdürlük müzelerinden görevlendirilecek asgari üç kişilik bir üst komisyonca 15 gün içerisinde incelenerek sonuçlandırılır. Bu karara itiraz edilemez.

Sergileme

MADDE 15 – (1) Müzeler, genel sergileme faaliyetlerinin yanı sıra; özellik taşıyan malzemelerinden özel konulu sergiler, kişisel çalışmalar, kurum koleksiyonları ve özel koleksiyonlardan oluşan gerek yurt içi gerekse yurt dışında sergiler açabilirler.

(2) Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak yurt dışındaki diğer müze ve koleksiyonlardan ödünç alınacak eserlerden oluşan sergileri ülkemizde düzenleyebilirler.

Yurt dışına eser gönderme

MADDE 16 – (Değişik:RG-2/3/2013-28575)

(1) Gerektiğinde yurt dışına gönderilen eser ile birlikte bir müze yetkilisi de sergi komiseri olarak görevlendirilebilir.

Ödül

MADDE 17 – (1) Çalınan, kaçırılan, aranan ve kayıp olan vakıf kökenli taşınır kültür varlığının bulunduğu yeri haber vererek Genel Müdürlüğe geri kazandırılmasının sağlanması hususunda 11/8/1984 tarihli ve 18486 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Bağış

MADDE 18 – (1) Müzelere gerçek ve tüzel kişilerce yapılan her türlü bağış kabul edilir.

(2) Bağış yapacak gerçek ve tüzel kişiler bağışın yerini, mahiyetini, belirtmek için bir dilekçe ile müze müdürlüğüne başvururlar. Bağışların kabulü Genel Müdürlüğün izni ile müze müdürlüğünün yetkisindedir.

(3) Bağış yapan kişilerin isimleri unvan ve amblemleri ilgili yerlere konulur.

(4) Yapılan bağışlar; kültür varlığı ise envanter defterine kaydedilir ve bağış sahibine bir yazı ile envanter numarası bildirilir, kültür varlığı değilse demirbaş defterine kaydedilir.

(5) Bağış tarihinden itibaren yapılan bağışlardan, vakıf menşeli olanlar vakfı veya Genel Müdürlüğün, diğerleri Devlet malı sayılır. Her türlü tasarruf hakkı müze müdürlüğüne aittir.

Koordinasyon toplantısı

MADDE 19 – (1) Müzede, çalışmaların düzenli bir şekilde ve personelin görüşleri de tespit edilerek iş birliği içinde yapılması için, her ayın birinci haftası içinde, müdürün başkanlığında bir toplantı yapılır.

(2) Bu toplantıda;

- a) Bir önceki aylık toplantıda alınan kararların ve yapılan iş bölümünün tam olarak yerine getirilip getirilmediği gözden geçirilir,
- b) Müzenin mevcut işleri ve bu işlerin yapılmasında karşılaşılan güçlükler, bu güçlüklerin çözümleri belirlenir,
- c) Müze ile ilgili geliştirici tedbirler alınır,
- ç) Müzenin çevre özelliklerine göre bilimsel, eğitsel ve kültürel çalışmaları programlandırılır,
- d) Tanıtıcı yayınlar ve kataloglar incelenerek ön karara bağlanır,
- e) Gelecek ayın çalışma programı ve iş bölümü yapılır,
- f) Aylık toplantı sonuçları bir tutanakla tespit edilir. Üçer aylık uygulama ve izleme sonuçları Genel Müdürlüğe bildirilir.

Envanter kayıtları

MADDE 20 – (1) Müzede bulunan eserler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görülen ve noterden tasdikli iki nüsha halinde tanzim edilen envanter defterlerine müzedeki uzman personel tarafından kaydedilir.

(2) Bu defterlerden bir nüshası Kültür ve Turizm Bakanlığına verilir.

(3) (**Ek:RG-2/3/2013-28575**) Tarihi ve teşhir niteliği bulunmayan eserlerle, herhangi bir nedenle kırılmış, harap olmuş ya da çalınmış eserler veya ait olduğu yapıya iadesi istenen eserler; müzede bulunan uzmanların görüşü de alınarak Genel Müdürlüğün teklifi üzerine gerektiğinde envanterden düşüm veya şerh işlemi için 2863 sayılı Kanun gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilir ve alınan onay doğrultusunda işlem yapılır.

Yeni eser kaydı

MADDE 21 – (1) Müzelere yeni gelen eser vakit geçirilmeden her iki envanter defterinin devam eden sıra numarasına uyularak usulüne göre kaydedilir.

Müzedeki bulundurulması gereken defterler

MADDE 22 – (Değişik:RG-2/3/2013-28575)

(1) Müzede aşağıda sayılan defterler bulundurulur:

- a) Dayanıklı taşınırlar defteri,
- b) Eser envanter defteri,
- c) Etütlük eser defteri,
- ç) Kitap kayıt defteri,
- d) Gelen evrak kayıt defteri,
- e) Giden evrak kayıt defteri,
- f) Evrak zimmet defteri,
- g) Depo giriş çıkış kontrol defteri,
- ğ) Nöbet devir teslim defteri,
- h) Gece ve gündüz güvenlik nöbet defteri,
- ı) Anahtar teslim defteri,
- i) Teşhir salonu kontrol defteri,
- j) Güvenlik kontrol defteri,
- k) Personel devam defteri.

Güvenlik önlemleri

MADDE 23 – (1) Müzedeki eserlerin ve diğer ayniyatın güvenliği için aşağıda belirtilen tedbirler alınır:

a) Müze teşhir salonları ile vitrin ve depo anahtarları, **(Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575)** müdürün, müdür yoksa yerine vekalet eden müze araştırmacısının sorumluluğu altındaki mühürlü bir dolapta veya kasada bulundurulur. Teşhir salonları ile vitrin ve depo kapıları; sorumlu uzmanın başkanlığında, müdür tarafından görevlendirilecek bir eleman ile birlikte mühürlenerek tutanakla kapatılır ve açılır. Zorunlu hallerde bu yerler bir komisyon marifetiyle kontrol edilir. Bu işlem bir

tutanakla tespit olunur ve ayrıca depo defterine yazılır. Büroların anahtarları da müdür tarafından belirlenecek bir eleman sorumluluğunda ayrı bir dolapta muhafaza edilir.

b) Eserler, Genel Müdürlüğün izni olmadan, diğer ayniyat ise bölge müdürlüğünün izni olmadan müzeden dışarı çıkarılamaz.

c) Kapanışından sonra müzede, yalnız nöbetçi müze personeli bulunur. Bunların dışında müdür izni olmadan hiç kimse müzeye giremez.

ç) Müze ziyaretçilerinin ziyaretten önce, yanındaki çanta ve benzeri eşyaları, görevli personel tarafından bagaj numarası verilerek teslim alınır.

d) Adaylığı kaldırılmamış olanlar ile yardımcı hizmetler sınıfına mensup personele zimmetle müzelik eser teslim edilemez. Zorunlu hallerde Genel Müdürlüğün izni ve görüşüne göre işlem yapılır.

e) Müzenin ve müzedeki her türlü kültür varlığı ile ayniyatın güvenliği yirmi dört saat boyunca güvenlik elemanlarınca sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Müze Personeli ve Görevleri

Müze personeli

MADDE 24 – (Değişik:RG-2/3/2013-28575)

(1) Müze personeli; Müdür, müze araştırmacısı, teberrükât saymanı, memur, bilgisayar işletmeni, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, hizmetli, güvenlik görevlisi, bahçıvan, şoför ve Genel Müdürlükçe ihtiyaç duyulan diğer personelden oluşur. Müdür ilgili Bölge Müdürüne karşı sorumludur.

(Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575) Müdür

MADDE 25 – (1) (Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575) Müdür; müze personelinin amiri olup, müzenin sevk ve idaresinden sorumludur.

(2) **(Değişik:RG-2/3/2013-28575)** Müdür, görevi başında bulunmadığı zaman görevlerini Müzenin bağlı olduğu Bölge Müdürü tarafından görevlendirilen kişi yürütür.

(3) **(Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575) Müdürün** görevleri şunlardır;

a) Müzenin bütün işlerini ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, genelge ve emirler doğrultusunda belli bir plan çerçevesinde yürütmek,

b) Personelin nöbet ve fazla mesai cetvellerini düzenleyerek, ilgililere tebliğ etmek, bir nüshasını ilan tahtasına astırmak,

c) Müze personeli arasında iş bölümü yapmak ve çalışmalarını titizlikle denetlemek,

ç) Müzeye intikal eden giriş bilet koçanlarını takip ederek ve günlük hasılatı kontrol ederek ilgili hesaba yatırılmasını sağlamak,

d) Müzede bulunan her türlü müzelik eserlerin bulunduğu yerlere ait anahtarları muhafaza altında tutmak,

e) İstatistiki bilgilerin çıkarılması, çalışma raporlarının hazırlanması, sicil izin ve diğer özlük işleri ile ayniyat sayımı gibi faaliyetlere ait bilgilerin ilgili yerlere gönderilmesini sağlamak.

Müze araştırmacısı

MADDE 26 – (1) Müze araştırmacısı müzedeki eserlerin cinslerine göre oluşturulan bölümlerin teknik ve bilimsel sorumlusu olup görevleri şunlardır;

a) Müdüre bütün görevlerinde yardımcı olmak,

b) Müdür tarafından verilen işleri, verilen yetkilere göre yürütmek,

c) Müze eserlerinin korunmasını, tanıtılmasını, yayınlanmasını ve kontrolünü sağlamak,

ç) Müzelik eserlerin ve kültür varlıklarının müzelere kazandırılması, tasnifi, tescili, envanteri, katalog fişlerinin düzenlenmesi, sergilenmesi, depolanması, korunması, mekanik temizliği, tanıtımı, yayımı, güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlamak,

d) Müdürün görevlendirmesi halinde ilmi araştırma yapanlara, Devlet misafirlerine, gruplara, özel ziyaretçilere, özel izne tabi film ve fotoğraf çekenlere, müzede ve bağlı birimlerde rehberlik, refakat etmek,

e) Müzenin sergi, kurs, seminer, konferans gibi kültürel ve eğitim faaliyetlerinde yer almak,

f) Mesleki, ilmi yayınları izleyerek, müzeye kazandırılmasını ve inceledikleri yayınların diğer uzman personele tanıtılmasını sağlamak,

g) Müdürün görevlendirilmesi halinde devir-teslim ve değerlendirme çalışmalarını yapan komisyonlara katılmak,

ğ) Eserlerin sağlık durumunu sürekli izlemek ve laboratuarda müdahale edilmesi gerekenleri idareye rapor etmek,

h) Resmi tatil günlerinde ve mesai saatleri dışında müze idaresince verilecek nöbet ve fazla mesai görevlerini yürütmek,

i) Kendisine teslim edilen eserlerin bakım ve muhafazasını sağlamak,

i) Müzeliik eserler ile bu kapsamda olan varlıkların tespit çalışmalarını yaparak, tescillerini sağlamak,

j) İmkânlar dâhilinde, kendi branşı ile ilgili eserler üzerinde ilmi çalışmalar yapmak.

Teberrükât saymanı

MADDE 27 – (1) Müzede sergilenen ve depoda bulunan tüm eserlerin zimmeti teberrükât saymanına ait olup, **(Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575)** müdürün emri ve yönetimi altındadır.

(2) Teberrükât saymanı, müzenin demirbaş eşya, kitap, mefruşat, büro malzemesi, kırtasiye, temizlik ve diğer ihtiyaç malzemelerinin temini, kaydı, dağıtılması, korunması ve sayımının yapılması ile ilgili işleri ilgili mevzuat hükümlerine göre yürütür.

(3) Teberrükât saymanı, gerektiğinde bölge müdürlüğünce verilecek teberrükât eşyası ile ilgili işlemleri de 6/11/1999 tarihli ve 23868 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığınca İdare Olunan Cami ve Mescitlerdeki Teberrükât Eşyası Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda yapar.

Memur

MADDE 28 – (1) Müzede görevli memur, evrak kayıt işlemlerinin yapılması, tesisin işlerliği, nöbet ve mesai hizmetinin aksamadan yerine getirilmesi görevlerini yapar.

Şoför

MADDE 29 – (1) Şoför kendisine teslim edilen aracı temiz, bakımlı ve hizmete hazır durumda bulundurmak, aracı tahsis edildiği hizmetlerde amirlerince belirlenmiş esaslar ve verilen emirler çerçevesinde kullanmak, aracın periyodik muayene ve bakımlarını yapmak veya yaptırmak ve görev esnasında seyahat güvenliğini ve gerektiğinde taşıyacağı malzemenin güvenliğini sağlayarak aracı ilgili mevzuata uygun şekilde kullanmakla yükümlüdür.

Hizmetli

MADDE 30 – (1) Hizmetli, müzenin her türlü yardımcı hizmetleri ile (**Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575**) müdür ve üstleri tarafından kendilerine verilen görevleri yapar.

Güvenlik görevlisi

MADDE 31 – (1) Güvenlik görevlisi müzenin her türlü güvenliğinden sorumludur.

Güvenlik görevlisine görev yaptığı saatlerde kullanılmak üzere tabanca verilir. Tabancanın verilmesinde ve iadesinde tutanak, vuku bulan hadiselerde rapor düzenlenir. Tabanca müze dışına çıkarılamaz.

(2) Güvenlik görevlisinin görevleri şunlardır;

a) Müze eserlerine ve çevreye herhangi bir zarar getirmelerini engellemek için, ziyaretçileri takip etmek,

b) Mesai saatleri içinde ve dışında görevsiz kişileri müzeye sokmamak,

c) Açık muslukları ve boşuna yanan elektrik lambalarını kapatma gibi israfi önleyici tedbirleri almak,

ç) Yangın, su baskını ve benzeri hallerde ilgilileri ve ilgili kuruluşları en seri vasıtalarla haberdar etmek,

d) Görev süresi içerisinde Genel Müdürlükçe verilecek özel kıyafeti giymek ve 09:00-17:00 saatleri dışında, kontrol noktalarındaki bekçi saatlerini saat başı kurmak,

e) Müze yetkilisinin kendisine vereceği diğer görevleri yapmak.

Nöbet

MADDE 32 – (1) Nöbet devirleri, nöbet çizelgesinde adları belirtilmiş olan görevliler arasında, her sabah saat 09:00 da yapılır.

(2) Nöbet defteri, nöbeti devreden ve teslim alan tarafından imzalanır.

(3) Nöbeti teslim alan, müzenin mevcut durumu hakkında kesin bilgi sahibi olmak için, devredenle birlikte gereken kontrolü yapmak zorundadır.

(4) Nöbet görevi biten personel, görevi teslim alacak olanın gelmesine kadar nöbet yerini terk edemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Fotoğraf arşivi

MADDE 33 – (1) Müzede imkân dâhilinde, fotoğraf arşivi kurulur. (**Değişik ibare:RG-2/3/2013-28575**) Müdür tarafından fotoğrafçı olarak bir personel görevlendirilir.

Gözetim

MADDE 34 – (1) Müzedeki bir kültür varlığının harap olması, kırılması, kaybolması, çalınması gibi durumlarda olay derhal bölge müdürlüğüne, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve diğer ilgili mercilere belgeleri ile birlikte bildirilir.

Müzelerin ziyarete açılması

MADDE 35 – (1) Müzeler "Pazartesi" dışındaki günlerde saat 09:00'ile 17:00 arası ziyaretçilerin görüşüne açık tutulur.

Müzede araştırma yapılması

MADDE 36 – (1) Müzedeki vakıf kültür varlıkları, eserler ve dokümanlarından, fotoğraf, diyapozitif, film, video, mikrofilm, resim, mulaj, stampaj, taklit ve reproduksiyon almak veya yapmak sureti ile yararlanılabilir,

(2) Ancak müzede araştırma yapmak isteyen kişi ya da kuruluşlar, 25/9/1986 tarihli ve 86/11038 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Eserlerden Faydalanma Usul ve Esasları Hakkında Tüzük hükümlerine göre Genel Müdürlükten izin almak zorundadırlar.

(3) Yabancı araştırmacıların müzelerdeki çalışmalarında, 4/4/1988 tarihli ve 88/12839 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye’de İlmî Araştırma, İnceleme Yapmak ve Film Çekmek İsteyen Yabancılar veya Yabancılar Adına Müracaat Edenler ile Yabancı Basın-Yayın Mensuplarının Tabi Olacakları Esaslara uymak zorundadırlar.

(4) Çekim sırasında, arşiv malzemesine zarar verebilecek flaş ve benzeri araçlar kullanılamaz. İzne bağlı çekimler, müzenin ziyaretçiye kapalı olduğu günlerde ve müze personelinin denetiminde yapılır.

Giriş ücreti

MADDE 37 – (1) Müzelere giriş için ziyaretçilerden ücret alınabilir. Bu ücret, Kültür ve Turizm Bakanlığı müzeleri için tayin edilen azami giriş ücretinden fazla olmamak kaydı ile her yılbaşında Genel Müdürlük tarafından tayin edilir.

Eserlerin müze dışına çıkarılması

MADDE 38 – (1) Müzeliik eserler Genel Müdürlüğün izni olmadan, sigorta ve emniyet tedbirleri alınmadan müze dışına çıkarılamaz. Müze yetkilisi bu konuda azami dikkati göstermek zorundadır.

Yürürlük

MADDE 39 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 40 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Vakıflar Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakan yürütür.

Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin		
	Tarihi	Sayısı
	6/2/2007	26426
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	2/3/2013	28575
2.		

EK 11: Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 02.03.2013, Resmi Gazete Sayısı: 28575.

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MÜZELER YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

MADDE 1 – 6/2/2007 tarihli ve 26426 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliğinin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Bu Yönetmelik, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 26 ncı maddesi ile 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 36 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.”

MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“e) Müdür: Müzeden sorumlu Şube Müdürünü,

f) Müze araştırmacısı: Üniversitelerin Sanat Tarihi bölümlerinden mezun olan ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün müzelerinde ve taşınır ve taşınmaz kültür varlığı ile ilgili birimlerinde fiilen görev yapan kişileri,”

MADDE 3 – Aynı Yönetmeliğin 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“e) Genel Müdürlüğün sorumluluğunda bulunan bina ya da arazilerde yapılan kazı ve araştırmalarda çıkan, vakıf eseri yapıların mimari bütünlüğünü tamamlayan taşınmaz kültür varlığı veya bunlara ait parçalar ile 10/8/1984 tarihli ve 18485 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik kapsamına girmeyen vakıf eseri niteliğindeki taşınır kültür varlıkları.”

MADDE 4 – Aynı Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin sonuna “yılda en az bir kez sayımlarını yapmak,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 5 – Aynı Yönetmeliğin 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 11** – (1) 7 nci madde kapsamına giren vakıf kültür varlıkları, buldukları veya ihbar edildikleri yerlerde, ilgili müze uzman personeli tarafından inceleme yapılana kadar bölge müdürlükleri tarafından usulüne uygun olarak belge ile emanete alınır. Emanete alınan vakıf kültür varlıkları Genel Müdürlüğe bağlı müzeye en kısa zamanda bildirilir.

(2) 7 nci madde kapsamına giren vakıf kültür varlıkları dava konusu olur ise dava süresince Genel Müdürlüğe bağlı müzelerde emanete alınır.”

MADDE 6 – Aynı Yönetmeliğin 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Vakıf kültür varlıklarının müzayede yoluyla satışlarında öncelikle alım hakkı Genel Müdürlüğe aittir.”

MADDE 7 – Aynı Yönetmeliğin 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 16** – (1) Gerektiğinde yurt dışına gönderilen eser ile birlikte bir müze yetkilisi de sergi komiseri olarak görevlendirilebilir.”

MADDE 8 – Aynı Yönetmeliğin 20 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Tarihi ve teşhir niteliği bulunmayan eserlerle, herhangi bir nedenle kırılmış, harap olmuş ya da çalınmış eserler veya ait olduğu yapıya iadesi istenen eserler; müzede bulunan uzmanların görüşü de alınarak Genel Müdürlüğün teklifi üzerine gerektiğinde envanterden düşüm veya şerh işlemi için 2863 sayılı Kanun gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilir ve alınan onay doğrultusunda işlem yapılır.”

MADDE 9 – Aynı Yönetmeliğin 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 22** – (1) Müzede aşağıda sayılan defterler bulundurulur:

- a) Dayanıklı taşınır defteri,
- b) Eser envanter defteri,
- c) Etütlük eser defteri,

- ç) Kitap kayıt defteri,
- d) Gelen evrak kayıt defteri,
- e) Giden evrak kayıt defteri,
- f) Evrak zimmet defteri,
- g) Depo giriş çıkış kontrol defteri,
- ğ) Nöbet devir teslim defteri,
- h) Gece ve gündüz güvenlik nöbet defteri,
- ı) Anahtar teslim defteri,
- i) Teşhir salonu kontrol defteri,
- j) Güvenlik kontrol defteri,
- k) Personel devam defteri.”

MADDE 10 – Aynı Yönetmeliğin 24 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 24** – (1) Müze personeli; Müdür, müze araştırmacısı, teberrükât saymanı, memur, bilgisayar işletmeni, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, hizmetli, güvenlik görevlisi, bahçıvan, şoför ve Genel Müdürlükçe ihtiyaç duyulan diğer personelden oluşur. Müdür ilgili Bölge Müdürüne karşı sorumludur.”

MADDE 11 – Aynı Yönetmeliğin 25 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Müdür, görevi başında bulunmadığı zaman görevlerini Müzenin bağlı olduğu Bölge Müdürü tarafından görevlendirilen kişi yürütür.”

MADDE 12 – Aynı Yönetmeliğin 13, 25, 30 ve 33 üncü maddelerinde geçen “müze müdürü” ibareleri “müdür” olarak; 23, 25 ve 27 nci maddelerinde geçen “müze müdürünün” ibareleri “müdürün” olarak ve 25 inci maddenin başlığı “Müdür” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 13 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14 – Bu Yönetmelik hükümlerini Vakıflar Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakan yürütür.

Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin	
Tarihi	Sayısı
6/2/2007	26426

EK 12: 2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Resmi Gazete Tarihi: 23.07.1983, Resmi Gazete Sayısı: 18113.

Müze, zel müze ve koleksiyonculuk:

Madde 26 – Bu Kanunun kapsamına giren kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindedir.

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tzelkişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak Şartıyla, kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilirler. Ancak, gerçek ve tzelkişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenir.

Gerçek ve tüzelkişilerce kurulacak müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığının izin belgesinde belirlenen konu alanlarına inhisar etmek Şartı ile taşınır kültür varlığı bulundurabilir ve teşhir edebilirler. Bu müzeler de, taşınır kültür varlıklarının korunması hususunda Devlet müzeleri statüsündedirler.

Anılan müzelerin kuruluş amacı, görevi ve yönetim Şekil ve Şartları ile gözetim ve denetimi yönetmelikle belirlenir.

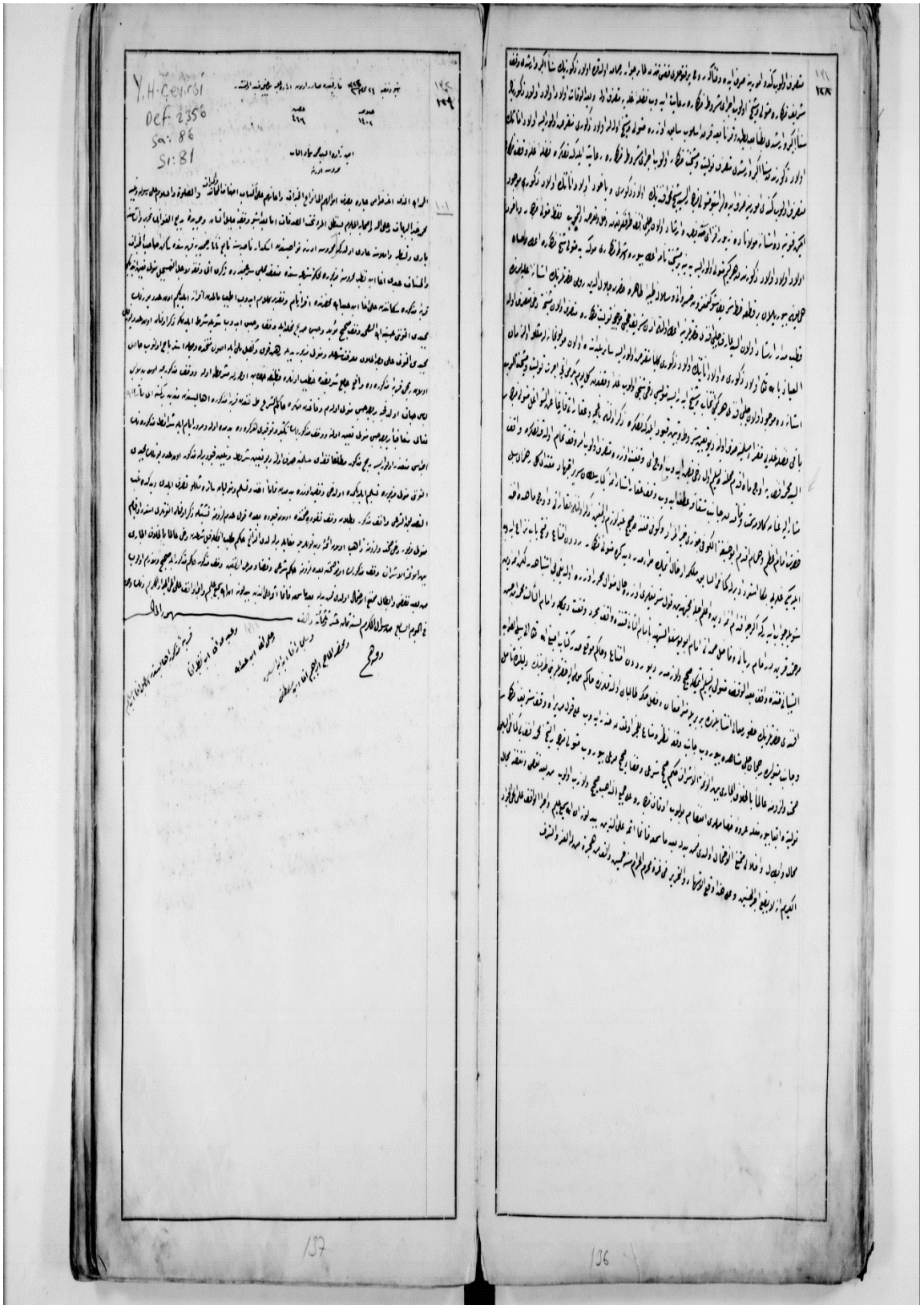
Devlet müzeleri içerisinde özel bir ihtisas ve araştırma müzeleri olan askeri müzelerin kurulması, yaşatılması, malzemenin ve uğraş konularının tayin ve tespiti Genelkurmay Başkanlığına aittir. Bu müzelerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma düzenleri, Milli Savunma Bakanlığının, Kültür ve Turizm Bakanlığıyla birlikte hazırlayacağı bir yönetmelikte belirtilir.

Gerçek ve tüzelkişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilirler.

Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kùltür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kùltür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar.

Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri on beş gün önce Kùltür ve Turizm Bakanlığına haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kùltür ve Turizm Bakanlığına aittir.

EK 14: Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete Tarihi: 22.01.1984, Resmi Gazete Sayısı: 18289.

ÖZEL MÜZELER VE DENETİMLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Amaç

Madde 1 — (Değişik:RG-24/11/2006-26356)

Bu Yönetmeliğin amacı, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamına giren taşınır kültür ve tabiat varlıklarından meydana gelen özel müzelerin kuruluş, görev, yönetim, gözetim, denetim şekil ve şartlarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik kendi hizmet konularında veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için özel müzeye sahip olan ve özel müze kurmak isteyen bakanlıkların kamu kurum ve kuruluşlarının, gerçek ve tüzel kişilerin ve vakıfların uymak zorunda oldukları esaslar ile bunların görev ve sorumluluklarını kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 24 ve 26 ncı maddeleri gereğince hazırlanmıştır.

Özel Müze Kurma Hakkı

Madde 4 — (Değişik:RG-24/11/2006-26356)

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit taşınır kültür ve tabiat varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve özel müzeler kurabilirler.

Başvuru

Madde 5 — Özel müze kurmak isteyenler kurulacak müzenin kuruluş amaçları ve faaliyet konularını belirten bir yazı ile Kültür ve Turizm Bakanlığına başvururlar. Bu yazıya aşağıdaki belgeler eklenir.

- a) Müze olarak kullanılacak binanın 1/100 ölçekli plânı,
- b) (**Değişik:RG-24/11/2006-26356**) Binanın adresi ile tapu kaydı veya intifa, irtifak hakkı veya kira sözleşmesi gibi haklarla en az on yıl kullanma iznini gösteren belge örneği,
- c) Mevcut kültür ve tabiat varlıklarının sıra numarası, adı, cinsi ve ölçülerini belirtir bir listesi,
- d) Tüzel kişilerin yetkili organlarından alınmış karar veya onay.

Müze Yeri

Madde 6 — Müze olarak kullanılacak binanın;

- a) Müstakil bir yapı veya ayrı bir bölüm olması,
 - b) Mevcut kültür ve tabiat varlıklarının teşhirine, depolanmasına ve grup ziyaretlerine uygun olması,
 - c) Kültür ve tabiat varlıklarının sağlıklı bir şekilde korunmasına uygun olması,
 - d) Gerektiğinde kültür ve tabiat varlıklarının bakımının yapılabileceği bir atölyenin bulunması,
 - e) Ziyaretçilerin müracaat, dinlenme yeri, tuvalet ve diğer zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesislerin bulunması,
 - f) Yangına, sabotaja ve hırsızlığa karşı emniyet tedbirlerinin alınmış olması,
- gerekmektedir.

Değerlendirme

Madde 7 — Başvuruyu alan Kültür ve Turizm Bakanlığı durumu bu yönetmelik hükümlerine göre inceler. Değerlendirme yapılırken sergilenecek eserlerin bir müze için yeterli nicelik ve nitelikte bulunması, müzenin sürekli hizmet vereceğinin

sağlanmış olması hususları da dikkate alınır. Sonuç olumlu görüldüğü takdirde özel müze açma izni verilir.

(Değişik fıkra:RG-24/11/2006-26356) Gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirilerek Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenen konu alanına inhisar etmek şartı ile her çeşit taşınır kültür ve tabiat varlığı bulundurabilir ve teşhir edebilirler.

Müze Görevlileri

Madde 8 — Özel müze açmalarına izin verilenler müzenin özelliğinin gerektirdiği nitelik ve nicelikte uzman personel ile yeteri kadar bekçi görevlendirmek zorundadırlar.

Envanter Kayıtları

Madde 9 — Özel müzede bulunan kültür ve tabiat varlıkları Bakanlıkça uygun görülecek ve noterden tasdikli iki nüsha halinde tanzim edilecek envanter defterlerine özel müze uzmanlarınca kaydedilir.

(Değişik fıkra:RG-24/11/2006-26356) Bu defterlerden bir nüshası, özel müzenin denetim açısından bağlı olduğu müzeye verilir.

Yeni Kültür ve Tabiat Varlıklarının Alımı ve Kaydı

Madde 10 — **(Başlığı ile birlikte değişik:RG-24/11/2006-26356)**

Kültür ve tabiat varlıklarını öncelikli satın alma yetkisi Devlet müzelerine aittir. Özel müzelere yeni alınan kültür ve tabiat varlıkları en geç otuz günlük sürede her iki envanter defterinin devam eden sıra numarasına uyularak usulüne göre kaydedilir. Bir envanter numarasına birden fazla kültür ve tabiat varlığı kaydedilemez.

Özel müzeler, koleksiyonlarındaki her türlü taşınır kültür ve tabiat varlığını, Bakanlıktan onay almak ve koleksiyonun bütünlüğünü korumak şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilir. Satın almada öncelik Bakanlığa bağlı müzelere ait olup satış ve değiştirme işleminden on beş gün önce, denetim açısından bağlı bulunduğu müze müdürlüğüne konuyla ilgili kültür ve tabiat varlıkları hakkında satış veya devir sözleşmesi örneği gönderilerek haber verilir.

Denetim

Madde 11 — (Değişik:RG-24/11/2006-26356)

Özel müzeler, denetim açısından bağlı bulunduğu müze müdürlüğü uzmanları tarafından, yılda en az bir defa denetlenir.

Özel müze yetkilileri, denetim esnasında istendiği takdirde, her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdürler.

Denetlemelerde özel müzedeki kültür ve tabiat varlıklarının sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınıp alınmadığı, ayrıntılı envanter bilgilerinin olup olmadığı incelenir. Denetleme raporu üç nüsha olarak düzenlenir. Tespit edilen aksaklıklar kültür ve tabiat varlıklarının güvenliğini ve sağlığını ciddi biçimde tehlikeye atmayacak nitelikte ise rapor özel müzeye tebliğ edilerek en geç iki ay içerisinde aksaklıkların düzeltilmesi istenir. İki aylık sürenin sonunda yeniden denetim yapılır ve nihai raporun bir nüshası özel müzeye verilir, bir nüshası denetlemeyi yapan ilgili müzede saklanır, bir nüshası da usulüne uygun olarak düzenlenmiş özel müze istatistik formu ile beraber yıl sonunda Bakanlığa gönderilir.

Madde 12 — Özel müzelerin 2863 sayılı Kanun ve yönetmelik hükümlerine uymadıklarının tesbit edilmesi halinde izinleri Kültür ve Turizm Bakanlığınca iptal edilir.

Kapanan veya Taşınması Gereken Özel Müzeler

Madde 13 — (Başlığı ile birlikte değişik:RG-24/11/2006-26356)

Kapanacak veya taşınacak özel müzeler, durumu en az otuz gün önce yazılı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirirler.

Kapanan, taşınan veya Bakanlıkça izinleri iptal edilen özel müzelerde bulunan kültür ve tabiat varlıkları denetim yönünden bağlı oldukları müze müdürlüğü uzmanlarınca incelenir. Devlet müzelerine alınması uygun görülenler, başış yoluyla veya 13/8/1984 tarihli ve 18488 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca tespit edilecek bedel üzerinden Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelere kazandırılır. Bu müzeler, Bakanlıkça uygun görülmesi halinde kültür ve tabiat varlıklarını başka bir özel müzeye devredebilirler.

Özel müze olarak kullanılan binadan, önleyemedikleri sebeplerden dolayı veya kullanma haklarının sona ermesi nedeniyle taşınmak zorunda kalanlar, belirledikleri yerin Bakanlıkça uygun görülmesi ve nakliye ve depolama masrafları kendilerince karşılanmak kaydıyla taşınabilirler. Bu durumda faaliyetlerine ara vermeleri halinde, izinleri, Bakanlıkça uygun görülecek yeni bir müze binası bulununcaya kadar dondurulmuş sayılır. İznin dondurulmuş sayıldığı sürenin bir yılı aşması ve yeniden faaliyete geçilmemesi halinde özel müze açma izni iptal edilir.

Eserlerin Müze Dışına Çıkarılmaması

Madde 14 — Özel müzeler müze binası dışında eser bulunduramazlar ve depo meydana getiremezler.

Özel müzelerin başka bir yapıya taşınması ve eserlerin bu müze dışında geçici olarak sergilenmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır.

Bakanlık Yardımı

Madde 15 — Özel müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığından İlmi ve teknik konularda yardım isteyebilirler.

Ziyaret Günleri ve Giriş Ücreti (Değişik başlık:RG-28/6/2015-29400)¹

Madde 16 —(Ek fıkra:RG-28/6/2015-29400)¹Özel müzeler haftanın en az dört günü ziyarete açık bulundurulur. Özel müzeler kapalı olunacak günlerle ilgili olarak denetim yönünden bağlı oldukları müzeyi bilgilendirir. İstisnai hallerde özel müzenin ziyarete kapalılık durumu Bakanlıkça değerlendirilir. ¹

Özel müzelere giriş için ziyaretçilerden ücret alınabilir. Bu ücret, Kültür ve Turizm Bakanlığı müzeleri için tayin edilen azami giriş ücretinden fazla olamaz.

Yasaklar

Madde 17 — (Değişik:RG-24/11/2006-26356)

Güveni kötüye kullanma, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, görevi kötüye kullanma, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devletin sırlarını açığa vurma, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yaparak, kullanılmasını kolaylaştırma ve kullanma, satın alma veya bulundurma, kaçakçılık suçları ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını

Koruma Kanunu, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçaklıkla Mücadele Kanunu ve 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunda, 12/6/1933 tarihli ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanunda belirtilen suçlardan, ertelenmiş veya affa uğramış olsalar dahi, hüküm giymiş şahıslar ile korunması gerekli taşınır kültür varlığı koleksiyoncusu iken kendi isteği dışında bir nedenle belgesi iptal edilenler, özel müze açamazlar ve özel müzelerde çalışamazlar.

Özel müze sahipleri başvuru esnasında, bunların murisleri ise özel müzeye ait hak ve sorumlulukların kendilerine intikalinden itibaren üç iş günü içinde adli sicil kayıtlarını, Bakanlığa verirler. İlgililer Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde adli sicil kayıtlarını belgelemekle yükümlüdürler.

Gözetim

Madde 18 — (Değişik:RG-24/11/2006-26356)

Özel müzeye ait kültür ve tabiat varlıklarının harap olması, kırılması, kaybolması, çalınması gibi durumlarda olay en geç üç iş günü içerisinde ilgili mercilere ve Kültür ve Turizm Bakanlığına belgeleri ile duyurulur. Bakanlıkça gerekli inceleme ve soruşturma yapılır.

Özel müze sahibi gerçek kişinin ölümü halinde özel müzeye ait hak ve sorumluluklar varislerine intikal eder. Durum, varisler tarafından veraset ilanı ile birlikte dört ay içinde, özel müzenin denetim açısından bağlı olduğu müze müdürlüğüne bildirilir.

Kaldırılan Hükümler

Madde 19 — Bu yönetmelikle 8/10/1980 gün ve 17129 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Özel Müze Yönetmeliği” yürürlükten kaldırılmıştır.

Modern Eser veya Eşya Müzeleri

EK MADDE 1 – (Mülga:RG-19/1/2012-28178)

Geçici Madde — Bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş veya açılmış olup da Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almamış bulunan özel müzeler, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra 6 ay içerisinde bu yönetmelik hükümlerine durumlarının uydurarak izin belgesi almak zorundadırlar.

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek:RG-24/11/2006-26356)

2863 sayılı Kanununun 24 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hazırlanan yönetmelik yayımlanıncaya kadar bu konuda yapılacak başvurular bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilir. Bu müzelerle ilgili envanter, denetim ve sergileme konusunda bu Yönetmeliğin Ek 1 inci maddesinin son fıkrası hükmü uygulanır.

Yürürlük ve Yürütme

Madde 20 — Bu yönetmelik yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 21 — Bu yönetmeliği Kültür ve Turizm Bakanı yürütür.

EK 15: Vakıflar Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Vakıflar Müze ve Sanat Kaynakça Bilgileri

1. Aker, Sabiha (1978). “Ankara Etnografya Müzesi’nde Bulunan XIV. Yüzyılda Meraga’da Yapılmış Vakıf Kur’an Cüzleri”. Vakıflar Dergisi, 12: 291-327.
2. Altun, Ara (1988). “Türk Sanat Eserlerinin Merkezî Dokümantasyonu Hakkında Notlar”. Vakıflar Dergisi, 20: 115-118.
3. Ayanoğlu, Fazıl İsmail (1942).”Vakıflar İdaresince Tanzim Ettirilen Tarihî Makbereler”. Vakıflar Dergisi, 2: 399-403.
4. Balpınar, Belkıs (1982). Flatweaves of the Vakıflar Museum Istanbul, Wesel: Uta Hulsey.
5. Balpınar Acar, Belkıs (1983). Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi Kataloğu, İstanbul.
6. Barışta, H. Örcün (1992). “Mevlevi Dergâhına Vakfolunan Bazı Hat Örneklerinin Paspartularındaki Suluboya-Guvaj Resimler”. IX. Vakıf Haftası Kitabı- Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerde Yer Alan Türk –İslam Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara), İbrahim Ateş vd. (Yay. Haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 145-158.
7. Bayraktaroğlu, Suzan (2011). “İstanbul’da Vakıf Müzeciliği ve Geleceği”. 2010 Vakıf Medeniyeti İstanbul Yılı Etkinlikleri, Adem Şahin, Mehmet Kurtoglu (ed.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 92-98.
8. Bayram, Sadi (1979). “Kendinden Desenli ve Üzeri Yazılı Kumaşların Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Bulunan İki Örneği”. II. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul 24-29 Eylül 1979.
9. Bayram, Sadi (1981). “Musavvir Hüseyin Tarafından Minyatürleri Yapılan ve Halen Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Muhafaza Edilen Silsile-Nâme”. Vakıflar Dergisi, 13: 253-338.
10. Bayram, Sadi (1982). “Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Bulunan Kendinden Desenli, Üzeri Yazılı İki Kumaş”. Vakıflar Dergisi, 15: 139-156.
11. Bayram, Sadi (1998). “XIV.-XIX. Yüzyıl Vakfiyelerinde Türk Tezhip Sanatının Gelişimi ve Günümüzde Yorumlayanlar”. Vakıf ve Kültür Dergisi, 1 (1): 54-58.
12. Bayram, Sadi (2000). “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yıldönümü Münasebetiyle Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde Bulunan 12 Zilkâde 1262 H.- 2 Ekim 1846 Tarihli Teberrukât Eşyası Tesbit Defteri”. Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüp Sultan Sempozyumu, 28/30 Mayıs 1999, İstanbul: Eyüp Belediyesi Yayınları, 420-427.
13. Bayram, Sadi (2004). “Ünlü Türk Düşünürü Hacı Bayram-ı Velî ve Akkoyunlu Uzun Hasan’ın Ankara Hacı Bayram Türbesi’ne Vakfettiği Halen Danimarka’da David’s Samlung Koleksiyonunda Bulunan Tarihî Şamdanın Düşündürdükleri”. VIII.

Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi 26-28 Nisan 2004 (Sözlü Bildiri).

14. Bayram, Sadi (1998). “Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesi’nde Bulunan Hayvan Figürlü Halılarda Ejder, Kertenkele, Kaplumbağa Motifi”. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi tarafından tertiplenen Milletlerarası Türk Soylu Hakların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı, Kayseri Erciyes Üniversitesi 27-31 Mayıs 1996, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: Varan Matbaacılık, 65-75.

15. Bayram, Sadi (1999). “Özel Müzeler Yönetmeliği ve Vakıflar Genel Müdürlüğü”. Cumhuriyetin 75.Yıldönümünde Müzeciliğimiz ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 14-16 Mayıs 1999, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi ve T.C. Kültür Bakanlığı (Sözlü Bildiri)

16. Bayram, Sadi (1999). “Türk Kültür Tarihimizde Halıcılık, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Rolü ve İstanbul Sultanahmed Halı Müzesi”. Erdem, Halı Özel Sayısı, I (28) : 65-74, 206-212.

17. Biçici, H. Kamil (2014). “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde Sergilenen Cami Saatlerinin Sanat Tarihi Açısından İncelenmesi”. Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Fall 2014, 9 (10): 115-147.

18. Birol, İnci A. (2006). “Vakıf Eserlerinde Tezyîni Sanatların Yeri ve Önemi”. Vakıflar Dergisi, Özel Sayısı: 48-51.

19. Bozer, Rüstem (1989). “Sinan Eserlerinde Ahşap İşçiliği”. VI. Vakıf Haftası (5-8 Aralık 1988), İ. Ateş, S. Bayram, M. Narince (yay. haz.), 327-346.

20. Bozer, Rüstem (1998). “Edirne Selimiye Camii’nin Ahşap Kapı ve Pencere Kanatları”. Vakıf ve Kültür Dergisi, Kasım 1998, 1(3): 31-33.

21. Çevrimli, Nilgün- G. Burkan (2007). “Tokat Mevlevihane Vakıf Müzesindeki Bir Şamdan”. Vakıflar Dergisi, 30: 467-486.

22. Çevrimli, Nilgün (2013).”Teberrükât Eşyalarının Evkâf’teki Serüveni”. Vakıflar Dergisi, 39: 147-170.

23. Demiriz, Yıldız (1989). “Mimar Sinan’ın Yapılarında Kalem İşleri”. VI. Vakıf Haftası (5-8 Aralık 1988), İ. Ateş, S. Bayram, M. Narince (yay. haz.), 315-324.

24. Deniz, Bekir (1994). “Bir Vakıf Eser Olarak Cami, Mescid, Zaviye, Şifahane Gibi Dinî ve Sosyal Yapılarda Bulunan Halı, Kilim ve Düz Dokuma Yayımlar ve Bunların Günümüzdeki Durumu”. Vakıflar Dergisi, 23: 283-296.

25. Deniz, Şefaattin (2015). “Sultan Abdülmecid Vakıflarından Çırağan Mecidiye Camii”. Vakıflar Dergisi, 43: 105-118.

26. Derman, Uğur (1989). “Mimar Sinan’ın Eserlerinde Hat Sanatı”. VI. Vakıf Haftası (5-8 Aralık 1988), İ. Ateş, S. Bayram, M. Narince (yay. haz.), 287-300.

27. Diez, Ernst (1946). Türk Sanatı (Başlangıçtan Günümüze Kadar), Oktay Arslanapa (çev.), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sanat Tarihi yayınları, No.1

28. Eyice, Semâvi- Halük Karamağaralı, - Gönül Öney, vd. (1992). “Türk Sanatının Problemleri ve Çözüm Yolları Paneli”. IX. Vakıf Haftası Kitabı (2-4 Aralık 1991 Ankara), İbrahim Ateş vd.(Yay. Haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 341-356.
29. Güney, K. Zeynep (1999). “Osmanlı Vakfiyeleri ve Vakfiye Süslemeleri”. Osmanlı, Güler Eren (ed.), Ankara: Yeni Türkiye yay., 11: 374-380.
30. Günüş, Fevzi (1999). “Ahmed bin Abdullah-i Hicâzî ve Mevlânâ Müzesi’ndeki Kur’ân-ı Kerim’i”. Vakıf ve Kültür Dergisi, Ağustos 1999, 2 (5) : 52-55.
31. Halı Müzesi İle Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi Kataloğu (2007). Ankara.
32. Hirsch, Udo (1982). Flatweaves of the Vakıflar Museum Istanbul, Wesel: Uta Hulsey.
33. Kardeşlik, Selman (2010). “İstanbul Vakıflar Halı Müzesinde Konservasyon Çalışmaları ve Yeni Keşfedilen Selçuklu Halıları”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 1: 111- 120.
34. Kardeşlik, Selman (2011). “Vakıflar Halı Müzesinde Selçuklu ve Selçuklu Geleneğindeki Halılarda Kozmolojik ve İkonografik Boyut”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 2: 73-90.
35. Kardeşlik, Selman (2012). “Doğu Minyatürlerinde Tasvir Edilen Selçuklu Halıları”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 4: 51- 62.
36. Kardeşlik, Selman (2013). “Avrupa Resim Sanatında Tasvir Edilen Anadolu Selçuklu Halıları”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 6: 41-52.
37. Kutlu, Hüseyin (2014). “Edirne Kapısı Mihr ü Mâh Sultan Câmii Yazılarına Dair”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 9: 64-71.
38. Meriç, Atanur (1998). “Geleneksel Türk Süsleme Sanatları (Minyatür- Tezhip - Hat)”. Vakıf ve Kültür Dergisi, Ağustos 1998, 1 (2) : 52-54.
39. Mestçi, Nuray (2001). “Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi Dünyada Eşi Yok!”. Popüler Tarih, 9 (4): 110-111.
40. Miras: Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi Koleksiyonu’ndan Seçmeler (tz.). A. Akcan (ed.), İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı.
41. Ögel, Semra (1989). “Sinan Eserlerinde Süsleme ve Mimarî’nin Bütünlüğü”. VI. Vakıf Haftası (5-8 Aralık 1988), İ. Ateş, S. Bayram, M. Narince (yay. haz.), 347-360.
42. Önder, Mehmet (1999). “Berlin Müzesindeki Selçuklu Eserleri”. Vakıf ve Kültür Dergisi, İlkbahar 1999, 1(4) : 17-19.

43. Önel, İsmail – A. Vefa Çobanoğlu, (2014). “Edirnekapı Mihrimah Sultan Camii ve Kalemîşi Tezyinatı”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 9: 89-93.
44. Önge, Yılmaz (1987). “Erken Osmanlı Dönemi Osmanlı - Türk Sanatına Genel Bir Bakış (1300 - 1453) ve Hacı Bayram-ı Velî Türbesi”. IV. Vakıf Haftası (1-7 Aralık 1986), Abdülkerim Erdoğan (yay. haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü yay., 39-46.
45. Özçelik, Serpil (1998). “Vakıflar Halı Müzesi”. Vakıf ve Kültür Dergisi, 1 /1(Mayıs 1998): 46-49.
46. Özçelik, Serpil (2011). “Süleymaniye Camisinin Halı Hazinesi”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 3: 49- 61.
47. Özçelik, Serpil- Fatma Uludağ (2013). “Fatih Camii'nin Özel Tasarımlı Taban Halısı”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 7: 119- 126.
48. Özçelik, Serpil (2014). “İstanbul Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi”. Vakıflar Dergisi, 42: 133-138.
49. Özsayiner, Zübeyde Cihan (1990). “Beyazıt Medresesi'ndeki Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi”. Milliyet Sanat Dergisi, 242: 64-
50. Özsayiner, Zübeyde Cihan (1992). “Mevlevî Hattatlar”. IX. Vakıf Haftası Kitabı-Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerinde Yer Alan Türk –İslam Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara), İbrahim Ateş vd. (Yay. Haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 125-142.
51. Özsayiner, Zübeyde Cihan (1998b). “Hat Sanatına Açılan Pencere: Beyazıt Medresesi'nden Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne”. Vakıf ve Kültür Dergisi, Ağustos 1998, 1(2) : 48-51.
53. Özsayiner, Zübeyde Cihan (1999). Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde Bulunan Tezhipli Kur'an-ı Kerimler, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
54. Özsayiner, Zübeyde Cihan (2006). “Vakıflar Genel Müdürlüğüne Ait Camilerden Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi'ne Gelen Hat Eserleri”. Vakıflar Dergisi, Özel Sayısı: 12-17.
54. Özsayiner, Zübeyde Cihan (2011a). “İstanbul'da Vakıf Müzeciliği ve Geleceği”. 2010 Vakıf Medeniyeti İstanbul Yılı Etkinlikleri, Adem Şahin, Mehmet Kurtoğlu (ed.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 99-102.
55. Özsayiner, Zübeyde Cihan (2011b). “Bezm-i Âlem Valide Sultan Vakıf Gureba Eğitim Hastanesi Koleksiyonu'ndaki Hat Levhaları”. 2010 Vakıf Medeniyeti İstanbul Yılı Etkinlikleri, Adem Şahin, Mehmet Kurtoğlu (ed.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 141-145.
56. Özsayiner, Zübeyde Cihan (2012). “Nuruosmaniye Camii'nin Hat Düzeni”. Vakıf Restorasyon Yıllığı, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğü Yay., 5: 115-126.

57. Serghen, Semih (1992). "Mevlevilikte Sanat ve Sanatkâr". IX. Vakıf Haftası Kitabı- Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerde Yer Alan Türk -İslam Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara), İbrahim Ateş vd. (Yay. Haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 143-144.
58. Suna, Utku Musa (2010). "Selimiye Vakıf Müzesi-Selimiye Dar'ül Kurra Medresesi". Vakıflar Dergisi, 33: 169-174.
59. Tezcan, Hülya (1992). "Vakıf Eserlerde Karşılaşılan Kutsal Örtüler". IX. Vakıf Haftası Kitabı- Türk Vakıf Medeniyetinde Hz. Mevlânâ ve Mevlevîhânelerin Yeri ve Vakıf Eserlerde Yer Alan Türk -İslam Sanatları Seminerleri (2-4 Aralık 1991 Ankara), İbrahim Ateş vd. (Yay. Haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 331-340.
60. Tuncer, Orhan Cezmi (1987). "Tarikat Yapılarında İşlevin Tasarıma Etkisi". IV. Vakıf Haftası (1-7 Aralık 1986), Abdülkerim Erdoğan (yay. haz.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü yay., 47-64.
61. Tuncer, Orhan Cezmi (2015). "Vakıf Yapılarında Estetik Kavramlar". Vakıflar Dergisi, 43: 143-172.
62. "Vakıf Müzeleri" (2009). 2009 Vakıf Medeniyeti Sağlık Yılı, Adem Şahin (ed.), Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay., 359-373.
63. Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri (1984). Günay Kut, Nimet Bayraktar (haz.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
64. Yenişehirlioğlu, Filiz (1989). "Sinan Yapılarında Çini Kullanımı". VI. Vakıf Haftası (5-8 Aralık 1988), İ. Ateş, S. Bayram, M. Narince (yay. haz.), 301-314.65. Yücel, Erdem (1980). "Vakıf Üzerine ve Müzelik Eserleri". Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 6 (1): 91-108

EK 16: Vakıflar Genel Müdürlüğü Resmi İzin Belgesi

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Vakıflar Genel Müdürlüğü

Sayı : 93960049-180.03-E.100171

02.09.2020

Konu : Ayşenur Sezgin Özrili'nin Araştırma
İzni.

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) 26.08.2020 tarihli ve 75548883-300.06.01-E.9125 sayılı yazımız.
b) 02.09.2020 tarihli ve 93960049-180.03-E.99516 sayılı Makam Oluru.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi ABD doktora programı öğrencisi Ayşenur Sezgin Özrili'nin doktora tezi çalışması için, Ankara, Tokat (kapalı), Gaziantep, Kastamonu, Edirne ve Konya'daki müzelerimizde, müze elemanlarının refakatinde araştırma yapması, akademik araştırma çerçevesinde hazırlanan çalışmanın tüm görseller ile birlikte 1 nüshası Kültür ve Tescil Daire Başkanlığına ve 1 nüshası Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine teslim edilmesi şartı ile ilgi (b)'deki Makam Oluru ile uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.

e-İmzalıdır

Mevlüt ÇAM

Kültür ve Tescil Daire Başkanı

Dağıtım:

Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Tokat Vakıflar Bölge Müdürlüğüne
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğüne

Not: 5070 sayılı elektronik imza kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : UKJBBXI Evrak Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/vgm-ebys>
Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı Atatürk Bld.
No:10. 06050 Altındag, Ankara
Telefon No: (0312) 509 6000 Faks No: (0312) 324 4722
KEP Adresi: vgm@vgm.hs01.kep.tr

Bilgi için:Aynur OVAT
Veri Hazırlama ve Kontrol
İşletmeni

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı :SEZGİN ÖZRİLİ, Ayşenur
Uyruğu :T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2023
Yüksek Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2018
Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2014
Ön Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2010

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019	Eski Ahlat Kalesi Kazısı	Sanat Tarihi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Makaleler

TOP, M. SEZGİN, A. (2019). Topkapı Sarayı Harem Dairesi'nde Bulunan Kâbe Tasvirleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 45, s. 299-316.

SEZGİN ÖZRİLİ, A. (2020). Tarihi Yapılara Müze İşlevinin Verilmesi Kapsamında Tokat (Arastalı Bedesten) Müzesi Örneği, UNIMUSEUM, C. 3, Sayı 2, s. 87-95.

ÖZRİLİ, Y. SEZGİN ÖZRİLİ, A. (2021). Okul Müzeler: Özel Saint Joseph Fransız Lisesi Doğa Bilimleri Müzesi, AKRA, C. 9, Sayı 25, s. 175-192.

SEZGİN ÖZRİLİ, A. ÖZRİLİ, Y. (2021). Yeni Müzecilikte Sergileme Yöntemi Olarak Ölü Gömme Temalı Bir Seçki, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 9, Sayı 1, s. 202-218.

SEZGİN ÖZRİLİ, A. ÖZRİLİ, Y. (2021). Müzelerde İnteraktif (Etkileşimli) Sergileme Uygulamaları, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, C. 11, Sayı 24, s. 85-102.

ÖZRLİ, Y. SEZGİN ÖZRLİ, A. (2021). Kültürel Mirasın Simgesel Öğeleri: Anadolu'da Sağlık Kurumlarından Müzeye Dönüştürülen Yapı Örnekleri, Masrop E-Dergi, C. 15, Sayı 2, s. 24-37.

Sempozyumlar/Kongreler

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi Teşhir Biçimleri, 23-24 Mayıs 2019 tarihinde, YYÜ, Kültürel Miras ve Müzecilik Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu.

İstanbul Barbaros Hayrettin Paşa Denizcilik Meslek Lisesi Su Ürünleri Müzesi, 25-26 Kasım 2020 tarihinde, II Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu II. International Symposium On Turkology Studies Utas II.

Çine Kuva-yı Milliye Müzesi, 17-19 Aralık 2020 tarihinde, MAKÜ, II. Uluslararası Genç Araştırmacılar Öğrenci Kongresi.

Türkiye'de Bazı Müzik Temalı Enstrüman Müzeleri ve Sergileme Örnekleri, 04-06 Eylül 2021 tarihinde, Uluslararası Göbeklitepe'den Bugüne Türkiye'nin Tarihi ve Kültürel Mirası Sempozyumu.

Kitap Bölümü

TOP, M. SEZGİN ÖZRLİ, A. (2019). Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı, (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi ve Teşhir Biçimleri) s. 129-145.

TOP, M. SEZGİN ÖZRLİ, A. (2022). Recai Karahan Armağanı Farklı Yaklaşımlarla Sanat Tarihi Çalışmaları Kitabı, (Konuttan Müzeye: İstanbul Akaretler Mustafa Kemal Müzesi 2010 Örneği) s. 389-406.

Ansiklopedik Madde Yazarlığı

Türkiye Turizm Ansiklopedisi, (2022) Detay Yayıncılık.

Alara Kalesi C. 1

Çadır Höyük, Çayyolu Höyük C. 4

Eski yapar Höyük C. 5

Hobiler

Müze Gezmek, Kitap Okumak, Seyahat Etmek, Fotoğraf Çekmek

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

24/01/2023

Tez Başlığı / Konusu:

Evkaf-ı İslamiye Müzesi'nden Günümüze Valıflar Genel Müdürlüğüne Bağlı Müzeler ve Bu Müzelerin Yeni Müzecilik Anlayışı Kapsamında Değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin, 24/01/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 (on altı) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

24/01/2023
Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ

Adı Soyadı : Ayşenur SEZGİN ÖZRİLİ

Öğrenci No : 18920011036

Anabilim Dalı : Sanat Tarihi

Programı : Sanat Tarihi

Statüsü : Doktora

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mehmet TOP

24/01/2023

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../20....

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Bekir KOÇLAR